SPIS TREŚCI:

1. WPROWADZENIE ... 4
1.1. PODSTAWA FORMALNO – PRAWNA OPRACOWANIA ... 4
1.2. CEL, ZAKRES I STOPIEŃ SZCZEGÓŁOWOŚCI INFORMACJI WYMAGANYCH W PROGNOZIE ... 4
1.3. METODY I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE WYKORZYSTANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY ... 5
2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI ... 16
2.1. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ... 16
2.1.1. CEL OPRACOWANIA PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO ... 16
2.1.2. ANALIZA USTALEŃ PLANISTYCZNYCH, ZAWARTYCH W OCENIANYM DOKUMENCIE PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO ... 16
2.2. POWIĄZANIA PROJEKTOWANEGO PLANU OGÓLNEGO Z INNYMI DOKUMENTAMI ... 23
2.3. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA ... 26
3. CHARAKTERYSTYKA TERENU OBJĘTEGO PROJEKTEM PLANU OGÓLNEGO ... 28
3.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE TERENU OBJĘTEGO PROJEKTEM PLANU OGÓLNEGO ... 28
3.2. LUDNOŚĆ ... 29
3.3. WYBRANE INFORMACJE O ZAGOSPODAROWANIU TERENU ... 30
3.3.1. AKTUALNE ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU I JEGO ZABUDOWA ... 30
3.3.2. ZABYTKI ... 33
3.3.3. POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE ... 34
3.3.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA ... 37
4. ISTNIEJĄCY STAN ŚRODOWISKA NA TERENIE OBJĘTYM PROJEKTEM PLANU OGÓLNEGO ... 42
4.1. REGIONALIZACJA FIZYCZNOGEOGRAFICZNA ... 42
4.2. RZEŹBA TERENU ... 43
4.3. ŚRODOWISKO GEOLOGICZNE ... 44
4.3.1. BUDOWA GEOLOGICZNA ... 44
4.3.2. TEKTONIKA ... 47
4.3.3. ZŁOŻA KOPALIN ... 47
4.3.4. EKSPLOATACJA GÓRNICZA ... 49
4.3.5. WARUNKI GÓRNICZE ... 51
4.3.6. UWARUNKOWANIA GEOTECHNICZNE ... 53
4.3.7. OSUWISKA I TERENY ZAGROŻONE RUCHAMI MASOWYMI ... 55
4.4. GLEBY ... 56
4.5. WARUNKI HYDROGEOLOGICZNE ... 58
4.5.1. UJĘCIA WÓD ORAZ STREFY OCHRONNE UJĘĆ WÓD ... 60
4.5.2. GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH (GZWP) ... 61
4.5.3. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD PODZIEMNYCH (JCWPd) ... 64
4.6. SIEĆ HYDROGRAFICZNA ... 67
4.6.1. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH ... 68
4.6.2. ZAGROŻENIE POWODZIOWE ... 74
4.7. KLIMAT ... 76
4.7.1. UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNE ... 76
4.7.2. ZMIANY KLIMATU ... 77
4.8. WARUNKI AEROSANITARNE ... 78
4.9. KLIMAT AKUSTYCZNY I WIBRACJE ... 81
4.9.1. KLIMAT AKUSTYCZNY ... 81
4.9.2. WIBRACJE ... 85
4.10. PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE ... 85
4.11. MOŻLIWOŚĆ WYSTĄPIENIA POWAŻNEJ AWARII PRZEMYSŁOWEJ ... 87
4.12. HISTORYCZNE ZANIECZYSZCZENIA I SZKODY W ŚRODOWISKU ... 87
4.13. TERENY POGÓRNICZE I POPRZEMYSŁOWE ... 89
4.14. BIOSFERA ... 92
4.14.1. UWARUNKOWANIA FLORYSTYCZNE ... 93
4.14.2. UWARUNKOWANIA FAUNISTYCZNE,,, ... 102
4.15. POWIĄZANIA PRZYRODNICZE Z TERENAMI OTACZAJĄCYMI ... 105
4.15.1. KORYTARZE EKOLOGICZNE ... 105
4.15.2. POZOSTAŁE POWIĄZANIA EKOLOGICZNE ... 107
4.16. OBSZARY I OBIEKTY PODLEGAJĄCE OCHRONIE NA MOCY USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY ... 109
4.16.1. POMNIKI PRZYRODY ... 109
4.16.2. SPECJALNY OBSZAR OCHRONY SIEDLISK „PODZIEMIA TARNOGÓRSKO – BYTOMSKIE" PLH240003 ... 110

4.16.3. REZERWAT PRZYRODY SEGIET ... 112
4.16.4. UŻYTEK EKOLOGICZNY VERONA ... 113
4.16.5. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY ŻABIE DOŁY ... 114
4.16.6. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY SUCHOGÓRSKI LABIRYNT SKALNY ... 115
4.16.7. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY MIECHOWICKA OSTOJA LEŚNA ... 116
4.16.8. STANOWISKO DOKUMENTACYJNE BLACHÓWKA ... 117
4.17. WALORY KRAJOBRAZOWE ... 119
5. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ... 125
6. STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM ... 126
7. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ SPOSOBY, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU ... 128
8. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA, W TYM ODDZIAŁYWANIA BEZPOŚREDNIE, POŚREDNIE, WTÓRNE, SKUMULOWANE, KRÓTKOTERMINOWE, ŚREDNIOTERMINOWE I DŁUGOTERMINOWE, STAŁE I CHWILOWE ORAZ POZYTYWNE I NEGATYWNE NA ŚRODOWISKO, A TAKŻE NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARÓW NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TYCH OBSZARÓW ... 129
8.1. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA OBSZARY CHRONIONE, W TYM OBSZARY NATURA 2000 ... 130
8.1.1. OBSZARY NATURA 2000 ... 130
8.1.2. REZERWAT SEGIET WRAZ Z OTULINĄ ... 132
8.1.3. UŻYTEK EKOLOGICZNY VERONA ... 133
8.1.4. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY ŻABIE DOŁY ... 133
8.1.5. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY SUCHOGÓRSKI LABIRYNT SKALNY ... 134
8.1.6. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY MIECHOWICKA OSTOJA LEŚNA ... 134
8.1.7. STANOWISKO DOKUMENTACYJNE BLACHÓWKA ... 134
8.1.8. POMNIKI PRZYRODY ... 135
8.2. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA POWIERZCHNIĘ ZIEMI I GRUNTY ... 136
8.3. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE ... 138
8.3.1. WODY POWIERZCHNIOWE ... 138
8.3.2. WODY PODZIEMNE ... 140
8.3.3. WPŁYW NA JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD ... 143
8.4. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA POWIETRZE ... 145
8.5. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA LUDZI ... 147
8.5.1. OSUWISKA I TERENY ZAGROŻONE RUCHAMI MASOWYMI ... 147
8.5.2. ZAGROŻENIE POWODZIOWE ... 147
8.5.3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DZIAŁALNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ W ZAKRESIE WARUNKÓW PODŁOŻA GRUNTOWEGO ... 148
8.5.4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DZIAŁALNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ W ZAKRESIE ZANIECZYSZCZEŃ PODŁOŻA ... 149
8.5.5. WARUNKI AEROSANITARNE ... 150
8.5.6. KLIMAT AKUSTYCZNY ... 150
8.5.7. PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE ... 151
8.6. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA ROŚLINY, ZWIERZĘTA I RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ ... 152
8.6.1. WPŁYW NA KORYTARZE EKOLOGICZNE ... 153
8.7. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA ZASOBY NATURALNE ... 154
8.7.1. LASY OCHRONNE ... 154
8.7.2. GRUNTY ROLNE I LEŚNE ... 154
8.7.3. ZŁOŻA KOPALIN ... 154
8.8. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA KRAJOBRAZ ... 155
8.9. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA DOBRA MATERIALNE I ZABYTKI ... 158
8.10. USTALENIA PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO W KONTEKŚCIE ZAŁOŻEŃ *STRATEGICZNEGO PLANU ADAPTACJI DLA SEKTORÓW I OBSZARÓW WRAŻLIWYCH NA ZMIANY KLIMATU DO ROKU 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030* ... 158
9. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO ... 160
10. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY ... 160
11. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU ... 164
11.1. OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO ... 164
11.2. OCHRONA ŚRODOWISKA WODNO - GRUNTOWEGO ... 165
11.3. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ ... 165
11.4. OCHRONA UWARUNKOWAŃ KRAJOBRAZOWYCH ... 165
12. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM DOKUMENCIE ... 165
13. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM ... 168

SPIS RYSUNKÓW:

Rysunek 1 Stan wyjściowy zagospodarowania terenu Gminy Bytom....8
Rysunek 2 Wpływ ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom na potencjał przekształceń – wynik analizy relacyjnej....10
Rysunek 3 Zasięg terenów objętych MPZP oraz lokalizacja terenów otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni....11
Rysunek 4 Lokalizacja terenu Gminy Bytom....28
Rysunek 5 Zmiana liczby ludności w Gminie Bytom....29
Rysunek 6 Aktualne zagospodarowanie terenu Gminy Bytom według danych BDOT10k....33
Rysunek 7 Układ komunikacyjny na obszarze Gminy Bytom....35
Rysunek 8 Poglądowe ukształtowanie terenu w rejonie Gminy Bytom....44
Rysunek 9 Rozmieszczenie złóż surowców naturalnych na terenie Gminy Bytom....49
Rysunek 10 Rozmieszczenie terenów i obszarów górniczych na terenie Gminy Bytom....50
Rysunek 11 Wybrane uwarunkowania hydrogeologiczne Gminy Bytom....67
Rysunek 12 Wybrane uwarunkowania hydrograficzne Gminy Bytom....75
Rysunek 13 Obszary zagrożenia powodziowego....76
Rysunek 14 Tereny historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi i tereny wystąpienia szkody w środowisku....89
Rysunek 15 Tereny pogórnicze i poprzemysłowe zidentyfikowane na obszarze Gminy Bytom....92
Rysunek 16 Typy siedliskowe lasów oraz zasięg lasów ochronnych w granicach Gminy Bytom....95
Rysunek 17 Przebieg wybranych korytarzy ekologicznych w granicach Gminy Bytom....107
Rysunek 18 Formy ochrony przyrody zidentyfikowane w granicach Gminy Bytom....119
Rysunek 19 Uwarunkowania wynikające z Audytu Krajobrazowego Województwa Śląskiego....125

SPIS TABEL:

Tabela 1 Macierz relacji: stan wyjściowy (A, B, C) x charakter strefy projektu planu ogólnego....9
Tabela 2 Zestawienie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie Gminy Bytom....23
Tabela 3 Zagospodarowanie terenu Gminy Bytom według BDOT10k....32
Tabela 4 Zestawienie wybranych danych złóż węgla kamiennego występujących w granicach Gminy Bytom....48
Tabela 5 Zestawienie wybranych danych pozostałych złóż surowców mineralnych na terenie Gminy Bytom....48
Tabela 6 Parametry hydrogeologiczne warstw wodonośnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 329....61
Tabela 7 Parametry hydrogeologiczne warstw wodonośnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 330....62
Tabela 8 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne wyrażone wskaźnikami L_{DWN} i L_N, które to wskaźniki mają zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony przed hałasem....82
Tabela 9 Zestawienie terenów wpisanych do rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi....87
Tabela 10 Zestawienie terenów pogórniczych i poprzemysłowych zidentyfikowanych na terenie Bytomia....90
Tabela 11 Potencjał presji środowiskowej stref planistycznych wyznaczonych w rejonie terenów otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni....130

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW TEKSTOWYCH:

Załącznik I. Zagrożenia oraz rekomendacje i wnioski dla krajobrazów priorytetowych

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW MAPOWYCH:

Załącznik 1. Mapa prognozy oddziaływania na środowisko ……w skali 1: 20 000.

1. WPROWADZENIE

Niniejsze opracowanie obejmuje *Prognozę oddziaływania na środowisko z rozbudowaną częścią ekofizjograficzną dla Projektu Planu Ogólnego Gminy Bytom*, sporządzonego zgodnie z uchwałą Nr IX/77/24 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 października 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy Bytom. Plan Ogólny Gminy Bytom obejmuje obszar Gminy Bytom w jej granicach administracyjnych.

W niniejszym opracowaniu zawarto charakterystykę aktualnego stanu środowiska Bytomia oraz ocenę oddziaływań na środowisko i ludzi, mogących wynikać z realizacji projektu planu ogólnego.

1.1. PODSTAWA FORMALNO – PRAWNA OPRACOWANIA

Obowiązek sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko do planu ogólnego, stanowiącej element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, wynika z art. 46 oraz art. 51 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, z późn. zm.).

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko organ opracowujący projekt dokumentu:

- uzgadnia z właściwymi organami zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko – w przypadku niniejszego opracowania organami uzgadniającymi są: regionalny dyrektor ochrony środowiska oraz państwowy powiatowy inspektor sanitarny;
- poddaje projekt wraz z prognozą opiniowaniu przez właściwe organy;
- zapewnia możliwość udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko;
- bierze pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, opinie organów oraz rozpatruje uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

Projekt dokumentu nie może zostać przyjęty, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody*, jeżeli ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika, że może on znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000.

1.2. CEL, ZAKRES I STOPIEŃ SZCZEGÓŁOWOŚCI INFORMACJI WYMAGANYCH W PROGNOZIE

Celem niniejszej prognozy jest identyfikacja potencjalnych oddziaływań na środowisko wynikających z ustaleń planistycznych zawartych w projekcie planu ogólnego. Prognoza ma również na celu określenie rozwiązań eliminujących, ograniczających lub kompensujących ewentualne negatywne skutki dla środowiska, wynikające z proponowanych zamierzeń planistycznych. Dodatkowo prognoza wskazuje alternatywne rozwiązania w stosunku do założeń przyjętych w projekcie planu ogólnego.

Zakres merytoryczny prognozy został wskazany w *Ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (tekst tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt. 1, 2 i 3 ww. ustawy, w niniejszej prognozie:

1) zawarto:
   a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
   b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
   c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
   d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
   e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
   f) oświadczenie autora, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy,
   g) datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora,
2) określono, przeanalizowano oraz oceniono:

a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

3) przedstawiono:
a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.
b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

W niniejszym opracowaniu, uwarunkowania środowiskowe terenu objętego projektem planu ogólnego, projektowane zamierzenia planistyczne oraz wnioski z przeprowadzonych analiz, przedstawiono w formie opisowej, natomiast skutki ustaleń projektu planu ogólnego przedstawiono w formie graficznej na załączniku mapowym nr 1 do prognozy.

1.3. METODY I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE WYKORZYSTANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

Na potrzeby sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko dokonano rozpoznania i analizy uwarunkowań ekofizjograficznych terenu objętego projektem planu ogólnego, a następnie w ich kontekście oszacowano możliwe oddziaływanie na środowisko proponowanych zamierzeń planistycznych. Ponadto przeanalizowano czynniki potencjalnie mogące wpłynąć niekorzystnie na środowisko, dokonano oceny projektu planu ogólnego w odniesieniu do obowiązujących aktów prawnych. Źródło informacji o stanie środowiska i jego zasobach na przedmiotowym terenie stanowiły dostępne opracowania, a także materiały kartograficzne. W procesie oceny zastosowano następujące podejścia:

- analizę dokumentacji planistycznej i prawnej – weryfikacja ustaleń projektu planu ogólnego pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa oraz dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym i regionalnym,
- metodę ekspercką – ocena przewidywanych oddziaływań na środowisko na podstawie wiedzy specjalistycznej oraz doświadczenia w zakresie ocen środowiskowych,
- analizę wskaźnikową – porównanie wybranych parametrów środowiskowych, takich jak jakość powietrza, poziom hałasu czy stan zasobów wodnych, w odniesieniu do przyjętych norm i standardów,

- metodę kartograficzną i analizę przestrzenną – wykorzystanie dostępnych opracowań kartograficznych i narzędzi GIS w celu identyfikacji obszarów o szczególnej wrażliwości środowiskowej,
- analizę porównawczą – odniesienie ustaleń planistycznych do podobnych opracowań i prognoz środowiskowych wykonanych dla innych terenów,
- ocenę wariantową – analiza rozwiązań alternatywnych w kontekście ich potencjalnych skutków środowiskowych oraz wskazanie działań minimalizujących negatywne oddziaływania.

Zastosowane metody pozwoliły na kompleksową ocenę potencjalnych skutków środowiskowych wynikających z realizacji ustaleń projektu planu ogólnego oraz sformułowanie rekomendacji mających na celu eliminację, ograniczenie lub kompensację potencjalnych oddziaływań znaczących i negatywnych, przy czym ocena została przeprowadzona adekwatnie do stopnia szczegółowości dokumentu.

Powyżej wskazane metody stanowiły ramę ogólną prac analitycznych, natomiast sposób ich zastosowania oraz szczegółową logikę oceny oddziaływań na środowisko ustaleń planu ogólnego, określono w przyjętej na potrzeby niniejszej prognozy metodyce, przedstawionej poniżej.

Prognozę oddziaływania na środowisko planu ogólnego Gminy Bytom oparto na ocenie wpływu ustaleń dokumentu na potencjalne mechanizmy przekształceń przestrzeni w granicach gminy.

Plan ogólny gminy, jako akt prawa miejscowego o charakterze ramowym i strategicznym, określa strefy planistyczne z przypisanymi do nich profilami funkcjonalnymi oraz dla wybranych stref określa parametry zagospodarowania terenu, lecz nie stanowi bezpośredniej podstawy realizacji konkretnych inwestycji. Jego ustalenia wyznaczają granice dopuszczalnych przekształceń oraz kierunki polityki przestrzennej gminy, których uszczegółowienie stanowią miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. W konsekwencji oddziaływanie planu ogólnego na środowisko ma charakter pośredni i systemowy. Polega ono na kształtowaniu warunków i prawdopodobieństwa przyszłych decyzji planistycznych oraz inwestycyjnych, w tym na:

- utrwalaniu istniejących kierunków zagospodarowania,
- inicjowaniu lub ograniczaniu presji przestrzennych,
- porządkowaniu struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy.

Z tego względu w niniejszej prognozie za podstawowy przedmiot oceny przyjęto mechanizmy przekształceń przestrzeni wynikające z ustaleń planu ogólnego, natomiast ocena szczegółowych oddziaływań realizacyjnych, związanych z konkretnymi inwestycjami, została uznana za właściwą dla etapu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego bądź etapów inwestycyjnych.

Słowniczek pojęć (na potrzeby opisu metodyki przyjętej w prognozie)

Stan wyjściowy zagospodarowania przestrzeni

Aktualny sposób zagospodarowania i użytkowania terenu, określony na podstawie dostępnych materiałów kartograficznych

Stopień domknięcia struktury przestrzennej

Zakres, w jakim sposób zagospodarowania terenu już jest utrwalony

Potencjał przekształceń przestrzeni

Możliwość zmiany sposobu zagospodarowania terenu, wynikająca z relacji pomiędzy stanem wyjściowym a ustaleniami planistycznymi

Kategorie A, B, C

Klasyfikacja terenów gminy według stopnia domknięcia struktury przestrzennej i trwałości zagospodarowania:

A – tereny o utrwalonej, domkniętej strukturze zagospodarowania,

B – tereny przejściowe o podwyższonej podatności na przekształcenia,

C – tereny o wysokim potencjale przyrodniczym

Otwarcie potencjału przekształceń (op)

Sytuacja, w której ustalenia planu ogólnego dopuszczają rozwój zainwestowania na terenach dotychczas niezainwestowanych

Domknięcie potencjału przekształceń (dp)
Sytuacja, w której ustalenia planu ogólnego ograniczają możliwość dalszej urbanizacji i utrwalają funkcje nieinwestycyjne
Brak zmiany potencjału (bz)
Sytuacja, w której ustalenia planu ogólnego nie modyfikują potencjału przekształceń przestrzeni względem stanu wyjściowego
Powielenie ustaleń MPZP (p)
Przypadek, w którym plan ogólny sankcjonuje kierunki rozwoju dopuszczone już wcześniej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego
Nowa możliwość rozwoju zainwestowania (n)
Przypadek, w którym plan ogólny dopuszcza rozwój zainwestowania na terenach, dla których miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego nie przewidywał dotychczas takich możliwości lub przewidywał je w istotnie ograniczonym zakresie

Cel analizy

Celem analizy było określenie, w jaki sposób ustalenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom modyfikują potencjał przekształceń przestrzeni w odniesieniu do stanu wyjściowego, zdefiniowanego w oparciu o aktualny stan zagospodarowania oraz stopień przekształcenia środowiska. Analiza miała charakter relacyjny i koncentrowała się wyłącznie na zestawieniu stanu wyjściowego z ustaleniami planu ogólnego Gminy Bytom.

1. Określenie stanu wyjściowego – klasyfikacja terenów do kategorii A, B, C

Stan wyjściowy zagospodarowania przestrzeni gminy, określono poprzez klasyfikację terenów do trzech kategorii (A, B, C), odzwierciedlających stopień domknięcia struktury przestrzennej oraz trwałość istniejącego zagospodarowania.

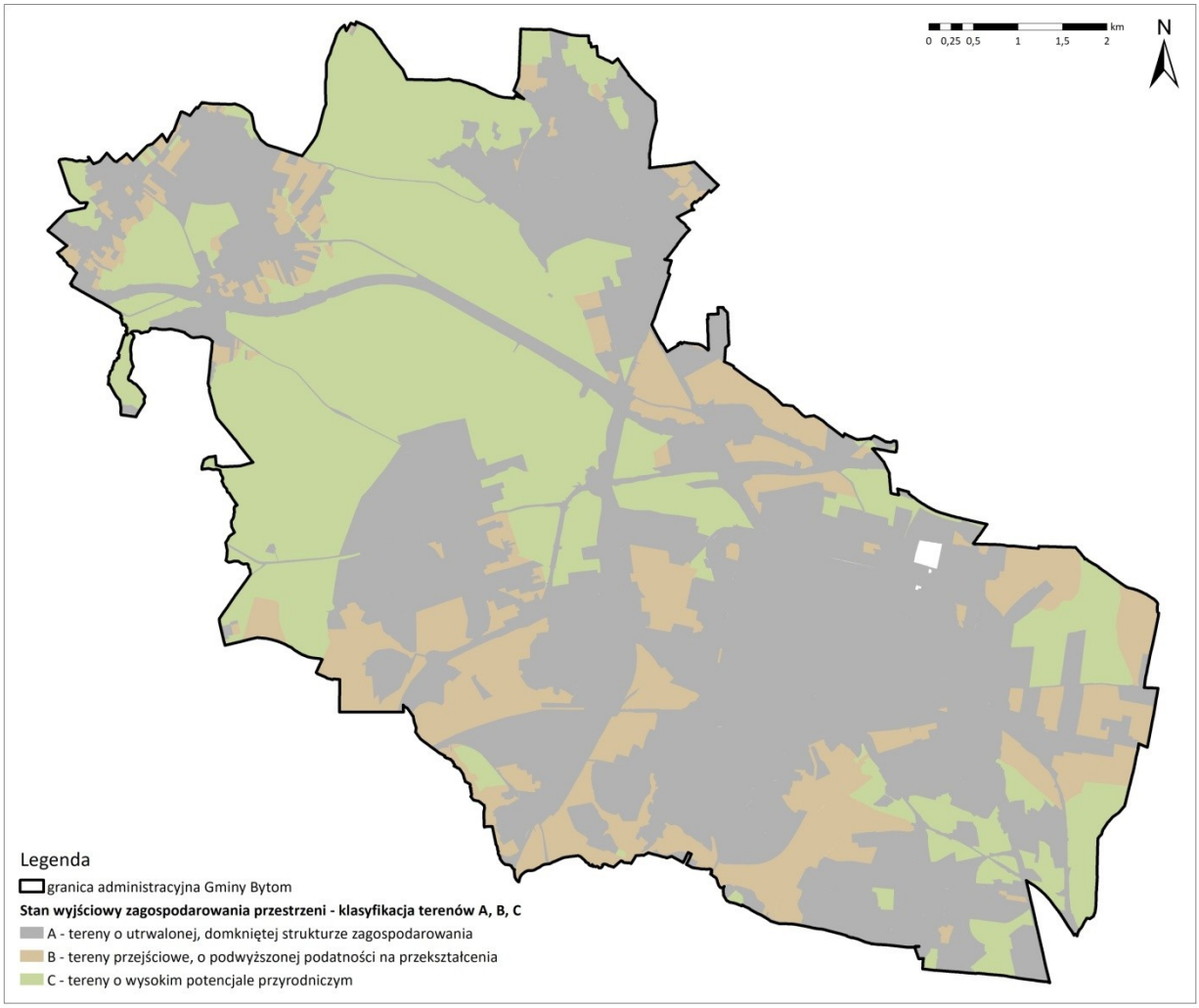
A – tereny o utrwalonej, domkniętej strukturze zagospodarowania, obejmujące obszary intensywnie zainwestowane, w których zasadnicze kierunki użytkowania przestrzeni są już ukształtowane i cechują się niską podatnością na zmianę funkcji. Do tej kategorii zaliczono w szczególności tereny zabudowy mieszkaniowej, usługowej, tereny przemysłowe, tereny infrastruktury technicznej, tereny komunikacji drogowej i kolejowej, a także tereny rekreacyjne oraz tereny zieleni urządzonej (m.in. parki, skwery, cmentarze, ogrody działkowe), funkcjonalnie i przestrzennie wpisane w strukturę miejską, tworzące wraz z terenami zabudowy spójną, utrwaloną tkankę miejską.

B – tereny przejściowe, obejmujące powierzchnie biologicznie czynne występujące w bezpośrednim sąsiedztwie struktury zabudowy, w tym luki w zabudowie, tereny zdegradowane i przekształcone (np. tereny pogórnicze, w tym hałdy, tereny poprzemysłowe pozostające obecnie niezainwestowane). Tereny te charakteryzują się podwyższoną podatnością na dalsze przekształcenia przestrzenne, wynikającą z ich położenia, stanu zagospodarowania bądź braku jednoznacznie utrwalonej funkcji.

C – tereny o wysokim potencjale przyrodniczym, obejmujące obszary biologicznie czynne o wysokiej wrażliwości na zmianę sposobu użytkowania, niezależnie od ich genezy. Do kategorii tej zaliczono w szczególności tereny leśne, tereny zieleni towarzyszącej ciekom wodnym, tereny zbiorników wodnych wraz z otoczeniem, tereny użytkowane rolniczo o większej powierzchni, a także tereny zieleni nieurządzonej, obejmujące nieużytki, na których w wyniku sukcesji naturalnej wykształciła się roślinność o zwartek strukturze, w szczególności w postaci zadrzewień.

Klasyfikacja terenów do kategorii A, B, C została przeprowadzona niezależnie od ustaleń planistycznych projektu planu ogólnego Gminy Bytom, w oparciu o analizę danych BDOT10k, ortofotomapy, istniejącego zagospodarowania oraz cech struktury przestrzennej gminy.

Stan wyjściowy zagospodarowania terenu Gminy Bytom z podziałem na ww. kategorie, przedstawiono graficznie na poniższym rysunku.

RYSUNEK 1 Stan wyjściowy zagospodarowania terenu Gminy Bytom

2. Analiza zamierzeń planistycznych pod kątem potencjalnego wpływu na strukturę przestrzeni

W kolejnym etapie, na potrzeby analizy zamierzeń planistycznych **dokonano analizy przyjętych w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom stref planistycznych, pod kątem ich potencjalnego wpływu na strukturę przestrzenną gminy**. Ze względu na ramowy charakter planu ogólnego, należy podkreślić, że wszystkie strefy planistyczne, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dopuszczają określone formy zagospodarowania, przy czym zakres i charakter tych dopuszczeń różni się w zależności od funkcji strefy. Na potrzeby niniejszej prognozy nie analizowano szczegółowo wszystkich możliwych dopuszczeń funkcjonalnych, lecz dokonano ich uproszczenia do dwóch kategorii oddziaływania strukturalnego, istotnych z punktu widzenia mechanizmów przekształceń przestrzeni. W tym ujęciu wyróżniono:

- **strefy rozwojowe** – obejmujące strefy, których ustalenia zasadniczo zakładają możliwość rozwoju urbanistycznego, w tym poprzez lokalizację nowej zabudowy lub infrastruktury, a tym samym mogą prowadzić do intensyfikacji lub rozszerzenia zainwestowania (strefy wielofunkcyjne z zabudową mieszkaniową wielorodzinną **SW** i jednorodzinną **SJ**, usługowe **SU**, handlu wielkopowierzchniwego **SH**, gospodarcze **SP**, infrastrukturalne **SI**, komunikacyjne **SK**);
- **strefy nierozwojowe** – obejmujące strefy, których ustalenia prowadzą do utrwalenia funkcji nieinwestycyjnych lub ochronnych i nie otwierają możliwości dalszej urbanizacji, a ich zasadniczą rolą jest stabilizacja istniejącego zagospodarowania lub ochrona funkcji środowiskowych (strefy otwarte **SO**, zieleni i rekreacji **SN**, cmentarzy **SC**).

Takie ujęcie stref projektu planu ogólnego Gminy Bytom przyjęto wyłącznie na potrzeby analizy mechanizmów przekształceń przestrzeni i na tym etapie nie stanowi ono docelowej interpretacji ustaleń planistycznych dokumentu.

3. Analiza relacji pomiędzy stanem wyjściowym a ustaleniami projektu planu ogólnego Gminy Bytom

W kolejnym etapie dokonano **analizy relacji pomiędzy stanem wyjściowym struktury przestrzennej gminy, opisanym za pomocą przyjętych kategorii klasyfikacji terenów A, B, C a ustaleniami planu ogólnego Gminy Bytom**. Analiza ta polegała na określeniu wpływu ustaleń planu ogólnego Gminy Bytom na potencjał przekształceń przestrzeni, rozumiany jako zmiana stopnia otwartości lub domknięcia struktury przestrzennej, w stosunku do stanu wyjściowego. Wynik tej relacji wyrażono poprzez przypisanie każdemu jednorodnemu fragmentowi przestrzeni jednej z trzech kategorii:

- **bz – brak zmiany**, gdy ustalenia planu ogólnego Gminy Bytom nie modyfikują statusu terenu w zakresie potencjału przekształceń przestrzeni, kategoria ta dotyczy terenów zainwestowanych, zabudowanych o strukturze już domkniętej. W kategorii tej, prócz terenów zabudowy, znalazły się także tereny o potencjale przyrodniczym, takie jak parki, skwery, ogrody działkowe oraz cmentarze, stanowiące funkcjonalną część tkanki miejskiej. **Kategoria ta dotyczy terenów, których stan wyjściowy przypisano do kategorii A**;
- **op – otwarcie potencjału**, gdy ustalenia planu ogólnego Gminy Bytom otwierają możliwość dalszych przekształceń przestrzeni na terenach dotychczas otwartych strukturalnie. **Kategoria ta dotyczy terenów, których stan wyjściowy przypisano do kategorii B bądź C**;
- **dp – domknięcie potencjału**, gdy ustalenia planu ogólnego Gminy Bytom ograniczają możliwość dalszej urbanizacji i prowadzą do utrwalenia funkcji nieinwestycyjnych. Kategoria została określona jako ochronna względem środowiska. **Kategoria ta dotyczy terenów których stan wyjściowy przypisano do kategorii B bądź C.**

4. Macierz decyzyjna relacji stanu wyjściowego i ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom

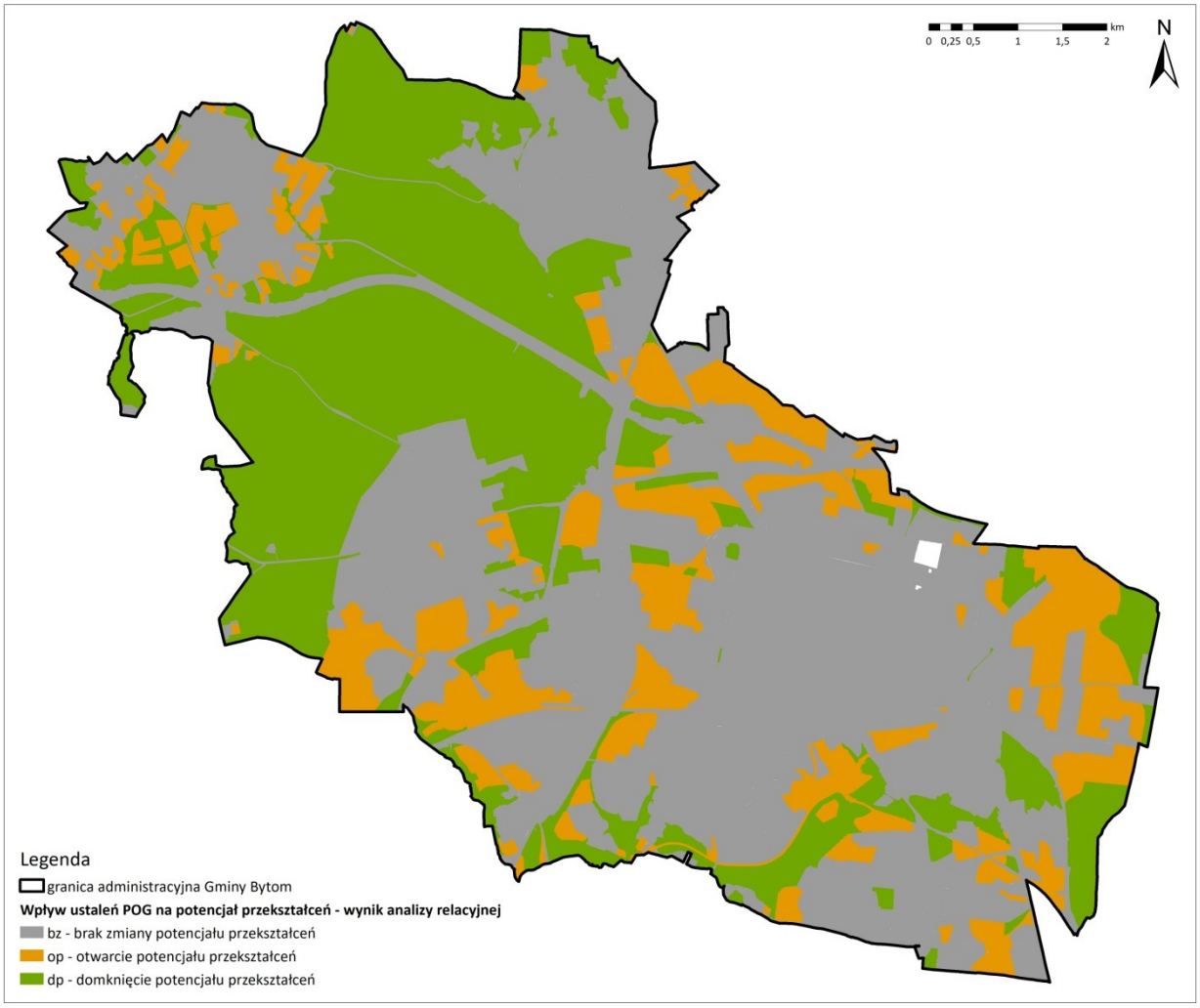
W kolejnym etapie **dokonano analizy relacji pomiędzy stanem wyjściowym zagospodarowania przestrzeni a ustaleniami** projektu planu ogólnego Gminy Bytom, dla której podstawą była macierz decyzyjna, określająca wpływ charakteru strefy projektu planu ogólnego na potencjał przekształceń przestrzeni w zależności od przyjętej kategorii **A, B, C**.

TABELA 1 Macierz relacji: stan wyjściowy (A, B, C) x charakter strefy projektu planu ogólnego

STAN WYJŚCIOWY (A, B, C)	STREFA ROZWOJOWA PLANU OGÓLNEGO	STREFA NIEROZWOJOWA PLANU OGÓLNEGO
A	**bz** – brak zmiany	**bz** – brak zmiany
B	**op** – otwarcie potencjału	**dp** – domknięcie potencjału
C	**op**– otwarcie potencjału	**dp** – domknięcie potencjału

Jednostką analizy był jednorodny fragment przestrzeni, rozumiany jako obszar o jednolitej kategorii **A, B, C** oraz jednolitych ustaleniach strefowych planu ogólnego Gminy Bytom. W przypadku występowania zróżnicowanego zagospodarowania w obrębie jednej strefy planistycznej, tereny zostały odpowiednio podzielone w celu zachowania jednorodności analizy oraz poprawnego przypisania relacji.

Wpływ ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom na potencjał przekształceń przestrzeni, jako wynik analizy relacyjnej, przedstawiono graficznie na poniższym rysunku.

RYSUNEK 2 Wpływ ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom na potencjał przekształceń – wynik analizy relacyjnej

5. Znaczenie zastosowanej metodyki

Zastosowana metodyka umożliwiła:

- jednoznaczne oddzielenie stanu istniejącego zagospodarowania od intencji planistycznej zawartej w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom,
- identyfikację obszarów, w których ustalenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom realnie modyfikują potencjał przekształceń przestrzeni, poprzez jego otwarcie lub domknięcie,
- stworzenie spójnej i czytelnej podstawy do dalszych etapów analizy, w szczególności konfrontacji ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom z obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz do właściwej oceny oddziaływań środowiskowych, w tym w kontekście obszarów wrażliwych z punktu widzenia oddziaływania na środowisko i ludzi.

6. Analiza ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom w odniesieniu do obowiązujących MPZP

Dodatkowo, dokonano **analizy relacji pomiędzy ustaleniami projektu planu ogólnego Gminy Bytom a ustaleniami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego**. Analiza ta miała na celu ustalenie, czy identyfikowany na poziomie planu ogólnego potencjał przekształceń przestrzeni, polegający na dopuszczeniu możliwości rozwoju zainwestowania na terenach obecnie wolnych od zabudowy, wynika wyłącznie z ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom czy też jest konsekwencją wcześniej przyjętych ustaleń planistycznych, na poziomie MPZP. Ze względu na przyjętą metodykę, szczegółową analizę relacji projektu planu

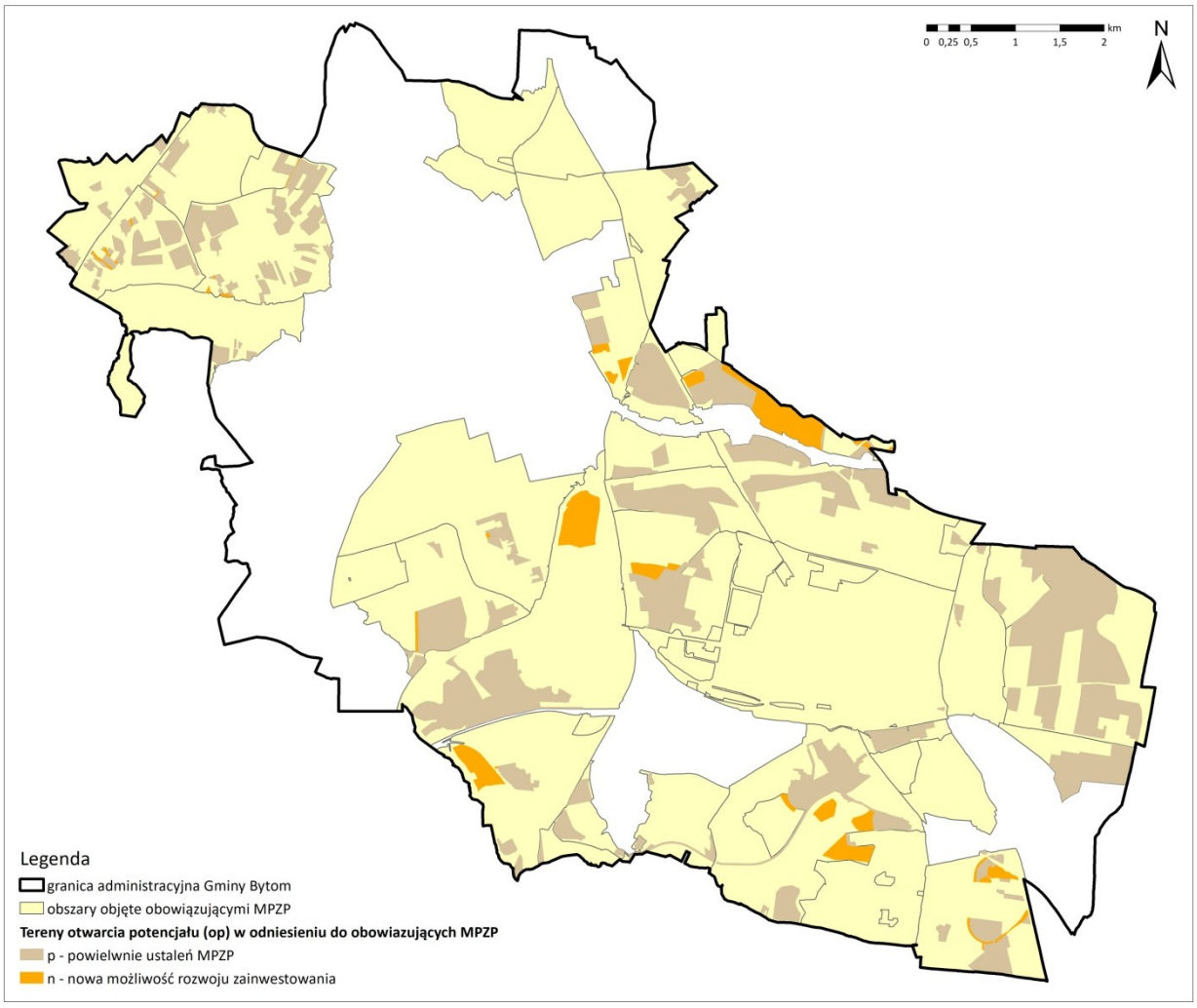
ogólnego Gminy Bytom i MPZP skoncentrowano na obszarach sklasyfikowanych jako tereny otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni (**op**), tj. terenach obecnie wolnych od zainwestowania, dla których w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom przyjęto strefy dające podstawę do realizacji nowego zainwestowania. Przyjęto, że to na tych obszarach ustalenia planu ogólnego mogą prowadzić do istotnej zmiany sytuacji planistycznej w porównaniu do stanu istniejącego.

W ramach analizy dla terenów **op** wyróżniono dwa możliwe przypadki:

- **powielenie ustaleń MPZP** – gdy miejscowy plan już wcześniej dopuszczał rozwój zainwestowania kosztem terenów biologicznie czynnych, a projekt planu ogólnego Gminy Bytom jedynie odzwierciedla przyjęte kierunki zagospodarowania, podnosząc je do rangi strategicznej;
- **wprowadzenie nowej możliwości rozwoju zainwestowania** – gdy miejscowy plan nie dopuszczał dotychczas rozwoju lub przewidywał go w istotnie ograniczonym zakresie, a ustalenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom otwierają nowe możliwości przekształceń przestrzeni.

Dla pozostałych terenów, analiza wykazała, że przyjęte w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom strefy planistyczne w większości przypadków odzwierciedlają stan planistyczny ukształtowany w obowiązujących MPZP, porządkując go i nadając mu rangę strategiczną.

Zasięg obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Bytom oraz lokalizację terenów otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni z rozróżnieniem na powielenie ustaleń MPZP oraz wprowadzenie nowej możliwości rozwoju zainwestowania, przedstawiono graficznie na poniższym rysunku.

RYSUNEK 3 Zasięg terenów objętych MPZP oraz lokalizacja terenów otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni

Wnioski z zastosowanej metodyki i zakres dalszej oceny

Zastosowana metodyka pozwoliła na jednoznaczne wyodrębnienie obszarów, na których ustalenia planu ogólnego mogą prowadzić do zmiany mechanizmów przekształceń przestrzeni w porównaniu do stanu istniejącego oraz wcześniej obowiązujących ustaleń planistycznych.

W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że podstawowym przedmiotem dalszej oceny oddziaływania na środowisko są tereny sklasyfikowane jako obszary otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni (op), dla których plan ogólny wprowadza nową możliwość rozwoju zainwestowania względem:

- istniejącego stanu zagospodarowania, w przypadku terenów nie objętych MPZP (**op**);
- istniejącego stanu zagospodarowania oraz ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w przypadku terenów objętych MPZP (**op-n**).

Pozostałe obszary:

- tereny bez zmiany potencjału przekształceń (**bz**),
- tereny domknięcia potencjału (**dp**),
- tereny **op**, na których projekt planu ogólnego Gminy Bytom powiela ustalenia MPZP (**p**),

uznano za niegenerujące nowych presji środowiskowych na poziomie projektu planu ogólnego Gminy Bytom, wobec czego nie stanowią one zasadniczego przedmiotu dalszej, pogłębionej oceny oddziaływań.

Dalsza analiza oddziaływań ustaleń projekt planu ogólnego Gminy Bytom na środowisko koncentruje się zatem na identyfikacji wrażliwości środowiskowej terenów **op** (bez MPZP) oraz **op–n** (obowiązujące MPZP), z uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych terenu gminy oraz ograniczeń istotnych z punktu widzenia zdrowia ludzi.

Prognozę sporządzono w oparciu o następujące akty prawne:

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, z późn. zm.);

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. 2025, poz. 647 z późn. zm.);

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz.U. 2026 poz. 13);

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz.U. 2025 poz. 960 z późn. zm.);

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity Dz.U. 2026 poz. 69);

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity Dz.U. 2025 poz. 567);

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz.U. 2024 poz. 82);

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. 2024 poz. 1292 z późn. zm.);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (tekst jednolity, Dz.U. 2014, poz. 112);

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. 2019 poz. 2448);

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023, poz. 300);

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023, poz. 335);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (tekst jednolity Dz.U. 2022 poz. 2380);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2014 poz. 1409);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U. 2014 poz. 1408);

Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz.U. Dz.U. 2023 poz. 1589 z późn. zm.);

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019 poz. 1839 z późn. zm.);

Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego, przyjęty Uchwałą Nr VI/62/8/2023 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 20 listopada 2023 r.

Przy sporządzaniu niniejszej prognozy wykorzystano informacje zawarte w następujących materiałach źródłowych i opracowaniach pomocniczych:

Aktualizacja programu ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Bytomia na lata 2019 - 2024, wyk. Biuro Analiz Środowiskowych „MK Akustyk" Marek Komoniewski, Bytom, 2018 r., przyjęta Uchwałą Nr XIII/148/19 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 maja 2019 r.

Audyt Krajobrazowym Województwa Śląskiego, przyjęty Uchwałą nr VII/16/16/2025 Sejmiku Województwa Śląskiego z 23 czerwca 2025 r.

Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Beuch S. Awifauna Lasu Miechowickiego w Bytomiu, Ptaki Śląska (2015) 22: 39-60

Burda J., Dąbrowa T., Szczepanik R., Bytomska przyroda, przewodnik przyrodniczy, Fundacja Alternata, Bytom (dostęp: https://alternata.pl/)

Gumiński R., 1948: Próba wydzielenia dzielnic rolniczo-klimatycznych w Polsce. Przegl. Met. Hydrogeol., I, 1.

Informacje przekazane przez Węglokoks Kraj z dn. 6 października 2025 r.

Informacje przekazane przez Wydział Inżynierii Środowiska - Referat Ochrony Środowiska i Energetyki Urzędu Miejskiego w Bytomiu dn. 22 września 2025r.

Informator Państwowej Służby Hydrogeologicznej: Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce

Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R.W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J.M., Zalewska H., Pilot M., 2005 (2011): *Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce*. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża (aktualizacja, 2011)

Kabata- Pendias A., Mukherjee A.B., 2007. Trace Elements from Soil to Human. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-540-32714-1

Kempa J., Bielewicz R., 2005: Baza danych GIS Mapy hydrogeologicznej Polski 1: 50 000, Pierwszy poziom wodonośny, występowanie i hydrodynamika, Ark. Bytom (910). Państwowy Instytut Geologiczny.

Klasyfikacja typologiczna krajobrazów określona w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz.U. z 2019 r., poz. 394)

Kotas A., 1982: Zarys budowy geologicznej Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. W: Przew. 54 Zjazdu Pol. Tow. Geol., Sosnowiec

Kotas A., 1985: Uwagi o ewolucji strukturalnej Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. W: Tektonika Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. UŚ, Sosnowiec.

Kropka i in., 1998. Mapa hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, arkusz Bytom (910). PIG-PIB, Warszawa

Matuszkiewicz W. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013 r.

Matuszkiewicz, 2008: Potencjalna roślinność naturalna Polski, IGiPZ, Warszawa (www.igipz.pan.pl)

Matuszkiewicz, 2008: Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGiPZ, Warszawa (www.igipz.pan.pl)

MIDAS. System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych Polski

Opracowanie ekofizjograficzne dla gminy Bytom, wyk. Inter Eko, 2003 r.

Paczyński B. (red.), 1995: Atlas hydrogeologiczny Polski, Cz. II, Zasoby, jakość i ochrona zwykłych wód podziemnych. PIG, Warszawa.

Parusel J. B., Skowrońska K., Wower A., Korytarze ekologiczne w Województwie Śląskim – koncepcja do planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Etap I., CDPGŚ, Katowice, 2007 r.

Pasieczna A. i in., 2021. Szczegółowa mapa geochemiczna Górnego Śląska w skali 1:25 000, arkusz Bytom M-34-50-D-c. PIG-PIB, Warszawa.

Plan adaptacji Miasta Bytom do zmian klimatu do roku 2030, Załącznik do uchwały Nr XVI/205/19 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 26 sierpnia 2019 r.

Plan Ogólny Gminy Bytom, część tekstowa uzasadnienia, Bytom, marzec 2026 r.

Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Brynek na okres gospodarczy od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2031 r., zatwierdzony decyzją Ministra Klimatu i Środowiska (znak DLŁ-WGL.8100.13.2022.LP z dnia 28.07.2022 r.)

Pozzi M. i in., 2018. Aktualne uwarunkowania drenażu górniczego w niecce bytomskiej. GÓRNICTWO ODKRYWKOWE 2, 15-21

Prognoza Oddziaływania górniczego na Środowisko, których mowa w Art. 53 Ust. 6 Ustawy „Prawo Geologiczne I Górnicze", dla Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Funkcjonalnego Dla Terenów Górniczych w Bytomiu

Program Ochrony Środowiska dla Miasta Bytom na lata 2022–2030 z perspektywą do roku 2035, Urząd Miejski w Bytomiu, 2022

Program Ograniczenia Niskiej Emisji w budynkach jednorodzinnych i wielorodzinnych na terenie Gminy Bytom, przyjęty Uchwałą Nr II/4/18 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 listopada 2018 r.

Raport o stanie miasta 2024, Urząd Miejski w Bytomiu, Bytom 2025 r.

Razowska-Jaworek L., Brodziński I. Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB

Rembielak T. i in., 2005. Iniekcyjne uszczelnianie i wzmacnianie górotworu przed czołem przekopu łączącego 1 drążonego przez strefę uskoku andaluzyjskiego w warunkach zakładu górniczego „Piekary". Górnictwo i Geoinżynieria 3/1, 331-338.

Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach, rok wydania: 2025

Rozporządzenie Wojewody Śląskiego z dnia 25 września 2023 r. w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 330 – Zbiornik Gliwice (Dz. Urz. Woj. Śl. z 2023 r., poz. 7220)

Solarski M. i in., 2022. Hypsometric changes in urban areas resulting from multiple years of mining activity. Scientific Reports 12:2982.

Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorczyk I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziaja W., 2018:Physico- -geographicalmesoregions of Poland: Verifi cation and adjustment of boundaries on the basis of contemporaryspatial data. Geographia Polonica, vol. 91, no. 2, pp. 143-170. https://doi.org/10.7163/GPol.0115

Standardowy Formularz Danych Natura 2000 dla obszaru Podziemia Tarnogórsko - Bytomskie PLH240003 (https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/)

Strategiczna mapa hałasu dla miasta Bytomia, wyk. Biuro Analiz Środowiskowych „MK Akustyk" Marek Komoniewski, Bytom, 2022 r.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom przyjęte uchwałą nr XVI/204/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 sierpnia 2011 r. ze zmianami

Wach J., 2009. Prognoza oddziaływania górniczego na środowisko, o których mowa w art. 53 ust. 6 Ustawy „Prawo geologiczne i górnicze", dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego dla terenów górniczych w Bytomiu. Przedsiębiorstwo Usługowe "GEOGRAF"

Wilanowski S., Lewandowski J., 2016: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1:50 000, ark. (Bytom 910). Państw. Inst. Geol., Warszawa

Wołostowski i in., 2011. Dodatek do „Dokumentacji hydrogeologicznej określającej warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód podziemnych Gliwice GZWP nr 330.

Woźniak i in., 2015. Dokumentacja hydrogeologiczna określająca warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 329 Zbiornik Bytom.

Zarzycki W., Ekspertyza przyrodnicza Zespołu Przyrodniczo - Krajobrazowego Żabie Doły w Bytomiu pod kątem oceny wartości przyrodniczych i historycznych, a także celowości dalszej ochrony, 2023 r.

Żero E., Lewandowski J. (reamb.), 2016: Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski 1:50 000, ark. (Bytom 910). Państw. Inst. Geol., Warszawa

http://opitpp.orsip.pl

https://bdl.stat.gov.pl/bdl

https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP

https://geologia.pgi.gov.pl/mapy/?page=Wody-podziemne

https://i-biip.um.bytom.pl/

https://mapa.korytarze.pl/

https://mapa.osuwiska.pgi.gov.pl/gosc/

https://otworywiertnicze.pgi.gov.pl/details/3445220

https://powietrze.gios.gov.pl/

https://slaskie.travel/

https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/

https://www.apgw.gov.pl/

https://www.bdl.lasy.gov.pl/

https://www.bytom.pl/

https://www.bytom.pl/dla-mieszkanca/informacje-o-wstrzasach-gorniczych

https://www.gov.pl/

https://www.gov.pl/web/wios-katowice/wyniki-badan-i-ocen-stanu-srodowiska

https://zapadliska.gig.eu/pl/content/mapa

2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI

2.1. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

2.1.1. CEL OPRACOWANIA PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO

Plan ogólny, stanowi dokument planistyczny, który sporządzany jest obligatoryjne, dla obszaru całej gminy. Dokument ten stanowi akt prawa miejscowego i zastępuje sporządzany dotychczas dokument *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego*, które nie miało charakteru dokumentu prawa miejscowego. Z uwagi na powyższe, należy przyjąć, iż ustalenia zawarte w dokumencie planu ogólnego, będą wiążące, zarówno przy uchwalaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP), jak i przy wydawaniu decyzji warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (WZ). Decyzje o warunkach zabudowy, od 1 stycznia 2026 r. będą mogły być wydawane wyłącznie na obszarach wskazanych i wyznaczonych w planie ogólnym, w postaci tzw. obszaru uzupełnienia zabudowy.

Zgodnie z art. 13a ust. 4 *Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z pózn. zm.), w planie ogólnym Gminy Bytom, **wykreowano strefy planistyczne**, jak również wyznaczono **obszar uzupełnienia zabudowy** oraz **obszar zabudowy śródmiejskiej**.

Ściśle określony zestaw stref planistycznych, wymieniony został w art. 13c wyżej cytowanej ustawy. Dla poszczególnych stref, zgodnie z art. 13e, określono profil funkcjonalny oraz:

- wartość maksymalnej nadziemnej intensywności zabudowy, maksymalnego udziału powierzchni zabudowy oraz maksymalnej wysokości zabudowy (dla stref o których mowa w art. 13c ust 2 pkt 1-7),
- wartość minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej (dla stref planistycznych, o których mowa w art. 13c ust. 2 pkt 1-10), nie mniejszego niż wynika to z przepisów wydanych na podstawie art. 13m ust. 2.

2.1.2. ANALIZA USTALEŃ PLANISTYCZNYCH, ZAWARTYCH W OCENIANYM DOKUMENCIE PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO

Plan ogólny Gminy Bytom, obejmuje 675 stref planistycznych, w tym strefy:

- **SW** – strefę wielofunkcyjną z zabudową mieszkaniową wielorodzinną;
- **SJ** – strefę wielofunkcyjną z zabudową mieszkaniową jednorodzinną;
- **SU** – strefę usługową;
- **SH** – strefę handlu wielkopowierzchniowego;
- **SP** – strefę gospodarczą;
- **SI** – strefę infrastrukturalną;
- **SN** – strefę zieleni i rekreacji;
- **SC** – strefę cmentarzy;
- **SO** – strefę otwartą;
- **SK** – strefę komunikacyjną.

W obszarze planu ogólnego Gminy Bytom, ze względu na brak występowania lub marginalne znaczenie, nie wyznaczono następujących stref planistycznych:

- **SZ** – strefy wielofunkcyjnej z zabudową zagrodową;
- **SR** – strefy produkcji rolniczej;
- **SG** – strefy górnictwa.

Podziału na strefy planistyczne dokonano w oparciu o analizę aktualnego stanu zagospodarowania terenu gminy, ustalenia obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz dokumentów strategicznych, w tym strategii rozwoju miasta oraz planu zagospodarowania województwa, z uwzględnieniem aktualnych uwarunkowań środowiskowych. Wyznaczenie poszczególnych stref planistycznych, uwzględnia charakter funkcjonalno – przestrzenny Gminy Bytom, zróżnicowanie struktury osadniczej, elementy infrastruktury technicznej oraz potrzeby ochrony wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Tak określony układ

stref planistycznych ma na celu wspieranie zrównoważonego rozwoju przestrzennego gminy, zapewnienie spójności ładu przestrzennego oraz skuteczne realizowanie celów polityki przestrzennej w skali lokalnej i regionalnej.

Poniżej scharakteryzowano przyjęte w ocenianym projekcie planu ogólnego strefy planistyczne oraz określono przyczyny ich wyznaczenia, zgodnie z uzasadnieniem do planu ogólnego.[1]

SW – STREFA WIELOFUNKCYJNA Z ZABUDOWĄ MIESZKANIOWĄ WIELORODZINNĄ

Profil podstawowy: teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono **155** stref **SW**. Przy wyznaczeniu ww. stref planistycznych, przyjęto następujące ogólne zasady:

- strefą **SW** zostały objęte tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, przy jednoczesnym dokonaniu generalizacji gminnego katalogu stref planistycznych,
- w mniejszym stopniu strefą **SW** zostały objęte tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, przy czym w profilu dodatkowym strefy dla tych terenów, wskazano teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- strefy **SW** wyznaczono zgodnie z *art. 13d ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, tj. w pierwszej kolejności na obszarach, dla których w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej, obszarach uzupełnienia zabudowy oraz obszarach z istniejącą zabudową o funkcji mieszkaniowej, z wyłączeniem luk w tej zabudowie.

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SW** określono:

- maksymalną nadziemną intensywność zabudowy,
- maksymalną wysokość zabudowy (m),
- maksymalny udział powierzchni zabudowy (%),
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%).

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SW** dookreślono profil dodatkowy, obejmujący w zależności od istniejącego charakteru zagospodarowania danej strefy następujące tereny: *teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, teren zieleni naturalnej, teren wód*.

SJ – STREFA WIELOFUNKCYJNA Z ZABUDOWĄ MIESZKANIOWĄ JEDNORODZINNĄ

Profil podstawowy: teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono **69** stref **SJ**. Przy wyznaczeniu ww. stref planistycznych, przyjęto następujące ogólne zasady:

- strefą **SJ** zostały objęte tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, przy jednoczesnym dokonaniu generalizacji gminnego katalogu stref planistycznych,
- strefy **SJ** wyznaczono zgodnie z *art. 13d ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, tj. w pierwszej kolejności na obszarach, dla których w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej, obszarach uzupełnienia zabudowy oraz obszarach z istniejącą zabudową o funkcji mieszkaniowej, z wyłączeniem luk w tej zabudowie.

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SJ** określono:

- maksymalną nadziemną intensywność zabudowy,

[1] Plan ogólny Gminy Bytom, część tekstowa uzasadnienia, Bytom, marzec 2026 r.

- maksymalną wysokość zabudowy (m),
- maksymalny udział powierzchni zabudowy (%),
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%).

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SJ** dookreślono profil dodatkowy, obejmujący w zależności od istniejącego charakteru zagospodarowania danej strefy następujące tereny: *teren zieleni naturalnej, teren wód, teren zabudowy letniskowej lub rekreacji indywidualnej, teren lasu.*

SU – STREFA USŁUGOWA

Profil podstawowy: teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono **123** strefy **SU**. Przy wyznaczeniu ww. stref planistycznych, przyjęto następujące ogólne zasady:

- strefą **SU** zostały w większości objęte tereny zabudowy usługowej.

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SU** określono:

- maksymalną nadziemną intensywność zabudowy,
- maksymalną wysokość zabudowy (m),
- maksymalny udział powierzchni zabudowy (%),
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%).

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SU** dookreślono profil dodatkowy, obejmujący w zależności od istniejącego charakteru zagospodarowania danej strefy następujące tereny: *teren zieleni naturalnej, teren wód, teren lasu, teren składów i magazynów, teren elektrowni słonecznej.*

SH – STREFA HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO

Profil podstawowy: teren handlu wielkopowierzchniowego, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono **8** stref **SH**. Przy wyznaczeniu ww. stref planistycznych, przyjęto następujące ogólne zasady:

- strefą **SH** zostały w większości objęte tereny istniejących centrów handlowych.

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SH** określono:

- maksymalną nadziemną intensywność zabudowy,
- maksymalną wysokość zabudowy (m),
- maksymalny udział powierzchni zabudowy (%),
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%).

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SH** dookreślono profil dodatkowy, obejmujący w zależności od istniejącego charakteru zagospodarowania danej strefy następujące tereny: *teren zieleni naturalnej, teren wód, teren składów i magazynów, teren elektrowni słonecznej.*

SP – STREFA GOSPODARCZA

Profil podstawowy: teren produkcji, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono **51** stref **SP**. Przy wyznaczeniu ww. stref planistycznych, przyjęto następujące ogólne zasady:

- strefą **SP** zostały w znacznej mierze objęte tereny zabudowy produkcyjnej,
- w mniejszym stopniu strefą **SP** zostały objęte tereny zabudowy usługowej, przy jednoczesnym dokonaniu generalizacji w zakresie funkcji, ze wskazanym profilem dodatkowym jako teren usług.

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SP** określono:

- maksymalną nadziemną intensywność zabudowy,
- maksymalną wysokość zabudowy (m),

- maksymalny udział powierzchni zabudowy (%),
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%).

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SP** dookreślono profil dodatkowy, obejmujący w zależności od istniejącego charakteru zagospodarowania danej strefy następujące tereny: *teren zieleni naturalnej, teren wód, teren usług.*

SI – STREFA INFRASTRUKTURALNA

Profil podstawowy: teren infrastruktury technicznej, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono **27** stref **SI**. Przy wyznaczeniu ww. stref planistycznych, przyjęto następujące ogólne zasady:

- strefą **SI** zostały objęte tereny gospodarowania odpadami,
- w mniejszym stopniu strefą **SI** zostały objęte tereny zabudowy usługowej oraz tereny zabudowy produkcyjnej, przy jednoczesnym dokonaniu generalizacji w zakresie funkcji, ze wskazanym profilem dodatkowym jako, odpowiednio, teren usług oraz teren produkcji.

Dla części wyznaczonych stref **SI** określono:

- maksymalną nadziemną intensywność zabudowy,
- maksymalną wysokość zabudowy (m),
- maksymalny udział powierzchni zabudowy (%),
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%).

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SI** dookreślono profil dodatkowy, obejmujący w zależności od istniejącego charakteru zagospodarowania danej strefy następujące tereny: *teren zieleni naturalnej, teren wód, teren lasu, teren zieleni urządzonej, teren usług, teren produkcji.*

SN – STREFA ZIELENI I REKREACJI

Profil podstawowy: teren zieleni urządzonej, teren plaży, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono **79** stref **SN**. Przy wyznaczeniu ww. stref planistycznych, przyjęto następujące ogólne zasady:

- strefą **SN** zostały objęte tereny ogrodów działkowych,
- strefą **SN** zostały objęte istniejące tereny zieleni urządzonej, nieobjęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- strefą **SN** zostały objęte tereny zieleni urządzonej, objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego i mające znaczenie dla społeczności lokalnej.

Dla części wyznaczonych stref **SN** określono:

- maksymalną nadziemną intensywność zabudowy,
- maksymalną wysokość zabudowy (m),
- maksymalny udział powierzchni zabudowy (%),
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%).

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SN** dookreślono profil dodatkowy, obejmujący w zależności od istniejącego charakteru zagospodarowania danej strefy następujące tereny: *teren zieleni naturalnej, teren lasu, teren usług sportu i rekreacji, teren kultury i rozrywki, teren usług handlu detalicznego, teren usług gastronomii, teren usług turystyki, teren usług edukacji.*

SC – STREFA CMENTARZY

Profil podstawowy: teren cmentarza, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono **15** stref **SC**. Przy wyznaczeniu ww. stref planistycznych, przyjęto następujące ogólne zasady:

- strefą **SC** zostały objęte tereny cmentarzy.

Dla części wyznaczonych stref **SC** określono:

- maksymalną nadziemną intensywność zabudowy,
- maksymalną wysokość zabudowy (m),
- maksymalny udział powierzchni zabudowy (%),
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%).

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SC** dookreślono profil dodatkowy, obejmujący w zależności od istniejącego charakteru zagospodarowania danej strefy następujące tereny: *teren zieleni naturalnej, teren wód, teren usług kultu religijnego, teren usług handlu detalicznego.*

SO – STREFA OTWARTA

Profil podstawowy: teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono **53** strefy **SO**. Przy wyznaczeniu ww. stref planistycznych, przyjęto następujące ogólne zasady:

- strefą **SO** zostały objęte tereny lasów (o użytku *Ls*),
- strefą **SO** zostały objęte tereny wód powierzchniowych płynących oraz stojących (o użytku *Wp*).

Dla części wyznaczonych stref **SO** określono:

- maksymalną wysokość zabudowy (m),
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%).

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SO** dookreślono profil dodatkowy, obejmujący w zależności od istniejącego charakteru zagospodarowania danej strefy następujące tereny: *teren zieleni urządzonej, teren elektrowni słonecznej.*

SK – STREFA KOMUNIKACYJNA

Profil podstawowy: teren autostrady, teren drogi ekspresowej, teren drogi głównej ruchu przyspieszonego, teren drogi głównej, teren komunikacji kolejowej i szynowej, teren komunikacji kolei linowej, teren komunikacji wodnej, teren komunikacji lotniczej, teren obsługi komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono **95** stref **SK**. Przy wyznaczeniu ww. stref planistycznych, przyjęto następujące ogólne zasady:

- strefą **SK** zostały objęte tereny zamknięte zastrzeżone ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, przez które przebiegają linie kolejowe,
- strefą **SK** zostały objęte tereny autostrady A1,
- strefą **SK** zostały objęte tereny dróg publicznych klasy zbiorczej (w znacznej mierze) oraz tereny dróg klasy wyższej.

Dla części wyznaczonych stref **SK** określono:

- maksymalną nadziemną intensywność zabudowy,
- maksymalną wysokość zabudowy (m),
- maksymalny udział powierzchni zabudowy (%),
- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej (%).

Dla wszystkich wyznaczonych stref **SK** dookreślono profil dodatkowy, obejmujący w zależności od istniejącego charakteru zagospodarowania danej strefy następujące tereny: *teren zieleni naturalnej, teren wód, teren lasu, teren zieleni urządzonej, teren drogi zbiorczej, teren usług handlu detalicznego, teren usług gastronomii, teren usług turystyki.*

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, przy wyznaczaniu stref planistycznych, przyjęto również poniższe zasady:

- w każdej strefie planistycznej teren zieleni naturalnej został ujęty jako profil funkcjonalny dodatkowy, za wyjątkiem strefy planistycznej **SO**, tj. strefy otwartej, ze względu na występowanie terenu zieleni naturalnej w profilu funkcjonalnym podstawowym tej strefy,
- minimalny udział powierzchni biologicznej czynnej dla stref planistycznych (nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego) określony został zgodnie z załącznikiem nr 1 do *rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów* (Dz. U. z 2023 r. poz. 2758), zmienionym *rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 22 listopada 2024 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1775).

OBSZAR UZUPEŁNIENIA ZABUDOWY (OUZ)

W analizowanym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono obszar uzupełnienia zabudowy (OUZ). Wyznaczenie obszaru uzupełnienia zabudowy, jest istotne dla prowadzenia polityki przestrzennej gminy, bowiem zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem, od 01.01.2026 r. wydanie decyzji o warunkach zabudowy jest dopuszczalne wyłącznie na wyznaczonym w planie ogólnym obszarze uzupełnienia zabudowy. Warto zauważyć, iż od ogólnej zasady wprowadzono kilka wyjątków. Poza obszarem uzupełnienia zabudowy dopuszcza się wydawanie decyzji o warunkach zabudowy tylko w przypadku realizowania innej zmiany zagospodarowania terenu niż budowa obiektu budowlanego, jak również odbudowy, nadbudowy i rozbudowy istniejących obiektów, realizowania inwestycji produkcyjnych lokalizowanych na terenach przeznaczonych na ten cel w planach miejscowych, które utraciły moc lub realizowania inwestycji polegającej na budowie linii kolejowych, obiektów liniowych i urządzeń infrastruktury technicznej, urządzeń wodnych, stacji paliw i stacji ładowania, obiektów gospodarczych o powierzchni zabudowy do 35 m^2 przeznaczonych wyłącznie na cele gospodarki rolnej w ramach istniejącego gospodarstwa rolnego, zalesienia terenu, obiektów budowlanych przeznaczonych na cele gospodarki leśnej, pól biwakowych, wież widokowych, kładek, szlaków turystycznych, w tym ścieżek dydaktycznych, miejsc widokowych oraz parkingów służących obsłudze turystyki, a także instalacji odnawialnego źródła energii, z zastrzeżeniem, że duże instalacje OZE mogą być lokalizowane wyłącznie na podstawie planu miejscowego.

W ocenianym projekcie planu ogólnego, obszar uzupełnienia zabudowy został wyznaczony w celu umożliwienia zrównoważonego rozwoju przestrzenno – społeczno – gospodarczego gminy z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo – środowiskowych, istniejących i planowanych obiektów infrastruktury społeczno – technicznej, obecnego i projektowanego układu komunikacyjnego, oraz z zachowaniem występujących na terenie gminy procesów urbanizacyjnych.

OBSZAR ZABUDOWY ŚRÓDMIEJSKIEJ (OZŚ)

W analizowanym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wyznaczono obszar zabudowy śródmiejskiej (OZŚ). Obszary zabudowy śródmiejskiej, zgodnie z ustawową definicją, są obszarami zwartej, intensywnej zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Konsekwencją wyznaczenia obszaru zabudowy śródmiejskiej jest możliwość wykorzystania przepisów w zakresie niższych wymogów dotyczących parametrów budynków (m.in. przesłaniania, czasu nasłonecznienia). Położenie terenu w obszarze zabudowy śródmiejskiej umożliwia również, na etapie sporządzania planu miejscowego, zmniejszenie do 2/3 minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej, określonego w planie ogólnym dla strefy planistycznej obejmującej teren.

Obszar zabudowy śródmiejskiej w Gminie Bytom, został wyznaczony w jej wschodniej części z uwagi na specyfikę tego obszaru i sposób zagospodarowania, tj. występowanie zwartej zabudowy o funkcjach miastotwórczych i centrotwórczych (przede wszystkim funkcji mieszkalnej i usługowej), o bardzo wysokiej intensywności tej zabudowy, co spełnia warunki wynikające z *art. 2 pkt 23 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*. Ponadto, wyznaczony obszar charakteryzuje się wysokim udziałem

powierzchni zabudowy i niskim udziałem powierzchni biologicznie czynnej. Przedmiotowy obszar w całości objęty jest:

- miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego śródmieścia Bytomia oraz terenu położonego w rejonie ul. Wrocławskiej w Bytomiu (część 1),
- miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego śródmieścia Bytomia oraz terenu położonego w rejonie ul. Wrocławskiej w Bytomiu – część 2,
- miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu obszaru Rozbarku w Bytomiu.

Wyznaczenie obszaru zabudowy śródmiejskiej w planie ogólnym Gminy Bytom jest także zasadne w celu ograniczenia minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej do wartości 2/3 tego wskaźnika określonego dla strefy planistycznej obejmującej teren w przyszłym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, co umożliwia racjonalne gospodarowanie przestrzenią śródmiejską, przy uwzględnieniu istniejącego sposobu zagospodarowania. Wyznaczony obszar zabudowy śródmiejskiej wpłynie także w istotny sposób na dalszy proces inwestycyjno – budowlany, w tym m. in. na konieczność zapewnienia wymaganego minimalnego czasu nasłonecznienia pomieszczeń oraz spełnienia środków służących zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

ROZMIESZCZENIE ISTNIEJĄCYCH I PLANOWYCH OBIEKTÓW INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ, TRANSPORTOWEJ I TECHNICZNEJ WRAZ Z OBOWIĄZUJĄCYMI DLA NICH OGRANICZENIAMI W ZAGOSPODAROWANIU

Poprzez rozmieszczenie **obiektów infrastruktury społecznej** należy rozumieć lokalizację infrastruktury usługowej zaspokajającej podstawowe potrzeby ludności. Jak wskazano w uzasadnieniach do ocenianego projektu planu ogólnego, przy sporządzaniu analizowanego dokumentu uwzględniono lokalizację obiektów społeczno – usługowych, takich jak: żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły specjalne, szkoły średnie i zespoły szkół, uczelnie wyższe i internaty, placówki opiekuńczo-wychowawcze, apteki, obiekty służby zdrowia, obiekty sportowe i rekreacyjne, obiekty kultury i rozrywki oraz parki. Przy ustalaniu gminnego katalogu stref planistycznych w planie ogólnym Gminy Bytom uwzględniono występujące na terenie gminy ww. obiekty infrastruktury społecznej poprzez wyznaczenie różnorodnych stref planistycznych – przede wszystkim strefy wielofunkcyjnej z zabudową mieszkaniową jednorodzinną (**SJ**), strefy wielofunkcyjnej z zabudową mieszkaniową wielorodzinną (**SW**), strefy usługowej (**SU**) – wynikających z ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, lokalnych uwarunkowań oraz istniejącego sposobu zagospodarowania terenu.

Poprzez rozmieszczenie **obiektów infrastruktury transportowej** należy rozumieć lokalizację takiej infrastruktury umożliwiającej przemieszczanie osób i towarów. Jak wskazano w uzasadnieniach do ocenianego projektu planu ogólnego, przy sporządzaniu analizowanego dokumentu uwzględniono lokalizację przede wszystkim obiektów liniowych, takich jak: drogi z uwzględnieniem ich klas, w tym drogi publiczne o kategorii dróg krajowych, grunty, na których zlokalizowana jest autostrada A1, linie kolejowe, w tym linię kolejową wąskotorową, linie tramwajowe (w tym planowane linie tramwajowe), linie rozgraniczające drogi Bytomskiej Centralnej Trasy Północ-Południe, projektowane przełożenie DK 79 oraz planowane połączenie trasy N-S z BCT z wykorzystaniem dawnego torowiska kolejowego. Przy ustalaniu gminnego katalogu stref planistycznych w planie ogólnym gminy uwzględniono występujące na terenie gminy ww. obiekty infrastruktury transportowej poprzez wyznaczenie różnorodnych stref planistycznych – przede wszystkim strefy komunikacyjnej (**SK**), wyznaczonej dla obiektów istniejących oraz planowanych, których lokalizacja potwierdzona ustaleniem linii rozgraniczających teren – wynikających z ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, lokalnych uwarunkowań oraz istniejącego sposobu zagospodarowania terenu.

Poprzez rozmieszczenie **obiektów infrastruktury technicznej** należy rozumieć lokalizację obiektów technicznych umożliwiających przesyłanie mediów zapewniających ludności odpowiedni standard wyposażenia budynków oraz lokalizację obiektów umożliwiających prowadzenie odpowiedniej gospodarki odpadami. Jak wskazano w uzasadnieniach do ocenianego projektu planu ogólnego, przy sporządzaniu analizowanego dokumentu uwzględniono lokalizację przede wszystkim obiektów liniowych, takich jak: sieci wodno – kanalizacyjne (w tym kanalizacji deszczowej), gazowej, ciepłowniczej, elektroenergetycznej (niskiego, średniego, wysokiego napięcia

i najwyższych napięć) oraz lokalizację wysypiska śmieci, w tym punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Przy ustalaniu gminnego katalogu stref planistycznych w planie ogólnym Gminy Bytom uwzględniono występujące na terenie Gminy Bytom ww. obiekty infrastruktury technicznej poprzez wyznaczenie różnorodnych stref planistycznych – przede wszystkim dla lokalizacji wysypiska śmieci, w tym punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych strefy infrastrukturalnej (**SI**) – wynikających z ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, lokalnych uwarunkowań oraz istniejącego sposobu zagospodarowania terenu.

2.2. POWIĄZANIA PROJEKTOWANEGO PLANU OGÓLNEGO Z INNYMI DOKUMENTAMI

Projekt planu ogólnego Gminy Bytom, został opracowany w ścisłym powiązaniu z obowiązującymi dokumentami planistycznymi oraz strategicznymi, zarówno na poziomie lokalnym oraz ponadlokalnym. Przy sporządzaniu planu ogólnego, uwzględniono ustalenia obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz dokumentów strategicznych, w tym strategii rozwoju miasta oraz planu zagospodarowania województwa. Wyznaczone w projekcie planu ogólnego strefy planistyczne, odzwierciedlają zasady określone w tych dokumentach, zapewniając spójność polityki przestrzennej oraz harmonijny rozwój gminy.

MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Obszar Gminy Bytom w znaczącej części objęty jest obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (Rysunek 3), które stanowią podstawowy instrument kształtowania polityki przestrzennej na poziomie lokalnym. Wykaz obowiązujących MPZP przedstawiono w tabeli poniżej.

TABELA 2 Zestawienie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie Gminy Bytom

L.P.	TYTUŁ MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	UCHWAŁA
1	MPZP terenu położonego w dzielnicy Miechowice, obejmującego zabudowę pomiędzy ul.: Frenzla i Dzierżonia	Uchwała Nr XLV/627/09 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 kwietnia 2009 r.
1a	Zmiana MPZP terenu położonego w dzielnicy Miechowice obejmującego zabudowę pomiędzy ul.: Frenzla i Dzierżonia, przyjętego uchwałą Nr XLV/627/09 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 kwietnia 2009 r., dla terenu położonego przy ul. Leszczynowej	Uchwała Nr XXVIII/371/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 sierpnia 2016 r.
2	MPZP południowej części dzielnicy Miechowice	Uchwała Nr XVII/216/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 września 2011 r.
3	MPZP obszaru położonego w rejonie węzła planowanej autostrady A1, zwany planem „Dąbrowa Miejska”	Uchwała Nr XVII/218/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 września 2011 r.
4	MPZP obszaru położonego w południowej części miasta Bytomia, zwany planem „Łagiewniki-Zachód”	Uchwała Nr XXI/286/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 grudnia 2011 r.
5	MPZP terenu dawnej KWK Rozbark	Uchwała Nr XXVIII/418/12 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 kwietnia 2012 r.
6	MPZP obszaru położonego na poprzemysłowych terenach południowej części miasta Bytomia, zwany planem „Szombierki-Południe”	Uchwała Nr XXXVI/485/12 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 30 lipca 2012 r.
7	MPZP części obszaru Bobrka w Bytomiu	Uchwała Nr X/119/13 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 lutego 2013 r.
8	MPZP obszaru położonego w południowej części miasta Bytomia, zwany planem „Szombierki-Zachód”	Uchwała Nr XXVI/350/14 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 stycznia 2014 r.
8a	Zmiana MPZP obszaru położonego w południowej części Bytomia, zwanego planem „Szombierki-Zachód”, dla terenu położonego przy ul. Zabrzańskiej 55 w Bytomiu	Uchwała Nr LVII/757/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 marca 2022 r.
9	MPZP terenu byłej KWK „Powstańców Śląskich”	Uchwała Nr XXXVI/503/14 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 22 września 2014 r.
10	MPZP północnej części miasta Bytomia, zwany planem „Blachówka” – część południowa	Uchwała Nr VIII/113/15 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 kwietnia 2015 r.
11	MPZP terenu położonego w rejonie ul. Leśnej	Uchwała Nr XXVI/345/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 20 czerwca 2016 r.
12	MPZP północnej części miasta Bytomia, zwany planem „Blachówka” – rejon ul.: Polnej i Blachówki	Uchwała Nr XXVIII/368/16 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 sierpnia 2016 r.
13	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulic: Przyjemnej i Stolarzowickiej w Bytomiu	Uchwała Nr LVIII/755/17 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 18 grudnia 2017 r.
14	MPZP dla terenu położonego pomiędzy ulicami: Strzelców Bytomskich i	Uchwała Nr LXV/851/18 Rady Miejskiej w Bytomiu

L.P.	TYTUŁ MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	UCHWAŁA
	Długą w Bytomiu – etap I	z dnia 25 czerwca 2018 r.
15	MPZP części obszaru Bobrka w Bytomiu, dla terenów położonych w dolinie rzeki Bytomki	Uchwała Nr LXVII/866/18 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 23 lipca 2018 r.
16	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulic: Konstytucji i Pawła Stalmacha w Bytomiu	Uchwała Nr LXVII/867/18 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 23 lipca 2018 r.
17	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulicy Wiejskiej w Bytomiu	Uchwała Nr VI/72/19 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 stycznia 2019 r.
18	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulic: Strzelców Bytomskich i Tysiąclecia w Bytomiu	Uchwała Nr XIV/177/19 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 czerwca 2019 r.
19	MPZP dla terenu położonego pomiędzy ulicami: Strzelców Bytomskich i Długą w Bytomiu – etap II	Uchwała Nr XV/196/19 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 lipca 2019 r.
20	MPZP dla terenu położonego pomiędzy ulicami: Władysława Łokietka, Strzelców Bytomskich oraz Franciszka i Wawrzyńca Holeczków w Bytomiu	Uchwała Nr XXI/271/19 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 listopada 2019 r.
21	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulicy Żołnierskiej w Bytomiu – etap I – część wschodnia	Uchwała Nr XXV/368/20 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 lutego 2020 r.
22	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulicy Kędzierzyńskiej w Bytomiu	Uchwała Nr XXXII/460/20 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 września 2020 r.
23	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulic: Juliana Tuwima i Cichej w Bytomiu	Uchwała Nr XL/548/21 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 22 lutego 2021 r.
24	MPZP Śródmieścia Bytomia oraz terenu położonego w rejonie ul. Wrocławskiej w Bytomiu (część 1)	Uchwała Nr XLIII/590/21 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 maja 2021 r.
25	MPZP w rejonie ulicy Topolowej w Bytomiu – część północna	Uchwała Nr XLIII/591/21 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 maja 2021 r.
26	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulicy Topolowej w Bytomiu – część południowa	Uchwała Nr XLIII/592/21 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 maja 2021 r.
27	MPZP w rejonie ulic: Suchogórskiej i Tęczowej w Bytomiu – etap I – część północna	Uchwała Nr XLIII/593/21 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 maja 2021 r.
28	MPZP terenu położonego w rejonie ul.: Suchogórskiej i Tęczowej – etap II – część południowa	Uchwała Nr LIII/720/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 stycznia 2022 r.
29	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulicy Bernardyńskiej w Bytomiu	Uchwała Nr LIII/721/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 stycznia 2022 r.
30	MPZP południowej części Miechowic w Bytomiu	Uchwała Nr LIV/737/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 lutego 2022 r.
31	MPZP Śródmieścia Bytomia oraz terenu położonego w rejonie ul. Wrocławskiej w Bytomiu – część 2	Uchwała Nr LIV/738/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 lutego 2022 r.
31a	Zmiana MPZP Śródmieścia Bytomia oraz terenu położonego w rejonie ul. Wrocławskiej w Bytomiu – część 2	Uchwała Nr XCI/1141/24 Rady Miejskiej w Bytomiu
32	MPZP dla fragmentu obszaru Rozbarku w Bytomiu	Uchwała Nr LVII/756/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 marca 2022 r.
33	MPZP terenu położonego w rejonie ulic: Strzelców Bytomskich i Magdaleny w Bytomiu	Uchwała Nr LXI/788/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 30 maja 2022 r.
33a	Zmiana MPZP terenu położonego w rejonie ulic: Strzelców Bytomskich i Magdaleny w Bytomiu	Uchwała Nr LXXXIX/1125/24 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 26 lutego 2024 r.
34	MPZP dla terenu położonego pomiędzy ulicami: Świętochłowicką, Krzyżową i Chorzowską w Bytomiu, zwany planem „Łagiewniki-Wschód”	Uchwała Nr LXII/817/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 20 czerwca 2022 r.
35	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulic: Dworskiej, Strzelców Bytomskich i Stanisława Witczaka w Bytomiu – etap I	Uchwała Nr LXIII/833/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 lipca 2022 r.
36	MPZP dla terenu położonego w rejonie ul. Żołnierskiej – etap II – część zachodnia	Uchwała Nr LXXIX/996/23 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 maja 2023 r.
37	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulicy Łużyckiej w Bytomiu	Uchwała Nr LXXX/1009/23 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 26 czerwca 2023 r.
38	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulicy Orzegowskiej w Bytomiu	Uchwała Nr LXXXIV/1058/23 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 września 2023 r.
39	MPZP dla terenu położonego w rejonie ulic: Dworskiej, Strzelców Bytomskich i Stanisława Witczaka w Bytomiu – etap II	Uchwała Nr XIV/112/25 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 10 lutego 2025 r.
40	MPZP Gminy Bytom – etap I – dla terenu położonego w rejonie ulicy Brzezińskiej	Uchwała Nr XVII/146/2025 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 26 maja 2025 r.
41	MPZP dla terenu położonego w rejonie Placu Jana	Uchwała Nr XVII/147/25 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 26 maja 2025 r.
42	MPZP północnej i wschodniej części Miechowic w Bytomiu	Uchwała Nr XVIII/162/25 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 23 czerwca 2025 r.
43	MPZP Gminy Bytom – etap II – dla terenu Karbia	Uchwała Nr XXI/191/25 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 września 2025 r.

L.P.	TYTUŁ MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	UCHWAŁA
44	MPZP Gminy Bytom – etap IV – dla terenu położonego w rejonie ulicy Siemianowickiej	Uchwała Nr XXI/192/25 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 29 września 2025 r.
45	MPZP Gminy Bytom – etap V – dla terenu położonego w rejonie ulicy Bażantowej	Uchwała Nr XXIII/204/25 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 października 2025 r.

Przy wyznaczaniu stref planistycznych w projekcie planu ogólnego uwzględniono ustalenia obowiązujących MPZP, w szczególności przeznaczenia terenów określone w tych dokumentach, zarówno w zakresie funkcji podstawowych, jak i dopuszczonych. W konsekwencji przyjęte w projekcie projekcie planu ogólnego Gminy Bytom strefy planistyczne w przeważającej części odzwierciedlają stan planistyczny ukształtowany przez obowiązujące MPZP, porządkując go i nadając mu rangę strategiczną, natomiast w ograniczonym zakresie wprowadzają nowe możliwości rozwoju zainwestowania.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA BYTOMIA „BYTOM 2030+"

Gmina Bytom posiada strategię rozwoju miasta, która została przyjęta *Uchwałą Nr LXXIII/930/23 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 30 stycznia 2023 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta Bytomia „Bytom 2030+"* i stanowi istotny dokument planowania rozwoju lokalnego, określający kluczowe kierunki rozwoju miasta poprzez wskazanie wizji celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań wyznaczonych do realizacji w okresie jej obowiązywania. Niniejsza strategia pozwala określić najbardziej efektywne działania gwarantujące skuteczny rozwój całej gminy, co bezpośrednio wpływa na rozwój infrastruktury, przedsiębiorczości oraz powstanie nowych inicjatyw społecznych w wyniku wykorzystania potencjału gminy i otoczenia z uwzględnieniem strategicznego myślenia.

Określony w niniejszej strategii model struktury funkcjonalno – przestrzennej uwzględnia funkcje i sposoby wykorzystania przestrzeni miasta w zakresie układu funkcjonalno – przestrzennego poprzez wskazanie obszarów:

- zabudowy mieszkaniowej, terenów sportu, rekreacji i turystyki oraz terenów przestrzeni publicznej,
- funkcji gospodarczej, w tym tereny usług, przemysły i produkcji,
- kluczowych sieci infrastruktury transportowej i drogowej,
- terenów zamkniętych,
- terenów obsługi technicznej,
- funkcji środowiskowej.

Zidentyfikowane wyzwania rozwojowe, wyznaczone cele i kierunki działań, ustalone w modelu struktury funkcjonalno – przestrzennej wpłynęły na zbiór rekomendacji w zakresie prowadzenia polityki przestrzennej, zawierający:

- podejmowanie działań inwestycyjnych w oparciu o zasadę zrównoważonego kształtowania przestrzeni i środowiska,
- stosowanie rozwiązań organizacyjnych i inwestycyjnych poprawiających bezpieczeństwo i drożność ruchu drogowego oraz bezpieczeństwo pieszych,
- ograniczenie skali niskiej emisji ze źródeł komunalno-bytowych oraz źródeł liniowych,
- prowadzenie systemowych działań rewitalizacyjnych i rekultywacji na terenach poprzemysłowych i terenach zdegradowanych,
- rewitalizację obiektów poprzemysłowych na cele społeczne, gospodarcze i środowiskowe,
- ograniczenie działań inwestycyjnych na terenach o wysokich walorach środowiskowych i rekreacyjnych,
- promowanie rozwiązań technicznych w realizacji inwestycji wpływających na odporność miasta na zmiany klimatyczne,
- promowanie technologii ograniczających wpływ na środowisko w działalnościach produkcyjnych,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju umożliwiającej harmonijne kształtowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego.

Jak wskazano w uzasadnieniach do ocenianego projektu planu ogólnego, wyznaczone w planie ogólnym strefy planistyczne, w tym także określony gminny katalog stref planistycznych oraz wyznaczenie obszarów uzupełnienia zabudowy i obszaru zabudowy śródmiejskiej, stanowią uwzględnienie i kontynuację polityki przestrzennej gminy określonej w ww. strategii rozwoju.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego został przyjęty *Uchwałą Nr V/26/2/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+* i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Woj. Śląskiego z dnia 13 września 2016 r. poz. 4619.

Ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego określają wizję rozwoju przestrzennego województwa śląskiego jako regionu o nowoczesnej gospodarce, wykorzystującym kreatywność jego mieszkańców i wzmacniającym istniejące potencjały gospodarcze i środowiskowe, zapewniającym równość życiowych i rozwojowych szans przy poszanowaniu zasady zrównoważonego i trwałego rozwoju.

Określenie polityki przestrzennej województwa śląskiego spowodowało wypracowanie następujących zasad:

- spójności terytorialnej,
- długookresowej racjonalności ekonomicznej,
- hierarchiczności z zachowaniem subsydiarności planowania przestrzennego,
- przezorności ekologicznej,
- kompensacji ekologicznej,
- preferencji regeneracji (odnowy) nad zajmowaniem nowych obszarów pod zabudowę,
- koordynacji pionowej i poziomej oraz partycypacji społecznej.

Jak wskazano w uzasadnieniach do ocenianego projektu planu ogólnego, wyznaczone w planie ogólnym strefy planistyczne, w tym także określony gminny katalog stref planistycznych oraz wyznaczenie obszarów uzupełnienia zabudowy i obszaru zabudowy śródmiejskiej stanowią uwzględnienie celów polityki przestrzennej województwa, określonych w ustaleniach ww. planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Oceniany w niniejszej prognozie projekt planu ogólnego zasadniczo realizuje również ustalenia zawarte w obowiązującym ustawodawstwie.

2.3. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA

Ocena skutków realizacji ustaleń planu ogólnego Gminy Bytom powinna uwzględniać jego ramowy i strategiczny charakter. Plan ogólny nie stanowi bezpośredniej podstawy realizacji inwestycji, lecz wyznacza kierunki zagospodarowania przestrzennego, które znajdują swoje uszczegółowienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, zarówno obowiązujących, jak i sporządzanych lub zmienianych w przyszłości. W konsekwencji potencjalne skutki dla środowiska, wynikające z realizacji ustaleń planu ogólnego Gminy Bytom, ujawniają się poprzez akty planistyczne niższego rzędu oraz decyzje inwestycyjne podejmowane w oparciu o te akty. W odniesieniu do obszarów objętych obowiązującymi MPZP, realizacja ustaleń planu ogólnego Gminy Bytom będzie następować w ramach już ukształtowanego stanu planistycznego, natomiast w przypadku terenów wymagających sporządzenia nowych MPZP lub zmiany obowiązujących MPZP, poprzez nowe ustalenia planistyczne dostosowane do kierunków określonych w planie ogólnym.

Z uwagi na przyjętą w niniejszej prognozie metodykę identyfikacji mechanizmów przekształceń przestrzeni, szczególne znaczenie dla dalszej obserwacji skutków realizacji dokumentu mają tereny sklasyfikowane jako obszary otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni (**op**), w tym również tereny, dla których plan ogólny wprowadza nową możliwość rozwoju zainwestowania względem obowiązujących MPZP (**op–n**). To w odniesieniu do ww. obszarów, może dochodzić do zmiany struktury przestrzennej oraz potencjalnych presji środowiskowych w stosunku do stanu wyjściowego.

Monitoring skutków realizacji ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom powinien opierać się na następujących instrumentach:

1. **Analizie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, prowadzonej zgodnie z *art. 32 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym***. Zgodnie z przepisami Prezydent Miasta Bytom dokonuje analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, oceny postępów w opracowywaniu planów miejscowych oraz sporządza wieloletnie programy ich sporządzania. Analiza ta powinna być przeprowadzana co najmniej raz w kadencji Rady Miejskiej w Bytomiu. Dokument ten stanowi podstawowe narzędzie oceny realizacji polityki przestrzennej oraz jej skutków strukturalnych.
2. **Monitoringu stanu środowiska, prowadzonego przez właściwe organy administracji publicznej**. Monitoring jakości powietrza, klimatu akustycznego, jakości wód powierzchniowych i podziemnych, stanu gleb oraz innych komponentów środowiska, realizowany jest przez odpowiednie instytucje, w tym Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz właściwe komórki administracji samorządowej. Wyniki pomiarów i analiz publikowane są w raportach dotyczących stanu środowiska województwa śląskiego. Z uwagi na charakter planu ogólnego, uznaje się, że system ten stanowi adekwatne źródło danych do oceny zmian środowiskowych, związanych z realizacją polityki przestrzennej gminy.
3. **Analizie dokumentów planistycznych sporządzanych po uchwaleniu planu ogólnego Gminy Bytom, w szczególności nowych lub zmienianych MPZP**. Na etapie sporządzania planów miejscowych możliwe będzie bardziej szczegółowe określenie potencjalnych oddziaływań środowiskowych wynikających z proponowanych rozwiązań funkcjonalno – przestrzennych. Prognozy oddziaływania na środowisko sporządzane dla tych dokumentów stanowić będą istotne uzupełnienie oceny skutków realizacji planu ogólnego.
4. **Uwzględnianiu wyników konsultacji społecznych oraz wniosków mieszkańców, składanych w ramach procedur planistycznych**. Analiza zgłaszanych uwag i postulatów, może stanowić dodatkowe źródło informacji o społecznych i przestrzennych skutkach realizacji ustaleń planistycznych.

Z uwagi na systemowy charakter planu ogólnego, nie przewiduje się prowadzenia odrębnego monitoringu skutków realizacji ww. dokumentu. Ocena taka, powinna być prowadzona w sposób zintegrowany, w ramach istniejących instrumentów monitoringu środowiska oraz ustawowych analiz planistycznych. Częstotliwość prowadzenia analiz powinna być zgodna z wymogami ustawowymi (co najmniej raz w kadencji Rady Miejskiej), przy czym w przypadku istotnych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, w szczególności na obszarach otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni, wskazane jest bieżące monitorowanie kierunków przekształceń oraz ich zgodności z przyjętymi w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom założeniami.

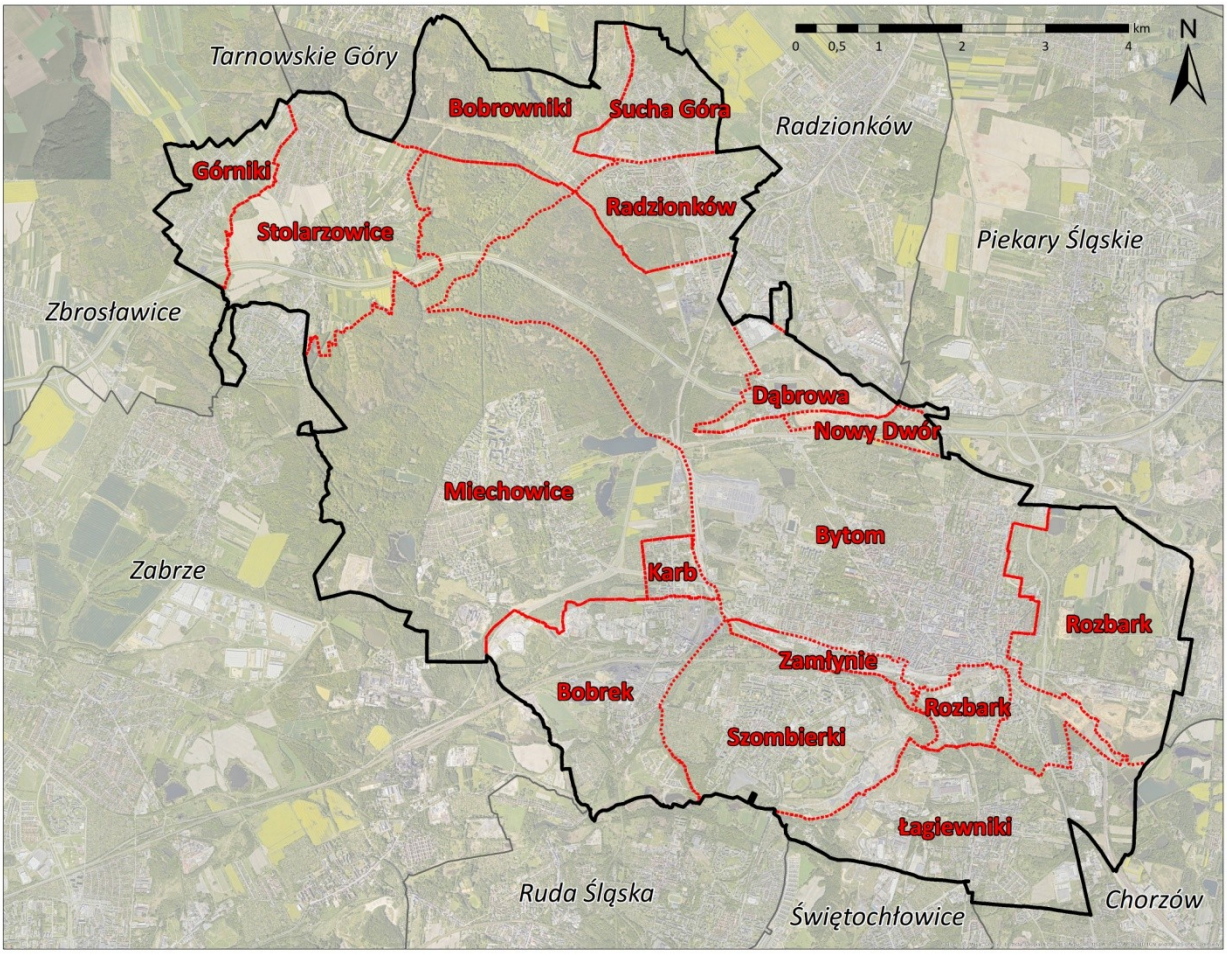
3. CHARAKTERYSTYKA TERENU OBJĘTEGO PROJEKTEM PLANU OGÓLNEGO

3.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE TERENU OBJĘTEGO PROJEKTEM PLANU OGÓLNEGO

Gmina Bytom położona jest w środkowej części województwa śląskiego, na obszarze Wyżyny Śląskiej. Gmina, o powierzchni 69,46 km², graniczy bezpośrednio z następującymi jednostkami administracyjnymi:

- od północnego zachodu – Gmina Zbrosławice, miejscowość Ptakowice,
- od północy – Miasto Tarnowskie Góry,
- od północnego wschodu – Miasto Radzionków,
- od wschodu – Miasto Piekary Śląskie, Miasto Chorzów,
- od południa – Miasto Świętochłowice, Miasto Ruda Śląska,
- od zachodu i południowego zachodu – Miasto Zabrze.

W strukturze przestrzennej miasta rozróżnia się następujące obszary: Śródmieście, Rozbark, Bobrek, Karb, Łagiewniki, Szombierki, Stroszek, Sucha Góra, Miechowice, Stolarzowice i Górniki.

Legenda
granica administracyjna Gminy Bytom
granice obrębów ewidencyjnych
granice miejscowości sąsiednich

RYSUNEK 4 Lokalizacja terenu Gminy Bytom

Opracowanie własne z wykorzystaniem danych PRG, BDOT i ortofotomapy

Bytom stanowi ważny węzeł komunikacyjny zarówno drogowy, jak i kolejowy. Przez Bytom przebiega, między innymi, autostrada A1 łącząca przejście graniczne z Czechami w Gorzyczkach, z Łodzią i Gdańskiem na północy, drogi krajowe DK11, DK78, DK79, DK88, DK94 oraz linie kolejowe nr 131 i nr 132.

Bytom jest członkiem takich organizacji regionalnych jak: Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia, Związek Miast Polskich, Związek Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego, Śląski Związek Gmin i Powiatów, Śląska Organizacja Turystyczna, Stowarzyszenie Gmin Górniczych w Polsce, Stowarzyszenie Biznes – Nuka – Samorząd „Pro Silesia", Lokalna Organizacja Turystyczna Miasta Gwarków, a także Stowarzyszenie Górnośląskich Kolei Wąskotorowych.

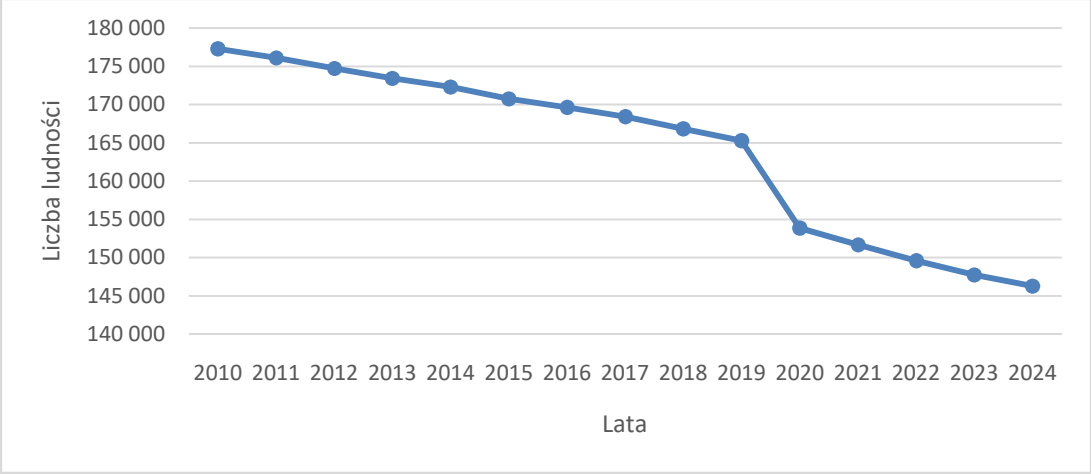
Bytom bez wątpienia jest jednym z najstarszych miast Górnego Śląska. Pierwsze wzmianki o osadzie Bytom pochodzą z lat 1123-1125 z zapisu kardynała Idziego o dochodach opactwa benedyktynów w Tyńcu pod Krakowem. Na jego mocy zakonnicy mogli pobierać tu opłaty targowe i prowadzić dwie karczmy. Jednak według wykopalisk archeologicznych gród istniał na tym terenie już w XI wieku.

Przełomem w historii Bytomia było zezwolenie przez Władysława, księcia opolsko – raciborskiego na lokację miasta na prawie magdeburskim. Miało to miejsce w 1254 roku i od tej pory dawna osada na wzgórzu Małgorzaty zaczęła tracić na znaczeniu na rzecz szybko rozwijającego się miasta. Prawdopodobnie wtedy też nastąpiła pierwsza regulacja przestrzenna nowego miasta: w obrębie owalnicowej osady wyznaczono prostokątny Rynek i szachownicowy układ ulic i bloków zabudowy.

Z najnowszej historii należy wymienić, iż w marcu 1951 roku zlikwidowano powiat bytomski, gminy Miedary, Stolarzowice, Wieszowa i Zbrosławice przyłączono do powiatu tarnogórskiego, a Bobrek, Karb, Łagiewniki, Miechowice i Chruszczów (Szombierki) stały się dzielnicami Bytomia. Na mocy kolejnej reformy administracyjnej z 1975 roku kolejnymi dzielnicami stały się Górniki, Radzionków, Stolarzowice i Sucha Góra. Z kolei w 1998 roku od Bytomia odłączył się Radzionków, zyskując prawa miejskie. Obecnie wchodzi w skład powiatu tarnogórskiego, a od 2007 roku Bytom wszedł w skład Górnośląsko – Zagłębiowskiej Metropolii.

3.2. LUDNOŚĆ

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS)[2] na koniec 2024 r., Bytom zamieszkiwało 146 290 osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosiła około 2 106 os./km^2, przy wskaźniku urbanizacji 100%. Liczba ludności zamieszkującej na terenie gminy systematycznie zmniejsza się, co wizualizuje poniższy wykres. Odnotowuje się ubytek naturalny ludności (w 2024 r. wynosił -1 177osób, dla porównania w 2020 r. wynosił -1 351) i ujemne saldo migracji ogółem (w 2024 r. wynosiło -439osób, dla porównania w 2020 r. wynosił -640).

RYSUNEK 5 Zmiana liczby ludności w Gminie Bytom

Opracowanie własne z wykorzystaniem danych GUS

[2]Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (https://bdl.stat.gov.pl/)

W strukturze wieku i płci przeważają kobiety (76629 osób, tj. 52% ludności gminy) nad mężczyznami (69661 osób, tj. 48% ludności gminy), co ma przełożenie na współczynnik feminizacji równy 110. Szczególnie zaznacza się przewaga kobiet nad mężczyznami w grupach wiekowych powyżej 55. roku życia. W strukturze wiekowej gminy wyraźnie zaznacza się udział ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym[3]. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w udziale ludności ogółem kształtuje się następująco:

- w wieku przedprodukcyjnym – 15,7%,
- w wieku produkcyjnym – 59,1%,
- w wieku poprodukcyjnym – 25,3%.

Z kolei wskaźniki obciążenia demograficznego - współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi kształtuje się na poziomie 33,3.

3.3. WYBRANE INFORMACJE O ZAGOSPODAROWANIU TERENU

3.3.1. AKTUALNE ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU I JEGO ZABUDOWA

Zagospodarowanie Bytomia charakteryzuje się wyraźnym zróżnicowaniem funkcjonalno – przestrzennym, wynikającym zarówno z uwarunkowań historycznych, jak i przyrodniczych. W strukturze gminy czytelnie wyodrębniają się obszary o odmiennym stopniu urbanizacji i sposobie użytkowania terenu. Północno – zachodnia część gminy obejmuje zasadniczo tereny zieleni, w tym zwarty kompleks leśny oraz obszary o ograniczonej intensywności zabudowy, natomiast część południowo – wschodnia cechuje się większą koncentracją zabudowy miejskiej, obejmującą historyczne centrum miasta, osiedla mieszkaniowe oraz tereny związane z działalnością przemysłową i usługową. Na tym tle wyróżnia się struktura przestrzenna centrum Bytomia, stanowiąca najstarszą i najbardziej intensywnie zagospodarowaną część gminy. W centrum miasta zachowany został układ urbanistyczny średniowiecznego miasta typowy dla ówczesnych miast europejskich, lokowanych na prawie niemieckim. Pierwotny układ urbanistyczny rynku oparty był na planie prostokąta, z którego narożników wyprowadzono po dwie ulice przecinające się pod kątem prostym. Dodatkowe ciągi komunikacyjne prowadziły z centralnych partii dłuższych pierzei – północnej i południowej. Lokalizacja kościoła farnego poza obrębem rynku wskazuje na jego przedlokacyjny rodowód. Współczesna forma rynku, istotnie odbiegająca od historycznego układu, jest efektem przekształceń urbanistycznych realizowanych po II wojnie światowej.

Rozbiórka zniszczonego w czasie działań wojennych kwartału zabudowy w zachodniej pierzei spowodowała znaczące powiększenie przestrzeni placu – obecny rynek zajmuje powierzchnię około dwukrotnie większą niż w okresie średniowiecza. Na obszarze zlikwidowanej zabudowy funkcjonowały co najmniej dwa ratusze miejskie, z których ostatni wzniesiono w 1877 r. Wyniki badań archeologicznych prowadzonych na płycie rynku potwierdzają, że do XVI wieku niewielki, murowany ratusz zlokalizowany był centralnie w obrębie placu.

U schyłku XIII wieku miasto otoczone było murami obronnymi wykonanymi z kamienia łamanego, wzmocnionymi basztami o konstrukcji łupinowej. W XVI stuleciu system obronny uzupełniono wałem ziemnym. W skład fortyfikacji wchodził również książęcy zamek, zlokalizowany od XIII wieku w rejonie obecnego placu Grunwaldzkiego, który po podziale miasta w 1369 r. stopniowo popadał w ruinę. Do miasta prowadziły trzy główne bramy: Pyskowicka, Gliwicka oraz Krakowska. W pierwszej połowie XIX wieku mury obronne zostały rozebrane, a do czasów współczesnych zachowały się jedynie ich nieliczne relikty. Trwałym śladem dawnego charakteru obronnego są nazwy ulic Wałowej i Murarskiej, a średniowieczne nazewnictwo zachowały także ulice Krakowska, Gliwicka, Krawiecka, Browarniana oraz Rzeźnicza.

Czytelnym świadectwem intensywnego rozwoju przestrzennego Bytomia na przełomie XIX i XX wieku jest sekwencja placów miejskich, tworzących ciąg kompozycyjny od Rynku przez plac Grunwaldzki i plac Sobieskiego aż do placu Akademickiego, uzupełniony o położony nieco na uboczu plac Słowiański. Od drugiej połowy XIX wieku do chwili obecnej funkcję ścisłego centrum miasta pełni plac Kościuszki, usytuowany na zachód od rynku, wraz z główną osią pieszą – ulicą Dworcową, stanowiącą podstawowy deptak miejski.

[3]Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 15-64 lata, dla kobiet - 15-59 lat.

O randze historycznej Bytomia w znacznym stopniu przesądza zasób XIX-wiecznej zabudowy kamienicznej, której bogactwo form i rozwiązań architektonicznych lokuje miasto wśród najcenniejszych ośrodków miejskich w skali kraju. W granicach Bytomia zachował się niemal kompletny przegląd kierunków architektonicznych charakterystycznych dla przełomu XIX i XX wieku – od nurtów historyzujących, poprzez secesję i modernizm, aż po ekspresjonizm i funkcjonalizm.

W obrębie śródmieścia zlokalizowane są ponadto reprezentacyjne wille powstałe w XIX i na początku XX wieku, stanowiące istotny element dziedzictwa architektonicznego miasta i uzupełniające historyczną strukturę zabudowy centralnych dzielnic.

W strukturze przestrzennej gminy 10,16% powierzchni gminy zajmuje zabudowa wielorodzinna mieszkaniowa, co wynika z historycznych uwarunkowań urbanistyczno-architektonicznych miasta. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej stanowią z kolei 6,25% powierzchni gminy. Zabudowa handlowo-usługowa stanowi jedynie 1,36% powierzchni gminy. Zabudowa przemysłowo-składowa zajmuje 3,89% powierzchni gminy, a tereny przemysłowo-składowe 0,97% powierzchni gminy. Tereny komunikacyjne stanowią 4,21% powierzchni gminy, a tereny infrastrukturalne ogółem 0,90% powierzchni gminy. Podsumowując, tereny zabudowane ogółem to 25,81% powierzchni Gminy Bytom, a z kolei całość terenów zainwestowanych i przekształconych to 37,43%

Tereny biologicznie czynne w dalszym ciągu stanowią dominującą formę pokrycia terenu, o łącznej powierzchni 62,56% powierzchni całej gminy. W tej kategorii na pierwszych pozycjach plasują się:

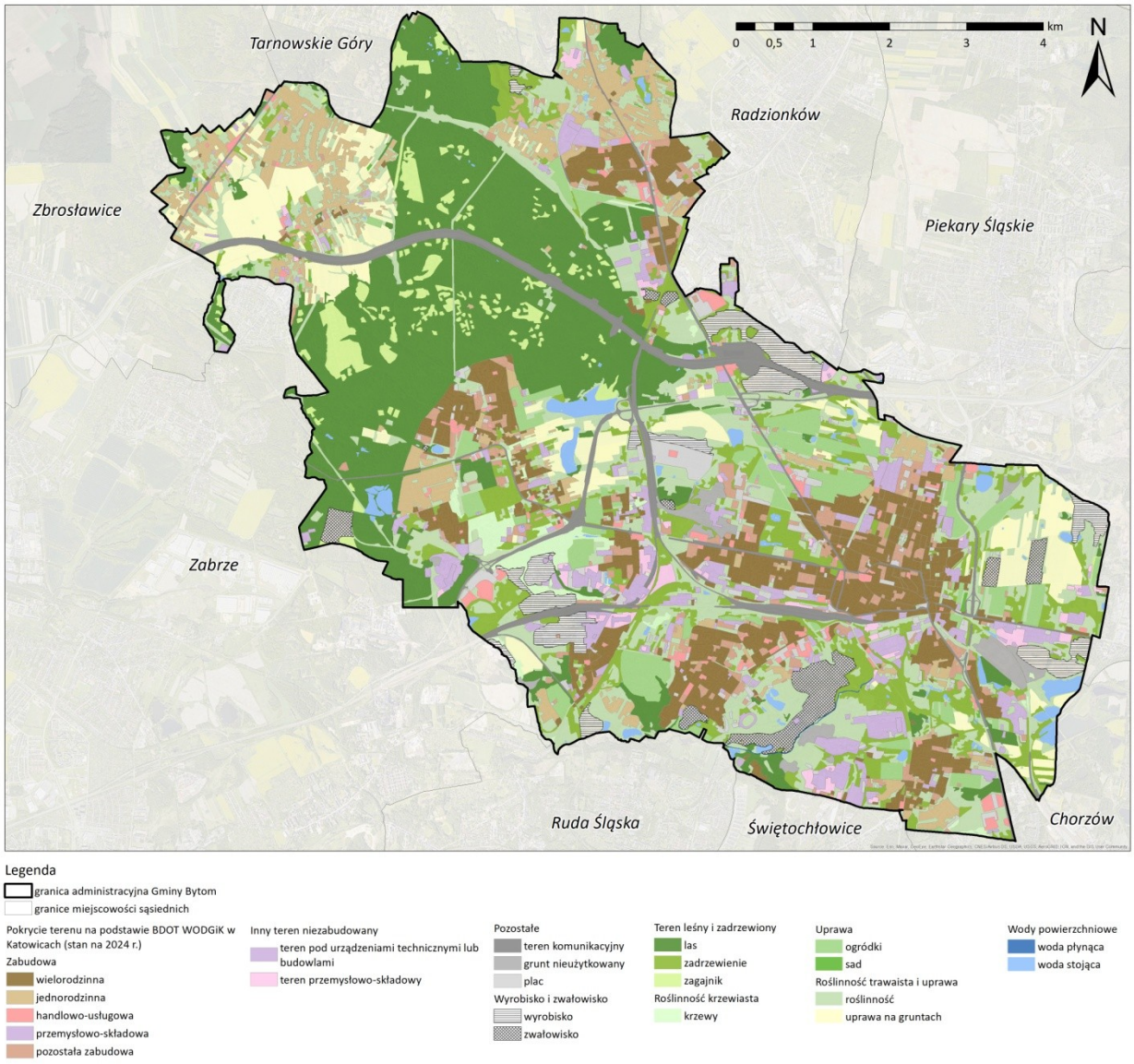
- lasy – 21,18% powierzchni gminy,
- roślinność trawiasta – 16,24% powierzchni gminy,
- zadrzewienia – 8,26% powierzchni gminy,
- uprawa na gruntach ornych – 6,38% powierzchni gminy,
- ogrody działkowe – 4,45% powierzchni gminy.

Uwagę zwraca się na udział wody stojącej (1,49%) oraz wody płynącej (0,03%) w ogólnej powierzchni gminy.

Poniżej zaprezentowano w formie tabelarycznej formy pokrycia terenu według Bazy Danych Obiektów Topograficznych. Aktualne zagospodarowanie zgodnie z Bazą Danych Obiektów Topograficznych zaprezentowano na rysunku 6.

TABELA 3 Zagospodarowanie terenu Gminy Bytom według BDOT10k

L.P.	OPIS	POWIERZCHNIA [HA]	UDZIAŁ
1	ZABUDOWA WIELORODZINNA	704,78	10,16%
2	ZABUDOWA JEDNORODZINNA	433,77	6,25%
3	ZABUDOWA HANDLOWO-USŁUGOWA	94,30	1,36%
4	ZABUDOWA PRZEMYSŁOWO-SKŁADOWA	269,58	3,89%
5	POZOSTAŁA ZABUDOWA	220,82	3,18%
6	PLAC	150,46	2,17%
7	TEREN PRZEMYSŁOWO-SKŁADOWY	67,25	0,97%
8	TEREN POD URZĄDZENIAMI TECHN. LUB BUD.	62,20	0,90%
9	TEREN KOMUNIKACYJNY	292,13	4,21%
10	POZOSTAŁE GRUNTY NIEUŻYTKOWANE	73,76	1,06%
11	OGRÓDKI DZIAŁKOWE	309,04	4,45%
12	ROŚLINNOŚĆ TRAWIASTA	1126,57	16,24%
13	LAS	1469,70	21,18%
14	ZADRZEWIENIE	572,91	8,26%
15	ZAGAJNIK	153,67	2,21%
16	KRZEWY	83,52	1,20%
17	SAD	3,86	0,06%
18	UPRAWA NA GRUNTACH ORNYCH	442,75	6,38%
19	WODA PŁYNĄCA	2,35	0,03%
20	WODA STOJĄCA	103,40	1,49%
21	WYROBISKO	192,99	2,78%
22	ZWAŁOWISKO	108,03	1,56%
OGÓŁEM		6937,87	100,00%

RYSUNEK 6 Aktualne zagospodarowanie terenu Gminy Bytom według danych BDOT10k
Opracowanie własne z wykorzystaniem danych PRG, BDOT i ortofotomapy

3.3.2. ZABYTKI

Samorząd gminny realizuje zasady ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego zgodnie z przepisami zawartymi w *Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

Przyjmując za *Raportem o stanie miasta Bytom 2024*[4]:

Rejestr zabytków nieruchomych zawiera obecnie 90 wpisów z terenu Bytomia. Podział funkcjonalny obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków kształtuje się następująco:

- obiekty mieszkalne – 26,
- obiekty użyteczności publicznej – 13,
- bloki zabudowy, zespoły – 9,
- zieleń – 4,
- obiekty kultu religijnego – 12,

[4] Raport o stanie miasta, Urząd Miejski w Bytomiu, Bytom 2025 r.

- cmentarze – 2,
- obiekty techniki – 10,
- archeologia – 1,
- pozostałe – 13.

Specyficzną kategorią wśród zabytków nieruchomych są stanowiska archeologiczne. Na terenie Bytomia odnotowanych zostało 71 stanowisk archeologicznych, w tym jedno z nich - grodzisko wczesnośredniowieczne położone na południe od dworca głównego w Bytomiu nad rzeką Bytomką oraz układ urbanistyczny dawnego miasta wpisane zostały do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków ruchomych obecnie zawiera 40 wpisów.

Gmina Bytom prowadzi również Gminą ewidencję zabytków która ma status instrumentu ochrony prawnej obiektów zabytkowych na danym terenie i stanowi podstawę do prowadzenia planowych działań konserwatorskich. Traktowana jest również jako główna wytyczna dla wszelkich prac związanych z zagospodarowaniem przestrzennym gminy. Przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowią, że wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Zgodnie z zapisami, w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

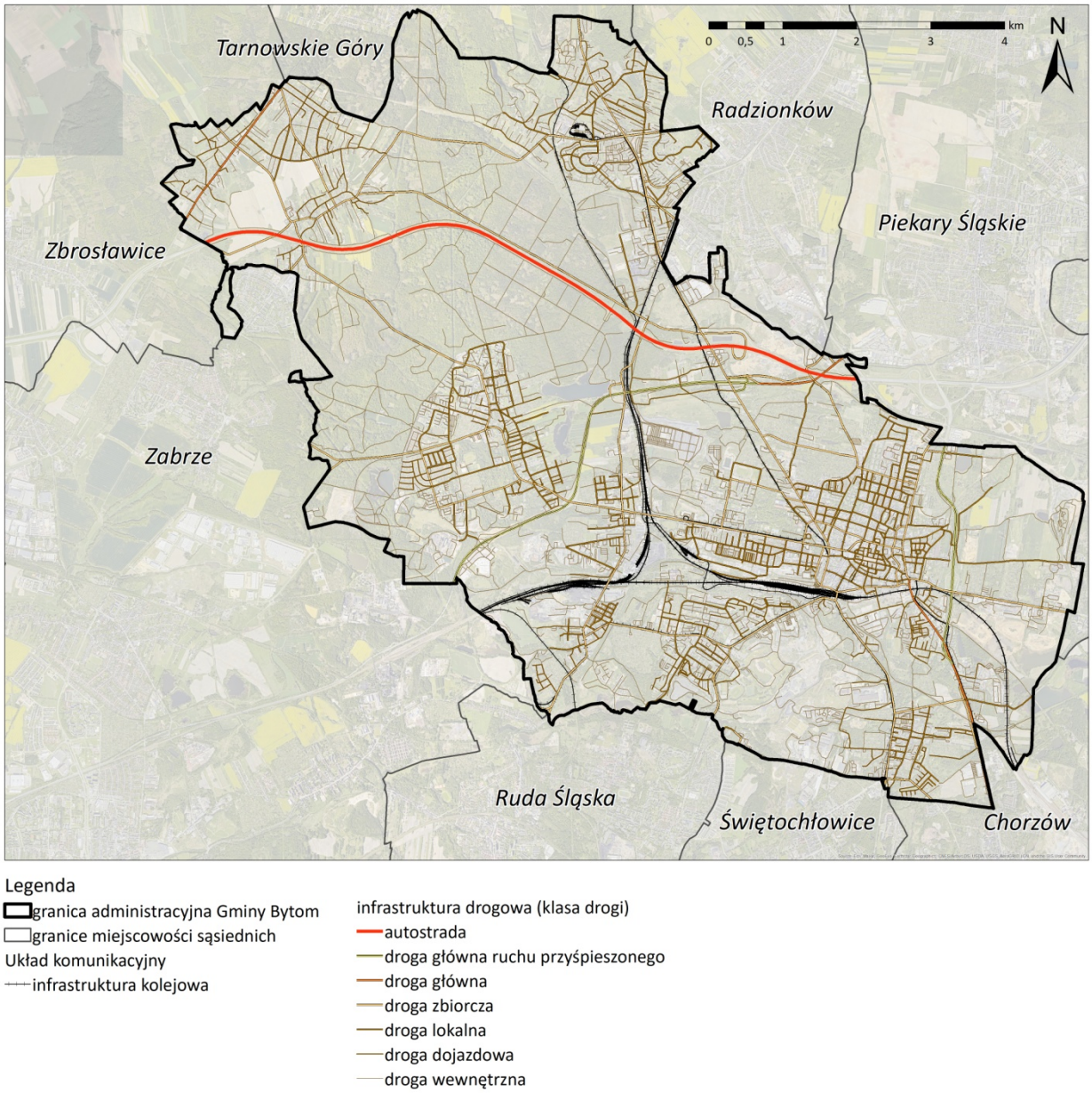
- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego, co nakłada na władze gminne obowiązek jej okresowej aktualizacji. Jednak należy pamiętać, że jakiekolwiek zmiany w ewidencji wymagają uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków. Gminna Ewidencja Zabytków jako podstawowe narzędzie do rozpoznania zasobu i stanu zabytków nieruchomych, pełni istotną rolę w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz w kształtowaniu środowiska gminy. Otwarty charakter ewidencji powoduje, że ilość wprowadzonych do niej obiektów stale podlega zmianom. Gminna Ewidencja Zabytków obejmuje obecnie 2323 obiektów zabytkowych.

3.3.3. POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE

Bytom cechuje się wysokim stopniem integracji z regionalnym i krajowym układem transportowym, co wynika zarówno z jego położenia geograficznego, jak i rozwiniętej infrastruktury komunikacyjnej. Bytom stanowi ważny węzeł komunikacyjny zarówno drogowy, jak i kolejowy. Przez Bytom przebiega, między innymi, autostrada A1 łącząca przejście graniczne z Czechami w Gorzyczkach, z Łodzią i Gdańskiem na północy, drogi krajowe DK11, DK78, DK79, DK88, DK94 oraz linie kolejowe nr 131 i nr 132.Dodatkowe połączenia zapewniają drogi wojewódzkie nr 911 oraz 925. Przez Bytom przebiega również obwodnica bytomska (Al. Jana Nowaka Jeziorańskiego), która pozwala na skrócenie przejazdu przez miasto.

Tak więc na terenie miasta koncentrują się liczne powiązania drogowe, kolejowe oraz elementy transportu publicznego i alternatywnego, co wspólnie tworzy kompleksowy system umożliwiający sprawną obsługę ruchu pasażerskiego oraz towarowego.

RYSUNEK 7 Układ komunikacyjny na obszarze Gminy Bytom

Opracowanie własne z wykorzystaniem danych PRG, BDOT i ortofotomapy

TRANSPORT DROGOWY

Odniesienie do dróg krajowych, będących kluczowym elementem krajowej sieci transportu tranzytowego, pozwala stwierdzić, że w praktyce przejmują one ruch tranzytowy, oddzielając go od ruchu o charakterze miejskim oraz ruchu docelowego i źródłowego, związanego z podróżami rozpoczynającymi się lub kończącymi na terenie gminy. Trasy te przebiegają przez obszary intensywnie zagospodarowane – obejmujące tereny przemysłowe, usługowe oraz zabudowę mieszkaniową jedno- i wielorodzinną, a także przez śródmieście – co ogranicza możliwości właściwego kształtowania struktury przestrzennej poszczególnych jednostek urbanistycznych. Ma to również wpływ na nowe inwestycje, które muszą być lokalizowane z uwzględnieniem wymagań technicznych wynikających z klasy tych dróg.

Drogi wojewódzkie, powiatowe oraz wybrane drogi gminne tworzą natomiast uporządkowaną sieć układu komunikacyjnego miasta, silnie powiązaną z zewnętrznym, regionalnym systemem transportowym. Uzupełniająca

sieć ulic układu podstawowego wypełnia promienisty schemat komunikacyjny, kształtując nieregularny ruszt połączeń.

Komunikacja drogowa w mieście oparta jest na:

1) autostradzie A1 łączącej przejście graniczne z Czechami w Gorzyczkach, z Łodzią i Gdańskiem na północy kraju - jej węzeł znajduje się przy ulicy Strzelców Bytomskich;
2) drogach krajowych:
   a) DK 11 ul. Strzelców Bytomskich, ul. Powstańców Warszawskich - relacji: Kołobrzeg – Koszalin – Piła – Poznań – Ostrów Wlkp. – Kluczbork – Lubliniec – Bytom,
   b) DK 78 ul. Żołnierska - relacji: Chałupki – Wodzisław Śl. – Rybnik – Gliwice – Bytom – Katowice – Pyrzowice – Siewierz – Zawiercie – Chmielnik,
   c) DK 79 ul. Chorzowska - relacji: Warszawa – Sandomierz – Kraków – Katowice – Bytom,
   d) DK 88 ul. Dolnośląska - relacji: Strzelce Opolskie – Gliwice – Bytom,
   e) DK 94 ul. Frenzla, ul. Miechowicka, ul. Wrocławska, ul. Kolejowa, ul. Wolskiego, ul. Miarki, ul. Kwietniewskiego, ul. Piłsudskiego, ul. Witczaka, ul. Siemianowicka - relacji: Legnica – Wrocław – Opole – Bytom – Sosnowiec – Olkusz – Kraków;
3) drogach wojewódzkich:
   a) DW 911 Al. Jana Pawła II,
   b) DW 925 ul. Zabrzańska, ul. Modrzewskiego;
4) drogach powiatowych:
   a) 8600S ul. Przyjemna, ul. Suchogórska, ul. Łokietka, ul. Długa,
   b) 8601S pl. Jana, ul. Gombrowicza,
   c) 8602S ul. Ptakowicka, ul. Stolarzowicka, ul. Rokitnicka,
   d) 8603S ul. Szyb Zachodni,
   e) 8604S ul. Rokitnicka,
   f) 8605S ul. Francuska, ul. Racjonalizatorów,
   g) 8606S ul. Podleśna, ul. Miejska Dąbrowa,
   h) 8607S ul. Sikorskiego,
   i) 8608S ul. Szymały,
   j) 8609S ul. Nowy Dwór, ul. Hajdy,
   k) 8611S ul. Dworska,
   l) 8612S ul. Powstańców Śląskich, ul. Sandomierska, ul. Dworska, ul. Odrzańska,
   m) 8613S ul. Celna, ul. Konstytucji, ul. Stara Cynkownia,
   n) 8614S ul. Zabrzańska,
   o) 8615S ul. Orzegowska,
   p) 8616S ul. Olimpijska, ul. Łużycka, ul. Legionów, ul. Tarnogórska,
   q) 8617S ul. Tulipanów, ul. Św. Piotra, ul. Ostatnia, ul. Kolonia Zygmunt, ul. Kolonia Zgorzelec,
   r) 8618S ul. Świętochłowicka, Łagiewnicka,
   s) 8619S ul. Krzyżowa,
   t) 8620S ul. Brzezińska,
   u) 8621S ul. Matejki, ul. Kędzierzyńska, ul. Witczaka,
   v) 8622S ul. Chrzanowskiego, ul. Piłsudskiego;
5) drogach gminnych.

TRANSPORT KOLEJOWY

Komunikacja kolejowa w mieście ma znaczenie krajowe i lokalne. Przez teren gminy przebiegają dwie magistrale kolejowe:

– linia kolejowa nr 131 Chorzów Batory – Tczew – linia kolejowa w Polsce łącząca Górnośląski Okręg Węglowy, Częstochowski Okręg Przemysłowy oraz Rybnicki Okręg Węglowy z węzłem kolejowym

w Tczewie, a dalej z Portem Gdańsk i Portem Gdynia. Jest najdłuższą (493,472 km) linią zarządzaną przez PKP Polskie Linie Kolejowe, magistralną, prawie w całości dwutorową, normalnotorową, zelektryfikowaną o znaczeniu państwowym i europejskim jako część linii C-E 65.

– linia kolejowa nr 132 – jedno– i dwutorowa, zelektryfikowana, magistralna linia kolejowa przebiegająca przez województwa śląskie, opolskie oraz dolnośląskie i łącząca Bytom z Wrocławiem. Pomiędzy Opolem i Wrocławiem stanowi fragment linii E–30, a pomiędzy Pyskowicami i Opolem linii CE-30; tworzą one III paneuropejski korytarz transportowy. Przy czym linia nr 131 wchodzi w skład międzynarodowego korytarza transportowego CE-65.

Do linii kolejowych znaczenia miejscowego należy 34 kilometrowa linia wąskotorowa relacji Bytom – Tarnowskie Góry – Miasteczko Śląskie eksploatowana sezonowo jako trasa wycieczkowa.

KOMUNIKACJA PUBLICZNA

Organizatorem komunikacji zbiorowej jest Zarząd Transportu Metropolitalnego z siedzibą w Katowicach. Komunikację tramwajową na terenie całej aglomeracji realizują Tramwaje Śląskie S.A.

Mieszkańcy mogą korzystać z 50 linii autobusowych o łącznej długości sieci 96,4 kilometrów i 11 linii tramwajowych o łącznej długości sieci torowisk 25 kilometrów. Łączna długość linii autobusowych wyniosła 347,2 kilometrów a linii tramwajowych 116,1 kilometrów. W 2024 uruchomiono dwie linie śródmiejskie o numerach 740 oraz 730. Linie te łączą obszary Śródmieścia i są uzupełnieniem dla kursujących już w centrum linii autobusowych i tramwajowych. Na terenie gminy w 2024 roku funkcjonowały linie metropolitalne:

- M3 – w relacji Tarnowskie Góry – Bytom – Katowice,
- M14 – w relacji Gliwice – Zabrze – Bytom – Tarnowskie Góry – Świerklaniec – Ożarowice,
- M16 – w relacji Piekary Śl. – Bytom – Zabrze - Gliwice,
- M21 – Bytom – Ruda Śląska – Mikołów,
- M102 – Bytom - Radzionków - Tarnowskie Góry.

Na terenie gminy usytuowanych było 297 przystanków, w tym:

- autobusowych – 189, w tym 1 dworzec autobusowy;
- tramwajowych – 108.

TRANSPORT ALTERNATYWNY

W strukturze mobilności miejskiej coraz większe znaczenie zyskują formy transportu niskoemisyjnego. W Bytomiu istnieją oznakowane ścieżki rowerowe i ciągi pieszo – rowerowe. Projektowane są także ścieżki będące fragmentem planowanej „Śląskiej sieci tras rowerowych".

W mieście funkcjonuje metropolitalny system wypożyczania rowerów Metrorower. Dodatkowo w Bytomiu działają elektryczne hulajnogi, dla których wyznaczono specjalne strefy parkowania. Inicjatywy te wpisują się w strategię ograniczania emisji zanieczyszczeń transportowych i promowania mobilności aktywnej.

TRANSPORT LOTNICZY

Dostępność komunikacyjna gminy w skali międzynarodowej zapewniona jest przez pobliskie porty lotnicze: Katowice-Pyrzowice i dalej Kraków-Balice. Dzięki rozwiniętej infrastrukturze drogowej oraz kolejowej możliwe jest szybkie dotarcie do lotnisk obsługujących ruch pasażerski na poziomie europejskim i międzykontynentalnym.

3.3.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Zagadnienie opracowano na podstawie Raportu *o stanie miasta Bytom 2024 rok* oraz *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom*.[5]

INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Gmina Bytom zaopatrywana jest w energię elektryczną z następujących źródeł:

- System wysokich napięć WN 110 kV będący w eksploatacji Vattenfall Distribution Poland S.A.,

[5]Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom przyjęte uchwałą nr XVI/204/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 sierpnia 2011 r. ze zmianami

- część odbiorców zasilana jest ze stacji 110/20/6 „Radzionków" zlokalizowanej poza granicami Gminy Bytom; dodatkowo na terenie Gminy Bytom znajdują się następujące stacje zasilane z sieci 110 kV nie będące własnością Vattenfall Distribution Poland:
  - Stacja 110/6 kV „Zygmunt",
  - Stacja 110/6 kV „Miechowice",
  - Stacja 110/6 kV „Dymitrow",
  - Stacja 110/6 kV „Kop. Szombierki",
  - Stacja 110/6 kV „Kop. Bobrek".

W zakresie sieci i urządzeń elektroenergetycznych na terenie Gminy Bytom zlokalizowane są będące w eksploatacji Vattenfall Distribution Poland S.A.: linie napowietrzne WN 110kV, linie napowietrzne i kablowe SN 20 kV, linie napowietrzne i kablowe SN 6 kV, linie napowietrzne i kablowe nN do 1kV, sieć napowietrzna i kablowa nN do 1kV oświetlenia ulicznego, a także stacje elektroenergetyczne GPZ.

System wysokich napięć obsługiwany przez VDP S.A. składa się z następujących elementów:

- linia dwutorowa relacji: Miechowice – Powstańców, Wierzbowa – Miasteczko,
- linia dwutorowa relacji: Miechowice – Rokitnica 1, Miechowice – Rokitnica 2,
- linia dwutorowa relacji: Miechowice – Radzionków, Zabrze – Szombierki,
- linia dwutorowa relacji: Dymitrow – Bolko, Miechowice – Radzionków,
- linia dwutorowa relacji: Radzionków – Julian, Dymitrow – Bolko,
- linia dwutorowa relacji: Bolko – Rozalia – Pogoda, Radzionków – Julian – Pogoda,
- linia dwutorowa relacji: Miechowice – Szombierki 1 – Kopalnia Szombierki, Miechowice – Szombierki 2– Kopalnia Szombierki,
- linia dwutorowa relacji: Karol – Łagiewniki, Huta Pokój – Piaśniki,
- linia dwutorowa relacji: Łagiewniki – Chorzów, Piaśniki – Chorzów.

Istnieją również powiązana na sieci średniego napięcia między stacjami, które mogą być odpowiednio konfigurowane w zależności od stanu awaryjności sieci. Zasilanie miasta odbywa się poprzez stacje GPZ transformujące napięcie wysokie na średnie. Są to następujące GPZ-ty:

- Wierzbowa – 110/20/6 kV,
- Powstańców – 110/20/6 kV,
- Pogoda– 110/6 kV,
- Bolko – 110/20/6 kV,
- Łagiewniki – 110/20/6 kV,
- Szombierki – 110/6 kV.

Do zasilania odbiorców na terenie Gminy Bytom służy 12 rozdzielni sieciowych średniego napięcia oraz 409 stacji transformatorowych o napięciu 6/0,4 kV i 57 stacji transformatorowych o napięciu 20/0,4 kVz transformatorami o łącznej mocy zainstalowanej w wysokości ok. 162,0 MVA. Stacje transformatorowe zasilane są liniami kablowymi: 98 km na napięciu 20 kV i 358 km na napięciu 6 kV. Ogólny stan sieci SN jest dobry, występuje jednak znaczna awaryjność ze względu na występowanie szkód górniczych oraz ze względu na prowadzone prace ziemne przez różnych wykonawców. Pas technologiczny – strefa ograniczonego użytkowania dla napowietrznych linii średniego napięcia wynosi 16 m, po 8m od osi linii w każdą stronę. Zamierzenia inwestycyjne w strefie ograniczonego użytkowania muszą być każdorazowo uzgadniane z dysponentem sieci.

Na terenie miasta sieć rozdzielcza nN (kablowa i napowietrzna) pracuje w układzie TN-C 0,4/0,23 kV. Linie napowietrzne występują w zachodnich dzielnicach Bytomia (Stolarzowice, Górniki). Sieć nN składa się z 436 km sieci napowietrznej oraz 532 km sieci kablowej. Pas technologiczny – strefa ograniczonego użytkowania dla napowietrznych linii niskiego napięcia wynosi 4 m, po 2m od osi linii w każdą stronę. Zamierzenia inwestycyjne w strefie ograniczonego użytkowania muszą być każdorazowo uzgadniane z dysponentem sieci.

Przez teren Gminy Bytom przebiegają bez odczepów linie najwyższych napięć będące w eksploatacji Polskich Sieci Elektroenergetycznych – Południe S.A. :

- Linia 400 kVrelacj Wielopole – Joachimów, Rokitnica – Łagisza, dla której strefa techniczna wynosi 40 m od osi linii w każdą stronę mierząc poziomo i prostopadle do osi,
- Linia 220 kV relacji Łagisza – Blachownia, dla której strefa techniczna wynosi 25 mb od osi linii w każdą stronę mierząc poziomo i prostopadle do osi.

W strefie technicznej nie należy budować budynków mieszkalnych i lokalizować terenów przeznaczonych nastały pobyt ludzi, zabrania się również sadzenia roślinności wysokiej pod linią i w odległości do 10 m od rzutu poziomego skrajnego przewodu. Warunki lokalizacji pozostałych obiektów budowlanych wymagają każdorazowego uzgodnienia z dysponentem sieci.

ZAOPATRZENIE W GAZ

Operatorem Systemu Dystrybucyjnego Gazu w Polsce jest Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. Do zadań PSG należy prowadzenie ruchu sieciowego, rozbudowa, konwersacja oraz remonty sieci i urządzeń, dokonywanie pomiarów jakości i ilości transportowanego gazu. Przesyłowe sieci gazowe wysokiego ciśnienia obsługiwane są przez Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A., eksploatację sieci gazowej na terenie Bytomia prowadzi Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. w Zabrzu – Gazowania w Bytomiu.

W 2024 roku sieć gazowa wraz z przyłączami w Bytomiu osiągnęła długość 424,7 kilometrów. Stopień gazyfikacji gminy w 2024 r. to 84,03%.

Bytomska sieć gazowa jest w dobrym stanie technicznym. Gazociągi są systematycznie kontrolowane pod względem bezpieczeństwa i na bieżąco są usuwane awarie. Całodobowe pogotowie gazowe czuwa nad bezpieczeństwem oraz nad ciągłością dostawy paliwa gazowego. Sieci gazowe, których stan techniczny budzi wątpliwości są na bieżąco remontowane lub wymieniane w miarę pozyskiwania środków finansowych.

ZAOPATRZENIE W CIEPŁO

Producentami energii cieplnej dla Bytomia są Fortum Silesia S.A., ze źródłem ciepła zlokalizowanym w Zabrzu oraz Ciepłownia Radzionków PEC Sp. z o.o. w Bytomiu zasilająca w energię cieplną dzielnice Stroszek i Osiedle Ziętka, natomiast zadania w zakresie dostarczenia energii cieplnej dla celów grzewczych oraz ciepłej wody użytkowej w obszarze Bytomia, wykonuje Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o. w Bytomiu (PEC Sp. z o.o.). W 2024 roku Spółka zarządzała siecią cieplną o długości 145,6 kilometrów, z tego sieć ciepłownicza stanowiła 114,8 kilometrów, a zewnętrzna instalacja odbiorcza 30,6 kilometrów. W stosunku do roku 2023 długość sieci cieplnej wzrosła o 1,2 kilometra.

Długość sieci cieplnej, w kilometrach w 2024 r. - 145,6, w tym:

- sieć ciepłownicza w kilometrach - 114,8,
- zewnętrzna instalacja odbiorcza w kilometrach - 30,8.

Liczba węzłów cieplnych ogółem, ilość w 2024 r. - 980, w tym:

- grupowe węzły cieplne (własne) ilość - 55,
- indywidualne węzły cieplne (własne) ilość – 818.

Opisany system ciepłowniczy stanowi istotny element infrastruktury energetycznej Bytomia, wpływając nie tylko na komfort cieplny mieszkańców, ale również na lokalną jakość powietrza i realizację celów w zakresie zrównoważonego rozwoju.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Zadania związane z obsługą infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Bytomia realizowane są przez Bytomskie Wodociągi Sp. z o.o. (BW Sp. z o.o.), której właścicielem w 100% jest Gmina Bytom. Zadania spółki obejmują zaopatrzenie gminy w wodę i sprzedaż wody odbiorcom, odbiór i oczyszczanie ścieków oraz eksploatacje: sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków i obiektów infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. W ramach działań spółki prowadzone są także prace remontowe, modernizacje sieci oraz inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

Producentem i hurtowym dostawcą wody przeznaczonej do spożycia jest Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów SA w Katowicach. Woda transportowana jest siecią rurociągów magistralnych do sieciowych

zbiorników wyrównawczych. Na koniec 2024 roku długość sieci wodociągowej wynosiła 448423,65 metrów bieżących.

Długość sieci wodociągowej w kilometrach w 2024 r. - 448,4 w tym:

- sieci rozdzielczej w kilometrach - 325,4,
- podłączeń w kilometrach - 123,0.

System sieci kanalizacyjnej Bytomia obejmuje sieci: sanitarną, deszczową, ogólnospławną oraz podłączenia do budynków. Długość sieci kanalizacyjnej eksploatowanej przez BW Sp. z o.o. w 2024 roku wynosiła 445215,04 metrów bieżących. Różnica pomiędzy latami 2020/2022 wynika z faktu przekazania większości sieci kanalizacji deszczowej eksploatowanej dotychczas przez spółkę - Gminie Bytom. W imieniu Gminy siecią tą obecnie zarządza Miejski Zarząd Dróg i Mostów w Bytomiu.

Długość sieci kanalizacyjnej w kilometrach w 2024 r. - 445,2 w tym:

- sanitarnej w kilometrach - 344,2,
- deszczowej w kilometrach - 6,0,
- ogólnospławnej w kilometrach - 100,9,
- długość podłączeń w kilometrach - 92,5.

Miejski system oczyszczania ścieków obejmuje 3 oczyszczalnie mechaniczno-biologiczne eksploatowane przez Bytomskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.:

- „Centralna", typ - mechaniczno – biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków biogennych; przepustowość projektowa w m^3 na dobę – 30000; napływ rzeczywisty w m^3 na dobę – 19932,08; ścieki oczyszczone w 2024 roku w metrach sześciennych – 7295141,
- „Miechowice" typ - mechaniczno – biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków biogennych przepustowość projektowa w m^3 na dobę – 12000; napływ rzeczywisty w m^3 na dobę – 3814,27; ścieki oczyszczone w 2024 roku w metrach sześciennych – 1396023,
- „Bobrek" typ - mechaniczno - biologiczna przepustowość projektowa w m^3 na dobę – 3500; napływ rzeczywisty w metrach sześciennychna dobę – 868,39; ścieki oczyszczone w 2024 roku w m^3– 317831.

Zadania związane z utrzymaniem i obsługą systemu kanalizacji deszczowej na terenie Bytomia, od 1 stycznia 2021 roku realizowane są przez Miejski Zarząd Dróg i Mostów. Infrastruktura kanalizacyjna do końca 2020 roku zarządzana była przez Bytomskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. Na mocy umowy sprzedaży Zorganizowane Części Przedsiębiorstwa majątek sieci kanalizacji deszczowej o wartości 121697270,00 złotych został nabyty przez Gminę Bytom i przekazany jednostce miejskiej. Na przejęty majątek sieci kanalizacji składają się:

- 203,6 kilometrów sieci kanalizacji deszczowej,
- 6933 szt. studni deszczowych,
- 46 szt. komór deszczowych (urządzeń podczyszczających),
- 6 przepompowni wód deszczowych.

GOSPODARKA ODPADAMI

Na obszarze gminy funkcjonuje zorganizowany system odbioru odpadów komunalnych niesegregowanych, uzupełniony o selektywną zbiórkę odpadów. Dodatkowo Urząd Miejski prowadzi działania edukacyjne i organizacyjne w placówkach oświatowych, obejmujące m.in. zbiórkę zużytych baterii. W aptekach prowadzona jest natomiast zbiórka przeterminowanych leków.

W Bytomiu w ramach opłaty za odbiór śmiecie mieszkańcy mogli korzystać z szerokiego zakresu usług, takich jak odbiór odpadów segregowanych, bezpłatne dostarczenie kontenera lub worków typu big-bag na gruz podczas remontu, możliwość oddawania przeterminowanych leków w aptekach, nieograniczony odbiór odpadów wielkogabarytowych, dużego sprzętu AGD i elektroodpadów bezpośrednio z nieruchomości, a także bezpłatne przekazywanie opon oraz innych odpadów wymagających specjalnego traktowania w Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK).

Pomimo funkcjonowania formalnego systemu gospodarki odpadami, na terenie Bytomia wciąż występują tzw. „dzikie wysypiska". Zjawisko to stanowi istotne zagrożenie dla środowiska i wymaga podejmowania działań zaradczych o charakterze zarówno prewencyjnym, jak i interwencyjnym.

TELEKOMUNIKACJA

Na terenie Bytomia zidentyfikowano licznie występujące sieci teletechniczne, w tym światłowodowe. W granicach Bytomia według danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej zlokalizowane są stacje bazowe telefonii komórkowej, obejmujące zarówno urządzenia wolnostojące (maszty), urządzenia na dachach budynków oraz na budowlach (kominy). Największa koncentracja stacji bazowych występuje w centralnej części gminy.

4. ISTNIEJĄCY STAN ŚRODOWISKA NA TERENIE OBJĘTYM PROJEKTEM PLANU OGÓLNEGO

4.1. REGIONALIZACJA FIZYCZNOGEOGRAFICZNA

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzna[6], obszar gminy Bytom zlokalizowany jest na pograniczu dwóch mezoregionów – przeważająca część gminy znajduje się w jednostce 341.13 Wyżyna Katowicka, a jedynie część północna w jednostce 341.12 Garb Tarnogórski. Obie przedmiotowe jednostki zaklasyfikowane są do mega regionu Pozaalpejska Europa Środkowa (3), prowincji Wyżyny Polskie (34), podprowincji Wyżyna Śląsko-Krakowska (341), makroregionu Wyżyna Śląska (341.1).

341.13 WYŻYNA KATOWICKA

Mezoregion o krajobrazie pagórzystym położony w południowej Polsce, obejmuje miasta, jak Bytom, Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Knurów, Mikołów, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Zabrze. Stanowi centralną część Wyżyny Śląskiej o średniej wysokości 250–300 m n.p.m.

Obszar ten graniczy od północy z Garbem Tarnogórskim, od wschodu z Pagórami Jaworznickimi, od południa z Równiną Pszczyńską oraz Płaskowyżem Rybnickim, natomiast jego zachodnia granica styka się z Obniżeniem Bojszowa. Część zachodnia Wyżyny Katowickiej znajduje się w zlewni rzeki Odry i jest odwadniana głównie przez Bierawkę oraz Kłodnicę, natomiast cieki wodne z rejonów wschodnich kierują swój spływ poprzez Brynicę i Czarną Przemszę w stronę dorzecza Wisły.

Rzeźba terenu oraz budowa geologiczna obszaru cechują się dużym zróżnicowaniem. W krajobrazie występują zarówno struktury wypiętrzone, takie jak płaskowyże czy wzniesienia o charakterze zrębowym, jak również obniżenia o genezie zapadliskowej, reprezentowane przez kotliny. Pod względem litologicznym dominują utwory karbońskie – głównie łupki oraz piaskowce z obecnością pokładów węgla kamiennego. Ponadto, w podłożu występują także skały osadowe wieku triasowego, w tym wapienie i dolomity. Wierzchnia warstwa geologiczna w wielu miejscach pokryta jest osadami polodowcowymi pochodzącymi z okresów zlodowaceń czwartorzędowych.

341.12 GARB TARNOGÓRSKI

Mezoregion o pagórkowatym charakterze rzeźby terenu, zlokalizowany w południowej części Polski, w rejonie Tarnowskich Gór. Stanowi północną krawędź Wyżyny Śląskiej, przylegającą do Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej. Obszar ten cechuje się dominacją krajobrazu rolniczego, jednak występują tu również ślady wielowiekowej działalności górniczej, szczególnie w otoczeniu Tarnowskich Gór, co miało istotny wpływ na środowisko przyrodnicze regionu.

Mezoregion przyjmuje postać pasa wzniesień o długości około 50 km, szerokości od 4 do 12 km oraz łącznej powierzchni 410 km², rozciągającego się pomiędzy Siewierzem a Toszkiem. Wznosi się z wysokości 260–300 m n.p.m. na zachodzie, w rejonie granicznym z Chełmem, ku wschodowi, osiągając 340–380 m n.p.m., gdzie przechodzi w Pagóry Jaworznickie. Najwyżej położonym punktem jest Góra Łubianki (398 m n.p.m.), usytuowana w pobliżu miejscowości Mierzęcice na terenie powiatu będzińskiego.

Od południa sąsiaduje z Obniżeniem Bojszowa oraz Wyżyną Katowicką, natomiast od północy graniczy z Obniżeniem Górnej Małej Panwi i Kotliną Siewierza.

Pod względem geologicznym Garb Tarnogórski stanowi próg strukturalny zbudowany głównie z wapieni, margli i dolomitów pochodzących ze środkowego triasu. Obszar jest poprzecinany przez doliny rzeczne Dramy i Brynicy, co sprzyja wykształceniu mozaiki garbów i niewielkich płaskowyżów. Występują tu gleby płowe, brunatne oraz rędziny.

[6] Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorczyk I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziaja W., 2018:Physico- -geographicalmesoregions of Poland: Verifi cation and adjustment of boundaries on the basis of contemporaryspatial data. Geographia Polonica, vol. 91, no. 2, pp. 143-170. https://doi.org/10.7163/GPol.0115

4.2. RZEŹBA TERENU

Ukształtowanie powierzchni terenu Bytomia stanowi efekt złożonego oddziaływania procesów naturalnych (głównie denudacyjnych, fluwialnych i eolicznych) oraz intensywnej działalności człowieka, zwłaszcza w zakresie przemysłu wydobywczego.

W rejonie Bytomia wydzielono kilka mniejszych jednostek morfologicznych. Centralny obszar gminy zajmuje Wyżyna Miechowicka otoczona od północy dolinami Dramy, Szarlejki i Brynicy, od południa Bytomką, natomiast od wschodu Wyżyna Miechowicka przechodzi w Wyżynę Siemianowicką. Północna część Bytomia znajduje się na terenie Garbu Tarnogórskiego.

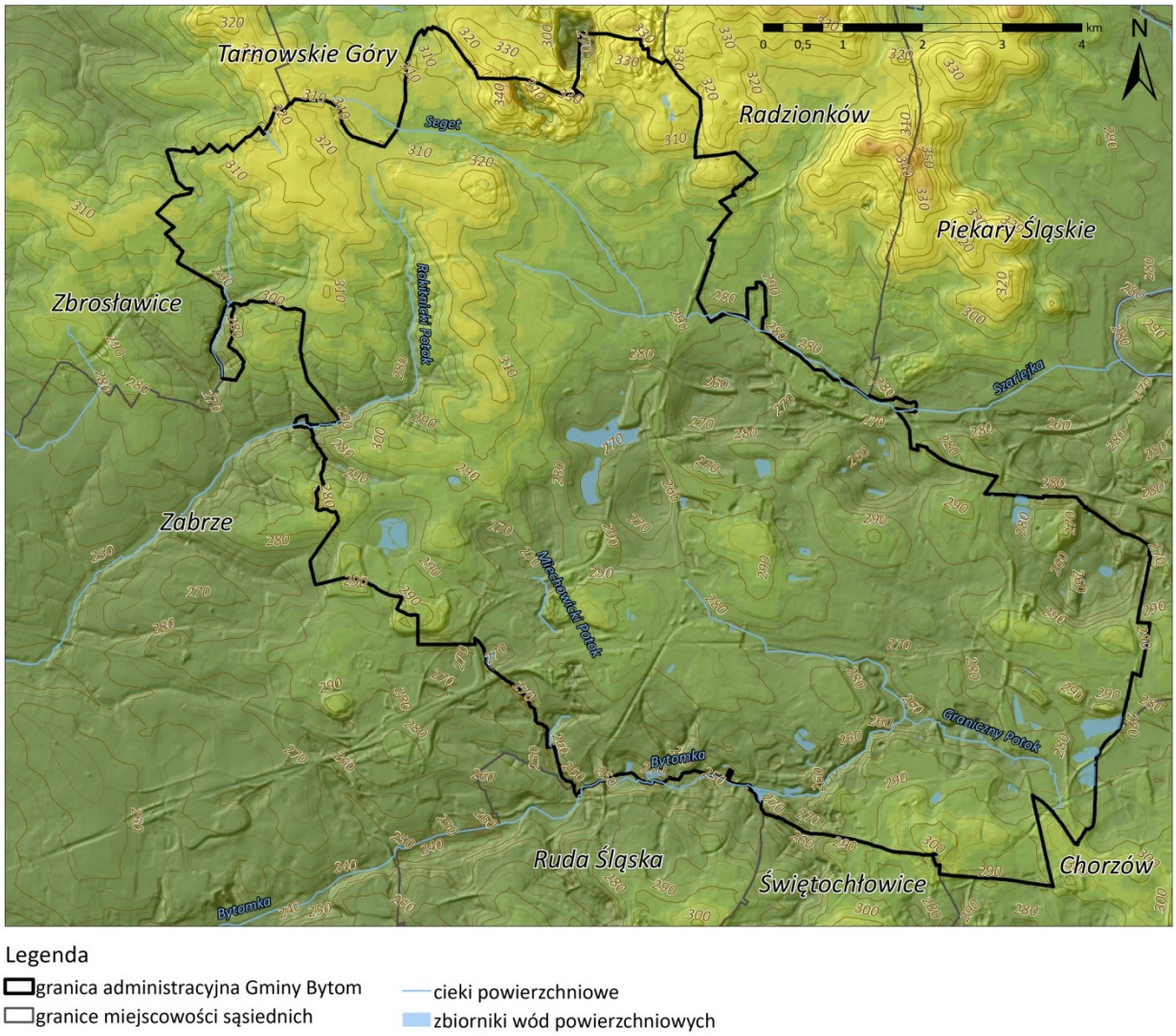
Rzeźba terenu Bytomia cechuje się znacznym zróżnicowaniem wysokościowym, obejmującym zarówno formy wyniesione, jak i obniżenia dolinne, przy czym deniwelacje przekraczają 80 m. Powierzchnia terenu wykazuje ogólny, naturalny spadek w kierunku południowo-zachodnim. Najwyżej położone obszary zlokalizowane są w północnej części Bytomia, gdzie w rejonie Suchej Góry wysokości dochodzą do ok. 330 m n.p.m., natomiast najniższe rzędne terenu występują w południowo-zachodniej części Bytomia, w dolinie rzeki Bytomki, na poziomie ok. 243–249 m n.p.m.

Północno-zachodnia część gminy, obejmująca Stolarzowice i Górniki, charakteryzuje się łagodnie falistą rzeźbą, z wykształconymi wzniesieniami o wysokościach w przedziale ok. 320–330 m n.p.m., rozciętymi systemem wąskich dolin o charakterze erozyjnym. Z kolei obszary centralne i południowe, w tym Śródmieście, Łagiewniki, Szombierki, Bobrek oraz Karb, sprawiają wrażenie terenów o niewielkim zróżnicowaniu morfologicznym. Dominują tu powierzchnie względnie płaskie, łagodnie nachylone ku południu, które w rzeczywistości tworzą układ licznych, sąsiadujących ze sobą niecek bezodpływowych. Formy te powstały na skutek wieloletnich osiadań górotworu związanych z działalnością górniczą, prowadząc do obniżeń sięgających miejscami około 30 m i w konsekwencji do lokalnego odwrócenia pierwotnych stosunków wysokościowych.

Efektem przekształceń górniczych było również przesunięcie wododziału pomiędzy dorzeczami Wisły i Odry w kierunku południowym, czego wyrazem jest zmiana przynależności hydrograficznej dawnych źródlisk rzeki Bytomki, obecnie znajdujących się w zlewni Szarlejki. Przeważające rzędne wysokościowe obszaru Bytomia mieszczą się w przedziale 280–300 m n.p.m. W północnej części Bytomia dominują formy wododziałowe, w części środkowej występują niecki osiadań poprzecinane ciągami infrastruktury technicznej, natomiast w południowej części wyraźnie zaznacza się erozyjna dolina Bytomki. W obrębie Śródmieścia dolina ta ma postać sztucznie ukształtowanego, wąskiego korytarza biegnącego wzdłuż linii kolejowej PKP, po czym zmienia przebieg na zachodni i na terenie dzielnicy Szombierki przyjmuje formę szerokiej doliny o asymetrycznym przekroju i częściowo paranaturalnym charakterze.

Wieloletnia eksploatacja węgla kamiennego oraz rud cynku i ołowiu doprowadziła do znacznego przekształcenia, a miejscami zatarcia pierwotnej rzeźby terenu. Szczególnie w centralnej i południowej części Bytomia naturalne formy ukształtowania powierzchni zostały uzupełnione przez elementy antropogeniczne, takie jak zrekultywowane zwałowiska, nasypy kolejowe oraz rozbudowana sieć komunikacyjna dróg kołowych i linii kolejowych.

Poglądową rzeźbę terenu, przedstawiono na rysunku 8.

RYSUNEK 8 Poglądowe ukształtowanie terenu w rejonie Gminy Bytom
Opracowanie własne z wykorzystaniem danych NMT, PRG, BDOT i ortofotomapy

4.3. ŚRODOWISKO GEOLOGICZNE

4.3.1. BUDOWA GEOLOGICZNA

Obszar Bytomia położony jest w północnej części niecki górnośląskiej i w zasięgu Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Północny obszar miasta znajduje się w obrębie niecki bytomskiej, która tworzy szeroką łagodną antyklinę o osi W–E, a południowe tereny są w zasięgu siodła głównego[7]. Siodło główne jest częścią paleozoicznej struktury waryscyjskiej pociętej licznymi uskokami. Podłoże strukturalne miasta wykształciło się w trakcie dwóch orogenez: waryscyjskiej i alpejskiej. Podczas orogenezy waryscyjskiej, w strefie tektoniki dysjunktywnej we wschodniej części Górnośląskiego Zagłębia Węglowego nastąpiło obniżenie bloku centralnego i powstanie niecki głównej. W trakcie procesów tektonicznych w tym okresie nastąpiło wydźwignięcie północnej części GZW tj. bloku Bytomia i bloku Tarnowskich Gór. Blok górnośląski, jednostka tektoniczna składa się z zapadliska górnośląskiego i molasy górnośląskiej.[8]

[7] Razowska-Jaworek L., Brodziński I. Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB
[8] Żero E., Lewandowski J. (reamb.), 2016: Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski 1:50 000, ark. (Bytom 910). Państw. Inst. Geol., Warszawa.

Budowa geologiczna Bytomia jest szczegółowo rozpoznana poprzez m.in. wykonie wielu otworów wiertniczych, głównie złożowych i hydrogeologicznych oraz dzięki prowadzonym pracom górniczym. Podłoże terenu Bytomia stanowią utwory karbońskie, przykryte osadami triasowymi, lokalnie neogenu oraz w znacznym stopniu czwartorzędowymi.

Omówienie budowy geologicznej Bytomia przedstawiono na podstawie dostępnych opracowań kartograficznych i informacji udostępnionych przez *Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy*.

KARBON GÓRNY (PRODUKTYWNY)

W granicach przedmiotowego obszaru, **karbon górny** osiąga miąższość do kilku tysięcy metrów i zbudowany jest z ogniw litostratygraficznych serii paralicznej i górnośląskiej serii piaskowcowej.

Seria paraliczna, reprezentowana jest przez warstwy porębskie, które stanowią najwyższe ogniwo warstw brzeżnych (namur A). Reprezentowane są głównie przez piaskowce (o miąższości od 5–30 m), łupki ilaste, iłowce i mułowce zawierające nieliczne i cienkie pokłady węgla. Serię tą charakteryzuje cykliczność sedymentacji. Maksymalną miąższość utworów tej serii w osi niecki bytomskiej (środkowa część obszaru Gminy Bytom) wynosi około 450 m.[9] Jej strop wyznacza spąg pokładu węgla kamiennego 510 (Reden) zaliczany do górnośląskiej serii piaskowcowej.

Górnośląska seria piaskowcowa, w obrębie której wydzielone zostały warstwy siodłowe i warstwy rudzkie. Odrębność litologiczno-facjalna tej serii w porównaniu do serii paralicznej wynika m.in. z przewagi utworów gruboklastycznych oraz występowania miąższych pokładów węgla.

Warstwy siodłowe (namur B-C) stanowią ogniwo litostratygraficzne najbardziej zasobne w złoża węgla kamiennego, występującego w naprzemianległych piaskowcach, mułowcach, iłowcach i zlepieńcach.

W graniach Bytomia wspomniane utwory występują w środkowej części niecki bytomskiej, gdzie ich miąższość wynosi do 500 m. Na ogół miąższość warstw siodłowych wynosi od 130 m do 240 m i występuje w nich 7 pokładów węgla o zmiennej miąższości dochodzącej do 12 m.[10]

Niemal na całym obszarze niecki bytomskiej osady te są przykryte dosyć miąższą pokrywą osadów triasowych (do 200 m). Jedynie w rejonie dzielnicy Bobrek, w rejonie kopalnej doliny Bytomki omawiane osady górnokarbońskie leżą bezpośrednio pod utworami czwartorzędowymi.

Warstwy rudzkie (namur C) tworzą piaskowce, mułowce, iłowce i zlepieńce z pokładami węgla. Osady te są litofacjalnie zróżnicowane. W dolnej części, stanowiącej niejako strop warstw siodłowych, dominują ławice piaskowców przechodzące w górnej części profilu w osady drobnoziarniste (iłowce) z licznymi pokładami węgla.

Miąższość warstw rudzkich wynosi od 60 do przeszło 550 m. Obecność osadów warstw rudzkich udokumentowano w osi niecki bytomskiej, gdzie osiągają miąższość 250 m.[11] Występuje w nich kilkanaście pokładów węgla kamiennego o miąższości od 0,6 do 6,5 m.

W niecce bytomskiej rozpoznano także pokłady węgla kamiennego wykształcone w obrębie osadów serii mułowcowej (westfal A i B). Pokłady węgla są tu liczne ale mało miąższe (do 1,5 m). Są przykryte utworami triasu dolnego.

TRIAS

Na zdenudowanej powierzchni osadów karbonu zalegają niezgodnie utwory triasowe wykształcone głównie w postaci serii węglanowych (wapienie i dolomity) **triasu dolnego (pstry piaskowiec) i środkowego (wapień muszlowy).** Zgodnie z *Szczegółową Mapą Geologiczną Polski, Arkusz Bytom (910)* oraz na podstawie licznych otworów wiertniczych, utwory triasu występują w podłożu niemal całego obszaru Bytomia.

[9] Żero E., Lewandowski J. (reamb.), 2016: Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski 1:50 000, ark. Bytom (910). Państw. Inst. Geol., Warszawa.
[10] Razowska-Jaworek L., Brodziński I. Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB.
[11] Żero E., Lewandowski J. (reamb.),2016: Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski 1:50 000, ark. Bytom (910). Państw. Inst. Geol., Warszawa.

Utwory pstrego piaskowca są reprezentowane przez m.in. piaskowce, przeławiconych iłami i marglami, iły pstre i płytowe margle dolomityczne, wapienie dolomityczne i wapienie margliste. Miąższość utworów dolnego triasu jest zróżnicowana i wynosi od 20 do 50 m, a lokalnie dochodzi nawet do 220 m.

Wapień muszlowy dolny reprezentowany jest w regionie przez serię drobno- i grubokrystalicznych dolomitów kruszconośnych, silnie spękanych, charakteryzujących się dużą szczelinowatością i porowatością oraz serię zbitych, krystalicznych wapieni gogolińskich. W spągowej partii dolomitów kruszconośnych występują złoża rud cynkowo-ołowiowych, które były przedmiotem eksploatacji prowadzonej w latach 1877–1942 przez Zakłady Górniczo-Hutnicze Orzeł Biały.[12] Wapienie warstw gogolińskich i dolomity kruszconośne tworzą zwartą powierzchnię wzdłuż północnej granicy Bytomia w rejonie Suchej Góry. Wapień muszlowy środkowy tworzą dolomity diploporowe margliste i wapienie dolomityczne, przewarstwione wapieniami oolitowymi o strukturze gąbczastej. Cała seria jest silnie spękana a jej miąższość dochodzi do 20 m. Serie osadowe wapienia muszlowego górnego (dolomity i wapienie) na powierzchni występują w rejonie wzgórz położonych wzdłuż ul. Brzezińskiej, a także budują niewielkie izolowane powierzchnie wzdłuż ul. Powstańców Śląskich, w rejonie stadionu „Polonia" i w Miechowicach.[13]

NEOGEN

W zapisie litologicznym występuje luka stratygraficzna, która obejmuje okres od triasu górnego do na ogół plejstocenu. Lokalnie występują osady **neogenu** w postaci wypełnień obniżeń erozyjnych podłoża triasowego (leje krasowe). Są to osady miocenu reprezentowane przez iły margliste lub piaski.

CZWARTORZĘD

Utwory czwartorzędowe reprezentowane są przez plejstoceńskie osady genetycznie związane ze Zlodowaceniami Południowopolskimi i Odry, a także młodszymi osadami holocenu. Utwory czwartorzędu zalegają na przeważającym obszarze gminy, tworząc dosyć zwartą pokrywę o miąższości od 2 do 60 m (w dolinie erozyjnej rzeki Bytomki).

Na znacznej powierzchni Bytomia na stropie triasu i lokalnie karbonu bezpośrednio zalegają plejstoceńskie osady klastyczne zdeponowane w wyniku procesów wodnolodowcowych. Najstarszymi udokumentowanymi **osadami plejstocenu** są gliny zwałowe i zwietrzelinowe, najprawdopodobniej starsze od glin Zlodowaceń Południowopolskich udokumentowanych w profilach litologicznych.[14] Utwory morenowe starszych zlodowaceń występują jedynie w formie niewielkich płatów w południowej części Bytomia.[15] Na powierzchni głównie w północnej części Bytomia występują żwiry, piaski i gliny z otoczakami związane ze Zlodowaceniem Odry.

Na przełomie **plejstocenu i holocenu** zwiększyła się aktywność procesów na stokach i procesów eolicznych, co powodowało gromadzenie się w dolinach osadów deluwialnych ale i także wzmożonych procesów wietrzenia chemicznego i mechanicznego. W południowej i południowo-wschodniej części gminy powszechnie występuje cienka pokrywa piasków, glin mułkowatych i mułków (pyłów). Na ogół osady te leżą na glinach zwałowych lub glinach zwietrzelinowych. Ich miąższość nie przekracza 4 m.[16]

Najmłodsze osady czwartorzędu reprezentowane są przez holoceńskie osady rzeczne: żwiry, piaski, iły, muły, gliny z humusem i osady jeziorne w postaci piasków i mułków zdeponowanych jedynie w pobliżu cieków wodnych, m.in. w Potoku Mikulczyckiego.[17] Utwory te na terenie Bytomia zajmują nieznaczne powierzchnie.

Na skutek intensywnej działalności górniczej powierzchnia terenu uległa zdegradowaniu, czego wyrazem są współczesne utwory antropogeniczne o dużym zróżnicowaniu litologicznym (m.in. popioły, żużle, skała płonna), które gromadzone były na typowych formach antropogenicznych takich jak hałdy i nasypy.

[12] Razowska-Jaworek L., Brodziński I. Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB

[13] Prognoza Oddziaływania górniczego na Środowisko, których mowa w Art. 53 Ust. 6 Ustawy „Prawo Geologiczne I Górnicze", dla Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Funkcjonalnego Dla Terenów Górniczych w Bytomiu

[14] Wilanowski S., Lewandowski J., 2016: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1:50 000, ark. (Bytom 910). Państw. Inst. Geol., Warszawa.

[15] Wilanowski S., Lewandowski, 2016: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1:50 000, ark. (Bytom 910). Państw. Inst. Geol., Warszawa.

[16] Żero E., Lewandowski J. (reamb.),2016: Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski 1:50 000, ark. Bytom (XXX). Państw. Inst. Geol., Warszawa.

[17] Razowska-Jaworek L., Brodziński I., Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB

4.3.2. TEKTONIKA

Obszar zapadliska górnośląskiego charakteryzuje się skomplikowaną budową tektoniczną ze względu na swoją historię geologiczną. Duża różnorodność struktur tektonicznych na tym obszarze jest efektem nakładania się różnowiekowych procesów zachodzących w orogenezie waryscyjskiej i alpejskiej. Bytom zlokalizowany jest w obrębie waryscyjskiej jednostki tektonicznej. Osady węglonośne Górnośląskiego Zagłębia Węglowego wypełniające zapadlisko tworzą dwie różne pod względem wykształcenia strukturalnego, strefy tektoniki dysjunktywnej i tektoniki fałdowej.[18]

Tektonika rejonu opracowania jest skomplikowana. Warstwy karbonu tworzą karbońską nieckę bytomską, która stanowi odrębną jednostkę strukturalną w kształcie mocno wygiętego łuku, usytuowaną w północnym obrzeżeniu Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Centralna część tej niecki stanowi rozległą synklinę o łagodniejszym skrzydle południowym i bardzo stromym skrzydle północnym. Z kolei, utwory triasu tworzą triasową niecką bytomską, która stanowi płaską, szeroką synklinę o przebiegu zbliżonym do równoleżnikowego i nachyleniu skrzydeł 5-7°[19]. Piętro pokrywowe tworzą osady triasu, które leżą niezgodnie na utworach górnego karbonu, tworząc nieciągłą i silnie pociętą tektonicznie pokrywę.

W rejonie opracowania nie występują strefy czynnych uskoków. W południowo-wschodniej części Bytomia na podstawie prowadzonych robót górniczych rozpoznano uskoki: Andaluzyjski, Radzionkowski i Barbara, o przebiegu południkowym. Nie stwierdzono jednak ich występowania w warstwach nadkładu.

Uskok andaluzyjski został stwierdzony robotami górniczymi w dowierzchni wentylacyjnej ściany 609 w pokł. 506/1. Zrzut uskoku w tym wyrobisku wynosił 86,00 m, szczelina uskokowa posiadała szerokość do około 2,00 m i była wypełniona gruzem tektonicznym, złożonym z potrzaskanych piaskowców i łupków ilastych, lokalnie zlustrowanych. Nachylenie powierzchni uskokowej wynosiło około 63°.[20]

Uskok radzionkowski występuje we wschodniej części obszaru niecki bytomskiej o kierunku N-S i wysokości zrzutu w kierunku wschodnim, od kilku do 20 m w warstwach triasu i około 200 m w warstwach karbonu.[21]

W zachodniej części Bytomia i jednocześnie w części zachodniej niecki bytomskiej rozpoznano główne uskoki:

- **uskok „główny”** o zrzucie do 40 m w kierunku zachodnim,
- **uskok „zachodni”** przebiega na zachód od uskoku głównego i zrzuca warstwy o około 11 m w kierunku zachodnim,
- **uskok „wschodni”** lub **„miechowicki”** o zrzucie 5 - 30 m w kierunku zachodnim.

W dolomitach kruszconośnych, w obrębie których były prowadzone prace górnicze przez ZG „Orzeł Biały” znane były uskoki o kierunku SW – NE i niewielkich zrzutach. Ponadto, stwierdzono również zafałdowania górotworu o niedużych amplitudach i kierunku NNE – SSW.

4.3.3. ZŁOŻA KOPALIN

Występowanie i rodzaj złóż kopalin znajdujących się na danym obszarze jest bezpośrednio związane z budową geologiczną. Zasoby mineralne Bytomia są bogate i zróżnicowane. W granicach Bytomia rozpoznano występowanie surowców naturalnych takich jak: węgiel kamienny, złoża cynku i ołowiu oraz kruszywa skalne (*MIDAS,* stan na 20.01.2026 r.).

Zgodnie z danymi *Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego*, terytorium Bytomia znajduje się w zasięgu występowania osiemnastu złóż węgla kamiennego. Podstawowe dane dotyczące złóż węgla zostały przedstawione w tabeli 4.

[18] Kotas A., 1985: Uwagi o ewolucji strukturalnej Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. W: Tektonika Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. UŚ, Sosnowiec.
[19] Kotas A., 1982: Zarys budowy geologicznej Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. W: Przew. 54 Zjazdu Pol. Tow. Geol., Sosnowiec
[20] Rembielak T. i in., 2005. Iniekcyjne uszczelnianie i wzmacnianie górotworu przed czołem przekopu łączącego 1 drążonego przez strefę uskoku andaluzyjskiego w warunkach zakładu górniczego „Piekary”. Górnictwo i Geoinżynieria 3/1, 331-338.
[21] Pozzi M. i in., 2018. Aktualne uwarunkowania drenażu górniczego w niecce bytomskiej. GÓRNICTWO ODKRYWKOWE 2, 15-21.

TABELA 4 Zestawienie wybranych danych złóż węgla kamiennego występujących w granicach Gminy Bytom

L.P.	NAZWA ZŁOŻA	ID MIDAS	STAN ZAGOSPODAROWANIA[1)]	ZASOBY BILANSOWE[2)] [TYS. TON]	MIĄŻSZOŚĆ NADKŁADU [M]			ROK ZAKOŃCZENIA EKSPLOATACJI	KOPALINA TOWARZYSZĄCA[3)]
					MIN.	MAKS.	ŚREDNIA		
1	Barbara-Chorzów	333	Z	30382	0,5	205		1993	
2	Barbara-Chorzów 2	17177	R	30594					MPW
3	Bobrek-Miechowice	331	R	156065	5	220	112	1998	
4	Bobrek-Miechowice 1	10526	E	33435	130	190	160		
5	Bytom I	7919	Z	10189				2001	
6	Bytom I-1	9440	E	5554,97					
7	Bytom II	8003	Z	47576	150	225		2004	
8	Bytom II-1	9744	Z	10131				2013	
9	Bytom III	8008	E	1900					
10	Centrum	8206	Z	31598			180	2015	
11	Centrum 1	19117	R	205886					
12	Centrum-Szombierki	329	Z	169899	3	190	90	1997	
13	Julian	353	Z	8168	10	230	120	1999	
14	Piekary	8028	Z	2934	92	219	169	2018	
15	Powstańców Śląskich	328	Z	9395				1997	
16	Powstańców Śląskich 1	17887	R	48021					
17	Rozbark	330	Z	82020	0	225	115	1999	
18	Jadwiga 2	8770	E	888,52					

[1)]Z – eksploatacja zaniechana; R – złoże szczegółowo rozpoznane; E – złoże zagospodarowane
[2)]poza filarami
[3)]MPW – Metan pokładów węgla

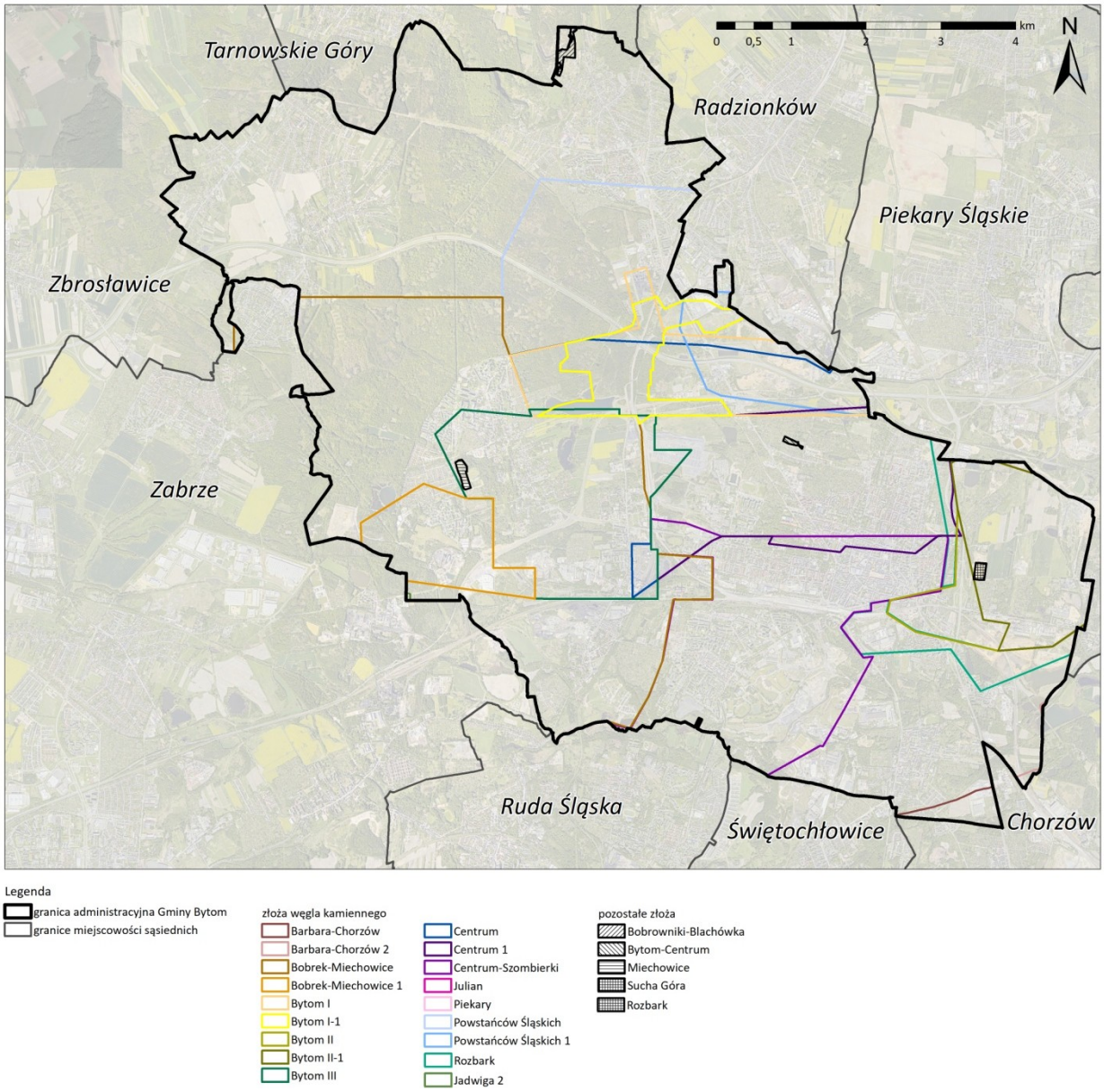
Ponadto, na terenie Bytomia rozpoznano złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej (IB), dolomitów (DO), kamieni łamanych i blocznych (KD) oraz kruszyw naturalnych (piaski i żwiry; KN). W tabeli poniżej zostały zestawione informacje dotyczące wskazanych złóż.

TABELA 5 Zestawienie wybranych danych pozostałych złóż surowców mineralnych na terenie Gminy Bytom

L.P.	NAZWA ZŁOŻA	ID MIDAS	STAN ZAGOSPODAROWANIA[1)]	MIĄŻSZOŚĆ ZŁOŻA			TYP ZŁOŻA	KOPALINA TOWARZYSZĄCA
				MIN.	MAKS.	ŚREDNIA		
1	Bobrek	3048	Z	5,7	13,1	9,4	IB	
2	Bytom-Centrum	3047	Z	8,7	19,7	17,1	IB	
3	Miechowice	2055	Z	2,5	14,8	7,93	IB	
4	Bobrowniki-Blachówka	177	Z	39,3	55,4	46,7	DO	
5	Rozbark	17941	E	5,0	39,0	22,5	KD	surowce do prac inżynierskich piaski i żwiry
6	Sucha Góra	8190	R	4,0	8,0	6,0	KN	

[1)]Z – eksploatacja zaniechana; R – złoże szczegółowo rozpoznane; E – złoże zagospodarowane

Lokalizację złóż węgla kamiennego oraz złóż surowców ilastych ceramiki budowlanej, dolomitów, kamieni łamanych i blocznych oraz kruszyw naturalnych, przedstawiono na rysunku 9.

RYSUNEK 9 Rozmieszczenie złóż surowców naturalnych na terenie Gminy Bytom
Opracowanie własne z wykorzystaniem danych PIG-PIB, PRG, BDOT i ortofotomapy

4.3.4. EKSPLOATACJA GÓRNICZA

Na podstawie danych udostępnianych przez *Państwowy Instytut Geologiczny – baza internetowa MIDAS*[22] oraz informacji przekazanych przez Urząd Miejski w Bytomiu, w granicach administracyjnych Bytomia aktualnie jest prowadzona eksploatacja. Na terenie gminy zostały ustanowione cztery obszary i tereny górnicze. Przy czym trzy z nich dotyczą eksploatacji węgla kamiennego:

- **obszar górniczy „Bytom VII”** o powierzchni 2 750 525,00 m^2 i **teren górniczy „Bytom VII”** o powierzchni 3 119 838,00 m^2, brak danych szczegółowych o koncesji, została ona wydana Zakładowi Górniczemu „EKO-PLUS” Sp. z o.o.,
- **obszar górniczy „Bobrek – Miechowice 1”** o powierzchni 2 221 113,00 m^2 i **teren górniczy „Bobrek – Miechowice 1”** o powierzchni 3 625 994,00 m^2, z koncesją nr 01/2013 z dn. 07.03.2013 roku z datą ważności 31.12.2050 r. wydaną Spółce Węglokoks Kraj sp. z o.o.,

[22] MIDAS. System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych Polski, https://midas. app.pgi.gov.pl, stan na 20.01.2026 r.

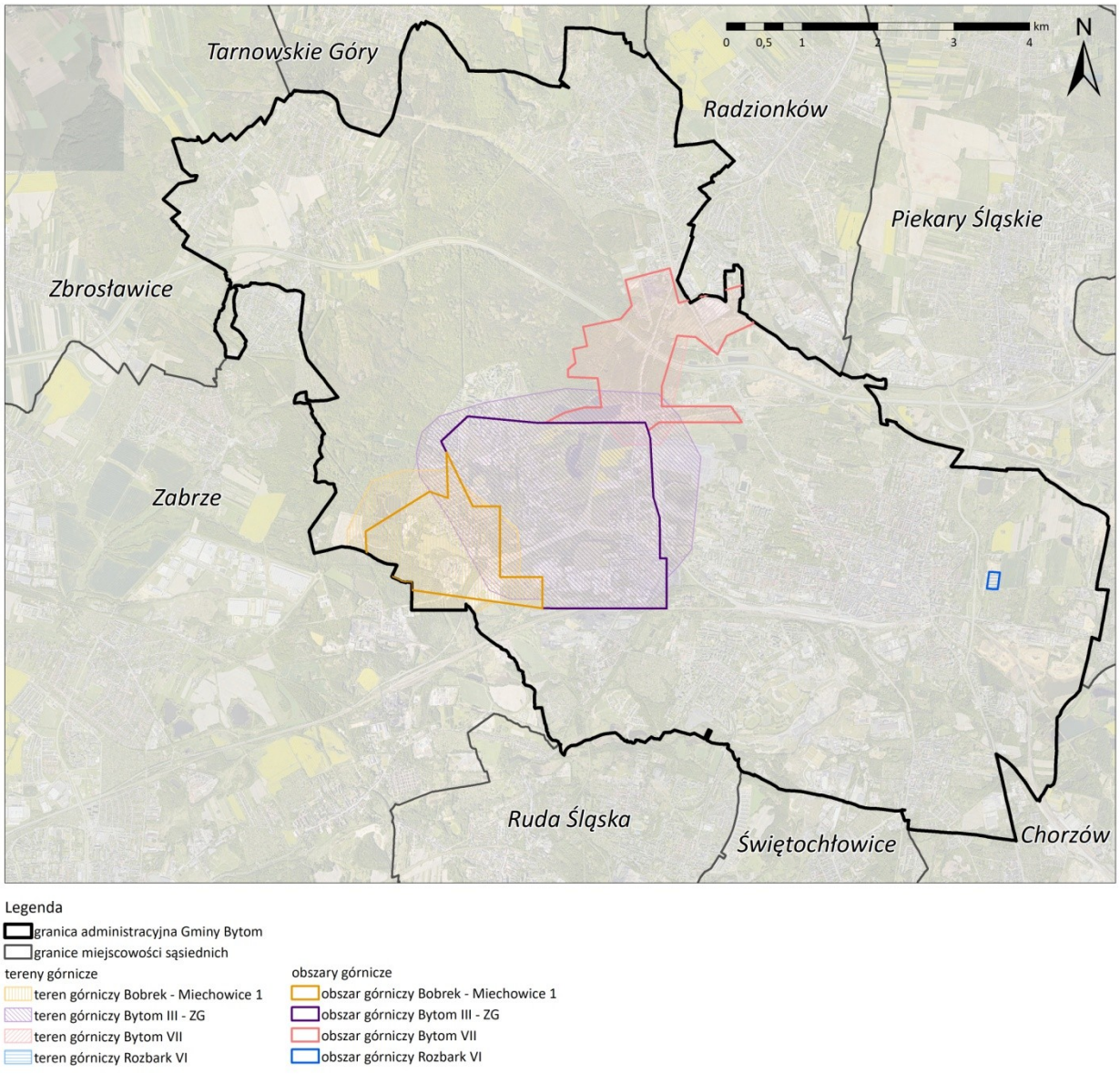
- **obszar górniczy „Bytom III – ZG”** o powierzchni 5 556 895,00 m^2 i **teren górniczy „Bytom III – ZG”** o powierzchni 8 691 622,00 m^2, z koncesją nr 38/99 z dn. 01.09.1999 roku z datą ważności 01.09.2026 r. wydaną Spółce Węglokoks Kraj sp. z o.o.

W granicach Bytomia został ustanowiony jeden obszar i teren górniczy na potrzeby eksploatacji kruszywa naturalnego – dolomitów:

- **obszar górniczy „Rozbark VI”** o powierzchni 31 575,00 m^2 i **teren górniczy „Rozbark VI”** o powierzchni 31 575,00 m^2, z koncesją nr 3688/OS/2017 z dn. 07.11.2017 roku z datą ważności 31.12.2027 r. wydaną Spółce Just sp. z o.o.

Aktualnie eksploatację węgla kamiennego na terenie Bytomia prowadzi prywatny przedsiębiorca górniczy ZG „EKO-PLUS” Sp. z o.o. Kopalnia węgla kamiennego „Bobrek” została postawiona w stan likwidacji z dniem 1 stycznia 2026 roku.

Prace odkrywkowe (eksploatacja kruszywa naturalnego) na terenie Bytomia prowadzi spółka Just sp. z o.o.

RYSUNEK 10 Rozmieszczenie terenów i obszarów górniczych na terenie Gminy Bytom
Opracowanie własne z wykorzystaniem danych PIG-PIB, PRG, BDOT i ortofotomapy

4.3.5. WARUNKI GÓRNICZE

W granicach administracyjnych Bytomia, wpływy górnicze wynikające z eksploatacji węgla kamiennego nie uległy wygaszeniu, a obszar Bytomia uznaje się za zagrożony występowaniem deniwelacji terenu ze względu na występowanie powierzchni terenów płytkiej eksploatacji oraz aktualnie prowadzonej eksploatacji.

Na znacznych terenach gminy prowadzona była **płytka eksploatacja (do 100 m p.p.t.)**. W zdecydowanej większości była związana z **eksploatacją rudną ołowiu i cynku**, prowadzoną przez przeszło 100 lat. W okresie międzywojennym funkcjonowało tu 10 kopalń rud cynku i ołowiu, po wojnie eksploatację prowadziło pięć kopalń: Marchlewski, Waryński, Nowy Dwór, Orzeł Biały i Dąbrówka Wielka. Obecnie wszystkie ww. kopalnie są nieczynne, a ostatnia z nich została zamknięta w 1989 roku („Orzeł Biały"). Obszary płytkiej eksploatacji rudnej, w szczególności skumulowane są w północnej i północno-wschodniej części Bytomia.

Spółka Restrukturyzacji Kopalń Spółka Akcyjna w Bytomiu Oddział Centralny Zakład Odwadniania Kopalń w Czeladzi, prowadzi odwadnianie górotworu zrobów złóż rudnych poprzez szyb „Bolko" zlokalizowany przy ul. Kruszcowej. Zrzut wód realizowany jest do rzeki Szarlejki na terenie Gminy Piekary Śląskie.

Płytka eksploatacja węgla kamiennego była prowadzona głownie w południowej części Bytomia. Prowadziły ją kopalnie „Szombierki", „Bobrek" oraz „Łagiewniki".[23]

Teren Bytomia znajduje się w zasięgu funkcjonowania zlikwidowanych zakładów górniczych, które eksploatowały złoża węgla kamiennego. Były to kopalnie:

- Florentyna/Łagiewniki/Rozbark,
- Śląsk-Matylda,
- Barbara, Chorzów,
- Szombierki,
- Bobrek,
- Miechowice,
- Dymitrow/Centrum,
- Bytom/Radzionków/Powstańców Śląskich,
- Zakład Górniczy Siltech Sp. z o.o.

Przy czym ZG Siltech Sp. z o.o. zakończył eksploatację w obszarze górniczym Bobrek – Miechowice 2 pod terenem Bytomia 31 grudnia 2024 r.

Ponadto w granicach administracyjnych Bytomia funkcjonuje Spółka Restrukturyzacji Kopalń Spółka Akcyjna w Bytomiu Oddział Centralny Zakład Odwadniania kopalń w Czeladzi prowadzący bieżące odwadnianie górotworu w Pompowni Stacjonarnej Centrum w celu zabezpieczenia sąsiednich czynnych zakładów górniczych przed zatopieniem. Zrzut wód następuje do rzeki Bytomki na południe od ul. Wrocławskiej. Do rzeki Bytomki swoje odwadnianie prowadzi również Węglokoks Kraj S.A. KWK Bobrek (poniżej zrzutu z KWK Centrum) oraz SRK S.A. (powyżej zrzutu z KWK „Centrum") odwadniając nieckę bezodpływową Karb II.

Poza wyrobiskami górniczymi znajdują się niewielkie powierzchnie w obrębie ustanowionych filarów ochronnych[24],[25]:

- Filar ochronny szlaku PKP relacji Bytom – Tarnowskie Góry – II/III kategorii, zatwierdzony decyzją OUG Bytom z dnia 30 października 1965r., (KWK Bobrek, ZG Eko-Plus Sp. z o.o., zlikwid. KWK Centrum, Carbo Veneco Sp. z o.o. Sp. kom.),
- Filar ochronny szlaku PKP relacji Brzeziny Śląskie – Tarnowskie Góry – III kategorii, (zlikwid. KWK Centrum, Carbo Veneco Sp. z o.o. Sp. kom.),
- Filar ochronny dzielnicy Karb miasta Bytomia – III kategorii, zatwierdzony decyzją OUG Bytom z dnia 16 lipca 1964r. (KWK Bobrek),

[23] https://zapadliska.gig.eu/pl/content/mapa; dostęp: 20.01.2026 r.
[24] Informacje przekazane przez Wydział Inżynierii Środowiska - Referat Ochrony Środowiska i Energetyki Urzędu Miejskiego w Bytomiu z dn. 22 września 2025r.
[25] Informacje przekazane przez Węglokoks Kraj z dn. 6 października 2025 r.

- Filar ochronny dzielnicy Miechowice miasta Bytomia – III kategorii, zatwierdzony decyzją OUG Bytom z dnia 16 lipca 1964r. (KWK Bobrek),
- Filar ochronny dla śródmieścia Bytomia zatwierdzony decyzją Dyrekcji Rudzkiego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego z dnia 24 listopada 1948r. (zlikwid. KWK Centrum i zlikwid. KWK Szombierki, Carbo Veneco sp. z o.o. Sp. kom.),
- Filar ochronny szybów Józef i Bolesław oraz terenu zakładu górniczego – III kategorii, ustanowiony decyzją OUG Ruda Śląska z dnia 13 września 1956r. (KWK Bobrek),
- Filar ochronny szybów głównych (szyb Budryk i szyb Staszic) oraz terenu zakładu górniczego KWK Centrum (zlikwid. KWK Centrum, Carbo Veneco Sp. z o.o. Sp. kom.),
- Filar ochronny szybu Zbigniew – II kategorii, zatwierdzony decyzją OUG Bytom z dnia 17 lipca 1966r. (KWK Bobrek),
- Filar ochronny terenu wokół pasa autostrady A-1 (Autostrada Bursztynowa) – II kategorii, ustanowiony w dodatku nr 4 do Projektu Zagospodarowania Złoża Węgla Kamiennego Bytom I-1 (ZG Eko-Plus sp. z o.o.).

Węgiel kamienny był udostępniany m.in. za pomocą odkrywek, upadowych, szybów, szybików i dukli. Na terenie Bytomia zlokalizowanych jest 77 szybów związanych z eksploatacją węgla kamiennego z czego czynnych jest 7 w tym 4 związane z eksploatacją (Józef, Bolesław, Zbigniew – KWK Bobrek, Mikołaj – ZG Eko-Plus Sp. z o.o.), 3 z utrzymywaniem bezpiecznego poziomu podziemnych wód kopalnianych (Budryk, Staszic – PS Centrum, Ewa – PS Szombierki).

Pozostałością po eksploatacji rudnej są 1284 zidentyfikowane na mapach historycznych połączenia wyrobisk z powierzchnią – szyby o zróżnicowanej głębokości i systemie ich likwidacji. Z uwagi na nieznany sposób likwidacji szybów porudnych przed przystąpieniem do realizacji inwestycji należy przeprowadzić badania geofizyczne celem zlokalizowania szybów i sposobu ich likwidacji jak również pustek poeksploatacyjnych w rejonie płytkiej eksploatacji górniczej złóż rudnych.

W rejonie Suchej Góry prowadzono eksploatację złóż rudnych metodą odkrywkową czego widocznym śladem jest m.in. Suchogórski Labirynt Skalny. W przeszłości powierzchniową eksploatację prowadziła Kopalnia Dolomitów Bobrowniki-Blachówka, która zakończyła funkcjonowanie w lipcu 1997 r.

Aktualnie, w rejonie ul. Siemianowickiej w złożu „Rozbark" prowadzona jest eksploatacja dolomitu wraz z kopaliną towarzysząca (piaski i gliny) przez Just Sp. z o.o. z siedzibą w Zawierciu Odkrywkowy Zakład Górniczy Rozbark VI.

W podłożu Bytomia występują liczne uskoki tworzące sieć dyslokacji o zróżnicowanym kierunku przebiegu i wysokości zrzutu. Szczegółowy opis został przedstawiony w podrozdziale *Tektonika*.

Deformacje powierzchni terenu w granicach Bytomia występowały lokalnie w trakcie prowadzenia szeroko zakrojonej i skoordynowanej eksploatacji, jak i po jej zakończeniu tj. po wygaszeniu wpływów górniczych na powierzchni. Szczegółowo zostały one opisane w podrozdziale *Uwarunkowania geotechniczne*.

Na terenie Bytomia mogą występować **drgania podłoża spowodowane wstrząsami parasejsmicznymi, indukowanymi działalnością górniczą**. Wstrząsy wywołane dotychczasową eksploatacją górniczą są rejestrowane przez Regionalną Sieć Sejsmologiczną GIG od 1984 r. Aktualne informację dotyczące występowania wstrząsów zamieszczane są na stronie internetowej Urzędu Miejskiego.[26]

Przez wzgląd na powyższe stwierdzenia, przy projektowaniu inwestycji budowlanych na zagrożonym terenie należy każdorazowo wykonać badania geofizyczne. Za każdym razem w takich przypadkach zakres badań powinna określać odrębna ekspertyza geofizyczna. Przedstawione warunki geologiczno – górnicze mają charakter informacji ogólnej i nie mogą być traktowane jako końcowe uzgodnienie na potrzeby projektowanych inwestycji budowlanych. W przypadku projektowania inwestycji na terenie podlegającym wpływom górnictwa, konieczne jest każdorazowe uzyskanie przez inwestora informacji dotyczących warunków geologiczno – górniczych od

[26] https://www.bytom.pl/dla-mieszkanca/informacje-o-wstrzasach-gorniczych

przedsiębiorcy górniczego. Dla obszaru usytuowanego w granicach ww. terenu górniczego warunki geologiczno-górnicze określa przedsiębiorca górniczy.

4.3.6. UWARUNKOWANIA GEOTECHNICZNE

Omówienie uwarunkowań geotechnicznych przedmiotowego obszaru oparto przede wszystkim na informacjach przekazanych przez *Archiwum Wyższego Urzędu Górniczego* oraz na danych Państwowego *Instytutu Geologicznego (Portal CBDG, stan na 20.01.2026 r.) - Atlasu Geologiczno-Inżynierskiego Aglomeracji Katowickiej* oraz dostępnych opracowań geologiczno-inżynierskich. Obszar Bytomia cechują zróżnicowane warunki geotechniczne mające charakter zarówno naturalny, jak i antropogeniczny. Przy czym najistotniejszym czynnikiem wpływającym na warunki geotechniczne jest prowadzona w przeszłości i aktualnie działalność górnicza.

Obszar objęty opracowaniem, znajduje się częściowo w granicach (centralna i północna część Bytomia) występowania gruntów piaszczysto-żwirowych akumulacji wodnolodowcowej i lodowcowej o nachyleniu zboczy powyżej 3%. Warunki budowlane dla tych osadów zostały określone jako dostateczne, przy czym pogarszają się w miarę skomplikowania morfologii i zaburzeń glacitektonicznych. W granicach opracowania wyróżnia się także znaczne obszary występowania glin zwałowych o nachyleniu zboczy 0-3%. Warunki budowlane określa się jako dobre lecz ulegają pogorszeniu wraz z wzrostem zawodnienia.

W dolinie Brynicy oraz jej dopływów występują grunty piaszczysto-madowe tarasów niższych (poniżej 4-6 m). Warunki budowlane na tych obszarach są przeważnie złe. Grunty rzeczne cechuje duża zmienność litologiczna. Spotyka się tu nośne średniozagęszczone grunty piaszczyste oraz grunty spoiste w stanie twardoplastycznym (w warunkach bezwodnych). Częściej występują grunty słabonośne i nienośne: niespoiste średniozagęszczone na granicy luźnych lub luźne, spoiste plastyczne i miękkoplastyczne oraz organiczne.

Na obszarach dolin rzecznych występuje ryzyko powodziowe od wód gruntowych oraz w wyniku coraz częściej występujących obfitych opadów deszczu, co również powinno być brane pod uwagę przy gospodarce przestrzennej gminy. Zgodnie *z art. 88 l ust. 1 Prawa wodnego – na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe, w tym budowy obiektów budowlanych oraz zmiany ukształtowania terenu.*

Na wychodniach skał starszego podłoża wskazuje się dobre warunki budowlane. W północnej, wschodniej i lokalnie centralnej części Bytomia wskazuje się obszary gruntów skalistych węglanowych (wapieni, dolomitów). Pogorszenie warunków budowlanych ma miejsce jedynie w przypadku występowania krasu, wówczas pogarszają się proporcjonalnie do wzrostu skrasowienia. Ponadto zagrożenie zapadliskowe dla powierzchni stwarza dokonana płytka eksploatacja w złożu rud cynku i ołowiu w obrębie skał węglanowych triasu.

Przy określaniu warunków geologiczno – inżynierskich na terenach górniczych i pogórniczych należy mieć na uwadze, że górotwór nie jest ośrodkiem jednorodnym i właściwości skał zmieniają się stosunkowo w szerokim zakresie nawet w obrębie jednej warstwy, dlatego też wietrzenie, a w konsekwencji utrata stateczności może odbywać się z różną prędkością i być różnej skali. Szczególnie należy mieć to na uwadze w przypadku gdy na terenach przewidzianych pod potencjalne inwestycje w przeszłości była prowadzona płytka eksploatacja węgla kamiennego czy rud cynku i ołowiu oraz żelaza (w odniesieniu do przedmiotowego obszaru), a także występujące nieczynne wyrobiska mające połączenie z powierzchnią, upadowe, szyby, szybiki oraz dukle.

Wpływ dokonanej eksploatacji górniczej na powierzchnie w granicach administracyjnych Bytomia przejawia się przede wszystkim powstaniem deformacji ciągłych i niecek górniczych. Deformacje ciągłe ujawniające się na powierzchni spowodowały znaczące zmiany w rzeźbie powierzchni terenu i hydrologii. W przeszłości na terenach o znaczących przekształceniach powierzchni terenu były realizowane prace związane z makroniwelacją w celu uzyskania odpowiednich rzędnych terenu oraz z później realizowaną rekultywacją.[27] Ponadto, na podstawie analiz

[27] Wach J., 2009. Prognoza oddziaływania górniczego na środowisko, o których mowa w art. 53 ust. 6 Ustawy „Prawo geologiczne i górnicze", dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego dla terenów górniczych w Bytomiu. Przedsiębiorstwo Usługowe "GEOGRAF".

zmian rzeźby powierzchni terenu Bytomia w okresie 1883-2011[28] stwierdzono, że powstałe w tym okresie niecki osiadań mogły osiągnąć głębokość do 35 m, a antropogeniczne tempo osiadania wyniosło średnio 43 mm na rok.

Na terenie Bytomia znajduje się wiele powierzchni objętych deformacjami ciągłymi. Największe osiadania wystąpiły:[29]

- rejon skrzyżowania ul. Strzelców Bytomskich i ul. Dąbrowa Miejska (średnio ok. 12 m) – okolice zalewiska Ws27/22/71 i zalewiska Ws16/71 (Staw „Lenart");
- rejon ogródków działkowych między ulicami Woźniaka i Odrzańską (ok. 15 m) – teren odwadniany do zalewiska Ws32/p.45;
- rejon skrzyżowania ul. Północnej i Zielonej (ok. 7-12 m) – teren odwadniany do zalewiska Ws98/47/72;
- ulice Piłsudskiego i Piekarskiej - 7 m;
- stadion „Polonii Bytom", ul. Piłkarska – 8,0-8,5 m;
- rejon Urzędu Miejskiego – 6,5 m.
- w rejonie ul. Racławickiej w dzielnicy Karb – 14-19 m;
- w rejonie ulic Frenzla, Jesionowej, Wiązowej w dzielnicy Miechowice – 10-18 m.

Ze względu na aktualnie prowadzoną eksploatację oraz zmiany w górotworze powstałe wskutek dotychczasowego wieloletniego wydobycia węgla kamiennego, przekształcenia w rzeźbie terenu postępują. Prowadzony monitoring szczególnie narażonych terenów wykazał dla poszczególnych dzielnic wartości obniżeń terenu kształtujące się następująco:[30]

a) W rejonie dzielnicy Karb (w okresie od października 2023 roku do października 2024 roku):
   - rejon budynku kościoła pw. Dobrego Pasterza 0,00 m,
   - skrzyżowanie ul. Konstytucji z ul. Miechowicką od 0,04 m do 0,06 m,
   - ul. Falista od 0,08 m do 0,11 m,
   - ul. Młodzieżowa od 0,10 m do 0,14 m,
   - ul. Św. Marka od 0,14 m do 0,16 m,
   - ul. Orkana od 0,15 m do 0,17 m,
   - ul. Kołłątaja od 0,11 m do 0,18 m,
   - ul. Krańcowa od 0,16 m do 0,19 m,
   - ul. Racławicka od 0,11 m do 0,18 m,
   - ul. Św. Tomasza od 0,11 m do 0,12 m,
   - ul. Celna od 0,04 m do 0,12 m,
   - ul. Braci Śniadeckich od 0,02 m do 0,04 m.
b) W rejonie dzielnicy Miechowice wartości obniżeń pomierzone (w okresie od października 2023 roku do października 2024 roku):
   - ul. Generała Andersa od 0,03 m do 0,08 m,
   - ul. Wolnego od 0,00 m do 0,09 m,
   - ul. Warszawska / ul. Ogrodowa od 0,19 m do 1,34 m,
   - ul. Księdza Jana Frenzla od 0,02 m do 0,12 m,
   - ul. Karbowska od 0,08 m do 0,31 m,
   - ul. Drobczyka od 0,19 m do 0,45 m,
   - ul. Elsnera od 0,01 m do 0,10 m,
   - ul. Lipowa od 0,02 m do 0,09 m,
   - Rejon Stawu W-47 od 0,11 m do 1,32 m,
   - ul. Hutnicza od 0,06 m do 0,07 m,

[28] Solarski M. i in., 2022. Hypsometric changes in urban areas resulting from multiple years of mining activity. Scientific Reports 12:2982.
[29] Wach J., 2009. Prognoza oddziaływania górniczego na środowisko, o których mowa w art. 53 ust. 6 Ustawy „Prawo geologiczne i górnicze", dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego dla terenów górniczych w Bytomiu. Przedsiębiorstwo Usługowe "GEOGRAF".
[30] Raport o stanie miasta 2024. https://www.bytom.pl/dla-mieszkanca/raporty-o-stanie-miasta-, dostęp: 20.01.2026 r.

- ul. Chroboka od 0,02 m do 0,06 m,
- ul. Energetyki od 0,11 m do 0,16 m,
- ul. Elektrownia od 0,10 m do 0,14 m,
- ul. Racjonalizatorów od 0,09 m do 0,11 m,
- Al. Jana Nowaka-Jeziorańskiego od 0,01 m do 0,24m.

c) w rejonie dzielnic Stroszek – Dąbrowa Miejska (2024 rok) – na powierzchni terenu wystąpiły obniżenia maksymalnie do 25 cm. Największe wartości zostały zmierzone w rejonie przecięcia pasa autostrady A-1 z ul. Celną. W tym miejscu wystąpiły też największe odkształcenia poziome, które osiągnęły wartości właściwe dla dolnej granicy II kategorii terenu górniczego. W pozostałych rejonach objętych wpływami, wartości te mieściły się w I kategorii terenu górniczego.

Przebudowa powierzchni terenu odbywała się w szybkim tempie a skutki tych zmian doprowadziły do lokalnego przegłębienia dolin rzecznych. Osiadania jakie wystąpiły spowodowały także powstanie licznych zalewisk i terenów podmokłych, dla odwodnienia których przeprowadzono zabiegi melioracyjne. Powstała zupełnie nowa sieć rowów odprowadzających wody z zalewanych terenów lub drenujących zlewnie zalewisk bezodpływowych.

W granicach przedmiotowego obszaru stwierdzono występowanie strefy uskoku i strefy jego oddziaływania na powierzchnię (w rejonie ulicy Racjonalizatorów). Na pozostałym obszarze nie stwierdzono występowania wychodni uskoków tektonicznych. Informacje dotyczące tektoniki znajdują w podrozdziale *Tektonika*.

Reliktem działalności górniczej na terenie Bytomia oprócz dawnej infrastruktury są **zwałowiska odpadów pogórniczych**, które w znacznym stopniu zostały zrekultywowane (częściowo rozebrane). Wśród licznych zwałowisk pogórniczych na terenie Bytomia należy wyróżnić hałdy aktywne termicznie. Przykładami takich zwałowisk były hałdy w rejonie byłych Szybów Rycerskich oraz przedwojenna hałda nr 4 KWK „Centrum".

Ponadto na terenie Bytomia znajduje się także wiele hałd oraz zwałowisk odpadów przemysłowych (częściowo zrekultywowanych). Wśród nich wyróżnia się przyzakładowe **zwały odpadów hutnictwa żelaza** (np. hałda żużli hutniczych i gruzu materiałów ogniotrwałych dawnej Huty „Bobrek") oraz **zwałowiska i osadniki przemysłu metali nieżelaznych** (np. hałdy odpadów poflotacyjnych z górnictwa rud cynku i ołowiu „Orzeł Biały" S.A. przy ulicy Siemianowickiej i Chorzowskiej).

Ocena warunków budowlanych wymaga oprócz oceny gruntów także analizy występowania wód podziemnych w strefie posadowienia obiektów budowlanych oraz nachylenia powierzchni terenu. Łącznie z cechami gruntu pozwala to ocenić podatność na powstawanie powierzchniowych ruchów masowych. Istotne dla posadowienia obiektów budowlanych jest płytkie występowanie zwierciadła I poziomu wód gruntowych.[31]

Podsumowując należy stwierdzić, że mimo częściowego zaniechania eksploatacji górniczej na terenie Bytomia, płytkie pustki istniejące w górotworze mogą stanowić w przyszłości zagrożenie deformacjami nieciągłymi powierzchni terenu. Równocześnie należy mieć na uwadze, iż niniejsze opracowanie dotyczy rozległego obszaru, dlatego też ma ono charakter ogólny i nie uwzględnia szczegółowych uwarunkowań dla poszczególnych obszarów pogórniczych i górniczych.

Z uwagi na położenie obszaru opracowania w rejonie o bogatej historii górniczej wznoszenie obiektów budowlanych na przedmiotowym terenie powinno być każdorazowo analizowane z uwzględnieniem indywidualnych warunków górniczo-geologicznych dla każdej inwestycji budowlanej. Zaleca się także dalszy monitoring mierniczo-geodezyjny w celu obserwacji zachodzących zmian na powierzchni terenu.

4.3.7. OSUWISKA I TERENY ZAGROŻONE RUCHAMI MASOWYMI

Zgodnie z danymi prezentowanymi przez *Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy*, w ramach *Systemu Osłony Przeciwosuwiskowej*, w granicach obszaru Bytomia, nie stwierdzono występowania osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi.[32]

[31] Kempa J., Bielewicz R., 2005: Baza danych GIS Mapy hydrogeologicznej Polski 1: 50 000, Pierwszy poziom wodonośny, występowanie i hydrodynamika, Ark. Bytom (910). Państwowy Instytut Geologiczny.
[32] https://mapa.osuwiska.pgi.gov.pl/gosc/; dostęp: 20.01.2026 r.

4.4. GLEBY

O występowaniu określonego typu gleb na danym obszarze decyduje szereg czynników takich jak: skały macierzyste, hydrografia, rzeźba terenu, roślinność i lokalne warunki klimatyczne. Typ skał występujących w podłożu oraz na powierzchni, skład petrograficzny, a także ich podatność na wietrzenie w istotnym stopniu determinują lokalne warunki glebotwórcze. Ponadto wpływ na stan i jakość gleb ma również pośrednio czynnik ludzki. Właściwości gleb określają ich przydatność dla rolniczego wykorzystania.

Gleby na obszarze Bytomia wytworzyły się na dosyć zróżnicowanym podłożu skalnym, przez co obszar opracowania charakteryzuje się dużą mozaiką wykształconych gleb.

Gleby w granicach administracyjnych Bytomia wykształciły się na podłożu m.in. triasowych skał wapiennych, plejstoceńskich piasków i żwirów wodnolodowcowych (p, ż) oraz glin (gl, pgl, gsp). Na znacznej powierzchni Bytomia dominują bielicowe (A) i gleby brunatne (B), oraz wykształcone na triasowych wapieniach rędziny (R).

Z kolei w dnach dolin rzecznych wykształciły się gleby hydromorficzne, gleby typowe dla tego typu środowisk i genetycznie związane z gruntami zawodnionymi lub okresowo zalewanymi: torfowe, torfowo-mułowe, mułowo-torfowe (Emt), murszowe, lokalnie czarne ziemie (D) oraz mady (F). Gleby te charakteryzuje często nadmierny kwaśny odczyn, dla których wskazuje się nieznaczne zanieczyszczenie metalami ciężkimi. Gleby organiczne i gleby pochodzenia organicznego pełnią ważną rolę barier biogeochemicznych. Gleby te poprzez swoje zdolności sorpcyjne zapobiegają zanieczyszczeniu i eutrofizacji wód gruntowych. Stanowią one również ekoton i strefę buforową między terenami zurbanizowanymi ciekami wodnymi.

Na terenie Bytomia nie zidentyfikowano gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klasy I i klasy II, natomiast zidentyfikowano grunty rolne stanowiące użytki rolne **klasy III.**

Stan środowiska przyrodniczego i glebowego obszaru gminy jest konsekwencją działalności przemysłowej i urbanizacji. Największy wpływ na powstałe przekształcenia bytomskiego krajobrazu i środowiska miało płytkie górnictwo rud cynku i ołowiu (srebronośnej galeny i galmanu) oraz podziemna eksploatacja węgla kamiennego. Znaczna część Bytomia to obszar pogórniczy z często występującymi przekształceniami powierzchni terenu (niecki osiadań), na których gleby uległy silnym przeobrażeniom. Należy mieć na uwadze, że prace górnicze nadal są kontynuowane w obszarze górniczym Bytom VII (północno-wschodnia część Bytomia - rejon dzielnic Stroszek, Dąbrowa Miejska, północna część dzielnicy Miechowice). Do terenów poprzemysłowych na terenie opracowania zalicza się: zwały odpadów węglowych i poflotacyjne, osadniki, zwały górnicze z eksploatacji surowców skalnych i składowiska stałych odpadów komunalnych. Na tego typu terenach, naturalne składniki gleb są przemieszane z materiałami obcymi, często profil glebowy jest wielokrotnie zaburzany m.in. przekopywaniem i przesuszony.

Antropogeniczne przekształcenie gleb, jak wspomniano wyżej, jest znaczne i miało miejsce na terenach zabudowanych i przekształconych pod różnego typu inwestycję. Gleby w tych przypadkach utraciły swą wartość użytkową w wyniku mechanicznego przekształcenia. Obserwowany był proces zasypywania – niwelacji terenu pod zabudowę mieszkalną, zabudowę produkcyjną, usługową, czy składowania odpadów pogórniczych, w wyniku których niszczone były profile glebowe oraz warstwa próchniczna gleby. Na terenach charakteryzujących się znacznym przeobrażeniem i zagospodarowaniem występują także utwory typologicznie zaliczone do urbisoli i ekranosoli (gleb przykrytych). Są to przede wszystkim powierzchnie okryte strukturą nieprzepuszczalną – najczęściej w postaci nawierzchni asfaltowej, litego betonu, kostki betonowej czy też brukowej.

Gleby w granicach Bytomia są silnie zanieczyszczone przede wszystkim kadmem i ołowiem. W rejonach górnej części zlewni potoku Seget, osiedla Górniki oraz w dzielnicach Miechowice, Karb i Bobrek stwierdzono występowanie wyraźnych anomalii antropogenicznych srebra, arsenu, kadmu, ołowiu i cynku. Są to miejsca historycznie związane z eksploatacją rud Zn-Pb z triasowych dolomitów kruszconośnych. Po tej działalności górniczej pozostały rozproszone hałdy odpadów popłuczkowych stanowiących źródło metali.[33] Anomalie srebra (>1 mg/kg), arsenu (>40 mg/kg), kadmu (>4 mg/kg), ołowiu (>100 mg/kg) i cynku (>500 mg/kg) obejmują bardziej

[33] Pasieczna A. i in., 2021. Szczegółowa mapa geochemiczna Górnego Śląska w skali 1:25 000, arkusz Bytom M-34-50-D-c. PIG-PIB, Warszawa.

rozległe obszary w warstwie powierzchniowej, natomiast w warstwie głębszej charakteryzują się większą intensywnością.[34]

Gleby najsilniej zanieczyszczone kadmem (>64 mg/kg) występują na zachód od obszarów zabudowy położonych w rejonie ul. Wiejskiej i ul. Blachówka, w rejonie osiedli Stroszek i Górniki oraz na południe od skrzyżowania al. J. Nowaka-Jeziorańskiego i Miechowickiej.[35] W warstwie powierzchniowej gleb największą zawartość kadmu oznaczono w rejonie lasów należących do Rezerwatu Segiet (1191 mg/kg), lasu Hipolit (230,3–536,7 mg/kg) oraz w glebach doliny Potoku Miechowickiego (232,4 mg/kg).[36]

W Bobrku na terenach zielonych w miejscu zrekultywowanej hałdy odpadów stwierdzono maksymalną zawartość arsenu (781 mg/kg) w warstwie powierzchniowej gleby. Zanieczyszczenie wiąże się prawdopodobnie z oddziaływaniem pozostałości hałdy huty żelaza „Bobrek", działającej przez ponad 100 lat na terenie Bytomia. W warstwie głębszej najwięcej arsenu (790 mg/kg) zawierają gleby nieużytków w rejonie ul. Elektrownia oraz w okolicy hałdy w Wesołej (562 mg/kg). W gruntach ekstremalnie zanieczyszczonych arsenem maksymalną koncentrację 11 735 mg/kg określono dla warstwy powierzchniowej (0,0–0,3 m) na terenie zielonym (dawnej hałdy?) na wschód od Stawu Nr 817 w Bytomiu.[37] W rejonie kompleksu stawów Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły są to często zawartości 1500–5000 mg/kg, a w rejonie Buchacz-Nowy Dwór stwierdzono maksymalnie 1395 mg/kg arsenu. Zawartość arsenu w glebach naturalnych wynosi średnio 7,2 mg/kg, a w glebach zanieczyszczonych przez górnictwo i hutnictwo metali, czy rozwiniętych na wychodniach formacji rudonośnych, może dochodzić nawet do kilku procent. W odniesieniu do lokalnie oznaczonych wartości jednoznacznie należy stwierdzić, że odbiegają one od tła geochemicznego.

Gleby przedmiotowego obszaru w odniesieniu do danych ponadregionalnych i regionalnych można określić jako bardzo silnie zanieczyszczone ołowiem i cynkiem.[38] Gleby warstwy wierzchniej lasów w okolicy Stroszka, w dolinie Potoku Rokitnickiego i w rejonie osiedla Górniki należą do miejsc najsilniej zanieczyszczonych ołowiem i cynkiem (>10 000 mg/kg). W tych samych obszarach silnie zanieczyszczone są też gleby głębszych warstw (0,8–1,0 m), choć anomalie są tu mniej rozległe. Zawartość cynku w kilku lokalizacjach przekracza 30 000 – 40 000 mg/kg. Obszar anomalii ołowiu i cynku to też południowo-wschodnia części Bytomia. W niektórych glebach zawartość ołowiu dochodzi tu do 12 790 mg/kg, a cynku do 62 144 mg/kg.[39]

Na terenach historycznej eksploatacji rud Zn-Pb i współczesnego górnictwa węgla kamiennego (szczególnie w sąsiedztwie zwałowisk pogórniczych) w warstwach powierzchniowych i głębszych (do 1 m) zaznaczają się podwyższenia zawartości kobaltu, chromu, miedzi, żelaza, niklu i wanadu.

Zanieczyszczenie gleb rtęcią zasługuje na szczególną uwagę ze względu na wysoką toksyczność tego metalu, nawet przy bardzo niskich stężeniach, co powoduje aktywność chemiczną, biologiczną i zmienność form występowania rtęci.[40] Na terenie Bytomia zawartość rtęci na poziomie 8,40 mg/kg zanotowano w warstwie głębszej gleby, w pobliżu hałdy odpadów kopalni węgla kamiennego i torów kolejowych w Bobrku.[41]

Ze względu na silnie zanieczyszczenie gleb od wielu lat prowadzone są prace mające na celu przywrócenie naturalnego charakteru gleb. Zgodnie z *Uchwałą nr XIX/171/25 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 lipca 2025 r. zmieniającą uchwałę nr XXXVIII/487/17 Rady Miejskiej w Bytomiu w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Rewitalizacji. Bytom 2020+"* zostały wyznaczone obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji. Stanowią one szczegółowe kierunki zmian w strukturze przestrzennej Bytomia – obszary te zostały włączone do obszaru rewitalizacji. Na terenie Gminy Bytom zidentyfikowano tereny wpisane do rejestru historycznych

[34] Pasieczna A. i in., 2021. Szczegółowa mapa geochemiczna Górnego Śląska w skali 1:25 000, arkusz Bytom M-34-50-D-c. PIG-PIB, Warszawa.
[35] Pasieczna A. i in., 2021. Szczegółowa mapa geochemiczna Górnego Śląska w skali 1:25 000, arkusz Bytom M-34-50-D-c. PIG-PIB, Warszawa.
[36] Pasieczna A. i in., 2021. Szczegółowa mapa geochemiczna Górnego Śląska w skali 1:25 000, arkusz Bytom M-34-50-D-c. PIG-PIB, Warszawa.
[37] Pasieczna A. i in., 2021. Szczegółowa mapa geochemiczna Górnego Śląska w skali 1:25 000, arkusz Piekary Śląskie M-34-50-D-d. PIG-PIB, Warszawa
[38] Pasieczna A. i in., 2021. Szczegółowa mapa geochemiczna Górnego Śląska w skali 1:25 000, arkusz Bytom M-34-50-D-c. PIG-PIB, Warszawa.
[39] Pasieczna A. i in., 2021. Szczegółowa mapa geochemiczna Górnego Śląska w skali 1:25 000, arkusz Bytom M-34-50-D-c. PIG-PIB, Warszawa.
[40] Kabata- Pendias A., Mukherjee A.B., 2007. Trace Elements from Soil to Human. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-540-32714-1
[41] Pasieczna A. i in., 2021. Szczegółowa mapa geochemiczna Górnego Śląska w skali 1:25 000, arkusz Bytom M-34-50-D-c. PIG-PIB, Warszawa.

zanieczyszczeń powierzchni ziemi, dla których prowadzone były postępowania w zakresie uzgodnienia planu remediacji, zgodnie z art. 101l *ustawy z 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska*. Zgodnie z pozyskanymi danymi zidentyfikowano następujące obszary rekultywacji przeprowadzane w oparciu o *ustawę z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych*:

- Pole leśne F1 w Bytomiu,
- Niecka bezodpływowa: Dworska ogródki, staw 32, staw 39, staw 29, staw 102b, ROD Łan,
- Niecka bezodpływowa: Kościuszko w Bytomiu,
- Niecka bezodpływowa: Zachodnia w Bytomiu,
- Niecka bezodpływowa: Północna – Zielona w Bytomiu,
- Niecka bezodpływowa: Karb II w Bytomiu,
- Niecka poeksploatacyjna przy ul. Celnej w Bytomiu,
- Niecka poeksploatacyjna 3a w Bytomiu,
- Teren poprzemysłowy w Bytomiu – Bobrku (teren dawnej huty „Bobrek").

4.5. WARUNKI HYDROGEOLOGICZNE

Według regionalizacji hydrogeologicznej Polski Paczyńskiego[42] teren Bytomia znajduje się w zasięgu makroregionu centralnego (c), dokładniej ujmując w granicach XII śląsko-krakowskiego regionu hydrogeologicznego, subregionie triasu śląskiego XII_1, rejonie gliwickim XII_{1B} i rejonie bytomskim XII_{1C}. Na jego obszarze występują poziomy wodonośne w piętrach hydrogeologicznych: czwartorzędu, triasu i karbonu. Północna część Bytomia znajduje się w zasięgu dwóch triasowych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych GZWP (330) Gliwice i GZWP (329) Bytom.[43]

Czwartorzędowe piętro wodonośne nie tworzy na obszarze Bytomia ciągłej pokrywy i charakteryzuje się znaczną zmiennością parametrów hydrogeologicznych. Piętro budują plejstoceńskie i holoceńskie piaski i żwiry o miąższości od kilku do kilkunastu metrów.[44] Wody podziemne w obrębie tego piętra występują w formie zawieszonych izolowanych soczewek, warstw oraz wkładek piaszczystych o niewielkiej zasobności. Zasoby te zasilane są opadami atmosferycznymi. W osadach o większych miąższościach udokumentowano obecność kilku warstewek wodonośnych o niskich wydajnościach. Zwierciadło ma charakter swobodny i występuje na głębokości od 1 m do kilku metrów. Lokalnie może występować na większych głębokościach pod przykryciem utworów nieprzepuszczalnych. Z uwagi na dominujący udział osadów gliniastych nad piaszczystymi zasobność w wodę poziomu czwartorzędowego jest niewielka i nie odgrywa on roli jako źródło wody pitnej na terenie Bytomia. W rejonach, gdzie poziom nie jest podścielony utworami nieprzepuszczalnymi, występuje kontakt hydrauliczny z piętrem triasowym. Jak w przypadku północnej części Bytomia. Tutaj wskutek prowadzonej w przeszłości płytkiej eksploatacji rud cynku i ołowiu poziom czwartorzędowy został całkowicie zdrenowany.

Triasowe piętro wodonośne występuje niemal na całym obszarze Bytomia. Jedynie południowo-zachodni fragment Bytomia jest pozbawiony utworów triasu. W profilu hydrogeologicznym tego piętra występują trzy poziomy wodonośne: wapienia muszlowego, retu oraz poziom związany z warstwami świerklanieckimi.[45] Poziomy wodonośne wapienia muszlowego i retu są zbudowane ze spękanych i skrasowiałych dolomitów i wapieni. Poziomy te mają charakter szczelinowo-krasowo-porowe.

Zasilanie kompleksu wodonośnego serii węglanowej triasu odbywa się poprzez infiltrację opadów atmosferycznych, bezpośrednio na obszarach wychodni oraz pośrednio przez przepuszczalne utwory czwartorzędu. Istotną rolę w zasilaniu odgrywa również infiltracja wód z rzek Brynicy i Szarlejki.

Ze względu na intensywną eksploatację rud cynku i ołowiu, a także węgla kamiennego, głównymi drogami krążenia wód obok szczelin, pustek i kanałów krasowych, stały się także nieczynne, często zaciśnięte, wyrobiska kopalń rud oraz szczeliny i spękania poeksploatacyjne.

[42] Paczyński B. (red.), 1995: Atlas hydrogeologiczny Polski, Cz. II, Zasoby, jakość i ochrona zwykłych wód podziemnych. PIG, Warszawa.
[43] https://geologia.pgi.gov.pl/mapy/?page=Wody-podziemne, dostęp: 20.01.2026 r.
[44] Razowska-Jaworek L., Brodziński I., Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB.
[45] Razowska-Jaworek L., Brodziński I., Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB.

Miąższość kompleksu wodonośnego serii węglanowej triasu wynosi od kilku do około 200 m. Współczynniki filtracji utworów węglanowych zostały określone na podstawie próbnych pompowań mieszczą się w przedziale 0,1–84,6 m/d, a wodoprzewodność zmienia się w zakresie od poniżej 100 do 1000 m^2/d.[46] Na terenie Bytomia poziom wodonośny retu jest intensywnie drenowany pionowymi i poziomymi wyrobiskami górniczymi kopalń węgla kamiennego. Ze względu na aktywny drenaż wód nastąpiło znaczne obniżenie (o ponad 100 m) pierwotnych ciśnień hydrostatycznych na obszarze Bytomia.[47]

Użytkowe poziomy wodonośne na terenie Bytomia występują tylko w obrębie wychodni utworów węglanowych triasu. Jest to obszar intensywnego drenażu wód pionowymi i poziomymi wyrobiskami górniczymi kopalń rud cynku i ołowiu oraz węgla kamiennego. Poziom wodonośny wapienia muszlowego został całkowicie zdrenowany przez kopalnie rud cynku i ołowiu, wskutek tego jedynym użytkowym poziomem wodonośnym jest poziom retu.

Wskutek drenażu górniczego zwierciadło wody jest znacznie obniżone, ma charakter swobodny i występuje na zmiennych głębokościach. W granicach administracyjnych Bytomia zostały wyodrębnione cztery jednostki hydrogeologiczne (zgodnie z kryteriami zastosowanymi w *Mapie hydrogeologicznej Polski w skali 1:50 000, arkusz Bytom* (910)[48]. Obejmują one północną część Bytomia, natomiast część południowa jest pozbawiona użytkowego piętra wodonośnego.

Jednostka aT1,2II występuje w północno-zachodniej części Bytomia obejmując niewielki obszar. Występujący poziom wodonośny ma zwierciadło o charakterze swobodnym, występujące na znacznych głębokościach, mieszczących się w przedziale 50–100 m. Miąższość utworów zawodnionych waha się od 20–40 m, a miejscami blisko 100 m. Wydajność potencjalna pojedynczej studni wynosi na przeważającej części obszaru od 30 do 50 m^3/h, a w skrajnie zachodniej części – przekracza 120 m^3/h.

Jednostka aT1,2VI obejmuje swym zasięgiem północną część Bytomia. Głębokość występowania tego poziomu jest znaczna i wynosi najczęściej 50–100 m. Zwierciadło wody ma charakter naporowy lub swobodny; jest to uzależnione od położenia studni względem wychodni utworów wodonośnych, a także od tego, którą część kompleksu wodonośnego ujmują studnie: górną związaną z dolomitami kruszconośnymi wapienia muszlowego, czy dolną związaną z dolomitami i wapieniami retu. Są też studnie ujmujące obydwie te warstwy łącznie. Miąższość utworów wodonośnych jest bardzo zmienna, w zakresie od 20 do 200 m. Wydajności potencjalne studni są również bardzo zmienne i wynoszą od 10 do ponad 70 m^3/h.[49] W zasięgu tej jednostki utwory węglanowe były przedmiotem intensywnej eksploatacji górniczej rud metali oraz surowców skalnych.

Jednostka aT1,2III obejmuje swym zasięgiem wychodnie utworów węglanowych triasu w środkowej części Bytomia. Należy do obszaru intensywnie drenowanego wyrobiskami górniczymi nieczynnych kopalń rud cynku i ołowiu oraz węgla kamiennego. Obniżone zwierciadło wody o charakterze swobodnym występuje na zmiennych głębokościach. W konsekwencji zdrenowania górotworu miąższość zawodnionych utworów jest na ogół niewielka. Wydajności potencjalne studni pojedynczej są zróżnicowane i wynoszą: 10–30 m^3/h w części środkowej obszaru jednostki, 30–50 m^3/h w części zachodniej obszaru oraz powyżej 70 m^3/h w części wschodniej.[50] Ze względu na brak występowania ciągłej warstwy utworów izolujących oraz z powodu udrożnienia górotworu robotami górniczymi, analizowany poziom wodonośny nie jest dostatecznie chroniony od wpływów z powierzchni.

W północno-zachodniej części Bytomia występuje druga jednostka typu **aT1,2III** zajmująca niewielki obszar. Zawiera poziom wodonośny o zwierciadle swobodnym, który występuje na głębokości 15–50 m. Miąższość utworów zawodnionych zmienia się w bardzo szerokim zakresie od 40 do 200 m. Wydajność potencjalna pojedynczej studni również zmienia się w bardzo szerokim zakresie od 30 do ponad 120 m^3/h.[51]

[46] Razowska-Jaworek L., Brodziński I., Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB
[47] Razowska-Jaworek L., Brodziński I., Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB
[48] Kropka i in., 1998. Mapa hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, arkusz Bytom (910). PIG-PIB, Warszawa.
[49] Razowska-Jaworek L., Brodziński I., Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB
[50] Razowska-Jaworek L., Brodziński I., Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB
[51] Razowska-Jaworek L., Brodziński I., Bytom. Wody podziemne miast Polski. PIG-PIB

Karbońskie piętro wodonośne występuje na całym obszarze Bytomia. Piętro to tworzy zespół oddzielnych, szczelinowo-porowych poziomów wodonośnych oddzielonych od siebie wkładkami iłowców i mułowców. Utwory zbiornikowe to przede wszystkim piaskowce należące do serii mułowcowej, górnośląskiej serii piaskowcowej i warstw brzeżnych serii paralicznej. Na terenie Bytomia poziomy wodonośne karbonu produktywnego nie są zasilane drogą infiltracji opadów atmosferycznych. Kluczowy wpływ na zawodnienie omawianego poziomu i jednocześnie kopalń ma wyżej ległe piętro wodonośne triasu (poziom środkowego i dolnego pstrego piaskowca). Z tego poziomu wskutek eksploatacji węgla następuje dopływ wód do wyrobisk górniczych.

Utwory wodonośne są tu w znacznym stopniu zdrenowane, nie występują w nich wody zwykłe. Według rozpoznania otworami studziennymi zlokalizowanymi na terenie miast sąsiednich, miąższość utworów wodonośnych nie przekracza na ogół 30 m, a współczynnik filtracji zmienia się w zakresie 0,1–6,7 m/d. [52]

Należy mieć na uwadze, iż aktualnie jest to obszar objęty w całości drenażem górniczym, który spowodował duże przeobrażenia naturalnych warunków hydrogeologicznych i hydrograficznych.

Teren Bytomia znajduje się w obszarze długotrwałego oddziaływania aglomeracji miejsko-przemysłowej oraz górnictwa węgla kamiennego i rud cynku i ołowiu, wywołujących niekorzystne zmiany stanu podziemnych poziomów wodonośnych. Zgodnie z *Mapą Hydrogeologiczną Polski 1: 50 000, Pierwszy poziom wodonośny (...) Arkusz Bytom (910)* głębokość do pierwszego poziomu wodonośnego (PPW) jest zróżnicowana i przedstawia się następująco:

- dla poziomów czwartorzędowych - < 1 m p.p.t. w dolinie Brynicy i jej dopływów rzek przepływających przez Bytom oraz lokalnie 1-2 m p.p.t. na terenach wyżej położonych w dolinie;

- dla triasowego poziomu - głębokość wynosi na ogół powyżej 50 m p.p.t. niemal na całym obszarze Bytomia, w jego północnej i północno-wschodniej części wynosi od 10 do 50 m p.p.t.

W północnym obszarze gminy wyznaczono obszary objęte zasięgiem znaczącego i zróżnicowanego obniżenia zwierciadła pierwszego poziomu wodonośnego spowodowanego eksploatacją ujęć wód komunalnych i przemysłowych.[53] Obszar ten jest jednocześnie objęty zasięgiem znaczącego podniesienia zwierciadła pierwszego poziomu wodonośnego w wyniku zaniechania lub ograniczenia odwodnienia górniczego.[54]

Mieszkańcy są zaopatrywani w wodę z miejskiej sieci wodociągowej. Podstawowy układ zasilania wodociągu miejskiego stanowi przyłącze wodociągowe z magistrali Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów (GPW) S.A. w Katowicach.

4.5.1. UJĘCIA WÓD ORAZ STREFY OCHRONNE UJĘĆ WÓD

W ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne*, w art. 51 jako cel ochrony wód wskazane jest osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, jednolitych części wód podziemnych oraz obszarów chronionych. Działania te mają na celu nie tylko poprawę jakości samych wód, ale również odtworzenie i zachowanie właściwych stosunków biologicznych w środowisku wodnym i na terenach podmokłych. Oczekiwane skutki są takie, aby woda nadawała się do realizacji następujących funkcji: zaopatrzenie ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, uprawianie sportu, turystyki lub rekreacji, wykorzystywanie do kąpieli oraz aby było możliwe bytowanie ryb i innych organizmów wodnych w warunkach naturalnych, umożliwiających ich migrację.

W granicach administracyjnych Bytomia zlokalizowane są trzy ujęcia wody:[55]

- BYTOM S-2 (Id: 3445220) o głębokości 93 m, wiek osadów w spągu profilu – trias, lokalizacja: przy ulicy Blachówka 118;
- JULIAN S-1B (Id: 3436866) o głębokości 85 m, lokalizacja: w pobliżu ul. Brzezińskiej;

[52]Kropka J., Kowalczyk A., Rubin K., 1998 – Mapa hydrogeologiczna Polski, skala 1:50 000, ark. Bytom (910). Centr. Arch. Geol. Państ. Inst. Geol. Warszawa.

[53]Kempa J., Bielewicz R., 2005: Baza danych GIS Mapy hydrogeologicznej Polski 1: 50 000, Pierwszy poziom wodonośny, występowanie i hydrodynamika, Arkusz Bytom (910). Państwowy Instytut Geologiczny.

[54]Kempa J., Bielewicz R., 2005: Baza danych GIS Mapy hydrogeologicznej Polski 1: 50 000, Pierwszy poziom wodonośny, występowanie i hydrodynamika, Arkusz Bytom (910). Państwowy Instytut Geologiczny.

[55] https://otworywiertnicze.pgi.gov.pl/details/3445220; stan na 20.01.2026 r.

- MIECHOWICE OS.DZIERŻONIA S-2 (Id: 3436481) o głębokości 177,4 m, lokalizacja: w pobliżu ul. Szyb Zachodni.

Według informacji przekazanych przez Wydział Inżynierii Środowiska – Referat Ochrony Środowiska i Energetyki Urzędu Miejskiego w Bytomiu wskazuję się ujęcia wody w następujących lokalizacjach:

- przy ul. Bernardyńskiej 1 - studnia S-1,
- na terenie koksowni Carbo - Koks Sp. z o.o. – obecnie Koksownia Bytom Sp. z o. o.,
- otwory K-1, K-2 i K-3, przy ul. Celnej 20 - studnia S-1.

Zgodnie z pozyskanymi danymi z *Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gliwicach* na terenie Gminy Bytom zidentyfikowano jeden teren ochrony bezpośredniej ujęcia wody podziemnej zlokalizowany przy ul. Celnej, ustanowiony decyzją nr GL.ZUZ.1.4210.535.2022.AD z dnia 23 lutego 2023 r. Dyrektora Zarządu Zlewni w Gliwicach dla osoby prawnej.

Zgodnie z rozporządzeniem Wojewody Śląskiego z dnia 15 września 2023 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęć wód podziemnych z utworów węglanowych triasu Zabrze-Mikulczyce i Zabrze-Grzybowice (Dz. Urz. Woj. Śl. z 2023 r. poz. 7026) ustanowiona została ww. strefa ochronna. Nieznaczny fragment Gminy Bytom – południowo-zachodni rejon ul. Gajowej – zlokalizowany jest w podstrefie B terenu ochrony pośredniej ww. ujęcia wód podziemnych.

4.5.2. GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH (GZWP)

Zgodnie z danymi *Państwowej Służby Hydrogeologicznej PIG-PIB* (stan na dzień: 20.01.2026 r.), północny i zachodni obszar Bytomia znajduje się w zasięgu dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych – Zbiornik Bytom nr 329 oraz Zbiornik Gliwice nr 330.

Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 329 Zbiornik Bytom jest położony w północnej części zapadliska górnośląskiego w strefie kontaktu z waryscydami krakowskimi.

Poziom zbiornikowy tworzą połączone poziomy wodonośne retu i wapienia muszlowego (poziom wodonośny serii węglanowej triasu). Powierzchnia zbiornika udokumentowana w 2015 r.[56] wynosi 150 km^2 z proponowanym obszarem ochronnym o powierzchni 59,67 km^2. Podstawowe parametry Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 329 Zbiornik Bytom prezentuje poniższa tabela.

TABELA 6 Parametry hydrogeologiczne warstw wodonośnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 329

Parametry hydrogeologiczne warstw wodonośnych	Dokumentacja hydrogeologiczna GZWP nr 330 (2015)
Typ zbiornika	szczelinowo-krasowy
Klasa jakości wody*	na przeważającym obszarze II, III, lokalnie IV
Współczynnik filtracji [m2 /d]	10,32–914,4 (średnio 23,2)
Moduł jednostkowy zasobów dyspozycyjnych [m3 /d × km2]	155
Szacunkowe zasoby dyspozycyjne [m3 /d]	16 020
Podatność zbiornika na antropopresję	od bardzo podatnego do średnio i mało podatnego

** Wg rozporządzenia MŚ z dnia 23 lipca 2008 r.*
Opracowanie własne wykonane na podstawie danych z Informatora Państwowej Służby Geologicznej – Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (2017) i aktualnej Dokumentacji hydrogeologicznej określającej warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 329 Zbiornik Bytom.

Istotny wpływ na wody podziemne omawianego zbiornika miała wieloletnia eksploatacja górnicza, w tym prowadzona do końca lat 80. XX w. eksploatacja złóż rud cynku i ołowiu, która objęła prawie połowę powierzchni zbiornika[57]. Wody podziemne poziomów zbiornikowych GZWP nr 329 w większości należą do II i III klasy jakości (lokalnie do IV klasy), a ich stan chemiczny jest na ogół dobry. Jednakże liczne hałdy (w granicach opracowania), osadniki oraz składowiska odpadów pohutniczych, stwarzają potencjalnie duże zagrożenie dla jakości tych wód.

[56] Woźniak i in., 2015. Dokumentacja hydrogeologiczna określająca warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 329 Zbiornik Bytom.
[57] Informator Państwowej Służby Hydrogeologicznej: Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce.

Wysoki stopień uprzemysłowienia oraz gęste zaludnienie tej części regionu, skutkują wysokim zapotrzebowaniem na wodę pitną oraz wodę przeznaczoną na potrzeby gospodarcze. Bilans wodnogospodarczy w obrębie zbiornika wykazuje niewielkie rezerwy zasobowe. W aktualnych warunkach hydrodynamicznych i hydrostrukturalnych, przy tak wysokim wykorzystaniu zasobów dyspozycyjnych, nie wskazuje się praktycznie możliwości budowy nowych ujęć wód podziemnych o dużej wydajności.[58] Główną przyczyną tak wysokiego wykorzystania zasobów GZWP nr 329 jest konieczność utrzymania bezpiecznej depresji w górotworze przez Centralną Pompownię „Bolko".

Zagospodarowanie terenu w zasięgu zbiornika jest nierównomierne. Koncentracja zabudowy miejsko-przemysłowej występuje głównie we wschodniej jego obszaru części - w rejonie przedmiotowego Bytomia oraz miast Sosnowca, Będzina, Czeladzi, Wojkowic i Piekar Śląskich. Obszary luźnej zabudowy, tereny zielone i rekreacyjne, występują nieregularnie i na całej powierzchni. Większe kompleksy leśne są zlokalizowane wzdłuż zachodniej granicy zbiornika (poza granicami opracowania). Zbiornik w jego aktualnych granicach w części wschodniej i centralnej (w tym na obszarze Bytomia) należy do struktur o bardzo słabej izolacji.

W celu zapewnienia prawidłowego gospodarowania wodami na obszarze GZWP nr 329 Zbiornik Bytom zaproponowano ustanowienie obszaru ochronnego o powierzchni 59,67 km^2, na którym obowiązywać powinny zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów i korzystania z wody. Ze względu na ochronę zbiornika obiekty uciążliwe powinny być lokowane, w miarę możliwości, poza projektowanymi obszarami ochronnymi, ze wskazaniem ich lokalizacji poza proponowanymi granicami zbiornika.

Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 330 Zbiornik Gliwice jest położony w północnej części zapadliska górnośląskiego.

GZWP nr 330 Zbiornik Gliwice, którego poziom zbiornikowy tworzą wodonośne utwory węglanowe wapienia muszlowego i retu to kompleks wodonośny o charakterze szczelinowo-krasowym, w którym przepływ wód odbywa się głównie szczelinami i pustkami krasowymi. Miąższość kompleksu wodonośnego poziomu zbiornikowego jest bardzo zróżnicowana. Powierzchnia zbiornika udokumentowana w 2011 r.[59] wynosi 399,9 km^2 z proponowanym obszarem ochronnym o powierzchni 192,3 km^2. Podstawowe parametry Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 330 Zbiornik Gliwice prezentuje poniższa tabela.

TABELA 7 Parametry hydrogeologiczne warstw wodonośnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 330

Parametry hydrogeologiczne warstw wodonośnych	Dokumentacja hydrogeologiczna GZWP nr 330 (2015)
Typ zbiornika	szczelinowo-krasowy
Klasa jakości wody*	na przeważającym obszarze II, III, lokalnie IV
Współczynnik filtracji [m2 /d]	2,5–15,0
Moduł jednostkowy zasobów dyspozycyjnych [m3 /d × km2]	220
Szacunkowe zasoby dyspozycyjne [m3 /d]	88 000
Podatność zbiornika na antropopresję	od bardzo podatnego do średnio i mało podatnego

** Wg rozporządzenia MŚ z dnia 23 lipca 2008 r.*
Opracowanie własne wykonane na podstawie danych z Informatora Państwowej Służby Geologicznej – Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (2017) i aktualnej Dokumentacji hydrogeologicznej określającej warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 330 Zbiornik Gliwice.

Na obszarze zbiornika występują wody o zróżnicowanej jakości. Wody o bardzo dobrej i dobrej jakości zajmują największą część zbiornika i występują w części północnej, wschodniej oraz południowej, wody o średniej jakości występują w części zachodniej zbiornika, na obszarze miasta Tarnowskie Góry, w części środkowej zbiornika wzdłuż rzeki Dramy oraz w małym fragmencie na południu zbiornika. Natomiast wody o niskiej i złej jakości występują w rejonie rzeki Kłodnicy oraz na południu w rejonie zlikwidowanego ujęcia Maciejów. W rejonie

[58] Informator Państwowej Służby Hydrogeologicznej: Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce.
[59] Wołostowski i in., 2011. Dodatek do „Dokumentacji hydrogeologicznej określającej warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód podziemnych Gliwice GZWP nr 330.

Tarnowskich Gór występuje rejon wód o złej jakości ze względu na zanieczyszczenie ich trójchloroetylenem i czterochloroetylenem.

Zagospodarowanie terenu zbiornika ma bardzo zróżnicowany charakter. W centralnej, północnej i zachodniej części terenu przeważają użytki rolne natomiast północno – wschodnia i południowa część obszaru zbiornika jest zajęta przez zabudowę mieszkaniowo-przemysłową Tarnowskich Gór, Radzionkowa i zespół aglomeracji śląskich – Gliwic, Zabrza i przedmiotowego Bytomia.

Dla Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 330 Zbiornik Gliwice, **ustanowiono obszar ochronny**, na mocy Rozporządzenia Wojewody Śląskiego z dnia 25 września 2023 r. w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 330 – Zbiornik Gliwice (Dz. Urz. Woj. Śl. z 2023 r., poz. 7220).

Obszar ochronny ustanowiony dla ww. GZWP na terenie województwa śląskiego, obejmuje powierzchnię 192,3 km^2 i położony jest na terenie miast: Bytom, Gliwice, Piekary Śląskie, Zabrze, w powiecie tarnogórskim na terenie gmin i miast: Radzionków, Świerklaniec, Tarnowskie Góry, Tworóg, Zbrosławice oraz w powiecie gliwickim na terenie gmin: Pyskowice, Rudziniec, Toszek, Wielowieś.

W obrębie obszaru ochronnego, ze względu na zróżnicowaną podatność na zanieczyszczenie ujmowanego poziomu wodonośnego oraz sposób użytkowania i zagospodarowania przestrzennego terenu, wyznacza się podobszary ochronne:

- **podobszar A1** – teren bardzo podatny na zanieczyszczenia, o czasie przesiąkania do 5 lat, cechujący się wiejską zabudową mieszkaniową bez kanalizacji zbiorczej, o oddziaływaniach antropogenicznych związanych głównie z działalnością rolniczą;
- **podobszar A2** – teren bardzo podatny na zanieczyszczenia, o czasie przesiąkania do 5 lat, znacznie uprzemysłowiony i zurbanizowany o intensywnej działalności górniczo-przemysłowej;
- **podobszar B1** – teren podatny na zanieczyszczenia, o czasie przesiąkania 5-25 lat, wykorzystywany rolniczo, niezawierający dużych obszarów leśnych, punktowo silnie zurbanizowany i uprzemysłowiony;
- **podobszar B2** – teren podatny na zanieczyszczenia, o czasie przesiąkania 5-25 lat, znacznie uprzemysłowiony i zurbanizowany o intensywnej działalności górniczo-przemysłowej;
- **podobszar B3** – teren podatny na zanieczyszczenia, o czasie przesiąkania 5-25 lat, o charakterze typowo rolniczym, słabo zurbanizowanym i słabo uprzemysłowionym.

Bytom pozostaje w zasięgu podobszarów A2, B1 oraz B2.

Na całym ustanowionym obszarze ochronnym GZWP nr 330 Zbiornik Gliwice, wprowadzono następujące zakazy wykonywania robót i czynności:

1) wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi na obszarach aglomeracji objętych planami skanalizowania, za wyjątkiem:
   a) oczyszczonych ścieków ze stacji uzdatniania wody,
   b) oczyszczonych ścieków z istniejących instalacji do oczyszczania ścieków, spełniających kryteria określone w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych,
   c) wód pochodzących z odwadniania zakładów górniczych;
2) rolniczego wykorzystywania ścieków;
3) wydobywania kopalin ze złóż metodą odkrywkową bez względu na powierzchnię obszaru górniczego, jeżeli sposób realizacji przedsięwzięcia nie zapewnia ochrony wód podziemnych przed ich zanieczyszczeniem na etapie eksploatacji, jak i po jej zakończeniu;
4) lokalizowania nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, za wyjątkiem przedsięwzięć dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko oraz dokumentacja hydrogeologiczna wykaże brak negatywnego wpływu na zasoby jakościowe i ilościowe wód podziemnych.

Na podobszarach A1 i A2, wprowadza się ponadto zakaz wykonywania robót i czynności:

1) wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, za wyjątkiem:
   a) oczyszczonych ścieków ze stacji uzdatniania wody,
   b) oczyszczonych ścieków z istniejących instalacji do oczyszczania ścieków, spełniających kryteria określone w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych,
   c) wód pochodzących z odwadniania zakładów górniczych;
2) stosowania nawozów naturalnych w postaci płynnej;
3) lokalizowania ferm chowu lub hodowli zwierząt;
4) grzebania martwych zwierząt.

4.5.3. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD PODZIEMNYCH (JCWPd)

Bytom położony jest w zasięgu czterech Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd):

- JCWPd nr 110 (PLGW 6000110) – północny fragment Bytomia,
- JCWPd nr 128 (PLGW 6000128) – północno – zachodni fragment Bytomia,
- JCWPd nr 129 (PLGW 6000129) – północno – zachodnia, centralna i południowo – wschodnia część Bytomia,
- JCWPd nr 111 (PLGW 2000111) – północna część Bytomia,

Poniżej przedstawiono charakterystykę ww. JCWPd, zgodnie z informacjami prezentowanymi w *Aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami na Obszarze Dorzecza Odry* – dla JCWPd nr 110, nr 128 i nr 129 oraz *Wisły* – dla JCWPd nr 111 (*IIaPGW*).[60],[61],[62]

Numer JCWPd: 110

Kod JCWP: PLGW 6000110;

- **Stan chemiczny**: dobry;
- **Stan ilościowy**: dobry;
- **Stan JCWPd**: dobry;
- **Presje determinujące stan JCWPd**: ilościowa i chemiczna – pobór punktowy z ujęć wód podziemnych, presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną i przemysłem;
- **Cel środowiskowy**:
  - stan chemiczny: dobry stan chemiczny,
  - stan ilościowy: dobry stan ilościowy;
- **Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych**: zagrożona chemicznie.

Dla analizowanej JCWPd nie wyznacza się odstępstw od osiągnięcia celów środowiskowych, tj. odstępstw z tytułu art. 4.4 RDW - odstępstwo czasowe oraz odstępstw z tytułu art. 4.5 RDW – mniej rygorystyczny cel – w kontekście stanu chemicznego i stanu ilościowego.

Numer JCWPd: 128

Kod JCWP: PLGW 6000128;

- **Stan chemiczny**: dobry;
- **Stan ilościowy**: dobry;
- **Stan JCWPd**: dobry;

[60] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023, poz. 300)
[61] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023, poz. 335)
[62] https://www.apgw.gov.pl/

- **Presje determinujące stan JCWPd**: ilościowa i chemiczna –pobór punktowy z ujęć wód podziemnych oraz odwodnienia wyrobisk górniczych (rejon GZW), presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną i przemysłem (w tym zanieczyszczenia historyczne w rejonie zakładów chemicznych w Tarnowskich Górach);
- **Cel środowiskowy**:
  - stan chemiczny: dobry stan chemiczny,
  - stan ilościowy: dobry stan ilościowy,
- **Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych**: zagrożona ilościowo i chemicznie.

Dla analizowanej JCWPd nie wyznacza się odstępstw od osiągnięcia celów środowiskowych, tj. odstępstw z tytułu art. 4.4 RDW - odstępstwo czasowe oraz odstępstw z tytułu art. 4.5 RDW – mniej rygorystyczny cel – w kontekście stanu chemicznego i stanu ilościowego.

Numer JCWPd: 129
Kod JCWP: PLGW 6000129;

- **Stan chemiczny**: dobry;
- **Stan ilościowy**: słaby;
- **Stan JCWPd**: słaby;
- **Presje determinujące stan JCWPd**: ilościowa i chemiczna – pobór na potrzeby odwodnienia wyrobisk górniczych (rejon GZW) oraz z ujęć komunalnych, presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną;
- **Cel środowiskowy**:
  - stan chemiczny: dobry stan chemiczny,
  - stan ilościowy: brak pogorszenia aktualnego stanu ilościowego (słaby stan ilościowy w zakresie bilansu wodnego);
- **Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych**: zagrożona ilościowo i chemicznie.

Dla analizowanej JCWPd nie wyznacza się odstępstw od osiągnięcia celów środowiskowych, tj. odstępstw z tytułu art. 4.4 RDW - odstępstwo czasowe oraz odstępstw z tytułu art. 4.5 RDW – mniej rygorystyczny cel – w kontekście stanu chemicznego. Wyznaczono natomiast odstępstwo z tytułu art. 4.5 RDW – mniej rygorystyczny cel – w kontekście stanu ilościowego. Jako uzasadnienie tego odstępstwa, wskazuje się potrzeby społeczno-ekonomiczne, które wpisują się w cele strategiczne „Polityki Energetycznej Polski do 2030 roku", „Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko", „Krajowego planu na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030", "Polityki ekologicznej państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej" oraz w założenia Polityki Surowcowej Polski. Brak wykonalnych i korzystniejszych alternatywnych rozwiązań wynika z analiz towarzyszących wykonaniu dokumentacji hydrogeologicznych, natomiast dopuszczalność dalszego poboru była i jest analizowana na etapie przeglądu pozwoleń wodnoprawnych.

Numer JCWPd: 111
Kod JCWP: PLGW 2000111;

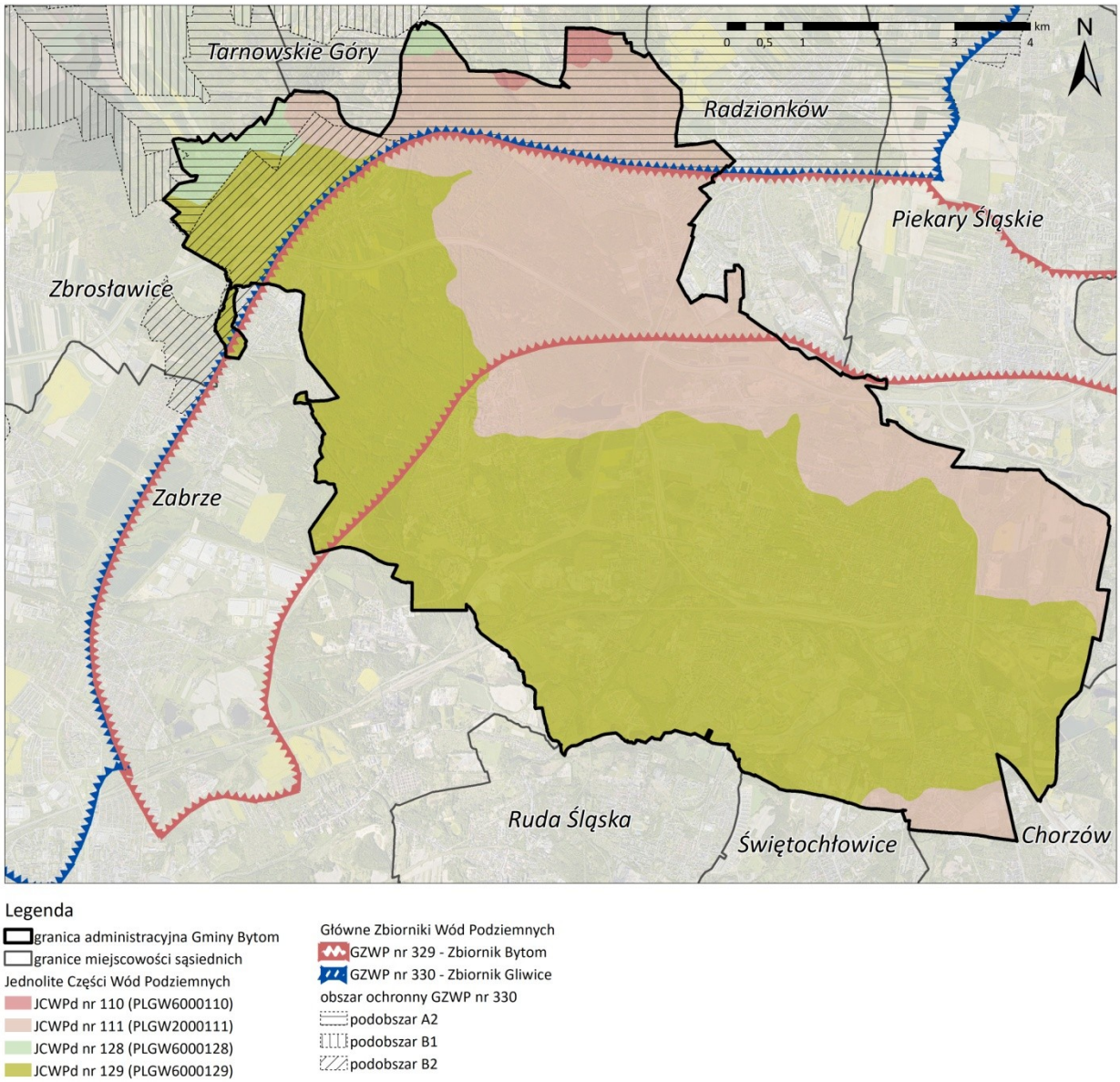
- **Stan chemiczny**: dobry;
- **Stan ilościowy**: słaby;
- **Stan JCWPd**: słaby;
- **Presje determinujące stan JCWPd**: ilościowa i chemiczna – pobór na potrzeby odwodnienia wyrobisk górniczych (rejon GZW), presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną;
- **Cel środowiskowy**:
  - stan chemiczny: dobry stan chemiczny,
  - stan ilościowy: brak pogorszenia aktualnego stanu ilościowego (słaby stan ilościowy w zakresie bilansu wodnego);
- **Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych**: zagrożona ilościowo i chemicznie.

Dla analizowanej JCWPd nie wyznacza się odstępstw od osiągnięcia celów środowiskowych, tj. odstępstw z tytułu art. 4.4 RDW - odstępstwo czasowe oraz odstępstw z tytułu art. 4.5 RDW – mniej rygorystyczny cel – w kontekście stanu chemicznego. Wyznaczono natomiast odstępstwo z tytułu art. 4.5 RDW – mniej rygorystyczny cel – w kontekście stanu ilościowego. Jako uzasadnienie tego odstępstwa, wskazuje się potrzeby społeczno-ekonomiczne, które wpisują się w cele strategiczne „Polityki Energetycznej Polski do 2030 roku", „Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko", „Krajowego planu na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030", "Polityki ekologicznej państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej" oraz w założenia Polityki Surowcowej Polski. Brak wykonalnych i korzystniejszych alternatywnych rozwiązań wynika z analiz towarzyszących wykonaniu dokumentacji hydrogeologicznych, natomiast dopuszczalność dalszego poboru była i jest analizowana na etapie przeglądu pozwoleń wodnoprawnych.

Przedstawiona powyżej charakterystyka Jednolitych Części Wód Podziemnych wskazuje na następujące wnioski:

- Obszar Bytomia położony jest w zasięgu czterech jednolitych części wód podziemnych, wszystkie JCWPd charakteryzują się dobrym stanem chemicznym,
- Pod względem stanu ilościowego JCWPd nr 110 i nr 128 charakteryzują się stanem dobrym, natomiast JCWPd nr 129 i nr 111 stanem słabym,
- Dla JCWPd nr 110 i nr 128) stan ogólny określono jako dobry, dla JCWPd nr 129 i nr 111 stan ogólny określono jako słaby,
- Presje determinujące stan JCWPd, wpływające na ich stan ilościowy i chemiczny, związane są m. in. z poborem wód podziemnych, odwodnieniem wyrobisk górniczych w rejonie GZW oraz z presją obszarową rozproszoną wynikającą z rolnictwa, gospodarki komunalnej i działalności przemysłowej,
- Dla wszystkich JCWPd możliwość osiągnięcia celów środowiskowych została określona jako zagrożona, przy czym dla JCWPd nr 111, nr 128 i nr 129 ryzyko nieosiągnięcia celów dotyczy zarówno stanu ilościowego, jak i chemicznego, dla JCWPd nr 110 ryzyko nieosiągnięcia celów dotyczy jedynie stanu chemicznego,
- Dla wszystkich zidentyfikowanych JCWPd nie wyznaczono odstępstw od osiągnięcia celów środowiskowych, w zakresie odstępstwa czasowego oraz w zakresie odstępstwa polegającego na ustaleniu mniej rygorystycznego celu w kontekście stanu chemicznego,
- Odstępstwo w zakresie mniej rygorystycznego celu w kontekście stanu ilościowego, ustalono dla JCWPd nr 129 i nr 111, polegający na braku dalszego pogorszenia aktualnego stanu ilościowego, uzasadniony trwałymi uwarunkowaniami społeczno-ekonomicznymi.

Wybrane uwarunkowania hydrogeologiczne Bytomia, w tym zasięg Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, podstrefy ochronne GZWP nr 330 Zbiornik Gliwice oraz zasięg Jednolitych Części Wód Podziemnych, przedstawiono na rysunku 11.

RYSUNEK 11 Wybrane uwarunkowania hydrogeologiczne Gminy Bytom

Opracowanie własne z wykorzystaniem danych IIaPGW, PIG-PIB, PRG, BDOT i ortofotomapy

4.6. SIEĆ HYDROGRAFICZNA

Gmina Bytom zlokalizowana jest w obrębie głównego działu wodnego I rzędu, rozdzielającego dorzecza Wisły i Odry. Północno-wschodnia część Bytomia należy do zlewni Wisły i obejmuje potok Szarlejkę, będący prawostronnym dopływem Brynicy, wraz z uchodzącym do niej potokiem Seget. Natomiast południowo-zachodnia część Bytomia znajduje się w zlewni Odry, do której należy rzeka Bytomka – prawostronny dopływ Brynicy – wraz z Potokiem Miechowickim oraz Potokiem Rokitnickim/Mikulczyckim, którego ujście do Bytomki zlokalizowane jest poza granicami administracyjnymi Bytomia. Zarządzanie zarówno Szarlejką, jak i Bytomką sprawowane jest przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach.

Znaczne obszary Bytomia, w szczególności dzielnice Miechowice, Śródmieście oraz Rozbark, położone są w strefach bezodpływowych o genezie antropogenicznej. Formy te powstały w wyniku deformacji powierzchni terenu spowodowanych wieloletnią eksploatacją górniczą i charakteryzują się zmiennym zasięgiem, uzależnionym od lokalizacji oraz czasu trwania robót wydobywczych.

Rzeka Bytomka nie posiada naturalnych źródeł, a jej początek zlokalizowany jest w granicach administracyjnych Bytomia, gdzie wypływa z Rowu Karbowskiego odprowadzającego ścieki komunalne i przemysłowe. Całkowita długość cieku wynosi 19,2 km, z czego około 7 km przebiega przez obszar Bytomia. Na całej długości Bytomka przepływa przez tereny silnie zurbanizowane i uprzemysłowione. Zasilanie rzeki odbywa się głównie poprzez wody kopalniane o podwyższonej mineralizacji, zrzuty ścieków przemysłowych i komunalnych oraz wody opadowe. Do istotniejszych dopływów Bytomki należą Rów Graniczny, Miechowicki Potok oraz Rokitnicki Potok. Zgodnie z wynikami badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Katowicach z 2002 r. wody Bytomki charakteryzowały się jakością pozaklasową według ówcześnie obowiązującej klasyfikacji. Stwierdzono m.in. deficyt tlenowy, podwyższone stężenia związków organicznych i biogennych, zanieczyszczenie bakteriologiczne oraz zwiększoną mineralizację. Analogiczne typy zanieczyszczeń odnotowano w wodach Rowu Miechowickiego.

Potok Szarlejka ma swoje źródła na obszarach leśnych Bytomia. Jego całkowita długość wynosi około 13 km, z czego 3,9 km przebiega w granicach Bytomia. Badania WIOŚ w Katowicach z 2002 r. wykazały w wodach Szarlejki występowanie deficytu tlenowego, podwyższonych stężeń związków organicznych i biogennych, zanieczyszczenia bakteriologicznego, a także zwiększonej mineralizacji. Stwierdzono ponadto normatywną zawartość jonów chlorkowych oraz ponadnormatywne stężenia cynku.

Do elementów sieci hydrograficznej Bytomia zaliczają się również liczne naturalne i sztuczne zbiorniki wodne. W zagłębieniach bezodpływowych, uformowanych w wyniku osiadań terenu związanych z wieloletnią działalnością górniczą, powstało kilkadziesiąt zbiorników powierzchniowych, których powierzchnia i pojemność charakteryzują się zmiennością w czasie. Do najistotniejszych obiektów tego typu należą stawy zlokalizowane w rejonie Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły, zespoły stawów w rejonie Srebrnej Góry i rezerwatu leśnego Segiet, Trzy Stawy w Miechowicach, stawy w Parku Miejskim oraz niewielkie zbiorniki wodne w Parku Grota.

Zasoby wodne Gminy Bytom, zarówno powierzchniowe, jak i podziemne, ze względu na wysoki stopień zanieczyszczenia nie są wykorzystywane do celów zaopatrzenia ludności w wodę. Prowadzona w przeszłości i obecnie eksploatacja węgla kamiennego oraz zakończone wydobycie rud cynku i ołowiu doprowadziły do istotnych zaburzeń stosunków wodnych oraz do powstania rozległego leja depresyjnego w obrębie Bytomia. W konsekwencji zaopatrzenie Bytomia w wodę odbywa się obecnie z powierzchniowych zbiorników retencyjnych zlokalizowanych poza granicami administracyjnymi Bytomia, tj. Dziećkowice, Goczałkowice oraz Kozłowa Góra. Funkcjonujący system gospodarki wodno-ściekowej Bytomia nie oddziałuje na jakość wód zgromadzonych w tych zbiornikach.

4.6.1. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH

Bytom położony jest w zasięgu zlewni pięciu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP), należących do dorzecza rzeki Wisły oraz Odry:

- JCWP o nazwie Bytomka (PLRW 60000611649) – północno – zachodnia, centralna i południowo – wschodnia część Bytomia,
- JCWP o nazwie Drama od źródeł do zb. Dzierżno Małe (PLRW 600006116673) – północno – zachodni fragment Bytomia,
- JCWP o nazwie Stoła od źródła do Kanara (PLRW 600009118163) – północny fragment Bytomia,
- JCWP o nazwie Szarlejka (PLRW 200006212669) – północna część Bytomia,
- JCWP o nazwie Brynica od zb. Kozłowa Góra do ujścia (PLRW 20000621269) – południowo – wschodnia część Bytomia.

Poniżej przedstawiono charakterystykę ww. JCWP, zgodnie z informacjami prezentowanymi w *Aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami na Obszarze Dorzecza Odry* – dla JCWP o nazwie: Bytomka, Drama od źródeł do zb.

Dzierżno Małe i Stoła od źródła do Kanara oraz *Wisły* – dla JCWP o nazwie: Szarlejka i Brynica od zb. Kozłowa Góra do ujścia (*IIaPGW*).[63],[64],[65]

Nazwa JCWP: Bytomka;
Kod JCWP: PLRW 60000611649;
Ciek istotny z punktu widzenia JCWP w granicach Bytomia: Bytomka, Rokitnicki Potok;

- **Status JCWP**: silnie zmieniona część wód;
- **Stan/potencjał ekologiczny**: zły potencjał ekologiczny:
  wskaźniki determinujące stan/potencjał ekologiczny: BZT5, OWO, przewodność, azot ogólny, azot amonowy, fosfor ogólny, fosfor fosforanowy (V); fitobentos, makrobezkręgowce;
- **Stan chemiczny**: stan chemiczny poniżej dobrego:
  wskaźniki determinujące stan chemiczny: ołów;
- **Stan (ogólny)**: zły stan wód.
- **Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie JCWP:**
  - **Główne źródło presji troficznych:** źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone);
  - **Główne źródło presji zasilających:** ścieki przemysłowe i komunalne;
  - **Główne źródło presji hydromorfologicznych:** prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle piętrzące - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne, obiekty mostowe - rzeki główne, górnictwo - rzeki główne;
  - **Główne źródło presji chemicznych:** rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk, punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk; nieznane (substancje zakazane).
- **Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego**: zagrożona;
- **Cel środowiskowy:**
  - **Stan/potencjał ekologiczny:** umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot amonowy, fosforany, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C (maksymalna dopuszczalna wartość w wodzie: zgodnie z zasadą braku dalszego pogorszenia), IO, MMI]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości);
  - **Stan chemiczny**: stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [ołów(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry.
- **Odstępstwa od osiągnięcia celów środowiskowych JCWP:**
  - **odstępstwo polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celów środowiskowych** – związane z tym, że nie są osiągnięte (lub są zagrożone) cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: azot ogólny, fosfor ogólny, OWO, BZT5. Jest to spowodowane warunkami naturalnymi, a w odniesieniu do substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE – brakiem możliwości technicznych i nieproporcjonalnością kosztów. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań;
  - **odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych** – związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: azot amonowy, fosforany, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C; IO, MMI, ołów(w). Jest to spowodowane czynnikami antropogenicznymi, które trwale uniemożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-

[63] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023, poz. 300)
[64] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023, poz. 335)
[65] https://www.apgw.gov.pl/

gospodarcze i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań.

Nazwa JCWP: Drama od źródeł do zb. Dzierżno Małe;
Kod JCWP: PLRW 600006116673;
Ciek istotny z punktu widzenia JCWP w granicach Bytomia: brak;

- **Status JCWP**: silnie zmieniona część wód;
- **Stan/potencjał ekologiczny**: umiarkowany potencjał ekologiczny:
  wskaźniki determinujące stan/potencjał ekologiczny: przewodność, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor fosforanowy (V); fitobentos;
- **Stan chemiczny**: stan chemiczny dobry;
- **Stan (ogólny)**: zły stan wód.
- **Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie JCWP:**
  - **Główne źródło presji troficznych:** nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe);
  - **Główne źródło presji zasilających**: eutrofizacja (źródło zgodne ze źródłem troficznym);
  - **Główne źródło presji hydromorfologicznych:** prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle piętrzące - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne i rzeki pozostałe, obiekty mostowe - rzeki główne i rzeki pozostałe;
- **Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego**: zagrożona;
- **Cel środowiskowy:**
  - **Stan/potencjał ekologiczny:** umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot ogólny, azot azotanowy, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C, IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości);
  - **Stan chemiczny**: dobry stan chemiczny.
- **Odstępstwa od osiągnięcia celów środowiskowych JCWP:**
  - **odstępstwo polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celów środowiskowych** – związane z tym, że nie są osiągnięte (lub są zagrożone) cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: azot amonowy, fosforany. Jest to spowodowane warunkami naturalnymi, a w odniesieniu do substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE – brakiem możliwości technicznych i nieproporcjonalnością kosztów. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań;
  - **odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych** – związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: azot ogólny, azot azotanowy, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C; IO. Jest to spowodowane czynnikami antropogenicznymi, które trwale uniemożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-gospodarcze i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań.

Nazwa JCWP: Stoła od źródła do Kanara;
Kod JCWP: PLRW 600009118163;
Ciek istotny z punktu widzenia JCWP w granicach Bytomia: brak;

- **Status JCWP**: naturalna część wód;
- **Stan/potencjał ekologiczny**: słaby stan ekologiczny:
  wskaźniki determinujące stan/potencjał ekologiczny: BZT5, OWO, przewodność, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor ogólny, fosfor fosforanowy (V), cynk; fitobentos;
- **Stan chemiczny**: stan chemiczny poniżej dobrego;
- **Stan (ogólny)**: zły stan wód.
- **Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie JCWP:**

- **Główne źródło presji troficznych:** odpływ miejski (wody opadowe) oraz nawożenie i depozycja oraz źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone);
- **Główne źródło presji zasilających**: ścieki przemysłowe i komunalne;
- **Główne źródło presji z grupy syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających**: ścieki przemysłowe i komunalne oraz depozycja atmosferyczna;
- **Główne źródło presji hydromorfologicznych:** prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne i rzeki pozostałe, obiekty mostowe - rzeki główne;
- **Główne źródło presji chemicznych**: rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk, punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk; nieznane (substancje zakazane);

- **Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego**: zagrożona;
- **Cel środowiskowy:**
  - **Stan/potencjał ekologiczny:** umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosforany, BZT5, cynk, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C (maksymalna dopuszczalna wartość w wodzie: do 2740 µS/cm), IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości);
  - **Stan chemiczny**: stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [kadm(w), nikiel(w), ołów(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry.
- **Odstępstwa od osiągnięcia celów środowiskowych JCWP:**
  - **odstępstwo polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celów środowiskowych** – związane z tym, że nie są osiągnięte (lub są zagrożone) cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: fosfor ogólny, OWO. Jest to spowodowane warunkami naturalnymi, a w odniesieniu do substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE – brakiem możliwości technicznych i nieproporcjonalnością kosztów. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań;
  - **odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych** – związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor,any,BZT5,cynk, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C; IO, kadm(w), nikiel(w), ołów(w). Jest to spowodowane czynnikami antropogenicznymi, które trwale uniemożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-gospodarcze i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań.

Nazwa JCWP: Szarlejka;
Kod JCWP: PLRW 200006212669;
Ciek istotny z punktu widzenia JCWP w granicach Bytomia: Szarlejka, Seget;

- **Status JCWP**: silnie zmieniona część wód;
- **Stan/potencjał ekologiczny**: słaby potencjał ekologiczny:
  wskaźniki determinujące stan/potencjał ekologiczny: BZT5, OWO, przewodność, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor ogólny, fosfor fosforanowy (V), cynk; fitobentos;
- **Stan chemiczny**: stan chemiczny poniżej dobrego:
  wskaźniki determinujące stan chemiczny: nikiel;
- **Stan (ogólny)**: zły stan wód.
- **Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie JCWP:**
  - **Główne źródło presji troficznych:** odpływ miejski (wody opadowe), źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone);

- **Główne źródło presji zasilających:** ścieki przemysłowe i komunalne;
- **Główne źródło presji hydromorfologicznych:** prostowanie koryta - rzeki główne, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne, obiekty mostowe - rzeki główne, górnictwo - rzeki główne;
- **Główne źródło presji chemicznych:** rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk, punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk; nieznane (substancje zakazane).

- **Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego**: zagrożona;
- **Cel środowiskowy:**
  - **Stan/potencjał ekologiczny:** umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot ogólny, azot amonowy, fosfor ogólny, fosforany, BZT5, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C (maksymalna dopuszczalna wartość w wodzie: zgodnie z zasadą braku dalszego pogorszenia), IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D;
  - **Stan chemiczny**: stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [nikiel(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry.
- **Odstępstwa od osiągnięcia celów środowiskowych JCWP:**
  - **odstępstwo polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celów środowiskowych** – związane z tym, że nie są osiągnięte (lub są zagrożone) cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: azot azotanowy, OWO. Jest to spowodowane warunkami naturalnymi, a w odniesieniu do substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE – brakiem możliwości technicznych (w tym: niewystarczającymi danymi na temat źródeł zanieczyszczenia) i nieproporcjonalnością kosztów. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań (którego zakres i skuteczność określono w zestawach działań);
  - **odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych** – związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: azot ogólny, azot amonowy, fosfor ogólny, fosforany,BZT5, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C; IO, nikiel(w). Jest to spowodowane występującą presją antropogeniczną, która trwale uniemożliwia osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-gospodarcze i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych potrzeb. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań.

Nazwa JCWP: Brynica od zb. Kozłowa Góra do ujścia;
Kod JCWP: PLRW 20000621269;
Ciek istotny z punktu widzenia JCWP w granicach Bytomia: brak;

- **Status JCWP**: silnie zmieniona część wód;
- **Stan/potencjał ekologiczny**: słaby potencjał ekologiczny:
  wskaźniki determinujące stan/potencjał ekologiczny: BZT5, OWO, przewodność, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor ogólny, fosfor fosforanowy (V), cynk; fitobentos;
- **Stan chemiczny**: stan chemiczny poniżej dobrego:
  wskaźniki determinujące stan chemiczny: nikiel;
- **Stan (ogólny)**: zły stan wód.
- **Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie JCWP:**
  - **Główne źródło presji troficznych:** odpływ miejski (wody opadowe) oraz źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone);
  - **Główne źródło presji z grupy syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających:** ścieki przemysłowe i komunalne oraz depozycja atmosferyczna;

- **Główne źródło presji hydromorfologicznych:** prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, budowle piętrzące - rzeki główne i rzeki pozostałe, obiekty gospodarki wodnej (zbiorniki, stawy rybne) - rzeki pozostałe, budowle regulacyjne (opaski brzegowe, ostrogi, tamy podłużne) - rzeki główne i rzeki pozostałe, obiekty mostowe - rzeki pozostałe, wały przeciwpowodziowe - rzeki główne, górnictwo - rzeki główne i rzeki pozostałe, zapora powyżej;
- **Główne źródło presji chemicznych:** rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; punktowe - przemysłowe, komunalne, odcieki ze składowisk; nieznane (substancje zakazane);

- **Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego**: zagrożona;
- **Cel środowiskowy:**
  - **Stan/potencjał ekologiczny:** umiarkowany potencjał ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [fosforany, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C (maksymalna dopuszczalna wartość w wodzie: zgodnie z zasadą braku dalszego pogorszenia), IO]; pozostałe wskaźniki - II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D;
  - **Stan chemiczny**: dla złagodzonych wskaźników [nikiel(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry;
- **Odstępstwa od osiągnięcia celów środowiskowych JCWP:**
  - **odstępstwo polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celów środowiskowych** jest związane z tym, że nie są osiągnięte (lub są zagrożone) cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor ogólny, OWO, BZT5, cynk. Jest to spowodowane warunkami naturalnymi, a w odniesieniu do substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE – brakiem możliwości technicznych (w tym: niewystarczającymi danymi na temat źródeł zanieczyszczenia) i nieproporcjonalnością kosztów. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań
  - **odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych** jest związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: fosforany, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C; IO, nikiel(w). Jest to spowodowane czynnikami, które trwale uniemożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-gospodarcze i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych potrzeb. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań.

Przedstawiona powyżej charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych wskazuje na następujące wnioski:

- Bytom położony jest w zlewni pięciu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych, przy czym na obszarze Bytomia zidentyfikowano cieki istotne z punktu widzenia JCWP jedynie dwóch JCWP, tj. JCWP Bytomka (ciek istotne: Bytomka, Rokitnicki Potok) oraz JCWP Szarlejka (cieki istotne: Szarlejka, Seget), natomiast w przypadku pozostałych JCWP obszar Bytomia położony jest wyłącznie w ich zlewniach, bez występowania cieków istotnych w granicach opracowania,
- Cztery spośród zidentyfikowanych JCWP posiadają status silnie zmienionej części wód, jedna stanowi naturalną część wód,
- Wszystkie JCWP charakteryzują się złym stanem ogólnym, przy czym ich stan / potencjał ekologiczny oraz stan chemiczny są zróżnicowane,
- Stan / potencjał ekologiczny zidentyfikowanych JCWP jest determinowany przede wszystkim przez przekroczenia wskaźników związanych z obciążeniem substancjami biogennymi,
- W części JCWP stwierdzono stan chemiczny poniżej dobrego, determinowany obecnością metali ciężkich, w szczególności niklu, ołowiu, cynku oraz kadmu, co wskazuje na długotrwały wpływ presji antropogenicznych,

- We wszystkich JCWP zidentyfikowano istotne presje troficzne i chemiczne, związane z odpływem miejskim (wody opadowe z terenów zurbanizowanych), źródłami bytowymi i komunalnymi oraz działalnością przemysłową, występującymi zarówno w formie punktowej, jak i rozproszonej,
- Powszechnie występują presje hydromorfologiczne, obejmujące regulację i prostowanie koryt cieków, obecność budowli piętrzących i regulacyjnych, obiektów mostowych, wałów przeciwpowodziowych oraz oddziaływania związane z górnictwem i infrastrukturą gospodarki wodnej,
- Dla wszystkich JCWP możliwość osiągnięcia celów środowiskowych została określona jako zagrożona, a wyznaczone cele środowiskowe zostały złagodzone lub objęte odroczeniem terminu realizacji, co wynika z trwałych presji antropogenicznych, warunków naturalnych oraz ograniczeń technicznych i ekonomicznych, wpływających na możliwość ich osiągnięcia,
- Przyjęte odstępstwa od celów środowiskowych wskazują, że poprawa stanu wód wymaga długofalowych i kompleksowych działań naprawczych, a jednocześnie potwierdzają one ograniczone możliwości osiągnięcia dobrego stanu wód w warunkach silnie zurbanizowanego i przekształconego obszaru zlewni.

4.6.2. ZAGROŻENIE POWODZIOWE

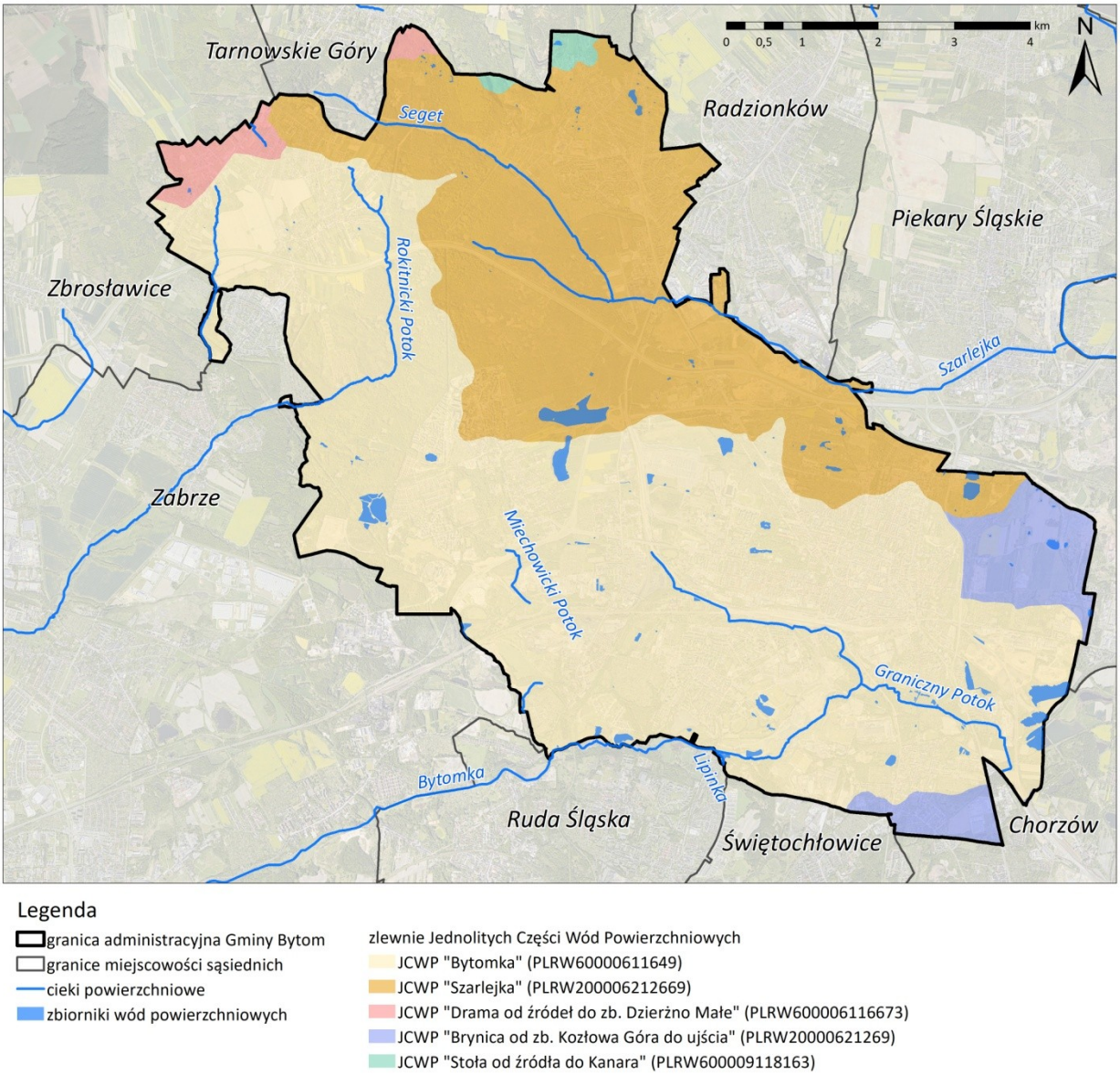
W granicach Bytomia występują obszary zagrożone powodzią. Według danych *ISOK* datowanych na ostatni kwartał 2022 r. i *map zagrożenia powodziowego (MZP)*[66] określono lokalizację obszarów, które mogą być zalane w przypadku wystąpienia powodzi o poszczególnych prawdopodobieństwach. Tak więc wskazuje się następujące zasięgi:

- obszary, które mogą być zalane w przypadku wystąpienia powodzi o prawdopodobieństwie niskim – powódź raz na 500 lat (Q0,2%), zajmują tereny w rejonie rzeki Bytomki w obrębie Bobrek, Szombierki, Zgorzelec, Kolonia Zygmunt i dla Szarlejki w Bytomiu i Nowym Dworze,
- obszary, które mogą być zalane w przypadku wystąpienia powodzi o prawdopodobieństwie średnim – powódź raz na 100 lat (Q1%), zajmują tereny w rejonie rzeki Bytomki w obrębie Bobrek, Szombierki, Zgorzelec, Kolonia Zygmunt i dla Szarlejki w Bytomiu i Nowym Dworze,
- obszary, które mogą być zalane w przypadku wystąpienia powodzi o prawdopodobieństwie wysokim – powódź raz na 10 lat (Q10%), zajmują tereny w rejonie rzeki Bytomki w obrębie Bobrek, Szombierki, Zgorzelec, Kolonia Zygmunt i dla Szarlejki w Bytomiu i Nowym Dworze,
- obszary narażone na zalanie w przypadku całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego – dla Szarlejki, niewielki obszar w Nowym Dworze.

Zagrożenie dla Bytomia stwarzają również podtopienia powstałe w wyniku braku możliwości odprowadzenia wód opadowych z terenu gminy do rzek, w sytuacji podniesionego poziomu wody i zamkniętych klap zwrotnych na przepustach wałowych. Jest to szczególnie niebezpieczne w przypadku wystąpienia deszczu nawalnego.

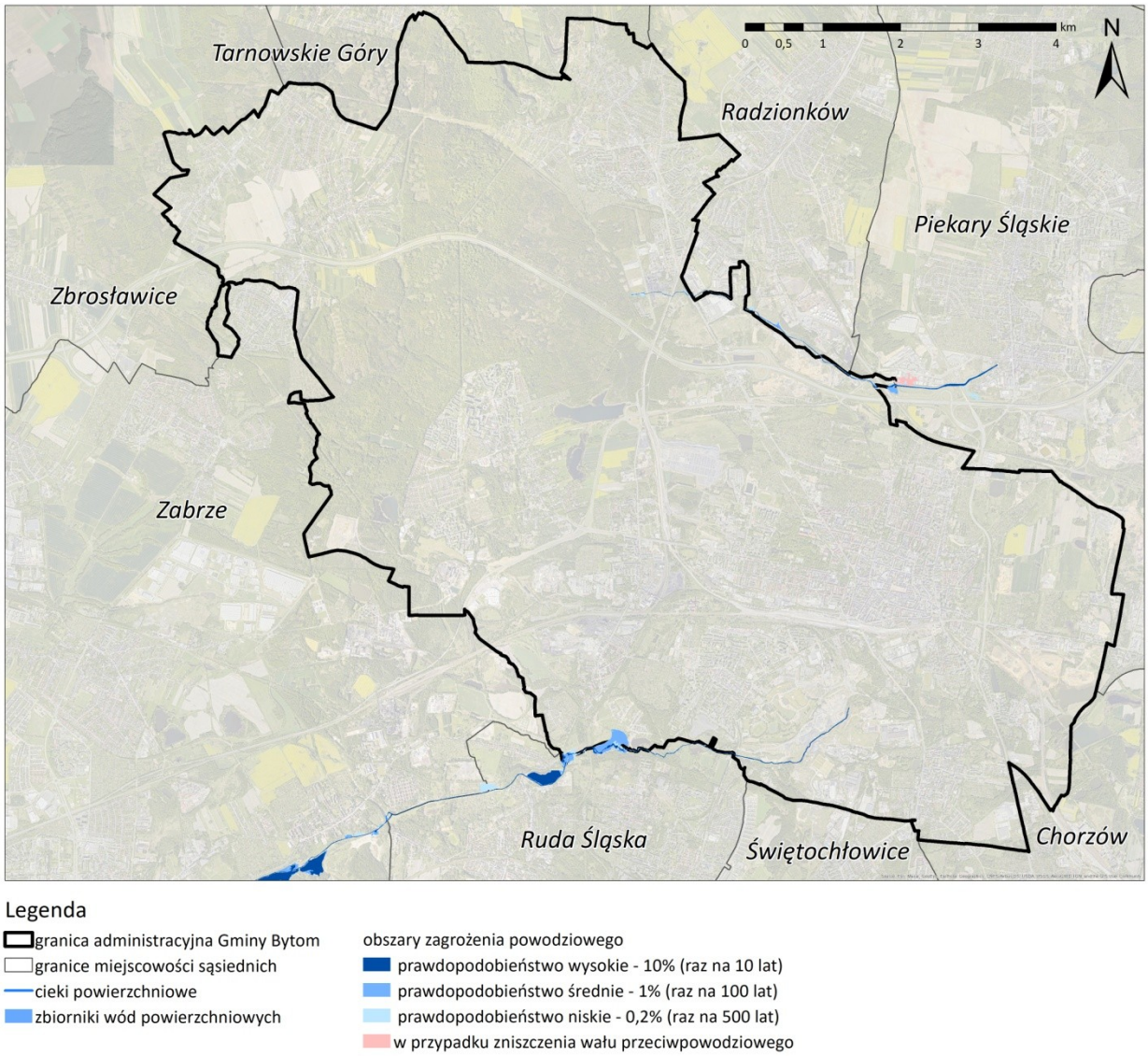
Wybrane uwarunkowania hydrograficzne Bytomia, w tym przebieg cieków głównych, lokalizację zbiorników wód powierzchniowych oraz zasięg zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych, przedstawiono na rysunku 12. Zasięg wyznaczonych terenów zagrożonych powodzią, zaprezentowano na rysunku 13.

[66] https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/ (dostęp on-line 1.06.2025 r.)

RYSUNEK 12 Wybrane uwarunkowania hydrograficzne Gminy Bytom

Opracowanie własne z wykorzystaniem danych IIaPGW, PRG, BDOT i ortofotomapy

RYSUNEK 13 Obszary zagrożenia powodziowego

Opracowanie własne z wykorzystaniem danych ISOK, PRG, BDOT i ortofotomapy

4.7. KLIMAT

4.7.1. UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNE

Zgodnie z podziałem Gumińskiego[67], pod względem klimatycznym Bytom zalicza się do dzielnicy XV częstochowsko-kieleckiej. Bytom jest położny niemal w centralnej części dzielnicy. Na ogół dzielnicę XV częstochowsko-kielecką charakteryzują następujące warunki:

- średnia temperatura stycznia wynosi około -2°C do -3°C,
- średnia temperatura lipca wynosi około 15°C do 16°C,
- średnia temperatura roczna wynosi około 7°C do 8°C,
- liczba dni z przymrozkami od 112 do 130 dni,
- liczba dni mroźnych od 20 do 40 dni,
- ostatnie przymrozki wiosenne występują najczęściej w końcu kwietnia lub na początku maja,

[67] Gumiński R., 1948: Próba wydzielenia dzielnic rolniczo-klimatycznych w Polsce. Przegl. Met. Hydrogeol., I, 1.

- czas zalegania pokrywy śnieżnej wynosi 60-80 dni,
- okres wegetacyjny trwa od 200 do 210 dni,
- opady atmosferyczne znacznie zróżnicowane, do 650-750 mm/rok,
- przeważają wiatry południowo-zachodnie i zachodnie o prędkościach średnich 3-4 m/s.

Bytom położony jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego, będącego efektem oddziaływania zarówno cech klimatu kontynentalnego, jak i oceanicznego. Na lokalne warunki meteorologiczne wpływa zmienna cyrkulacja atmosferyczna związana z napływem mas powietrza polarnego, arktycznego oraz zwrotnikowego. Dominującą rolę odgrywają masy powietrza polarno-morskiego, które cechują się wysoką przezroczystością i wilgotnością.

Na omawianym terenie dominują wiatry z sektora zachodniego i południowo-zachodniego, czyli polarno - morskie, które stanowią około 50% ogółu wiatrów. Dominują wiatry słabe o prędkości około 2,5 m/s (40-50% ogółu wiatrów).

Ważnym czynnikiem pogodowym i klimatycznym jest zachmurzenie. Obszar Wyżyny Śląskiej nie wyróżnia się pod względem zachmurzenia od innych rejonów kraju, a roczny stopień zachmurzenia wynosi 65%. Zachmurzenie charakteryzuje się dużą zmiennością w ciągu roku, najmniejsze notuje się najczęściej w końcu lata (sierpień, wrzesień), a największe w grudniu, listopadzie oraz styczniu. W przekroju terytorialnym największy stopień zachmurzenia cechuje obszar GOP-u.

Wartość promieniowania całkowitego i usłonecznienia są na Wyżynie Śląskiej na ogół niższe niż na obszarze kraju. Szczególnie na obszarze GOP-u. Średnie roczne wartości usłonecznienia wahają się od 1300 do 1400 godzin.

Stosunki termiczne uwarunkowane są przede wszystkim dopływem określonych mas powietrza, natomiast ich zróżnicowanie przestrzenne jest związane z rzeźbą terenu. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi od 7 ^{o}C do 8 ^{o}C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec (od 17 do 18 ^{o}C),z kolei najchłodniejszym styczeń (od -2 do -3 ^{o}C). Charakterystyczną cechą są zmiany termiki między obszarem silnie uprzemysłowionym a otaczającymi terenami, gdzie temperatura jest średnio o 1 ^{o}C wyższa. Charakterystyczna jest tu również duża roczna amplituda temperatur, wynosząca maksymalnie 21 ^{o}C. Dodatkowym uwarunkowaniem rozkładu temperatur są niecki powstałe w wyniku eksploatacji górniczej będące magazynami zastoin powietrza, utrudniającymi przewietrzanie obszaru gminy.

Średnia roczna suma opadów atmosferycznych w tej dzielnicy klimatycznej waha się w granicach 700-800 mm. W porównaniu ze średnią Polski (około 600 mm) jest to wartość wyższa, na co wpływa ośrodek miejsko-przemysłowy wskutek emisji do atmosfery znacznej ilości energii cieplnej, stanowiącej aktywne jądra kondensacji. Maksimum opadów występuje na tym obszarze przeważnie w lipcu i sierpniu, a minimum w styczniu. Liczba dni z opadem śnieżnym stanowi średnio 34 % ogólnej liczby dni z opadem atmosferycznym, wynoszącej 165 dni.

Ważną cechą klimatu jest duża ilość dni z pogodą mglistą, do czego w znacznej mierze przyczynia się zadymienie obszaru.[68]

4.7.2. ZMIANY KLIMATU

W celu przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatycznych oraz poprawy warunków aerosanitarnych, Bytom realizuje „*Plan adaptacji miasta Bytom do zmian klimatu do roku 2030*" (MPA).[69] Dokument ten zakłada m.in. zwiększenie odporności na ekstremalne zjawiska pogodowe, poprawę gospodarki wodnej oraz ograniczenie narażenia mieszkańców na skutki fal upałów i epizodów smogowych. Szczególny nacisk położono na rozwój zielonej infrastruktury miejskiej oraz dostosowanie planowania przestrzennego do potrzeb przewietrzania i poprawy jakości powietrza.

[68] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom przyjęte uchwałą nr XVI/204/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 sierpnia 2011 r. ze zmianami

[69] Plan adaptacji Miasta Bytom do zmian klimatu do roku 2030, Załącznik do uchwały Nr XVI/205/19 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 26 sierpnia 2019 r.

Wykonana w MPA analiza parametrów meteorologicznych wskazała na wskaźniki klimatyczne, dla których odnotowano najbardziej gwałtowne zmiany w analizowanej perspektywie czasowej. Wskaźniki te powodują na terenie Bytomia określone zagrożenia wynikające ze zmian klimatu. Są to:

- ciągły, systematyczny wzrost temperatur średniorocznych, z poziomu ok. 8,4°C w latach 60. XX wieku do 9,9°C w roku 2020, co oznacza przyrost temperatury średniej rocznej średnio o ok. 0,3°C na każde 10 lat,
- ciągły, systematyczny wzrost liczby dni upalnych i fal upałów, z poziomu 0 - 1 fal upałów obejmujących 0 - 3 dni w latach 80. XX wieku, do 4 fal upałów obejmujących w sumie 23 dni w 2015 roku,
- występowanie tzw. miejskiej wyspy ciepła, która aktualnie obejmuje swoim zasięgiem ok. 18% powierzchni gminy, coraz częstsze występowanie krótkich, lecz intensywnych opadów, które mogą powodować lokalne podtopienia ulic i budynków. Wg Katalogu nagłych powodzi IMGW z lat 1970-2012, w ciągu 12 lat XXI wieku powodzie nagłe typu *Flash Flood* występowały w Bytomiu czterokrotnie częściej niż miało to miejsce w ciągu ostatniego trzydziestolecia XX wieku,
- wzrost liczby długotrwałych okresów bezopadowych oraz okresów bezopadowych połączonych z wysoką temperaturą, z poziomu 4 okresów bezopadowych połączonych z wysoką temperaturą w 1981 roku do 6 okresów bezopadowych połączonych z wysoką temperaturą w 2015 roku oraz z poziomu najdłuższego w roku długotrwałego okresu bezopadowego na stacjach opadowych IMGW położonych wokół Bytomia wynoszącego w latach 80. XX wieku średnio ok. 20 dni, do poziomu średnio 25 dni w drugiej dekadzie XXI wieku,
- rosnąca liczba niżówek, rosnące deficyty wody oraz pogłębiający się stan suszy hydrologicznej w reprezentatywnym dla Bytomia punkcie wodowskazowym na rzece Bytomce. Wyznaczone w dokumencie MPA dla poszczególnych parametrów linie trendu wskazują na: wzrost liczby niżówek z poziomu 3,7 w 1981 roku do poziomu 4,2 w 2020 roku, spadek minimalnego rocznego przepływu SNQ z poziomu 2,6 m^3/s w 1981 roku do 1,1 m^3/s w 2020 roku oraz wzrost sumarycznych rocznych deficytów wody w punkcie wodowskazowym na Bytomce z poziomu 334 tys. m 3 w 1981 roku do poziomu 13 354 tys. m^3 w 2020 roku. W ocenie suszy hydrologicznej wykorzystano standaryzowany wskaźnik odpływu SRI, który charakteryzuje wilgotnościowe warunki hydrologiczne w zlewni na podstawie wielkości odpływu ze zlewni i który w okresie od 1980 do 2020 maleje z poziomu 1,5 (okres bardzo mokry) do poziomu poniżej -2 (okres bardzo suchy), świadczącym o wystąpieniu na obszarze zlewni suszy hydrologicznej).[70],[71]

4.8. WARUNKI AEROSANITARNE

Bezpośrednio w granicach Bytomia, nie funkcjonuje stacja pomiarowa monitorująca stan jakości powietrza atmosferycznego, w ramach monitoringu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.[72] Zgodnie z rocznymi ocenami jakości powietrza w województwie śląskim za 2024 r.[73] i za lata wcześniejsze, wykonanymi wg zasad określonych w *art. 89 ustawy Prawo ochrony środowiska*, Bytom został zaliczony do strefy aglomeracji górnośląskiej (PL2401). W wyniku oceny rocznej za 2024 r. określono strefy, w których konieczne jest prowadzenie działań naprawczych z uwagi na występowanie przekroczeń obowiązujących norm jakości powietrza. Stwierdzone dla strefy aglomeracji górnośląskiej przekroczenia dotyczą zarówno zanieczyszczeń objętych poziomami dopuszczalnymi, jak i docelowymi. Do pierwszej grupy należą: dwutlenek azotu (NO_2) – stężenie średnioroczne, pył zawieszony PM10 – stężenia 24-godzinne oraz pył zawieszony PM2,5 – stężenie średnioroczne (II faza). W zakresie zanieczyszczeń o określonych poziomach docelowych, odnotowano przekroczenia dla: ozonu (O_3) – średnia z trzech lat i benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10 – stężenie średnioroczne.

[70] Plan adaptacji Miasta Bytom do zmian klimatu do roku 2030, Załącznik do uchwały Nr XVI/205/19 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 26 sierpnia 2019 r.
[71] Program Ochrony Środowiska dla Miasta Bytom na lata 2022–2030 z perspektywą do roku 2035, Urząd Miejski w Bytomiu, 2022.
[72] https://powietrze.gios.gov.pl/
[73] Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach, rok wydania: 2025 (https://powietrze.gios.gov.pl/)

Przedstawione wyniki oceny jakości powietrza, wskazują na występujące w strefie aglomeracji górnośląskiej problemy z dotrzymaniem norm, typowe dla obszarów zurbanizowanych, również uprzemysłowionych. Co istotne, w porównaniu z oceną za rok 2023, w 2024 r. odnotowano pogorszenie jakości powietrza w strefie aglomeracji górnośląskiej. Strefa ta uzyskała niższą klasę w przypadku części substancji. Dla ozonu (O_3), ocenianego w odniesieniu do średniej trzyletniej, strefa została zaklasyfikowana do klasy C, podczas gdy w poprzednim roku otrzymała klasę A. Pogorszenie odnotowano również dla pyłu zawieszonego PM10, a obecnie strefa aglomeracji górnośląskiej, z uwagi na ww. parametr, znalazła się klasie C. W zakresie pyłu PM2,5 (II faza) aglomeracja górnośląska została zakwalifikowana do klasy C1, podczas gdy w poprzedniej ocenie uzyskała klasę A1. Jednocześnie, podobnie jak w roku 2023, wszystkie strefy w województwie, w tym aglomeracja górnośląska, otrzymały klasę D2 w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego dla ozonu.

Warto podkreślić, że klasyfikacja danej strefy opiera się na wartości stężeń mierzonych w rejonach potencjalnie najbardziej narażonych na występowanie podwyższonych poziomów danego zanieczyszczenia. Oznacza to, że nawet lokalny obszar przekroczeń, o ograniczonym zasięgu przestrzennym, może determinować wynik dla całej strefy. Klasyfikacja w klasie C nie oznacza więc złej jakości powietrza na całym obszarze aglomeracji, lecz wskazuje na istnienie miejsc wymagających działań naprawczych w odniesieniu do konkretnego zanieczyszczenia.

Jak wskazano w Programie Ochrony Środowiska dla miasta Bytomia[74], przeprowadzona analiza danych pomiarowych jakości powietrza, obejmująca wyniki *Państwowego Monitoringu Środowiska* z lat 2006 – 2020, pochodzących ze stacji pomiarowych zlokalizowanych na terenie gminy (stacja monitoringu PMŚ zlokalizowana na terenie Bytomia funkcjonowała jedynie w latach 2006 – 2010) oraz w otoczeniu (Zabrze, Tarnowskie Góry, Katowice), wykazała występowanie na obszarze Bytomia istotnych problemów w zakresie jakości powietrza, w szczególności w odniesieniu do pyłu zawieszonego PM10. Stwierdzono tu przekroczenia zarówno dopuszczalnych stężeń dobowych, jak i średniorocznych ww. zanieczyszczenia. Przekroczenia stężeń dobowych koncentrowały się głównie w sezonie grzewczym i w skali roku utrzymywały się przeciętnie przez okres od około 2,5 do 3,5 miesiąca, co odpowiadało średnio około 91 dniom w roku. Wysokość notowanych stężeń wskazywała na częste występowanie epizodów smogu zimowego na obszarze Bytomia. Równocześnie na terenie Bytomia notowywane były również przekroczenia rocznego poziomu dopuszczalnego pyłu PM2,5 oraz trwałe przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10. Zjawiska te mają charakter długookresowy i są obserwowane w całym analizowanym wieloleciu. W okresie letnim jakość powietrza kształtowała się korzystniej. Poziom docelowy ozonu ustanowiony ze względu na ochronę zdrowia ludzi nie był przekraczany w sposób ciągły, a epizody podwyższonych stężeń miały charakter incydentalny. Jednocześnie, podobnie jak w całej aglomeracji górnośląskiej, na obszarze Bytomia nie osiągnięto poziomu celu długoterminowego dla ozonu ustanowionego ze względu na ochronę roślin w analizowanym wieloleciu.

Jakość powietrza na obszarze Bytomia kształtowana jest przez kilka współwystępujących czynników. Podstawowym czynnikiem wpływającym na warunki aerosanitarne, są utrzymujące się nadmierne emisje zanieczyszczeń pyłowych ze źródeł niskich, w szczególności związane z indywidualnym ogrzewaniem budynków oraz transportem drogowym. Znaczna część zabudowy mieszkaniowej gminy, zwłaszcza zabudowy starszej, charakteryzuje się niską efektywnością energetyczną oraz stosowaniem nieefektywnych, węglowych źródeł ciepła, co sprzyja emisji pyłów PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu. Istotnym uwarunkowaniem jakości powietrza jest również struktura i stan techniczny zabudowy mieszkaniowej. W wybranych częściach Bytomia wskazuje się na koncentrację starej zabudowy wielorodzinnej, w której powszechnie użytkowane są indywidualne systemy grzewcze oparte na paliwach stałych, będące źródłem emisji niskiej. W obszarach tych ograniczony jest również zakres termomodernizacji budynków.[75]

Na stan atmosfery w mieście, mają również wpływ zanieczyszczenia ze źródeł liniowych tj. zanieczyszczenia komunikacyjne. Znaczenie tego typu zanieczyszczeń na warunki aerosanitarne wynikają z dobrze rozwiniętego

[74] Program Ochrony Środowiska dla Miasta Bytom na lata 2022–2030 z perspektywą do roku 2035, Urząd Miejski w Bytomiu, 2022.
[75] Program Ochrony Środowiska dla Miasta Bytom na lata 2022–2030 z perspektywą do roku 2035, Urząd Miejski w Bytomiu, 2022.

układu komunikacyjnego Bytomia. Największe stężenia lokują się wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, szczególnie w rejonie ważnych szlaków komunikacyjnych, np. autostrady czy dróg krajowych. Zanieczyszczenia komunikacyjne powstają i oddziałują na środowisko głównie w najbliższym otoczeniu drogi. Wpływ zanieczyszczeń komunikacyjnych znacząco maleje wraz z odległością. Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza z sektora transportu jest proces spalania paliw (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) oraz eksploatacja części - ścieranie opon, hamulców i powierzchni dróg. Zanieczyszczenia występują przede wszystkim na odcinkach dróg, gdzie parametry techniczne układu drogowego są nieadekwatne do pełnionych funkcji, nawierzchnia jest w złym stanie, a natężenie ruchu jest wysokie. Ograniczenie płynności ruchu oraz wzrost emisji spalin dodatkowo wpływają na poziom zanieczyszczeń.

Wpływ na stan sanitarny powietrza na terenie Bytomia, mają również emisje z kotłowni przemysłowych oraz z dużych źródeł energetycznych, jak również zanieczyszczenia pochodzące z działalności przemysłowej. Źródłem ww. zanieczyszczeń są:

- Fortum Bytom S.A. (elektociepłownia),
- Zakład Przeróbczy Haldex – Szombierki (źródło przemysłowe),
- PPUH ENCo Sp. z o.o. (ciepłownia),
- U&R CALOR Sp. z o.o. (ciepłownia),
- Petralana S.A. – fabryka płyt ze skalnej wełny mineralnej,
- Carbo – Koks Sp. z o.o.[76]

W tym zakresie należy dążyć do realizacji działań zmierzających do modernizacji procesów przemysłowych i produkcyjnych oraz odnosić się do norm prawnych w zakresie emisji do środowiska (m.in. *Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 7 września 2021 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji* (Dz.U. 2023 poz. 1706)).

Wpływ na lokalną jakość powietrza ma również emisja niezorganizowana, związana np. z gospodarowaniem odpadami, działalnością oczyszczalni ścieków, obecnością wysypisk, odsłoniętych gruntów nasypowych, w tym hałd, narażonych na pylenie zwłaszcza w warunkach suszy oraz prowadzoną powierzchniową eksploatacją kruszywa.

Dodatkowym czynnikiem wpływającym na jakość powietrza jest kumulacja zanieczyszczeń, pochodzących z różnych źródeł. Emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych, w połączeniu z emisją z sektora komunalno – bytowego, szczególnie wzmacnia presję aerosanitarną w obszarach o intensywnym zagospodarowaniu i dużym natężeniu ruchu drogowego.

Na jakość powietrza wpływają także warunki pogodowe, w tym występowanie wiatrów oraz ich prędkość, jak również sama pora roku. Wpływ na stan powietrza odgrywa także napływ zanieczyszczeń z terenów sąsiadujących. Zasadnicze znaczenie ma lokalizacja Bytomia na terenie Aglomeracji Górnośląskiej.

DZIAŁANIA GMINY BYTOM W ZAKRESIE POPRAWY JAKOŚCI POWIETRZA I OGRANICZANIA NISKIEJ EMISJI

W celu przeciwdziałania zanieczyszczeniom powietrza, w tym w szczególności tzw. niskiej emisji, Gmina Bytom aktywnie wdraża programy wspierające modernizację systemów grzewczych oraz poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych.

Jednym z kluczowych instrumentów realizowanych w tym zakresie był rządowy program STOP SMOG, realizowany w latach 2022 – 2025. Celem Programu było ograniczenie emisji zanieczyszczeń i poprawa jakości powietrza oraz poprawa efektywności energetycznej budynków, poprzez realizację przedsięwzięć niskoemisyjnych na rzecz najmniej zamożnych gospodarstw domowych, w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych. Zasady wdrażania programu STOP SMOG na poziomie lokalnym zostały szczegółowo określone w regulaminie przyjętym Uchwałą Rady Miejskiej w Bytomiu Nr LXXXVIII/1120/24 z dnia 22 stycznia 2024 r., zmieniającą uchwałę Nr LXIX/882/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 października 2022r. w sprawie przyjęcia Regulaminu realizacji przedsięwzięć niskoemisyjnych w ramach realizacji projektu „STOP SMOG w GZM – poprawa jakości powietrza na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii".

[76] Program Ograniczenia Niskiej Emisji w budynkach jednorodzinnych i wielorodzinnych na terenie Gminy Bytom, przyjęty Uchwałą Nr II/4/18 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 listopada 2018 r., zmienionej Uchwałą Nr LII/704/21 Rady Miejskiej z dnia 20 grudnia 2021 r.

Równolegle Gmina Bytom przystąpiła do realizacji ogólnopolskiego Programu „Czyste Powietrze", realizowanego w ramach Krajowego Planu Odbudowy, skierowanego do właścicieli domów jednorodzinnych zainteresowanych poprawą efektywności energetycznej swoich nieruchomości. Celem Programu jest poprawa efektywności energetycznej poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza pochodzących z nieekologicznych źródeł ciepła budynków mieszkalnych jednorodzinnych będących własnością osób fizycznych.

4.9. KLIMAT AKUSTYCZNY I WIBRACJE

4.9.1. KLIMAT AKUSTYCZNY

Jak wskazano w ustawie *Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. z 2025 r. poz. 647 z późn. zm.) *hałas rozumie się przez to dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz.* W ujęciu praktycznym jest to każdy niepożądany, nieprzyjemny, dokuczliwy, a nawet szkodliwy dźwięk, który praktycznie towarzyszy każdej działalności człowieka. Hałas jest jednym z poważniejszych zagrożeń dla zdrowia człowieka i jego otoczenia. Jego powszechne występowanie prowadzi do wielu negatywnych skutków, zwłaszcza w zakresie jakości życia i zdrowia. Nadmierny hałas może powodować szkodliwe zmiany w organizmie, takie jak zaburzenia snu i wypoczynku, negatywnie wpływać na układ nerwowy, utrudniać pracę i naukę, a także zwiększać podatność na choroby psychiczne.

Ochrona przed hałasem obejmuje skuteczne metody i sposoby w strefie emisji i imisji hałasu. Jak wskazano w przytoczonej już ustawie *Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 r. *ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez:*

1) utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie;

2) zmniejszanie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Art. 112b. ww. ustawy wskazuje, iż *Minister właściwy do spraw klimatu określi, w drodze rozporządzenia, sposób ustalania wartości wskaźnika hałasu, o którym mowa w art. 112a pkt 1 lit. a tiret pierwsze, uwzględniając potrzebę jego wykorzystania przy sporządzaniu strategicznych map hałasu oraz obowiązujące w tym zakresie dokumenty normalizacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1483).* Rozporządzenie ma określać dopuszczalne poziomy hałasu określone wskaźnikami hałasu L_{DWN}, L_N, L_{Aeq} D i L_{Aeq} N dla poszczególnych typów terenów przeznaczonych pod różne funkcje, jak np. pod zabudowę mieszkaniową, pod szpitale i domy opieki społecznej, pod budynki związane ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży, na cele uzdrowiskowe, na cele rekreacyjno-wypoczynkowe, na cele mieszkaniowo-usługowe. Dodatkowo wyróżnia rodzaj obiektu czy też działalności generującej hałas i czasu emisji. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku dostosowane są do funkcji urbanistycznej, jaką spełnia dany teren oraz od pory doby. Dopuszczalne poziomy hałasu muszą stanowić bezwzględnie przestrzeganą normę w odniesieniu do terenów chronionych przed hałasem. Tak więc przyjmuje się poniższe parametry w zakresie uciążliwości akustycznych wskazane w *Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku* (Dz.U. 2014 poz. 112).

TABELA 8 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne wyrażone wskaźnikami L_{DWN} i L_N, które to wskaźniki mają zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony przed hałasem

L.P.	RODZAJ TERENU	DOPUSZCZALNY DŁUGOOKRESOWY ŚREDNI POZIOM DŹWIĘKU A W dB			
		DROGI LUB LINIE KOLEJOWE		POZOSTAŁE OBIEKTY I DZIAŁALNOŚĆ BĘDĄCE ŹRÓDŁEM HAŁASU	
		L_{DWN} PRZEDZIAŁ CZASU ODNIESIENIA RÓWNY WSZYSTKIM DOBOM W ROKU	L_N PRZEDZIAŁ CZASU ODNIESIENIA RÓWNY WSZYSTKIM POROM NOCY	L_{DWN} PRZEDZIAŁ CZASU ODNIESIENIA RÓWNY WSZYSTKIM DOBOM W ROKU	L_N PRZEDZIAŁ CZASU ODNIESIENIA RÓWNY WSZYSTKIM POROM NOCY
1.	A) STREFA OCHRONNA „A" UZDROWISKA B) TERENY SZPITALI POZA MIASTEM	50	45	45	40
2.	A) TERENY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ JEDNORODZINNEJ B) TERENY ZABUDOWY ZWIĄZANEJ ZE STAŁYM LUB CZASOWYM POBYTEM DZIECI I MŁODZIEŻY C) TERENY DOMÓW OPIEKI SPOŁECZNEJ D) TERENY SZPITALI W MIASTACH	64	59	50	40
3.	A) TERENY ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ WIELORODZINNEJ I ZAMIESZKANIA ZBIOROWEGO B) TERENY ZABUDOWY ZAGRODOWEJ C) TERENY REKREACYJNO-WYPOCZYNKOWEJ D) TERENY MIESZKANIOWO-USŁUGOWE	68	59	55	45
4.	TERENY W STREFIE ŚRÓDMIEJSKIEJ MIAST POWYŻEJ 100 TYS. MIESZKAŃCÓW	70	65	55	45

Stan klimatu akustycznego na obszarze Bytomia opisuje *Strategiczna mapa hałasu dla miasta Bytomia* (SMH), sporządzona w 2022 r. przez Biuro Analiz Środowiskowych „MK Akustyk" Marek Komoniewski.[77] *Strategiczna mapa hałasu dla miasta Bytomia* stanowi opracowanie specjalistyczne i zawiera szczegółowe dane w zakresie warunków akustycznych na terenie Bytomia. Jednocześnie należy wskazać, że Gmina Bytom realizuje politykę ochrony klimatu akustycznego, m.in. poprzez *Program ochrony środowiska przed hałasem*[78], sporządzony w 2018 r. w oparciu o wcześniejsze mapy akustyczne. Dokument ten zawiera diagnozę źródeł hałasu, analizę przekroczeń dopuszczalnych poziomów oraz plan działań naprawczych i inwestycyjnych. Program ten jest integralnym elementem lokalnej strategii zarządzania środowiskiem i uwzględnia również działania edukacyjne, monitoring oraz modernizację w zakresie infrastruktury komunikacyjnej.

W ramach SMH, na terenie Bytomia zidentyfikowano trzy podstawowe rodzaje źródeł hałasu:

- hałas drogowy, spowodowany ruchem pojazdów samochodowych po drogach,
- hałas szynowy (kolejowy i tramwajowy), spowodowany ruchem pociągów i tramwajów,
- hałas przemysłowy, spowodowany działalnością zakładów przemysłowych zlokalizowanych na terenie Bytomia.

[77] Strategiczna mapa hałasu dla miasta Bytomia, wyk. Biuro Analiz Środowiskowych „MK Akustyk" Marek Komoniewski, Bytom, 2022 r.
[78] Aktualizacja programu ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Bytomia na lata 2019 - 2024, wyk. Biuro Analiz Środowiskowych „MK Akustyk" Marek Komoniewski, Bytom, 2018 r., przyjęta Uchwałą Nr XIII/148/19 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 maja 2019 r.

W wyniku przeprowadzonych w ramach SMH obliczeń symulacyjnych, zidentyfikowano tereny zagrożone hałasem dla ww. źródeł. Tereny te zidentyfikowano na podstawie wygenerowania tzw. mapy konfliktów, stanowiącej różnicę pomiędzy mapą imisyjną a mapą terenów chronionych akustycznie z przypisanymi wartościami dopuszczalnymi hałasu. Przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu wyrażone wskaźnikami L_{DWN} i L_N zidentyfikowane zostały w zakresach od 5 do 10 dB i od 1 do 5 dB.

Istotnym źródłem hałasu na terenie Bytomia jest komunikacja kołowa, realizowana na drogach publicznych, przy czym odnotowywane poziomy dźwięku zależą od parametrów ruchu drogowego, natężenia ruchu, udziału pojazdów ciężkich, prędkości pojazdów, stanu technicznego pojazdów oraz stanu nawierzchni drogi, jak również płynności ruchu i stylu jazdy. Bytom jest ważnym węzłem logistycznym z uwagi na przebiegające przez Bytom drogi krajowe:

- **DK nr 11** relacji: Kołobrzeg – Koszalin – Piła – Poznań– Ostrów Wlkp. – Kluczbork – Lubliniec – Bytom,
- **DK nr 78** relacji: Chałupki – Wodzisław Śl. – Rybnik– Gliwice – Bytom – Katowice – Pyrzowice – Siewierz– Zawiercie – Chmielnik,
- **DK nr 79** relacji: Warszawa – Sandomierz – Kraków– Katowice – Bytom,
- **DK nr 88** relacji: Strzelce Opolskie – Gliwice – Bytom,
- **DK nr 94** relacji: Legnica – Wrocław – Opole – Bytom– Sosnowiec – Olkusz – Kraków.

Dodatkowe połączenia zapewniają **drogi wojewódzkie nr 911** oraz **925**. Przez Bytom przebiega również **autostrada A-1** (jej węzeł znajduje się przy ul. Strzelców Bytomskich) oraz obwodnica bytomska (Al. Jana Nowaka Jeziorańskiego).

W ramach SMH, uwzględniono drogi oraz ich odcinki, dla których średniodobowe natężenie ruchu przekraczało 1000 pojazdów na dobę, przy czym jako drogi główne zakwalifikowano ciągi komunikacyjne o natężeniu ruchu powyżej 8220 pojazdów na dobę. Analiza hałasu drogowego została wykonana z zastosowaniem długookresowych wskaźników L_{DWN} oraz L_N, przy uwzględnieniu uwarunkowań przestrzennych, zagospodarowania terenu oraz struktury zabudowy Bytomia. Wyniki mapowania wskazały na występowanie przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu drogowego, przede wszystkim w bezpośrednim sąsiedztwie dróg o największym natężeniu ruchu. Na podstawie analizy hałasu drogowego, wyznaczono obszary narażone na hałas drogowy, położone wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Stwierdzone przekroczenia hałasu mają charakter lokalny i w większości przypadków mieszczą się w najniższych przedziałach przekroczeń, sięgając wartości rzędu do 5 dB, zarówno dla wskaźnika L_{DWN}, jak i L_N. Największe wartości przekroczeń normatywnych poziomów dźwięku, odnotowano w rejonie DK nr 78, tj. na terenach położonych wzdłuż ul. Żołnierskiej, na odcinku od granicy Bytomia do granicy Bytomia, gdzie wskazuje się na wartości przekroczeń do 10 dB dla wskaźnika L_{DWN} oraz do 5 dB dla wskaźnika L_N. *Strategiczna mapa hałasu* wskazuje potencjalne kierunki działań ograniczających w zakresie hałasu drogowego, obejmujące w szczególności środki techniczne i organizacyjne, przewidywane do realizacji na odcinkach dróg, wzdłuż których zidentyfikowano przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

Istotnym źródłem hałasu komunikacyjnego jest również transport kolejowy, gdzie generowany jest hałas kolejowy (hałas szynowy) powstający wyłącznie wzdłuż linii kolejowych i będący bezpośrednio związany z ruchem pociągów. Poziom i zasięg oddziaływania akustycznego hałasu szynowego zależy od składu taboru kolejowego poruszającego na tym odcinku tj. jego rodzaju, długości, stanu technicznego oraz prędkości z jakim się przemieszcza. Poziom hałasu modyfikują ponadto jakość torowiska i jego położenie względem terenów otaczających (na tym samym poziomie co otoczenie, na nasypie lub w wykopie). Przyjmuje się, że hałas szynowy jest mniej uciążliwy niż hałas drogowy. Rozróżnia się trzy różne źródła hałasu kolejowego: hałas silnika, hałas toczenia i hałas aerodynamiczny, a intensywność hałasu kolejowego określa się w oparciu o następujące parametry: poziom hałasu, poziom hałasu szczytowego, częstotliwość, charakterystyka dźwięku, czas trwania hałasu, okres występowania. Dla kolei zelektryfikowanej hałas kolejowy kształtuje się na jednakowym poziomie na obszarze całego kraju. Badania wykonane na tego typu liniach, wykazują przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu (tj. 50 dB dla pory nocnej) w odległości 150 m od skrajnego toru. Lokalnie mogą wystąpić niekorzystne zmiany ze

względu na stan infrastruktury. Największa uciążliwość akustyczna występuje do 300 m od linii kolejowej, ale może również być odczuwalna dla mieszkańców zamieszkujących tereny oddalone o 1 km.

Hałas kolejowy w granicach Bytomia, związany jest z funkcjonowaniem następujących linii kolejowych:

- **linia nr 131** Chorzów Batory – Tczew,
- **linia nr 132** Bytom – Wrocław Główny,
- **linia nr 165** Bytom Bobrek – Bytom Karb,
- **linia nr 188** Bobrek – Zabrze Biskupice.

Linia nr 131 została zakwalifikowana jako linia kolejowa główna, po której rocznie przejeżdża ponad 30 tyś. pociągów. Linia 188 nie została uwzględniona przy opracowaniu *Strategicznej mapy hałasu dla miasta Bytomia*, ze względu na niskie natężenie ruchu pociągów (0,5/dobę). Na podstawie analizy akustycznej, obszary narażone na ponadnormatywny hałas kolejowy, zidentyfikowano w rejonie linii kolejowej nr 131, na odcinkach w rejonie ul. Rostka i ul. Towarowej, przy czym wykazane przekroczenia, zarówno dla wskaźnika L_{DWN} oraz L_N, nie przekraczały wartości 5 dB. *Strategiczna mapa hałasu* w ramach potencjalnych kierunków działań ograniczających w zakresie hałasu kolejowego, wskazuje realizację ekranu akustycznego w rejonie linii kolejowej nr 131.

Kolejnym rodzajem hałasu komunikacyjnego w obszarze Bytomia jest hałas tramwajowy (hałas szynowy). W granicach Bytomia identyfikuje się odcinki linii tramwajowych o zróżnicowanym natężeniu ruchu. Na podstawie analizy akustycznej, obszary narażone na ponadnormatywny hałas tramwajowy, zidentyfikowano dla terenów położonych wzdłuż linii tramwajowych przebiegających w rejonie ul. Wyzwolenia i ul. Bałtyckiej, przy czym wykazane przekroczenia, zarówno dla wskaźnika L_{DWN} oraz L_N, nie przekraczały wartości 5 dB. *Strategiczna mapa hałasu* w ramach potencjalnych kierunków działań ograniczających w zakresie hałasu tramwajowego, wskazuje przede wszystkim na modernizację torowisk tramwajowych.

Źródłem hałasu, kształtującym klimat akustyczny Bytomia jest również prowadzona działalność gospodarcza, związana z emisją hałasu przemysłowego. Poziom ww. hałasu oraz jego specyfika, wynikają z charakteru prowadzonej działalności, procesów technologicznych, poziomu automatyzacji procesów, wykorzystywanych maszyn i urządzeń, rodzaju i jakości stosowanych materiałów oraz wygłuszenia obiektów. Dodatkowym generatorem hałasu mogą być zamontowane i wykorzystywane urządzenia klimatyzacyjne, wentylacyjne bądź nagłaśniające. Zasadniczo większość obszarów prowadzonej działalności gospodarczej stanowi zagrożenia akustyczne o niskim natężeniu i jednocześnie nie stanowi obciążenia dla środowiska, a realizowana działalność i same obiekty mają wpływ ograniczony do granic władania terenem lub maksymalnie od najbliższego sąsiedztwa. Oddziaływanie akustyczne związane z działalnością przemysłową na terenie Bytomia uwarunkowane jest emisją hałasu pochodzącą z zakładów przemysłowych i usługowych oraz zaliczanych do tej kategorii centrów handlowych. W ramach SMH, do źródeł hałasu przemysłowego, zaliczono następujące podmioty:

- Węglokoks Kraj Sp. z o.o., KWK Bobrek-Piekary Ruch Bobrek (eksploatacja, przeróbka, dystrybucja węgla kamiennego),
- Zespół Elektrociepłowni Fortum Silesia S.A. Elektrociepłownia Miechowice (produkcja i dystrybucja energii elektrycznej),
- MMG Sp. z o.o., dawniej Carbo- Koks. Sp. z o.o. (produkcja koksu odlewniczego, wielkopiecowego i przemysłowo-opalowego),
- Conbelts Bytom S.A. (produkcja i dystrybucja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych),
- Interplast Plastic Products Sp. z o.o. (rodukcja tworzyw sztucznych),
- Interstal S.A. (produkcja materiałów metalowych),
- Zakład Usługowy Konserwacja Terenów Zielonych Jacek Wieczorek (usługi konserwacja terenów zielonych),
- Arcelormittal SSC Polska . Sp. z o.o. (centrum serwisowo-logistyczne. którego celem jest świadczenie usług precyzyjnego cięcia oraz wykonywania blach),
- EKO-PLUS (eksploatacja, dystrybucja węgla kamiennego),
- Petralana S.A. (Produkcja wełny skalnej),

- Firma Sestal s.c. (produkcja blach trapezowych),
- Interplast Plastic Products Sp. z o.o. (produkcja tworzyw sztucznych),
- Galeria Agora Bytom (handel),
- Centrum Handlowe M1 (handel, emisja akustyczna parkingu),
- Centrum Handlowe Atrium Plejada (handel, emisja akustyczna parkingu).

Na podstawie analizy akustycznej wskazano tereny zagrożone hałasem przemysłowym. Kwestia ta dotyczy terenów zabudowy przy ul. Kolonia Zygmunt, położonych w sąsiedztwie zakładów Arcelormittal oraz Interstal S.A. Wykazane przekroczenia, zarówno dla wskaźnika L_{DWN} oraz L_N, nie przekraczały wartości 5 dB. *Strategiczna mapa hałasu* w ramach potencjalnych kierunków działań ograniczających w zakresie hałasu przemysłowego, wskazuje na ograniczenie hałasu w rejonie ww. zakładów.

Wpływ na klimat akustyczny Bytomia ma ponadto hałas komunalny, pochodzący m.in. z działalności usługowej, lokali gastronomicznych, sklepów itp. Ma on charakter rozproszony i punktowy. Źródłem emisji są przede wszystkim urządzenia klimatyzacyjne, wentylacyjne oraz nagłośnienie. Występuje głównie w centrum Bytomia oraz na terenach intensywnie użytkowanych komercyjnie. Wpływ na klimat akustyczny ma również hałas bytowy oraz oddziaływania akustyczne związane z prowadzoną działalnością rolniczą i pielęgnacją terenów biologicznie czynnych, niemniej mają one znaczenie marginalne.

4.9.2. WIBRACJE

Gmina Bytom nie dysponuje szczegółowymi badaniami czy też danymi dotyczącymi wibracji i ich parametrów, dlatego też wymienia się ogólne źródła wibracji, jakie mogą oddziaływać na budynki i przebywającą w nich ludność oraz na infrastrukturę. Na ogół rozróżnia się wibracje generowane przez pojazdy, wibracje pochodzące z urządzeń i narzędzi, wibracje przenoszone z podłoża. Źródła wibracji nawiązują do głównych źródeł hałasu:

- ruch pojazdów po drogach kołowych, w szczególności pojazdów ciężarowych, transportujących ładunki o znacznej wadze i gabarytach,
- ruch taboru kolejowego głównymi liniami kolejowymi, w mniejszym stopniu bocznicami kolejowymi obsługującymi tereny,
- działalność gospodarcza, w technologii, której urządzenia i maszyny generują drgania i wibracje na poziomie odczuwalnym poza granicami obszaru działalności.

4.10. PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE

Promieniowaniem niejonizującym nazywamy takie promieniowanie, którego energia oddziałuje na każde ciało materialne (w tym także na ciało człowieka) nie powodując w nim procesu jonizacji. Związane jest ściśle ze zmianami pola elektromagnetycznego.

Źródła niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego oddziałujące na środowisko mogą mieć charakter liniowy lub punktowy. Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące występuje w zakresie częstotliwości od 1 Hz do 10^{16} Hz. Z punktu widzenia ochrony środowiska istotne znaczenie mają źródła liniowe na przykład linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym wynoszącym 110 kV lub wyższym oraz źródła punktowe - urządzenia emitujące elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące w zakresie częstotliwości 0,1-300 000 MHz, do których należą:

- stacje transformatorowe o napięciu znamionowym powyżej 110 kV,
- urządzenia radionadawcze i telewizyjne (np. stacje bazowe telefonii komórkowej).

Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone poprzez zapewnienie odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. 2019 poz. 2448), określa dla terenów przeznaczonych pod zabudowę

mieszkaniową wartość składowej elektrycznej 1kV/m i składowej magnetycznej 60A/m dla pola elektromagnetycznego o częstotliwości 50 Hz.

Dla pozostałych terenów, na których przebywanie ludności jest dozwolone bez ograniczeń ww. rozporządzenie określa dla pola elektromagnetycznego o częstotliwości 50 Hz wartość składowej elektrycznej w wysokości 10 kV/m, natomiast składowej magnetycznej w wysokości 60 A/m.

Dla pól elektromagnetycznych, w zakresie częstotliwości dla sieci GSM, tj. w zakresie częstotliwości od 400MHz do 300GHz, w wyżej cytowanym Rozporządzeniu określa się następujące wartości:

- dla przedziału od 400 MHz do 2000 MHz – składowa elektryczna E (V/m) wynosi: 1,375 x $f^{0,5}$, natomiast gęstość mocy S (W/m^2) wynosi: f/200 (f – wartość częstotliwości pola elektromagnetycznego);
- dla przedziału od 2 GHz do 300 GHz – składowa elektryczna E (V/m) wynosi: 61, natomiast gęstość mocy S (W/m^2) wynosi: 10.

Na terenie Bytomia występują liczne źródła promieniowania elektromagnetycznego, zaliczane do grupy promieniowania niejonizującego, które w przypadku nadmiernej ekspozycji mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzi oraz elementów środowiska przyrodniczego. Do głównych źródeł tego typu emisji zalicza się:

- napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia – w szczególności linie o napięciach znamionowych 400 kV, 220 kV oraz 110 kV,
- stacje elektroenergetyczne – w tym Główne Punkty Zasilania (GPZ) oraz Punkty Zasilania SN/SN,
- stacje bazowe telefonii komórkowej oraz infrastruktura telekomunikacyjna,
- urządzenia elektryczne i elektroniczne wykorzystywane w gospodarstwach domowych oraz w obiektach użyteczności publicznej, które również emitują pola elektromagnetyczne, choć o znacznie mniejszym zasięgu.

Okresowe badania poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku prowadzi Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska. Podstawowym założeniem dokonywanych obserwacji jest ochrona ludności przed wzrostem poziomów pól elektromagnetycznych ponad wartości dopuszczalne. Pomiary wykonywane są w punktach pomiarowych dla trzech typów terenów dostępnych dla ludności:

- w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys.,
- w pozostałych miastach,
- na terenach wiejskich.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Katowicach prowadzi, aktualizowany corocznie, rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności. Na terenie Bytomia WIOŚ nie stwierdził konfliktowych lokalizacji instalacji stanowiących źródła promieniowania elektromagnetycznego.

W dniu 28 sierpnia 2017 r. WIOŚ w Katowicach przeprowadził okresowe (monitoringowe) pomiary natężenia pola elektromagnetycznego w środowisku na terenie Bytomia w punkcie pomiarowym P-1 (ul. Powstańców Śląskich). Średnia arytmetyczna wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego w zakresie częstotliwości 100 kHz – 3 GHz w danym punkcie obserwacji, wyniosła 0,98V/m. W 2018 roku pomiary monitoringowe nie obejmowały Bytomia. W 2019 r. punkt pomiarowy zlokalizowano w dzielnicy Stolarzowice (punkt pomiarowy P-2 przy Placu Jana). Średnia arytmetyczna wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego w zakresie częstotliwości 100 kHz – 3 GHz w tym punkcie wyniosła 0,50 V/m. Zmierzone poziomy promieniowania w latach 2017 i 2019 były znacznie niższe od obowiązujących obecnie poziomów dopuszczalnych w tym zakresie promieniowania (28 – 87 V/m).[79],[80]

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na utrzymaniu poziomów tych pól poniżej dopuszczalnych wartości lub na poziomie tych wartości, a także na obniżeniu poziomów pól do wartości dopuszczalnych w przypadku ich przekroczenia. W kontekście zagrożenia promieniowaniem niejonizującym

[79] Program Ochrony Środowiska dla Miasta Bytom na lata 2022–2030 z perspektywą do roku 2035, Urząd Miejski w Bytomiu, 2022.
[80] https://www.gov.pl/web/wios-katowice/wyniki-badan-i-ocen-stanu-srodowiska

i ochrony zdrowia ludzi, zaleca się zapewnienie odpowiednich warunków życia i parametrów poprzez utrzymanie odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

4.11. MOŻLIWOŚĆ WYSTĄPIENIA POWAŻNEJ AWARII PRZEMYSŁOWEJ

Według *Prawa ochrony środowiska* oraz rozporządzeń wykonawczych, poważna awaria przemysłowa to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja, powstałe w procesie przemysłowym, magazynowaniu lub transporcie, w którym występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji i które prowadzi do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska, lub powstania szkód w mieniu.

Wyróżnia się dwie kategorie zakładów w kontekście poważnych awarii przemysłowych:

- Zakłady o zwiększonym ryzyku (ZZR) – zakłady te spełniają kryteria określone w przepisach, dotyczące rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, które posiadają.
- Zakłady o dużym ryzyku (ZDR) – zakłady te spełniają bardziej rygorystyczne kryteria, związane z jeszcze większym potencjalnym zagrożeniem.

Zgodnie z *Wykazem zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej wg stanu na 31.12.2024 r.*, udostępnionym przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska[81], w granicach Bytomia nie identyfikuje się zakładów o zwiększonym ryzyku (ZZR) oraz zakładów o dużym ryzyku (ZDR) wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że w bezpośrednim sąsiedztwie Bytomia, na terenie gminy Radzionków, przy ul. Nałkowskiej 51, zlokalizowana jest Baza Paliw TanQuid Polska Sp. z o.o., klasyfikowana jako zakład dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR).

4.12. HISTORYCZNE ZANIECZYSZCZENIA I SZKODY W ŚRODOWISKU

Zgodnie z danymi przekazanymi na potrzeby niniejszego opracowania, przez *Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Katowicach*, w granicach Bytomia, występują **tereny wpisane do rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi**, w rozumieniu *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska*. W granicach Bytomia zidentyfikowano 8 terenów zanieczyszczeń historycznych. Ich zestawienie przedstawiono w tabeli poniżej.

TABELA 9 Zestawienie terenów wpisanych do rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi

NR TERENU W REJESTRZE	STATUS ZANIECZYSZCZENIA	STATUS TERENU	LOKALIZACJA	CZAS WYSTĄPIENIA ZANIECZYSZCZENIA	CHARAKTERYSTYKA
454	Potwierdzone historyczne zanieczyszczenie powierzchni o powierzchni 5,1 ha	Teren, na którym występuje historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi, na którym nie podjęto remediacji	ul. Siemianowicka 98	przed 01.01.1996 r.	Na terenie prowadzona była działalność przemysłowa, związana z intensywnym wydobyciem i przetwarzaniem rud cynku i ołowiu. W czasie późniejszym działalność z zakresu zbierania odpadów niebezpiecznych Stwierdzono zanieczyszczenie metalami ciężkimi: As, Zn, Cd, Cu, Pb Zwolniono z wykonywania remediacji lub nie wykonano remediacji na podstawie art. 101p ust. 2 POŚ
1506	Potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi	Teren, na którym występuje potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi	ul. Władysława Łokietka 45A	przed 30.04.2007 r.	Na terenie prowadzona była działalność z zakresu sprzedaży hurtowej paliw i produktów pochodnych

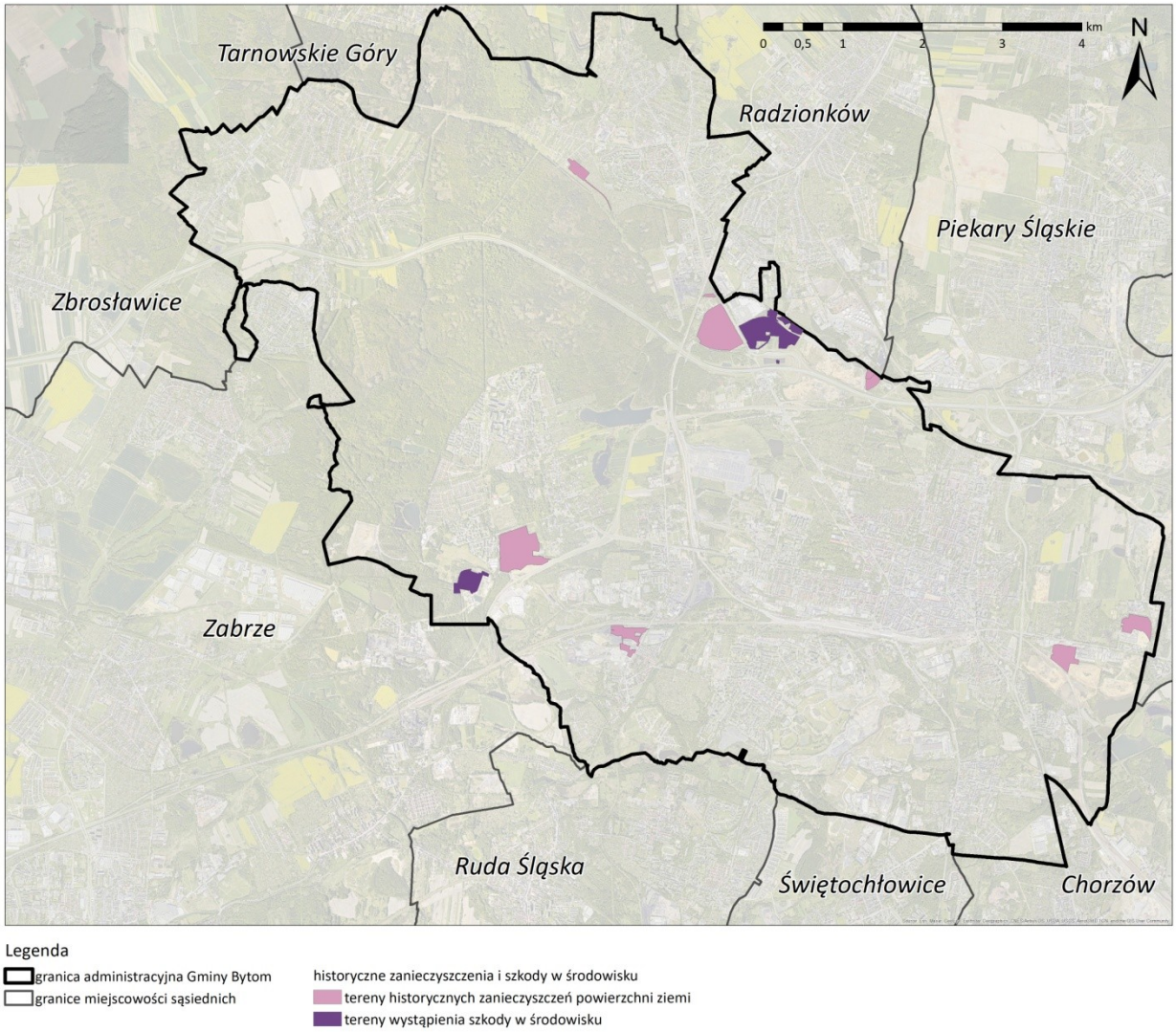
[81] https://www.gov.pl/

NR TERENU W REJESTRZE	STATUS ZANIECZYSZCZENIA	STATUS TERENU	LOKALIZACJA	CZAS WYSTĄPIENIA ZANIECZYSZCZENIA	CHARAKTERYSTYKA
1507	Potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi	Teren, na którym występuje potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi	ul. Wawrzyńca Hajdy 1A	-	-
1508	Potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi	Teren, na którym występuje potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi	ul. Wawrzyńca Hajdy 1A	-	-
1704	Potwierdzone historyczne zanieczyszczenie powierzchni o powierzchni 25,0 ha	teren, na którym występuje historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi, w trakcie remediacji	ul. Strzelców Bytomskich	przed 30.04.2007 r.	Teren silnie przekształcony antropogenicznie, rejon projektowanej inwestycji budowlanej Stwierdzono zanieczyszczenie metalami ciężkimi: As, Zn, Cd, Pb Planowany termin rozpoczęcia remediacji 12.2022. Planowany termin zakończenia 31.12.2025. Remediację przeprowadzona poprzez: usunięcie zanieczyszczenia, przynajmniej do dopuszczalnej zawartości; ograniczenie możliwości rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń; zwolnienie z obowiązku przeprowadzenia działań naprawczych
1911	Potwierdzone historyczne zanieczyszczenie powierzchni o powierzchni 5,3 ha	Teren, na którym występuje historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi, na którym nie podjęto remediacji	rejon ul. Siemianowickiej	przed 31.12.2004 r.	Na terenie prowadzona była działalność związana z wydobywaniem węgla kamiennego Stwierdzono zanieczyszczenie metalami ciężkimi: As, Zn, Cd, Cu, Pb Zwolniono z wykonywania remediacji lub nie wykonano remediacji na podstawie art. 101p ust. 2 POŚ
1933	Potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi o powierzchni 6.8899 ha	Teren, na którym występuje potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi	ul. Konstytucji 61	przed 30.04.2007 r.	Teren Koksowni CARBO-KOKS Sp. z o.o., od końca XVIII w. związany był z przemysłem hutniczym i koksowniczym Stwierdzono zanieczyszczenie metalami ciężkimi: Zn, Cd, Pb, Ba oraz substancjami ropopochodnymi: naftalen, dibenzo(a,h)antracen, chryzen, beznzo(b)fluoranten
1946	Potencjalne historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi	-	obręb 0004 Miechowice	po 01.01.1886 r. przed 31.12.1972 r.	Na terenie prowadzona była działalność związana z górnictwem rud żelaza Planowany termin rozpoczęcia 07.2023 r. Planowany termin zakończenia 31.12.2027 r.

W granicach Bytomia, występują również dwa tereny wpisane do **rejestru bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku**, o którym mowa w ustawie szkodowej (*ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie* (Dz. U. z 2020 r. poz. 2187)), tj.:

- **teren nr rej. 1751**, zlokalizowany przy ul. Strzelców Bytomskich. W rejonie terenu zostały zdeponowane odpady, w tym odpady niebezpieczne. Wystąpienie szkody w środowisku wystąpiło po 31.12.2013 r. Komponent środowiska, którego dotyczyła szkoda: powierzchnia ziemi,
- **teren nr rej. 1892**, zlokalizowany przy ul. Elektrownia 18. Szkoda polegająca na zrzucie oleju transformatorowego do kanału ogólnospławnego i na obiekty oczyszczalni ścieków Miechowice. Wystąpienie szkody w środowisku wystąpiło 25.02.2024 r. Komponent środowiska, którego dotyczyła szkoda: powierzchnia ziemi oraz wody w zakresie stanu chemicznego.

Lokalizację terenów wpisanych do rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi oraz terenów, w rejonie których stwierdzono wystąpienie szkody w środowisku, przedstawiono na rysunku 14.

RYSUNEK 14 Tereny historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi i tereny wystąpienia szkody w środowisku
Opracowanie własne z wykorzystaniem danych RDOŚ w Katowicach, PRG, BDOT i ortofotomapy

4.13. TERENY POGÓRNICZE I POPRZEMYSŁOWE

Zgodnie z danymi prezentowanych w ramach bazy terenów pogórniczych i poprzemysłowych na obszarze województwa śląskiego, przygotowanej w ramach projektu pn. *Rozbudowa systemu zarządzania terenami*

pogórniczymi na terenie województwa śląskiego OPI-TPP 2.0[82], w granicach Bytomia zidentyfikowano 30 terenów pogórniczych oraz 19 terenów poprzemysłowych. W poniższej tabeli przedstawiono ich charakterystykę.

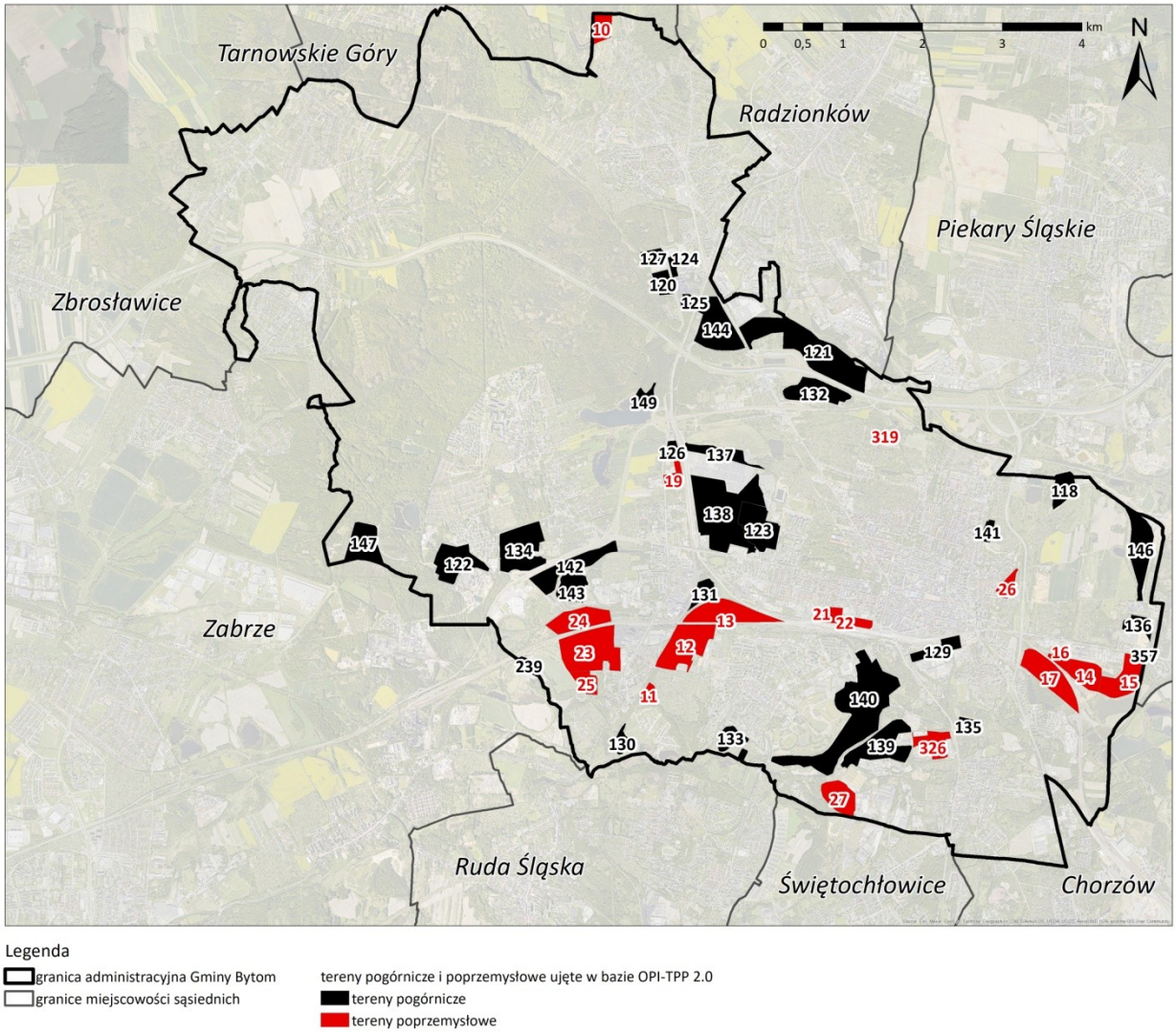
TABELA 10 Zestawienie terenów pogórniczych i poprzemysłowych zidentyfikowanych na terenie Bytomia

L.P.	NR TERENU ZGODNIE Z OPI-TPP 2.0	POWIERZCHNIA TERENU [HA]	CHARAKTERYSTYKA
TERENY POGÓRNICZE			
1	**118**	9,2	Teren byłego szybu Barbara ZG Bytom II (dawnej KWK Robark). Teren zrekultywowany i niezagospodarowany, bez zabudowań.
2	**120**	5,8	Zrekultywowany teren po osadnikach KWK Powstańców. Teren płaski, o regularnym kształcie, niezagospodarowany, pokryty roślinnością niską.
3	**121**	53,2	Teren obejmuje zwałowisko odpadów zlikwidowanej KWK Powstańców Śląskich. W centralnej części zwałowiska przebiegają procesy termiczne.
4	**122**	19,3	Teren niezabudowany obejmujący zakład główny zlikwidowanej KWK Miechowice. Teren zniwelowany i zazieleniony, niezagospodarowany i bez zabudowań.
5	**123**	20,9	Teren częściowo zabudowany obejmujący zakład główny zlikwidowanej KWK Centrum (m.in. zabudowania szybu Budryk, Rejtan, Staszic).
6	**124**	2,6	Zrekultywowany teren po KWK Powstańców Śląskich przeznaczony na cele inwestycyjne. Teren płaski, o nieregularnym kształcie, niezagospodarowany, pokryty roślinnością niską.
7	**125**	2,5	Teren zrekultywowanego zwałowiska odpadów pogórniczych KWK Powstańców. W północnej części terenu znajduje się stroma, zadrzewiona skarpa graniczącą z korytem rzeki Szarlejki.
8	**126**	3,6	Zwałowisko odpadów pogórniczych przy ulicy Celnej. Teren pokryty roślinnością trawiastą, w trakcie prac rekultywacyjnych.
9	**127**	4,5	Zrekultywowany teren po zakładzie głównym KWK Powstańców Śląskich przeznaczony na cele inwestycyjne. Teren płaski, o regularnym kształcie, niezagospodarowany, pokryty roślinnością niską.
10	**129**	8,2	Teren po zlikwidowanej KWK Rozbark obejmujący dawną bocznice kolejową, place składowe i zabudowania zakładu głównego.
11	**130**	3,9	Zróżnicowane pod względem wysokościowym zwałowisko w dolinie rzeki Bytomki - dawna hałda Orzegów II. Teren niezagospodarowany, nieogrodzony, bez zabudowań.
12	**131**	6,4	Eksploatowane zwałowisko węgla kamiennego. Teren położony pomiędzy zabudowaniami dawnej Elektrociepłowni Szombierki, a liniami kolejowymi.
13	**132**	17,6	Teren obejmuje zwałowisko odpadów zlikwidowanej KWK Powstańców Śląskich oraz byłych ZGH Orzeł Biały (zwałowisko 9 Bp). Teren niezagospodarowany o zróżnicowanej morfologii.
14	**133**	6,7	Zniwelowany teren po osadnikach KWK Szombierki. Częściowo porośnięty gęstą roślinnością - liczne drzewa, niezagospodarowany, bez zabudowań.
15	**134**	27,7	Teren po osadniku WS-23. Osadnik powstał w wyniku działalności KWK "Miechowice". Wykonano rekultywację techniczną terenu (niwelacja terenu skałą płoną).
16	**135**	3,8	Zrekultywowane zwałowisko w dolinie rzeki (tzw. Trójkąt Bytomski). Teren o walorach przyrodniczych z licznymi zbiornikami i rozlewiskami.
17	**136**	6,4	Teren przy szybie Lompa KWK Piekary, którego budynki zostały zlikwidowane. W części południowo-zachodniej zlokalizowane są pozostałości osadników.
18	**137**	9,5	Zwałowisko odpadów pogórniczych. Teren przylega do firmy transportowej oraz linii kolejowej. Niezagospodarowany, bez zabudowań.
19	**138**	54,6	Teren niezabudowany po zwałowiskach, osadnikach, bocznicy kolejowej i szybie wodnym KWK Centrum. Teren zarastający, w tym roślinnością wysoką.
20	**139**	25,0	Tereny szybów Rycerskich byłej KWK Rozbark. Teren o nieregularnym kształcie i zróżnicowanej morfologii. Zlokalizowany w dolinie rzeki Bytomki.
21	**140**	68,5	Teren zakładu głównego i osadników KWK Szombierki. Po likwidacji kopalni na terenie funkcjonował zakład HALDEX (odzysk opadów górniczych).
22	**141**	2,8	Teren byłego szybu Witczak - obecnie w likwidacji, pozostały obiekty budowlane oraz osadniki. Część terenu jest zadrzewiona i zakrzewiona.
23	**142**	18,9	Teren płytkiego górnictwa rud cynku i ołowiu. Na terenie znajduje się kilkanaście szybów porudnych. Teren o dużym zróżnicowaniu wysokościowym, częściowo zniwelowany odpadami górniczymi.
24	**143**	11,3	Teren rozbieranego zwałowiska odpadów górniczych KWK Bobrek w rejonie szybu Antoni. Teren niezabudowany, niezagospodarowany z występującymi pozostałościami odpadów pogórniczych.
25	**144**	27,0	Teren zrekultywowanego zwałowiska odpadów pogórniczych KWK Powstańców. Teren płaski, pokryty głównie roślinnością niską.
26	**146**	21,0	Nadpoziomowe zwałowisko odpadów pogórniczych. W części południowej teren wyprofilowany

[82] http://opitpp.orsip.pl

L.P.	NR TERENU ZGODNIE Z OPI-TPP 2.0	POWIERZCHNIA TERENU [HA]	CHARAKTERYSTYKA
			i zazieleniony. Południowa cześć zwałowiska z znacznym przekształceniem wysokościowym; pozbawiona roślinności.
27	**147**	16,7	Teren zrekultywowanej hałdy po zlikwidowanej kopalni Miechowice - pole F1. Teren położony w otoczeniu terenów zielonych - leśnych.
28	**149**	5,9	Zadrzewiona hałda w rejonie zbiornika Brandka. Teren zlokalizowany w otoczeniu terenów zielonych - leśnych. Niezagospodarowany, bez zabudowań.
29	**239**	1,9	Zwałowisko górnictwa węgla kamiennego (Staw nr 7) przy dawnym Szybie Barbara – teren stanowi niezagospodarowany, nieużytkowany, przeznaczony pod zadrzewienia lub zalesienia, podlega obowiązkowi rekultywacji.
30	**357**	0,1	Teren byłego ZGH Orzeł Biały.
TERENY POPRZEMYSŁOWE			
1	**10**	8,1	Położony na obszarze Bytomia i Tarnowskich Gór teren nieczynnej kopalni dolomitu Bobrowniki – Blachówka oraz przylegającej hałdy. Teren silnie zróżnicowany morfologicznie, zarośnięty, częściowo podtopiony.
2	**11**	3,1	Teren dawnego zwałowiska w rejonie cmentarza parafii Świętej Rodziny. Teren porośnięty roślinnością ruderalną i zadrzewieniami.
3	**12**	26,0	Teren poprzemysłowy zlikwidowanej Huty Bobrek. Na terenie znajduje się osadnik oraz pozostałości zlikwidowanych obiektów wraz z zdegradowana infrastrukturą techniczną w gruncie.
4	**13**	22,2	Obszar nieczynnej Elektrowni Szombierki z przyległymi osadnikami odpadów poenergetycznych, zbiornikami wody chłodniczej i terenami wyburzonych chłodni kominowych.
5	**14**	11,9	Zwałowisko odpadów poflotacyjnych rud cynkowo-ołowiowych oraz teren po trzech osadnikach funkcjonujących na potrzeby działalności ZGH Orzeł Biały.
6	**15**	19,1	Zwałowisko rud cynkowo-ołowiowych ZGH Orzeł Biały zlokalizowane na wschód od terenu Bytomskiego Parku Przemysłowego.
7	**16**	3,1	Teren po trzech osadnikach funkcjonujących na potrzeby działalności ZGH Orzeł Biały.
8	**17**	21,4	Zwałowisko odpadów poflotacyjnych rud cynkowo-ołowiowych i gipsu po neutralizacji elektrolitów. Teren powstał w wyniku działalności ZGH Orzeł Biały.
9	**18**	1,1	Teren po zlikwidowanej fabryce i bazie transportowej. Na obiekcie zlokalizowano pozostałości po budynkach kubaturowych, teren zatopiony w wyniku osiadania terenu.
10	**19**	3,2	Teren po zlikwidowanej fabryce i bazie transportowej. Na obiekcie zlokalizowano pozostałości po budynkach kubaturowych, teren zatopiony w wyniku osiadania terenu.
11	**21**	1,6	Teren po zlikwidowanym przedsiębiorstwie przetwórstwa mięsnego i magazynach rzeźni. Większość obiektów kubaturowych zostało wyburzonych. Teren częściowo użytkowany pod działalność usługową.
12	**22**	7,0	Teren po dawnych powierzchniach magazynowych rzeźni w pobliżu dworca autobusowego.
13	**23**	34,3	Nieuporządkowany teren dawnego zwałowiska odpadów pohutniczych powstałych na skutek działalności Huty Bobrek. Teren w części wykorzystywany przez Węglokoks S.A. (place składowe).
14	**24**	17,1	Teren po byłej karbidowni Bobrek należącej do Zakładów Azotowych w Chorzowie. Na terenie znajdują się pozostałości wyburzonych obiektów kubaturowych i infrastruktury podziemnej. Teren zniwelowany odpadami pogórniczymi.
15	**25**	6,7	Nieuporządkowany teren dawnego zwałowiska odpadów pohutniczych powstałych na skutek działalności Huty Bobrek.
16	**26**	4,5	Na terenie znajdują się obiekty kubaturowe zlikwidowanego Warsztatu Naprawczego Górnośląskich Kolei Wąskotorowych. Obiekty są wpisane do gminnej ewidencji zabytków.
17	**27**	13,5	Teren hałdy pohutniczej w rejonie Kolonii Zygmunt. Sąsiednie tereny zrewitalizowane w kierunku rekreacyjnym i usług sportu.
18	**319**	1,9	Teren zdegradowany przemysłowo, po dawnej cegielni i wyrobisku gliny. Obecnie teren stanowi nieużytek.
19	**326**	28,0	Teren po walcowni , która specjalizowała się w produkcji taśm przenośnikowych z rdzeniem tkaninowym. Na działkach znajduje się kompleks budynków, które w przeszłości wykorzystywane były do produkcji mieszanek gumowych i dry-blendu oraz do działań rozładunkowych surowców, magazynowania ich i transportu.

Lokalizację terenów pogórniczych i poprzemysłowych, ujętych w bazie *OPI-TTP 2.0*, przedstawiono na rysunku 15.

RYSUNEK 15 Tereny pogórnicze i poprzemysłowe zidentyfikowane na obszarze Gminy Bytom

Opracowanie własne z wykorzystaniem danych OPI-TPP 2.0, PRG, BDOT i ortofotomapy

4.14. BIOSFERA

Zgodnie z podziałem geobotanicznym Polski wg Matuszkiewicza[83], Bytom przynależy do Krainy Górnośląskiej (C.3), Okręgu Górnośląskiego Właściwego (C.3.1) oraz następujących Podokręgów: Zabrzańsko – Tarnogórskiego (C.3.1.a) – północno – zachodnia część Bytomia, Będzińskiego C.3.1.e) – północno – wschodnia część Bytomia oraz Bytomsko – Mysłowickiego (C.3.1.n) – centralna i południowa część Bytomia.

Potencjalną roślinność naturalną[84] stanowią tutaj zbiorowiska zieleni wysokiej, w tym:

<u>zespoły zadrzewień towarzyszących ciekom wodnym</u>:

- zespół niżowego łęgu jesionowo – olszowego (*Fraxino – Alnetum*) – wskazywany dla obszarów położonych w dolinach Bytomki i Rokitnickiego Potoku.

<u>zespoły lasów liściastych (grądów, buczyn i dąbrów)</u>:

- zespół grądu subkontynentalnego (*Tilio – Carpinetum*) w serii ubogiej oraz żyznej (*poor, rich*) – obejmujący centralną oraz południową cześć Bytomia;

[83] Matuszkiewicz, 2008: Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGiPZ, Warszawa (www.igipz.pan.pl)
[84] Matuszkiewicz, 2008: Potencjalna roślinność naturalna Polski, IGiPZ, Warszawa (www.igipz.pan.pl)

- zespół żyznej buczyny sudeckiej (*Dentario enneaphyllidis – Fagetum*) – wskazywany dla północnej części Bytomia;
- zespół acydofilnego środkowoeuropejskiego lasu dębowego (*Calamagrostio arundinaceae – Quercetum*) – wskazywany lokalnie dla północnej oraz południowej części Bytomia.

zespoły borów:

- zespół kontynentalnego boru mieszanego sosnowo – dębowego (*Querco – Pinetum*) – wskazywany lokalnie dla północnej części Bytomia.

Środowisko przyrodnicze Bytomia zostało ukształtowane w wyniku długotrwałego i intensywnego oddziaływania czynników antropogenicznych, związanych przede wszystkim z rozwojem przemysłu, w tym górnictwa rudnego i węglowego, a także postępującymi procesami urbanizacji. Pierwotne uwarunkowania przyrodnicze uległy znacznym przekształceniom, czego konsekwencją są zmiany struktury siedliskowej, składu gatunkowego flory i fauny, jak również zmiany funkcjonowania lokalnych ekosystemów, w tym zależności troficznych.

Pomimo silnego stopnia antropopresji, w granicach gminy występują liczne enklawy o istotnej wartości przyrodniczej, pełniące funkcję lokalnych refugiów różnorodności biologicznej. Do najważniejszych elementów biosfery, należy przede wszystkim zwarty kompleks leśny, zlokalizowany w północno – zachodniej części Bytomia, w obrębie którego występują zbiorowiska roślinne nawiązujące charakterem i składem gatunkowym do potencjalnej roślinności naturalnej, w szczególności do zespołów buczyn. Układ przyrodniczy gminy opiera się również na układach zieleni hydrogenicznej, towarzyszącej ciekom wodnym i zbiornikom wodnym, terenach łąkowych i rolniczych, a także na obszarach zieleni urządzonej, obejmujących parki, skwery, zieleńce, zieleń osiedlową, ogrody przydomowe, zieleń o funkcjach rekreacyjno – sportowych oraz cmentarze. Istotną składową ekosystemu gminy, stanowią również zbiorowiska roślinności ruderalnej, w tym pionierskiej, rozwijające się spontanicznie na obszarach zdegradowanych, w tym na terenach poprzemysłowych. Wymienione elementy tworzą sieć wewnętrznych powiązań przyrodniczych gminy oraz warunkują lokalną i ponadlokalną łączność ekologiczną, stanowiąc jednocześnie siedliska bytowania licznych grup zwierząt, w tym gatunków objętych ochroną prawną.

Przekształcenia środowiska, wynikające z przemysłowej przeszłości Bytomia, należy rozpatrywać nie tylko w kontekście negatywnych oddziaływań, lecz także jako czynnik sprzyjający powstawaniu specyficznych siedlisk wtórnych, umożliwiających rozwój rzadkich zbiorowisk roślinnych oraz bytowanie cennych gatunków zwierząt. Przykładem tego mogą być obszary po dawnym górnictwie rudnym, w rejonie których na podłożu o wysokiej zawartości metali ciężkich rozwinęły się zbiorowiska muraw galmanowych, systemy podziemnych wyrobisk, które wraz ze zbiorowiskami leśnymi stanowią ważną ostoję nietoperzy czy stawy zapadliskowe, będące miejscami bytowania i rozrodu płazów oraz ptaków wodno – błotnych.

Podsumowując, system przyrodniczy Bytomia, charakteryzuje się znacznym stopniem przekształcenia i stale pozostaje pod wpływem czynników antropogenicznych. Występujące tu siedliska mają zasadniczo charakter wtórny, niemniej wskazuje się tu na obecność zbiorowisk roślinnych, nawiązujących do potencjalnej roślinności naturalnej. Zachodzące w przeszłości i współcześnie procesy antropogeniczne, prócz degradacji pierwotnych uwarunkowań przyrodniczych, doprowadziły także lokalnie do wzrostu zróżnicowania siedlisk i bioróżnorodności.

Poniżej scharakteryzowano uwarunkowania przyrodnicze Gminy Bytom, z podziałem na uwarunkowania florystyczne i faunistyczne, w oparciu o dostępne dane archiwalne, z uzupełnieniem o wyniki obserwacji dokonanych w trakcie prac terenowych, prowadzonych w latach 2024 – 2025 r. Nazewnictwo poszczególnych zbiorowisk roślinnych, przyjęto za Matuszkiewiczem.[85]

4.14.1. UWARUNKOWANIA FLORYSTYCZNE

ZBIOROWISKA LEŚNE I ZADRZEWIENIA

W północno – zachodniej części Bytomia, występuje zwarty kompleks leśny, tzw. Las Bytomski, pozostający w łączności funkcjonalnej z lasami położonymi w granicach Zabrza, Tarnowskich Gór oraz gminy Zbrosławice.

[85] Matuszkiewicz W. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013 r.

Grunty leśne identyfikuje się także poza ww. kompleksem, lokalnie w rejonie północnej oraz północno – zachodniej granicy gminy.

Powierzchnia gruntów leśnych położonych w granicach administracyjnych Bytomia wynosiła – wg stanu za rok 2024 r. (aktualizacja danych 16.07.2025 r.)[86] – 1450,26 ha, z czego lasy zajmowały obszar 1 364,90 ha (około 94,1% powierzchni gruntów leśnych). Wskaźnik lesistości Bytomia kształtował się na poziomie 19,6%. Jego wartość jest niższa zarówno od średniej krajowej (29,6%) jak też od wskaźnika odnotowanego dla województwa śląskiego (32,1%).

Pod względem struktury własnościowej, grunty leśne oraz lasy na terenie Bytomia, stanowią własność publiczną Skarbu Państwa i pozostają w zarządzie Lasów Państwowych.[87]

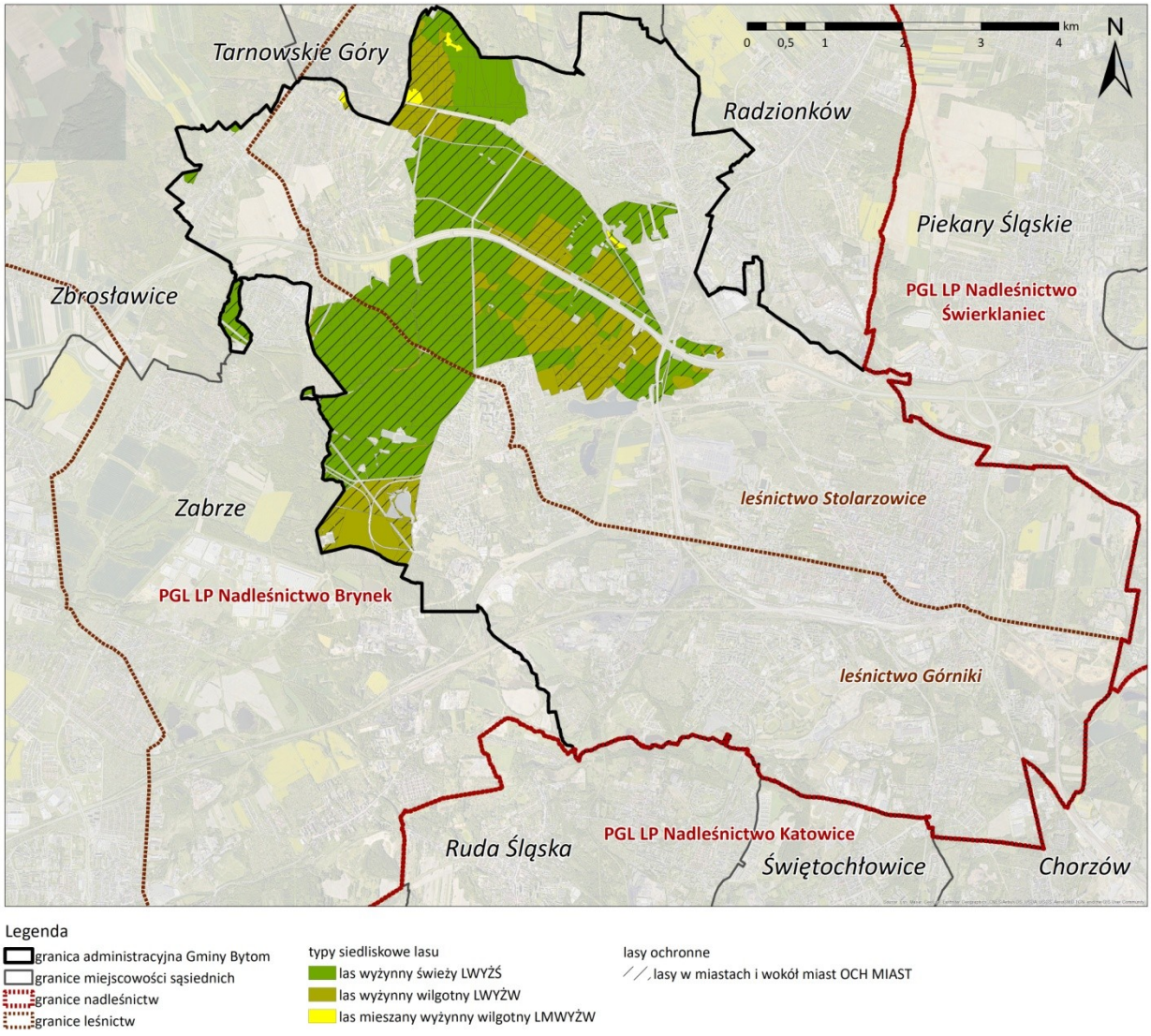
Lasy publiczne Skarbu Państwa, położone w granicach administracyjnych Bytomia, pozostają w zarządzie PGL LP Nadleśnictwa Brynek (leśnictwa: Stolarzowice i Górniki). Podstawą prowadzenia gospodarki leśnej na terenie Bytomia jest *Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Brynek na okres gospodarczy od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2031 r., zatwierdzony decyzją Ministra Klimatu i Środowiska (znak DLŁ-WGL.8100.13.2022.LP z dnia 28.07.2022 r.)*.

Zgodnie z danymi prezentowanymi w ramach *Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Brynek*, na terenie Bytomia, typy siedliskowe lasów (w ujęciu leśniczym), reprezentowane są przez siedliska wyżynne, w tym: las wyżynny świeży **LWYŻŚ**, las wyżynny wilgotny **LWYŻW** oraz las mieszany wyżynny wilgotny **LMWYŻW**.

Większość zbiorowisk leśnych, porastających na terenie Bytomia, posiada status lasów ochronnych, które zostały zaliczone do kategorii ochronności lasów ochronnych w miastach i wokół miast (**OCH MIAST**).[88]

Rozkład przestrzenny typów siedliskowych lasów oraz zasięg lasów ochronnych, zgodnie z danymi udostępnionymi przez Bank Danych o Lasach (stan na 2025 r.), zaprezentowano na rysunku 16.

[86] https://bdl.stat.gov.pl/bdl (dostęp: 26.01.2026 r.)
[87] https://bdl.stat.gov.pl/bdl (dostęp: 26.01.2026 r.)
[88] https://www.bdl.lasy.gov.pl/

RYSUNEK 16 Typy siedliskowe lasów oraz zasięg lasów ochronnych w granicach Gminy Bytom

Opracowanie własne z wykorzystaniem danych BDL, PRG, BDOT i ortofotomapy

Las Bytomski stanowi cenny kompleks krajobrazowo – przyrodniczo – kulturowy. Porasta obszar o zróżnicowanej rzeźbie terenu, ukształtowanej zarówno przez czynniki naturalne, jak i wielowiekową działalność antropogeniczną. W północnej części kompleksu zaznacza się wzniesienie Srebrnej Góry, stanowiące jeden z bardziej wyrazistych elementów morfologicznych tego obszaru. Urozmaicenie rzeźby determinuje także sieć hydrograficzna, w tym doliny potoku Seget i Rokitnickiego Potoku, który wraz z dopływami bocznymi, tworzy liczne, głęboko wcięte dolinki stokowe, stwarzając złudzenie krajobrazu górskiego. Istotny wpływ na ukształtowanie rzeźby Lasu Bytomskiego miały również pozostałości dawnej działalności górniczej związanej z eksploatacją rud ołowiu, cynku i żelaza. Na obszarze kompleksu występują liczne relikty górnictwa, w tym dawne szyby w formie charakterystycznych stożków, a także hałdy i warpie, będące pozostałością po górnictwie odkrywkowym. Antropogeniczne formy terenu stanowią dziś integralny element krajobrazu, współtworząc jego unikatowy charakter geomorfologiczny oraz wpływając na lokalne zróżnicowanie siedlisk przyrodniczych.

Pierwotnie dominowały tu zespoły leśne w typie grądów, o drzewostanie dębowo – grabowym oraz lasy bukowo – jodłowe, które w okresie rozwoju przemysłu na początku XIX w. masowo wycinano, sadząc na ich miejsce gatunki drzew szybko rosnących, takich jak sosny i świerki. Dalsze straty w drzewostanach powodowało drążenie w lasach, od połowy XIX do początku XX w. setek szybów wydobywczych rud, głównie cynku, ołowiu

i żelaza. Lasy bytomskie przed 1945 r. stanowiły w większości własność obszarników ziemskich i przemysłowców i z tego okresu pochodzą liczne nasadzenia gatunków drzew obcych dla tego obszaru. Zachowały się one do dziś i stanowią botaniczną atrakcję tego terenu. Należą do nich takie gatunki jak: sosna limba (*Pinus cembra*), sosna wejmutka (*P. strobus*), sosna czarna (*P. nigra*), sosna Banksa (*P. banksiana*), jedlica Douglasa (*Pseudotsuga menziessi*), jodła kalifornijska (*Abies concolor*), świerk serbski (*Picea omorica*), choina kanadyjska (*Tsuga canadensis*), dąb czerwony (*Quercus rubra*), dąb błotny (*Q. palustris*), cyprysik Lawsona (*Chamaecyparis lawsoniana*), grujecznik japoński (*Cercidiphyllum japonicum*), korkowiec amurski (*Phellodendron amurense*), buk zwyczajny odm. czerwonolistna (*Fagus sylvatica*) czy tulipanowiec amerykański (*Liriodendron tulipifera*).[89],[90]

Z uwagi na wysoką wartość przyrodniczą, krajobrazową oraz kulturową, kompleks Lasu Bytomskiego, obejmujący obszar leżący w granicach gminy: od terenów dawnej kopalni kruszcu Verona, poprzez otulinę rezerwatu Segiet, Las Hipolit, Las Piekielec i Sędziwe Buki aż do ul. Ks. J. Frenzla na południu, na wniosek skierowany w 2008 r. do Rady Miejskiej w Bytomiu przez *Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska*, proponowany był objęcia w całości ochroną. Obecnie w obszarze Lasu Bytomskiego, powołano następujące formy ochrony przyrody:

- **Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk sieci Natura 2000 „Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie" (PLH240003)**, obejmujący północną część kompleksu leśnego,
- **rezerwat Segiet wraz z otuliną**, obejmujący północną część kompleksu leśnego, w rejonie tzw. „Lasu Segieckiego",
- **użytek ekologiczny Verona**, obejmujący północną część kompleksu leśnego, położony za zachodnią granicą otuliny rezerwatu Segiet,
- **Zespół przyrodniczo – krajobrazowy Miechowicka Ostoja Leśna**, obejmujący południowo – zachodnią część kompleksu leśnego,
- **stanowisko dokumentacyjne Blachówka**, obejmujące dawny kamieniołom dolomitu, położony za wschodnią granicą rezerwatu Segiet.

Północna część kompleksu Lasu Bytomskiego, objęta została również ochroną w ramach obszaru wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO „Kopalnie rud ołowiu, srebra i cynku w Tarnowskich Górach oraz system gospodarowania wodami podziemnymi".

Zgodnie z danymi prezentowanymi w *PUL Nadleśnictwa Brynek*[91], danymi *Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach*, udostępnionymi na potrzeby niniejszego opracowania oraz informacjami zawartymi w *Standardowym Formularzu Danych dla obszaru Natura 2000 Podziemia Tarnogórsko - Bytomskie*[92], w obszarze charakteryzowanego kompleksu leśnego, w zasięgu rezerwatu oraz obszaru naturowego, wskazuje się na obecność następujących siedlisk oraz zbiorowisk leśnych:

Siedlisko 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion, Galioodorati-Fagenion*)

W rejonie siedliska żyznej buczyny, część płatów zbiorowisk, na podstawie cech diagnostycznych, zaklasyfikowano jako zespół żyznej buczyny niżowej *Galio odorati-Fagetum*. Stosunkowo dobrze wykształcony płat został zidentyfikowany na terenie rezerwatu przyrody Segiet, gdzie runo jest bogatsze niż w innych płatach siedliska, duży udział ma w nim przytulia wonna (*Galium odoratum*). Obecny stan większości płatów siedliska jest wynikiem znacznych zmian, które wynikają z długotrwałej i intensywnej działalności człowieka na tym terenie. Buczyny żyzne występują przede wszystkim na terenie warpi. Drzewostan zasadniczo z dominacją buka (*Fagus sylvatica*), w części płatów licznie występuje lub dominuje jawor (*Acer pseudoplatanus*). Podszyt słabo rozwinięty, zazwyczaj złożony z młodych osobników drzew, dość częsty jest bez czarny (*Sambucus nigra*). W runie często

[89] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom przyjęte uchwałą nr XVI/204/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 sierpnia 2011 r. ze zmianami
[90] Burda J., Dąbrowa T., Szczepanik R., Bytomska przyroda, przewodnik przyrodniczy, Fundacja Alternata, Bytom (dostęp: https://alternata.pl/)
[91] Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Brynek na okres gospodarczy od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2031 r., zatwierdzony decyzją Ministra Klimatu i Środowiska (znak DLŁ-WGL.8100.13.2022.LP z dnia 28.07.2022 r.)
[92] Standardowy Formularz Danych Natura 2000 dla obszaru Podziemia Tarnogórsko - Bytomskie PLH240003 (https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/)

dominuje szczyr trwały (*Mercurialis perennis*). Skład gatunkowy runa jest jednak zubożony w stosunku do typowego dla tego regionu. Lokalnie zbiorowisko wykazuje cechy pośrednie między buczynami żyznymi a ciepłolubnymi, zwłaszcza w miejscach, gdzie siedliska te sąsiadują.

Siedlisko 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*)

W rejonie siedliska kwaśnej buczyny, część płatów zbiorowisk, na podstawie cech diagnostycznych, zaklasyfikowano jako zespół kwaśnej buczyny niżowej (*Luzulo pilosae-Fagetum*). Największe powierzchnie zespołu występują m.in. w północnej części rezerwatu przyrody Segiet. Siedlisko zajmuje obszary leśne, stosunkowo najmniej przekształcone przez dawną eksploatację rud metali. Drzewostany z dominacją buka, na stanowiskach mało przekształconych praktycznie jednogatunkowe, w zaburzonych zaznacza się obecność dębów, gatunków iglastych (świerk, modrzew), a także osiki. Licznie występują stare drzewa, stosunkowo duże są też zasoby martwego drewna. Podszyt słabo wykształcony, z dominacją podrostu buka. Runo ubogie i o małym pokryciu, jednak z istotnym i stałym udziałem gatunków typowych dla siedliska.

Siedlisko 9150 Ciepłolubne buczyny storczykowe (*Cephalanthero-Fagenion*)

W rejonie siedliska ciepłolubnej buczyny storczykowej, część płatów zbiorowisk, na podstawie ich cech diagnostycznych, zaliczono do odmiany małopolskiej, określanej jako ciepłolubna buczyna małopolska, czyli zbiorowisko *Fagus sylvatica-Cruciata glabra* lub *Carici-Fagetum convallarietosum*. Płaty siedliska są generalnie niewielkie, o wyspowym i rozproszonym występowaniu. Notowane w rezerwacie przyrody Segiet oraz w kompleksach Las Hipolit i Las Piekielec. Drzewostan nie odbiega zasadniczo od buczyn żyznych i kwaśnych, złożony jest niemal wyłącznie z buka. Pojawiają się jednak domieszki jawora i drzew obcych dla siedliska, w tym inwazyjnego dębu czerwonego. Podszyt zazwyczaj słabo rozwinięty, jednak na obrzeżach luk w drzewostanie pojawia się dość liczny podrost drzew. W runie zaznacza się duży udział konwalii majowej, jednak generalnie jest ono bardzo ubogie w porównaniu z typowymi płatami siedliska. Lokalnie wyraźny jest udział szczyru trwałego, co jest typowe dla lasów liściastych na podłożu szkieletowym. Skład gatunkowy runa wyraźnie zubożony w stosunku do typowego dla siedliska, w tym podtypu. Przejawia się to obniżonym udziałem gatunków charakterystycznych (w tym storczyków), ale też ciepłolubnych i nawapiennych.

Siedlisko 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*)

W obszarze kompleksu leśnego, prócz opisanych powyżej buczyn, występuje także siedlisko grądu. Zbiorowiska grądowe cechują się tu drzewostanem z dużym udziałem lipy drobnolistnej (*Tilia cordata*), a także dębów, buka, klonów: zwyczajnego i jawora, a lokalnie także wiązu szypułkowego. Podszyt dobrze rozwinięty, ze znacznym udziałem leszczyny oraz bzu czarnego. Runo zróżnicowane w zależności od warunków wilgotnościowych, generalnie mało typowe dla siedliska, silnie różni się między płatami. W wilgotniejszych miejscach, zaznacza się bardzo duży udział niecierpka pospolitego (*Impateins noli-tangere*).

W rejonie kompleksu „Lasu Bytomskiego", w zasięgu obszaru Natura 2000, odnotowano także dwa siedliska nieleśne, tj. siedlisko 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nyphenion, Potamion* oraz siedlisko 6130 Murawy Galmanowe.

Na obszarze Lasu Bytomskiego, poza zasięgiem obszaru Natura 2000 oraz rezerwatu Segiet, w rejonie tzw. Lasu Miechowickiego, odnotowano zbiorowiska leśne, które pod względem fitosocjologicznym, można zaklasyfikować do zespołu grądu subkontynentalnego *Tilio-Carpinetum*, w formie wyżynnej, jak również odnotowano tu niżową dąbrowę acydofilną typu środkowoeuropejskiego *Calamagrostio-Quercetum petraeae* oraz żyzną buczynę sudecką *Dentario enneaphyllidis-Fagetum* w formie podgórskiej. Ponadto, w rejonie potoków leśnych, stwierdzono obecność niżowych łęgów olszowych i jesionowo – olszowych *Fraxino-Alnetum*.[93]

W obszarze Lasu Bytomskiego, zarówno w zbiorowiskach leśnych, w rejonie oczek wodnych jak i w rejonie prześwietlonych polan, można spotkać liczne gatunki roślin, również gatunki chronione bądź rzadkie w skali

[93] Beuch S. Awifauna Lasu Miechowickiego w Bytomiu, Ptaki Śląska (2015) 22: 39-60

regionu, w tym gatunki takie jak: obuwik pospolity (*Cypripedium calceolus*), buławnik mieczolistny (*Cephalanthera longifolia*), buławnik czerwony (*Cephalanthera rubra*), kruszczyk szerokolistny (*Epipactis helleborine*), kruszczyk błotny (*E. palustris*), listera jajowata (*Listera ovata*), kosaciec syberyjski (*Iris sibirica*), kopytnik pospolity (*Asarum europaeum*), marzanka wonna (*Galium odoratum*), lilia złotogłów (*Lilium martagon*), naparstnica zwyczajna (*Digitalis grandiflora*), dziewięćsił bezłodygowy (*Carlina acaulis*), barwinek pospolity (*Vinca minor*), bluszcz pospolity (*Hedera helix*), ciemiężyca zielona (*Veratrum album ssp. lobelianum*), grążel żółty (*Nuphar lutea*), skrzyp olbrzymi (*Equisetum telmateia*), wawrzynek wilczełyko (*Daphne mezereum*), konwalia majowa (*Convallaria majalis*), tojad dzióbaty (*Aconitum variegatum*), orlik pospolity (*Aquilegia vulgaris*), pierwiosnek lekarski (*Primula veris*), goryczka krzyżowa (*Gentiana cruciata*), goryczka orzęsiona (*Gentianella ciliata*), wyblin jednolistny (*Malaxis monophyllos*), przylaszczka pospolita (*Hepatica nobilis*), kalina koralowa (*Viburnum opulus*), cis pospolity (*Taxus baccata*), jarząb brekinia (*Sorbus torminalis*), czosnek siatkowaty (*Allium victorialis*), goździk kropkowany (*Dianthus deltoides*), gwiazdnica wielkokwiatowa (*Stellaria holostea*), lepiężnik biały (*Petasites albus*), lepiężnik różowy (*Petasites hybridus*), niecierpek pospolity (*Impatiens noli-tangere*), rzeżucha gorzka (*Cardamine amara*), rzeżusznik Hallera (*Arabidopsis halleri*), starzec Fuchsa (*Senecio ovatus*), dzwonek rozpierzchły (*Campanula patula*), smółka pospolita (*Viscaria vulgaris*), a także liczne gatunki roślin z rodziny baldaszkowatych (*Apiaceae*).[94]

Zgodnie z danymi przekazanymi przez RDOŚ w Katowicach, w rejonie zbiorowisk leśnych odnotowano także stanowisko płesznika zwyczajnego (*Pulicaria vulgaris*).

Pozostałe zadrzewienia

Na terenie Bytomia, odnotowuje się liczne płaty zadrzewień, o niespecyficznym składzie gatunkowym, powstałe na skutek naturalnej sukcesji ekologicznej terenów nieużytkowanych, w tym również poprzemysłowych. Zadrzewienia te budowane są przede wszystkim przez gatunki pionierskie, charakteryzujące się szerokim spektrum tolerancji siedliskowej oraz szybkim wzrostem. W składzie gatunkowym zadrzewień zaznacza się udział brzozy brodawkowatej (*Betula pendula*), robinii akacjowej (*Robinia pseudoacacia*), topoli (*Populus* sp.), wierzb (*Salix* sp.), jarzębu pospolitego (*Sorbus aucuparia*), klonów (*Acer* sp.), dębów (*Quercus* sp.) i innych. Wśród krzewów dominują gatunki pospolite, takie jak dziki bez czarny (*Sambucus nigra*) i czeremcha amerykańska (*Prunus serotina*), lokalnie także zdziczałe tawuły (*Spiraea* sp.) i ligustry (*Ligustrum* sp.). Pomimo, iż w większości powstałe spontanicznie zadrzewienia nie prezentują wysokiej wartości florystycznej, to spełniają istotną rolę ekosystemową, stanowiąc miejsce bytowania licznych gatunków zwierząt, w tym np. ptaków. Ponadto, zieleń wysoka wpływa regulująco na lokalny mikroklimat, wpływa korzystnie na warunki aerosanitarne oraz obieg wody w środowisku, a także stanowi istotny element kompozycyjny przestrzeni – działa jako kontrapunkt dla terenów zurbanizowanych.

ZBIOROWISKA OKRAJKOWE

Ze zbiorowiskami leśnymi i zadrzewieniami, związane są zbiorowiska okrajkowe, porastające w ekotonie, czyli strefie przejściowej pomiędzy fitocenozami, np. zadrzewieniem, a terenem otwartym. Na obszarze gminy odnotowano pospolicie występujące okrajki o charakterze nitrofilnym, ujęte w fitosocjologicznej klasie *Artemisietea vulgaris,* a wśród nich występujące w miejscach zacienionych zbiorowisko *Urtico - Aegopodietum podagrariae*, z dominującą pokrzywą zwyczajną (*Urtica dioica*), glistnikiem jaskółczym zielem (*Chelidonium majus*) oraz podagrycznikiem pospolitym (*Aegopodium podagraria*). W północnej części kompleksu leśnego, notowano również pospolicie rosnące w okrajkach niecierpki drobnokwiatowe (*Impatiens parviflora*). Lokalnie w obszarach zadrzewień zieleni spontanicznej, okrajki przyjmowały charakter zbiorowisk welonowych, budowanych przez pnącza, w tym winobluszcz (*Parthenocissus* sp.) bądź kielisznik zaroślowy (*Calystegia sepium*).

ZBIOROWISKA NIELEŚNE

ZBIOROWISKA ŁĄKOWE

Zbiorowiska łąkowe zaliczane są do półnaturalnych układów florystycznych. Ich obecność uzależniona jest od człowieka. Utrzymywanie się asocjacji łąkowych, wymaga regularnego ich koszenia bądź wypasu. Zaprzestanie

[94] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom przyjęte uchwałą nr XVI/204/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 sierpnia 2011 r. ze zmianami

użytkowania łąk prowadzi do wkraczania gatunków drzewiastych do fitocenoz łąkowych na skutek spontanicznej sukcesji naturalnej. Charakter i stan zbiorowisk łąkowych na terenie gminy uzależniony jest od ich lokalizacji, warunków gruntowo – wodnych oraz od sposobu i intensywności ich użytkowania.

Na obszarze Bytomia nie identyfikuje się rozległych obszarów łąkowych. Odnotowano tu lokalnie płaty zbiorowisk roślinności łąkowej, porastające w rejonie dolin cieków i w sąsiedztwie zbiorników wodnych, w obszarach polan leśnych, na terenach rolniczych, jak również w rejonie terenów nieużytków.

Pod względem fizjonomii oraz składu gatunkowego zidentyfikowane zbiorowiska łąkowe można zasadniczo przypisać do dwóch rzędów fitosocjologicznych, mianowicie do rzędu *Arrhenatheretalia* oraz *Molinietalia*. Zbiorowiska łąkowe ujęte w fitosocjologicznym rzędzie *Arrhenatheretalia*, obejmującym zespoły trwałych lub okresowo wilgotnych łąk kośnych wykształcają się zasadniczo na siedliskach grądowych. W granicach gminy odnotowano niewielkie płaty zbiorowisk łąkowych z dominującą życicą trwałą (*Lolium perenne*), jak również zbiorowiska łąkowe z babką zwyczajną (*Plantago maior*). Zbiorowiska łąkowe ujęte w fitosocjologicznym rzędzie *Molinietalia* wykształcają się na siedliskach, gdzie potencjalną roślinność naturalną stanowią lasy łęgowe lub silnie wilgotne grądy. Zbiorowiska łąk, które można zaklasyfikować do ww. syntaksonu, odnotowano lokalnie w rejonie Bytomki oraz w sąsiedztwie zbiorników wodnych, w miejscach o wysokiej wilgotności podłoża. Wśród zespołów łąk wilgotnych odnotowano tu przede wszystkim zespół (*Junco-Molinietum*) z sitem rozpierzchłym (*Juncus effusus*), zespół sitowia leśnego (*Scirpetum sylvatici*). W rejonie Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły, odnotowano także zbiorowisko śmiałka darniowego (*Deschampsia caespitosa*) oraz mietlicy pospolitej (*Agrostis capillaris*).

Murawy galmanowe

Jednym z najciekawszych zasobów przyrodniczych gminy są zbiorowiska łąkowe w typie muraw galmanowych *Violetalia calaminariae*. Zbiorowiska te wykształcają się na podłożu bogatym w metale ciężkie, w tym cynk, kadm i ołów, o odczynie zasadowym, w miejscach silnie nasłonecznionych. Murawy galmanowe notowane były na obszarze Bytomia w rejonie Stolarzowic, na stanowisku w użytku ekologicznym Verona, w miejscu dawnej działalności związanej z górnictwem rudnym. Odnotowane tu zbiorowisko miało zwarty charakter oraz odznaczało się małym zróżnicowaniem gatunkowym. Wykazano zdecydowaną dominację kostrzewy owczej (*Festuca ovina*). Innymi odnotowanymi gatunkami typowymi dla siedliska, były m.in. lepnica rozdęta (*Silene vulgaris*) i macierzanka zwyczajna (*Thymus pulegioides*).

ZBIOROWISKA ROŚLINNOŚCI WODNEJ I NADWODNEJ

Na terenie Bytomia układy roślinne związane ze środowiskiem wodnym wykształciły się przede wszystkim w rejonie antropogenicznych zbiorników wodnych, powstałych w wyniku działalności górniczej (stawy zapadliskowe). Ich powstanie, stworzyło warunki sprzyjające rozwojowi zróżnicowanych fitocenoz wodnych i nadwodnych. Roślinność hydrogeniczna towarzyszyła również lokalnie ciekom wodnym. W obrębie siedlisk związanych ze środowiskiem wód stojących i płynących wyróżnić można zarówno zbiorowiska roślinności wodnej, w tym gatunki pływające, jak i zbiorowiska szuwarowe związane z płytkimi strefami przybrzeżnymi.

Zbiorowiska roślin pływających, na terenie Bytomia wykształcały się głównie w rejonie zbiorników wód stojących. Odnotowano tu powszechnie występujący zespół z biernie unoszoną rzęsą drobną (*Lemna minor*), jak również trójrowkową (*L. trisulca*). Ponadto, w rejonie stawów powszechnie występowały zespoły rdestnic, w tym rdestnicy pływającej (*Potamogeton natans*) oraz w obszarze Zespołu przyrodniczo – Krajobrazowego Żabie Doły: kędzierzawej (*P. cruspis*), połyskującej (*P. lucens*) i grzebieniastej (*P. praelongus*). Zbiorniki wodne stanowiły także siedlisko zespołu *Nupharo – Nymphaeetum albae*, tworzonego przez tzw. „lilie wodne", do których zalicza się grążel żółty (*Nuphar luteum*) oraz grzybienie białe (*Nymphea alba*).

Zbiorowiska roślinności szuwarowej powszechnie towarzyszyły zbiornikom wodnym. Lokalnie odnotowano je w rejonie cieków wodnych, a także – jak np. w przypadku szuwaru trzcinowego – w obszarach zdegradowanych, poprzemysłowych. Wśród opisywanej grupy roślinności na terenie Bytomia odnotowano wysoki szuwar trzcinowy (*Phragmitetum australis*) z dominująca trzciną pospolitą, szuwar pałkowy *Typhetum latifoliae* utworzony przede wszystkim przez pałkę szerokolistną (*Typhetum latifoliae*), fitocenozy z jeżogłówką gałęzistą (*Sparganium ramosum*)

oraz szuwar mozgowy (*Phaladrietum arundinaceae*). Wśród roślinności wilgociolubnej należy tu także wymienić szuwary tworzone przez wielkopokrojowe turzyce ze związku *Magnocaricion*.

ZBIOROWISKA SEGETALNE I UPRAWY ROLNE

W granicach Bytomia prowadzona jest gospodarka rolna, w tym uprawy polowe. Użytki rolne w granicach gminy zajmują powierzchnię około 1667 ha[95], co stanowi około 24,0% całej powierzchni gminy. W ich strukturze grunty orne obejmują około 442,7 ha, tj. około 26,6% powierzchni użytków rolnych oraz 6,38% całej powierzchni Bytomia. Tereny rolnicze zlokalizowane są w północno – zachodniej części miasta.

Z uprawami rolnymi związane są wyspecjalizowane zbiorowiska roślinne, tzw. zbiorowiska roślin (chwastów) segetalnych, których skład gatunkowy uzależniony jest od rodzaju prowadzonej uprawy, typu podłoża, jego żyzności, przepuszczalności, wilgotności. W zbiorowiskach chwastów przeważają rośliny roczne oraz byliny, którym nie szkodzą prace uprawowe lub zabiegi te wręcz stymulują ich rozmnażanie wegetatywne. Zespoły chwastów upraw zbożowych należą do klasy *Stellarietea mediae*. Generalnie, wśród ww. zbiorowisk dominują gatunki pospolitych w skali kraju chwastów, w tym na przykład komosa biała (*Chenopodium album*), bylica pospolita (*Artemisia vulgaris*), tasznik pospolity (*Capsella bursa-pastoris*), mak polny (*Papaver rhoeas*), rumianek bezpromieniowy (*Matricaria discoidea*) i pospolity (*M. maritima*) czy chaber bławatek (*Centaurea cyanus*). Zbiorowiska chwastów roślin okopowych budowane są np. przez gatunki takie jak żółtlice (*Galinsoga* sp.) czy chwastnice (*Echinochloa crus-galli*).

ZBIOROWISKA ROŚLIN SIEDLISK RUDERALNYCH

Zbiorowiska roślinności ruderalnej stanowią powszechny element szaty roślinnej Bytomia, co pozostaje bezpośrednim następstwem wieloletnich przekształceń środowiska, związanych z procesami urbanizacji, rozwojem przemysłu, w tym działalności górniczej. Wysoki stopień antropogenicznego przekształcenia w granicach gminy, sprzyja powstawaniu licznych siedlisk o charakterze wtórnym, które ulegają spontanicznemu zasiedleniu przez roślinność synantropijną, w tym pionierską. Zbiorowiska te rozwijają się na nieużytkowanych powierzchniach poprzemysłowych, gruntach nasypowych, zaniedbanych powierzchniach biologicznie czynnych w obrębie i na obrzeżach terenów zabudowy, wzdłuż ciągów komunikacyjnych, na przydrożach, wydepczyskach. W strukturze roślinności ruderalnej dominują gatunki kosmopolityczne i synantropijne, a także gatunki pionierskie, cechujące się szeroką tolerancją siedliskową oraz zdolnością do szybkiej kolonizacji nowo powstających na skutek działalności człowieka nisz ekologicznych, w tym o niekorzystnych warunkach bytowych.

Największe powierzchniowo asocjacje roślinności ruderalnej występują w południowej oraz centralnej części Bytomia, na terenach nieużytków o różnej genezie. Zespoły roślinności ruderalnej kolonizują zarówno obszary, gdzie zaniechana została gospodarka rolnicza, jak również obszary silnie zdegradowanych nieużytków poprzemysłowych, obejmujących powierzchnie gruntów nasypowych, w tym hałd. W obszarach poprzemysłowych lokalnie można obserwować poszczególne stadia sukcesji naturalnej, od początkowych faz z dominacją niskiej rozproszonej roślinności zielnej pionierskiej, zwartych asocjacji bylin, po stadia bardziej zaawansowane, obejmujące zakrzewienia i zadrzewienia. Zbiorowiska roślinności ruderalnej stanowią dynamiczny element struktury przyrodniczej Bytomia, pełniąc istotną rolę w kształtowaniu wtórnej różnorodności biologicznej terenów silnie przekształconych. W rejonach nieużytków poprzemysłowych szczególnie wyraźny udział mają zbiorowiska budowane przez gatunki przystosowane do siedlisk przesuszonych, ubogich w składniki pokarmowe, silnie nasłonecznionych. Najszerzej rozpowszechnionym zespołem roślinności ruderalnej jest tu zespół trzcinnika piaskowego (*Calamagrostietum epigei*) oraz nawłoci (*Solidago* sp.). Ponadto, odnotowano tu powszechnie występujący zespół *Echio–Melilotetum* ze żmijowcem pospolitym (*Echium vulgare*) czy zbiorowisko *Artemisio–Tanacetum* z bylicą pospolitą (*Artemisia vulgaris*) i wrotyczem pospolitym (*Tanacetum vulgaris*). Powszechnie porastają tu także dziewanny (*Verbascum* sp.), wiesiołki (*Oenothera* sp.) czy przegorzany (*Echinops* sp.). W miejscach świeżo przekształconych, w tym na skarpach nasypów, pospolicie występuje również podbiał pospolity (*Tussilago farfara*). Lokalnie w rejonie nieużytków wykształcają się także zbiorowiska roślinności

[95] Raport o stanie miasta, Urząd Miejski w Bytomiu, Bytom 2025 r.

nawiązujące charakterem do okrajków termofilnych, budowane głównie przez gatunki roślin motylkowych, w tym: cieciorkę pstrą (*Securigera varia*), komonicę zwyczajną (*Lotus corniculatus*), wykę ptasią (*Vicia cracca*) oraz koniczyny (*Trifolium* sp.). W obrębie siedlisk ruderalnych w sąsiedztwie zabudowy oraz na przydrożach, rozwijają się niskie asocjacje roślin odpornych na wydeptywanie, zaliczane do rzędu *Plantaginetalia majoris*.

Wśród gatunków tworzących zbiorowiska roślinności ruderalnej, zaznacza się wysoki udział roślin inwazyjnych, obcego pochodzenia. Rośliny zaliczane do grupy obcych gatunków inwazyjnych, charakteryzują się szybkim wzrostem oraz wysokim stopniem odporności na presję środowiskową, a także dużą zdolnością do odnawiania populacji w następujących sezonach wegetacyjnych. Dostępność siedlisk o wysokim stopniu przekształcenia na terenie Bytomia, determinuje szerokie rozpowszechnienie zespołów roślinności inwazyjnej. Prócz terenów poprzemysłowych, notowane są także powszechnie w rejonie obszarów, gdzie zaprzestano prowadzenia gospodarki rolniczej, ale także w rejonie dolin cieków, w sąsiedztwie zbiorników wodnych, w sąsiedztwie zbiorowisk leśnych czy w obszarach zabudowy. Na terenie Bytomia odnotowano następujące zbiorowiska gatunków obcych inwazyjnych: zespół *Rudbeckio – Solidaginetum* – w postaci monocenoz nawłoci kanadyjskiej (*Solidago canadensis*) i późnej (*S. gigantea*), lokalnie z udziałem trzcinnika piaskowego (*Calamagrostis epigejos*), zespół rdestowca ostrokończystego (*Reynoutria japonica*), zespół sadźca konopiastego *Eupatorietum cannabini* oraz zespoły niecierpków – drobnokwiatowego (*Impatiens parviflora*) i gruczołowatego (*I. glandulifera*).

TERENY ZIELENI URZĄDZONEJ I ZIELEŃ CMENTARZY

Uzupełnienie układu przyrodniczego Bytomia stanowią obszary zieleni urządzonej, które z uwagi na wysoki stopień urbanizacji przedmiotowego terenu, pełnią ważną rolę w funkcjonowaniu lokalnego ekosystemu. Zieleń urządzona stanowi istotną składową w strukturze przyrodniczej obszarów miejskich, w tym terenów intensywnej zabudowy (centra miast, osiedla mieszkalne). Do głównych struktur zieleni urządzonej na obszarze Bytomia, należy zaliczyć tereny parkowe, osiedlowe skwery i zieleńce, a także ogrody działkowe, ogrody przydomowe oraz zieleń cmentarzy.

Zieleń urządzona w silnie przekształconych obszarach miejskich, gdzie naturalne ekosystemy zostały niemal całkowicie wyparte, tworzy warunki bytowe dla wielu gatunków fauny, wspiera ogólną bioróżnorodność, jak również współtworzy wraz z pozostałymi enklawami przyrodniczymi – wewnętrzny system powiązań ekologicznych. Jednocześnie, zieleń miejska wpływa korzystnie na mikroklimat (kształtowanie topoklimatów), tłumi hałas miejski oraz poprawia jakość powietrza. Jej obecność determinuje także walory estetyczne obszarów miejskich, jak również podnosi atrakcyjność przestrzeni publicznych, poprzez funkcjonowanie jako miejsce wypoczynku czy rekreacji. Obecność obszarów zieleni urządzonej w obszarach zurbanizowanych wpływa korzystnie na jakość i komfort życia mieszkańców.

Do najważniejszych terenów parkowych na terenie Bytomia, zalicza się:

Park Miejski im. Franciszka Kachla

Park o powierzchni 43 ha, założony w 1840 r. na terenach lasu dworskiego należącego do Huberta von Thiele-Wincklera, który wraz z aleją drzew , bocznymi ścieżkami i terenami nieużytków po dawnej kopalni „Teresa" miał tworzyć izolacyjną funkcję pomiędzy terenami przemysłowymi i miastem, na początku XX w. przebudowany przez ówczesnego dyrektora Kohlera. Z tego okresu pochodzą egzotyczne drzewa rosnące po dziś. Obecnie cechuje go różnorodność gatunkowa: kasztanowiec zwyczajny, dąb szypułkowy i bezszypułkowy, klon pospolity i jesionolistny, klon jawor, topola czarna, robinia akacjowa, jarząb pospolity, odmiany buka i wierzb, jodła pospolita, cis pospolity, modrzew europejski, a z gatunków sprowadzonych: tulipanowiec amerykański, miłorząb dwuklapowy, platan klonolistny, glediczia trójcieniowa, sosna wejmutka, sosna czarna, choina kanadyjska i inne. Park ten został wpisany do rejestru zabytków decyzją nr 1465/92 z dn. 19.05.2002 r.

Park Fazaniec w Szombierkach

Park o powierzchni 13,1 ha, założony w drugiej poł. XIX w., przez Ulricha Schaffgotscha jako park prywatny, w którym założono hodowlę bażantów, w 1933 r. przejęty przez Gminę Szombierki, jest parkiem krajobrazowym rozciągniętym wzdłuż dwóch wąwozów, pierwotnie porośniętych przez las grądowy z domieszką dębów. Wpisany do rejestru zabytków decyzją nr 1341/87 z dnia 26.02.87.

Parku Tiele – Wincklerów (do 2024 r. Park Ludowy) w Miechowicach

Park założony jako park pałacowy równolegle z budową pałacu (1812-1817) przez Franciszka Aresina, w 1854 r. Hubert von Tiele-Winckler przekształcił go w angielski park krajobrazowy. Do 1853 r. na terenie parku stał stary drewniany kościół, na terenie parku znajdowała się też pierwsza miechowicka szkoła, a na jego skraju – staw. Po II Wojnie Światowej park zmienił charakter na rekreacyjny, zmieniono jego układ kompozycyjny, budując m. in. amfiteatr (dziś już nie istniejący). W drzewostanie parku dominują buki zwyczajne, wśród których wyróżniają się okazy 190-letnie, zaś jego ozdobą jest prawie 200-letni platan klonolistny (pomnik przyrody). W parku rośnie też kilka młodszych platanów, dwa miłorzęby japońskie, cyprysik groszkowy odmiany Plumosa (pierzasta), choina kanadyjska, gleditzja trójcierniowa i klon srebrzysty odmiany strzępolistnej. Park zaostał wpisany do rejestru zabytków decyzją nr 1612/95 z dnia 30.06.95 r.

Park Mickiewicza na granicy Łagiewnik i Rozbarku

Park założony na początku XX w. w kompozycji modernistycznej przy wykorzystaniu naturalnego ukształtowania terenu. Przed wojną nosił nazwę Park Goethego. Zajmuje powierzchnię 8,9 ha. W drzewostanie dominują topole oraz wierzby, występują także: dąb szypułkowy, klon jawor, klon srebrzysty, lipa drobnolistna, grab zwyczajny, kasztanowiec biały, robinia akacjowa czy modrzew europejski.

Park Grota w Suchej Górze

Park ten powstał wokół stawów powyrobiskowych rud metali nieżelaznych na terenie o powierzchni około 2 ha, położony wśród zabudowy mieszkaniowej jest obecnie miejscem służącym do spacerowania i wędkowania, a w dni świąteczne organizowane są festyny, konkursy i zabawy.[96]

Park przy ul. Św. Piotra w Łagiewnikach

Park przy ul. Św. Piotra w Łagiewnikach założono w 1938 roku. Ma powierzchnię 3,4 ha. Początkowo był to ogródek jordanowski oraz zieleniec pokryty trawą. W 1951 roku miasto wraz hutą Zygmunt stworzyło na tym terenie park o geometrycznie symetrycznej przestrzeni. Urządzone klomby i alejki, widoczne od strony ul. Piotra przechodzą stopniowo w kierunku południowym (Chorzowa i Świętochłowic) w teren leśno - zaroślowy o częściowo dzikim charakterze. Ciekawostką może być fakt, że występuje tu jeden z bardziej znanych gatunków tzw. metalofitów - rzeżusznik Halera. Drzewostan budują tu klony, buki, lipy, jesiony oraz topole w różnych odmianach.[97]

Park Amendy

Park położony między ogródkami działkowymi „Zygmunt" i „Jaśmin" przy ul. Świętochłowickiej w Łagiewnikach. Tę ostoję zieleni utworzyły działające niegdyś w tej części Bytomia kopalnia oraz huta. Wówczas też zrewitalizowano tamtejszy staw, stworzono przy nim przystań kajakową, kawiarnię, wypożyczalnię sprzętu sportowego, a także wybudowano amfiteatr i basen kąpielowy. Park ma powierzchnię 4,9 ha i w obecnym kształcie rozciąga się wokół stawu. Zbiornik chętnie odwiedzają wędkarze, dla których przygotowano podesty. Amatorzy łowienia ryb i spacerowicze korzystają z wypoczynku w cieniu licznych odmian drzew, głównie liściastych. Rosną tu klony oraz tobole, spotkać też można lipę drobno i szerokolistną, graby i buki zwyczajne czy kasztanowca białego.[98]

4.14.2. UWARUNKOWANIA FAUNISTYCZNE[99], [100], [101], [102]

Fauna Bytomia odznacza się znacznym zróżnicowaniem, co wynika z mozaikowego charakteru środowiska przyrodniczego, ukształtowanego zarówno przez elementy naturalne, jak i wieloletnią działalność antropogeniczną. Istotną ostoję fauny na terenie gminy stanowi kompleks leśny Lasu Bytomskiego, jak również zbiorniki wodne wraz

[96] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom przyjęte uchwałą nr XVI/204/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 sierpnia 2011 r. ze zmianami
[97] https://www.bytom.pl/czas-wolny/park-lagiewnicki
[98] https://www.bytom.pl/czas-wolny/park-amendy-w-lagiewnikach
[99] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bytom przyjęte uchwałą nr XVI/204/11 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 sierpnia 2011 r. ze zmianami
[100] Beuch S. Awifauna Lasu Miechowickiego w Bytomiu, Ptaki Śląska (2015) 22: 39-60
[101] Burda J., Dąbrowa T., Szczepanik R., Bytomska przyroda, przewodnik przyrodniczy, Fundacja Alternata, Bytom (dostęp: https://alternata.pl/)
[102] Opracowanie ekofizjograficzne dla gminy Bytom, wyk. Inter Eko, 2003 r.

z otoczeniem, w tym kompleks stawów w granicach Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły. Ponadto, w obszarze gminy, bytowaniu fauny sprzyjają doliny cieków, tereny otwarte, jak również obszary zieleni urządzonej oraz nieużytki, w tym tereny po dawnej działalności przemysłowej. Środowiska te stanowią siedliska dla licznych grup zwierząt, w tym gatunków objętych ochroną prawną.

Fauna terenów leśnych

Zbiorowiska leśne, tworzące zwarty kompleks Lasu Bytomskiego, stanowią kluczowy element lokalnego systemu przyrodniczego i pełnią istotną funkcję ostoi fauny, w tym ssaków, ptaków oraz, z uwagi na uwarunkowania środowiskowe, tj. obecność cieków i oczek wodnych, również płazów.

Fauna ssaków terenów leśnych reprezentowana jest przez duże ssaki kopytne w tym np. sarnę (*Capreolus capreolus*) oraz dzika (*Sus scrofa*), średnie drapieżniki, takie jak np. lis (*Vulpes vulpes*), kuna domowa (*Martes foina*), tchórz zwyczajny (*Mustela putorius*) oraz łasica (*M. nivalis*), jak również przez drobne ssaki owadożerne i gryzonie, takie jak np. jeż (*Erinaceus* sp.), kret (*Talpa europaea*), ryjówki (*Sorex* sp.), rzęsorek rzeczek (*Neomys fodiens*), nornik zwyczajny (*Microtus arvalis*) czy myszarka (*Apodemus* sp.). W granicach Bytomia stwierdzono także występowanie licznych gatunków nietoperzy, wykorzystujących zróżnicowane żerowiska, w tym obejmujące tereny leśne, skraje lasów, zadrzewienia, ale także doliny cieków i zbiorniki wodne, jak również tereny otwarte i zabudowane. Odnotowano tu gatunki takie jak: nocek duży (*Myotis myotis*), nocek Bechsteina (*M. bechsteinii*), nocek Natterera (*M. nattereri*), nocek wąsatek (*M. mystacinus*), nocek Brandta (*M. brandtii*), nocek rudy (*M. daubentonii*), mroczek późny (*Eptesicus serotinus*), gacek brunatny (*Plecotus auritus*), gacek szary (*P. austriacus*), borowiec wielki (*Nyctalus noctula*), karlik malutki (*Pipistrellus pipistrellus*) oraz karlik większy (*P.nathusii*). Ujęcie nietoperzy w części dotyczącej fauny terenów leśnych ma charakter porządkujący i wynika z ich istotnych powiązań z drzewostanami, natomiast ich aktywność żerowiskowa obejmuje również inne, wymienione powyżej środowiska przyrodnicze.

Najliczniej reprezentowaną grupą zwierząt kręgowych na terenie Bytomia są ptaki. Z ptaków związanych ze środowiskiem leśnym, zarówno z wnętrzami lasów oraz ze strefą ekotonu stwierdzano tu m.in. gatunki takie jak: siniak (*Columba oenas*), trzmielojad (*Pernis apivorus*), krogulec (*Accipiter nisus*), jastrząb (*Accipiter gentilis*), myszołów (*Buteo buteo*), puszczyk (*Strix aluco*), dudek (*Upupa epops*), krętogłów (*Jynx torquilla*), dzięcioł zielonosiwy (*Picus canus*), dzięcioł zielony (*Picus viridis*), dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*), dzięcioł duży (*Dendrocopos major*), dzięcioł średni (*Dendrocopos medius*), dzięcioł białogrzbiety (*Dendrocopos leucotos*), dzięciołek (*Dendrocopos minor*), kruk (*Corvus corax*), wrona siwa (*Corvus cornix*), pokrzywnica (*Prunella modularis*), świergotek drzewny (*Anthus trivialis*), pliszka górska (*Motacilla cinerea*), pliszka siwa (*Motacilla alba*), dziwonia (*Erythrina erythrina*), gil (*Pyrrhula pyrrhula*), dzwoniec (*Chloris chloris*), krzyżodziób świerkowy (*Loxia curvirostra*), czyż (*Spinus spinus*), sosnówka (*Periparus ater*), sikora uboga (*Poecile palustris*), czarnogłówka (*Poecile montanus*), remiz (*Remiz pendulinus*), lerka (*Lullula arborea*), raniuszek (Aegithalos caudatus), gajówka (*Sylvia borin*), jarzębatka (*Sylvia nisoria*), zniczek (*Regulus ignicapilla*), jemiołuszka (*Bombycilla garrulus*), pełzacz leśny (*Certhia familiaris*), pełzacz ogrodowy (*Certhia brachydactyla*), muchołówka szara (*Muscicapa striata*), muchołówka mała (*Ficedula parva*), muchołówka żałobna (*Ficedula hypoleuca*), muchołówka białoszyja (*Ficedula albicollis*), pleszka (*Phoenicurus phoenicurus*), paszkot (*Turdus viscivorus*), droździk (*Turdus iliacus*). Z uwagi na obecność w obszarze Lasu Bytomskiego cieków oraz zbiorników wodnych (oczek wodnych, niewielkich stawów), notowano tu także obecność gatunków wodno – błotnych, w tym np. żurawia (*Grus grus*) czy łabędzia niemego (*Cygnus olor*).

Istotnym komponentem fauny leśnej są również płazy, których występowanie związane jest m.in. z obecnością wspomnianych zbiorników wodnych. W obszarze leśnym notowano m.in. gatunki takie jak: kumak nizinny (*Bombina bombina*), grzebiuszka ziemna (*Pelobates fuscus*), ropucha szara (*Bufo bufo*), rzekotka drzewna (*Hyla arborea*), traszka zwyczajna (*Lissotriton vulgaris*), traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*), żaba trawna (*Rana temporaria*), żaba wodna (*Pelophylax esculentus*) oraz żaba moczarowa (*Rana arvalis*).

Fauna związana ze środowiskiem wód stojących i płynących

Doliny cieków oraz zbiorniki wodne stanowią jedne z najważniejszych siedlisk faunistycznych w granicach Bytomia. Zwłaszcza obszary zbiorników wodnych, charakteryzują się wysoką koncentracją ptaków wodno –

błotnych, dla których pełnią funkcję miejsc lęgowych, żerowiskowych oraz miejsc odpoczynku w okresie migracji. Istotną ostoją ptaków wodno – błotnych na terenie gminy, ważną w skali regionu, stanowi kompleks stawów w rejonie Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły. Notowano tu m.in. bączka (*Ixobrychus minutus*), bąka (*Botaurus stellaris*), perkoza dwuczubego (*Podiceps cristatus*), perkoza rogatego (*P. auritus*), nurka czarnoszyjego (*Gavia arctica*), łyskę (*Fulica atra*), kokoszkę (*Gallinula chloropus*), kaczkę krzyżówkę (*Anas platyrhynchos*), cyraneczkę (*Anas crecca*), cyrankę (*Anas querquedula*), płaskonosa (*Spatula clypeata*), podgorzałkę (*Aythya ferina*), łabędzia niemego (*Cygnus olor*), mewę pospolitą (*Larus canus*), mewę żółtonogą (*Larus michahellis*), rybitwę zwyczajną (*Sterna hirundo*), sieweczkę rzeczną (*Charadrius dubius*), krwawodzioba (*Tringa totanus*), kszyka (*Gallinago gallinago*), bekasa kszyka (*Gallinago gallinago*), wodnika (*Rallus aquaticus*), wąsatkę (*Panurus biarmicus*) i inne.

Zbiorniki wodne stanowią miejsca rozrodu płazów, w tym notowanych w obszarze Bytomia płazów bezogonowych i ogoniastych. Prócz wspomnianych zbiorników wodnych, występujących w obszarze Lasu Bytomskiego, na obszarze gminy zlokalizowane są liczne stawy antropogeniczne, stanowiące siedlisko ww. grupy zwierząt. Jedną z najistotniejszych ostoi batrachofauny jest kompleks stawów w rejonie Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły. Notowano tu gatunki takie jak: z płazów bezogonowych: ropucha zielona (*Bufotes viridis*), rzekotka drzewna (*Hyla arborea*), żaba wodna (*Pelophylax esculentus*), żaba jeziorkowa (*P. lessonae*), żaba śmieszka (*P. ridibundus*), żaba trawna (*Rana temporaria*), z płazów ogoniastych: traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*) i traszka zwyczajna (*Lissotriton vulgaris*).[103]

Zgodnie z danymi przekazanymi przez RDOŚ w Katowicach, w obszarze Bytomia, wskazuje się na występowanie bobra (*Castor fiber*).

Fauna terenów otwartych

Siedliskiem fauny w obszarze gminy są również tereny otwarte, w tym tereny rolnicze czy nieużytki. Na obszarze Bytomia notowane były ptaki związane z krajobrazem otwartym, w tym m.in. kuropatwa (*Perdix perdix*), bażant (*Phasianus colchicus*), pliszka żółta (*Motacilla flava*), potrzos (*Emberiza schoeniclus*) oraz pustułka (*Falco tinnunculus*).

Wśród ssaków związanych z terenami otwartymi, należy wymienić m.in. zająca (*Lepus europaeus*) oraz gryzonie, w tym myszy polne (*Apodemus agrarius*) i polniki (*Microtus arvalis*), jak również notowanego w rejonie terenów rolniczych chomika europejskiego (*Cricetus cricetus*). W obszarach otwartych, mogą pojawiać się także poszukujące pokarmu ssaki kopytne, takie jak np. sarna czy dzik.

Fauna terenów zabudowanych i zieleni urządzonej

Tereny zurbanizowane, wraz z obszarami zieleni urządzonej, pełnią funkcję istotnych enklaw siedliskowych dla fauny synantropijnej. Zarówno tereny zabudowy, jak i obszary zieleni, stanowią miejsca wykorzystywane przez zwierzęta do żerowania czy rozrodu. W okresie zimowym do obszarów zurbanizowanych w poszukiwaniu pożywienia mogą zalatywać też ptaki z okolicznych terenów leśnych czy terenów otwartych.

Wśród ssaków bytujących w obszarach zurbanizowanych, w tym związanych z terenami zieleni urządzonej, zaliczyć należy jeże, krety, wiewiórki (*Sciurus vulgaris*) oraz inne drobne gryzonie.

W obszarach zurbanizowanych, wyraźnie zaznacza się udział awifauny. W rejonie osiedli ludzkich, odnotowano pospolicie krukowate, takie jak sroka (*Pica pica*), sójka (*Garrulus glandarius*), gawron (*Corvus frugilegus*), a także szpaki (*Sturnus vulgaris*), kosy (*Turdus merula*) oraz gołębie: grzywacza (*Columba palumbus*), sierpówkę (*Streptopelia decaoto*) i gołębia miejskiego (*Columba livia forma urbana*), kopciuszka (*Phoenicurus ochruros*), wróbla (*Passer domesticus*), mazurka (*P. montanus*), sikory: bogatkę i modraszkę (*Cyanistes caeruleus*) i inne.

Na obszarze Bytomia, notowano także przedstawicieli gadów, w tym w rejonie nieużytków poprzemysłowych, w rejonie zbiorników wodnych oraz rejonie zbiorowisk leśnych. Należą do nich gatunki takie jak

[103] Zarzycki W., Ekspertyza przyrodnicza Zespołu Przyrodniczo - Krajobrazowego Żabie Doły w Bytomiu pod kątem oceny wartości przyrodniczych i historycznych, a także celowości dalszej ochrony, 2023 r.

np. żmija zygzakowata (*Vipera berus*), zaskroniec zwyczajny (*Natrix natrix*), jaszczurka zwinka (*Lacerta agilis*), jaszczurka żyworodna (*Zootoca vivipara*) oraz padalec zwyczajny (*Anguis fragilis*). Zgodnie z danymi przekazanymi przez RDOŚ w Katowicach, na terenie gminy potwierdzone zostało jedno stanowisko gniewosza plamistego (*Coronella austriaca*).

Świat zwierzęcy na terenie Bytomia najliczniej reprezentują bezkręgowce należące do takich grup jak mięczaki, owady i pajęczaki. Owady są szeroko reprezentowane przez przedstawicieli różnych taksonów w tym prostoskrzydłych, chrząszczy, motyli, pluskwiaków błonkówek, muchówek, motyli czy ważek – pospolicie występujących w rejonie zbiorników. Zgodnie z danymi przekazanymi przez RDOŚ w Katowicach, na terenie Bytomia potwierdzone zostało występowanie pływaka szerokobrzeżka (*Dytiscus latissimus*).

4.15. POWIĄZANIA PRZYRODNICZE Z TERENAMI OTACZAJĄCYMI

4.15.1. KORYTARZE EKOLOGICZNE

Zgodnie z danymi prezentowanymi przez *Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk*, w ramach *Mapy korytarzy ekologicznych w Polsce*[104],[105], w obszarze Bytomia nie wyznacza się korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym, istotnych dla zachowania ciągłości ekologicznej w skali kraju.

Na terenie Bytomia, wskazuje się jednak na korytarze ekologiczne, stanowiące cześć sieci ekologicznej, wyznaczonej w obszarze województwa śląskiego. Gmina Bytom pozostaje w zasięgu szlaków migracji nietoperzy, korytarza herpetologicznego, korytarza migracji ryb oraz korytarza spójności obszarów chronionych.[106]

KORYTARZE CHIROTEROLOGICZNE (KORYTARZE MIGRACJI NIETOPERZY)

Z uwagi na lokalne warunki przyrodnicze, w tym występowanie licznych obszarów stanowiących dogodne miejsca żerowania, rozrodu oraz hibernacji chiropterofauny, na obszarze Bytomia, wyznacza się korytarze migracji nietoperzy. Wskazują one na prawdopodobne, najczęściej odbywane trasy przelotów chiropterofauny.

W granicach Bytomia, szlaki migracji nietoperzy obejmują lokalnie doliny cieków, np. dolinę Bytomki, przebiegają przez obszar kompleksu leśnego, jak również koncentrują się w północnej części Bytomia, w rejonie obszaru Podziemi Tarnogórsko – Bytomskich, obejmujących obszar wlotów do miejsc zasiedlanych przez nietoperze, w tym miejsc hibernacji. W kontekście korytarzy chiropterologicznych, kluczowe znaczenie ma charakter zagospodarowania terenów. W trakcie przelotów, nietoperze na ogół preferują struktury liniowe, które ułatwiają im możliwość wykorzystania echolokacji.

KORYTARZE HEPETOLOGICZNE (KORYTARZE MIGRACJI PŁAZÓW I GADÓW)

Strukturami ekologicznymi, umożliwiającymi migracje herpetofauny (rozumianej jako grupa płazów) są przede wszystkim doliny cieków wodnych, w rejonie których położone są zbiorniki wód powierzchniowych, rozlewiska, trwałe kałuże, torfowiska, bajorka itp. – stanowiące miejsca rozrodu płazów. Dla przedstawicieli herpetofauny (rozumianej jako grupa gadów) z kolei rolę korytarzy migracyjno – dyspersyjnych pełnią ekotonalne obrzeża lasów lub ciągi polan śródleśnych, obrzeża dróg leśnych czy przecinki pod liniami wysokiego napięcia. Kłopotliwe do przebycia dla gadów natomiast są duże, kilkukilometrowe przestrzenie pomiędzy płatami leśnymi z monokulturowymi uprawami rolnymi. W przekształconych antropogenicznie środowiskach istotną rolę odgrywają doliny rzek, stanowiąc niekiedy jedyną przestrzeń, przez którą zwierzęta te mogą się swobodnie przemieszczać.

W granicach Bytomia, wskazuje się jeden korytarz herpetologiczny o znaczeniu regionalnym, tj. korytarz herpetologiczny „**Środowisko jeziorowo – leśne w obrębie miasta aglomeracji katowickiej"**. Korytarz ten wyznaczono na terenie miast aglomeracji, gdzie występują liczne wyrobiskowe i zapadliskowe zbiorniki wodne. Otoczenie tych

[104] https://mapa.korytarze.pl/

[105] Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R.W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J.M., Zalewska H., Pilot M., 2005 (2011): *Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce*. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża (aktualizacja, 2011)

[106] Parusel J. B., Skowrońska K., Wower A., Korytarze ekologiczne w Województwie Śląskim – koncepcja do planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Etap I., CDPGŚ, Katowice, 2007 r.

wodnych siedlisk stanowią parki, nieużytki, ogródki, rzadziej lasy i łąki. Osobliwy „jeziorkowy" krajobraz „dzikich stawów" cechuje miasta: Świętochłowice, Gliwice, Chorzów, Bytom, Katowice, Ruda Śląska i Knurów. Istotne znaczenie dla ww. korytarza w granicach Bytomia, ma m.in. kompleks stawów w rejonie Zespołu przyrodniczo – Krajobrazowego Żabie Doły. W opisywanym obszarze miejsko – przemysłowym, notowane były wszystkie nizinne gatunki płazów, jak również pochodząca z obszarów górskich traszka górska, a także gatunki gadów.

Płazy i gady jako małe zwierzęta naziemne mają stosunkowo ograniczone możliwości przemieszczania się na duże odległości. Z tych dwóch gromad tylko płazy wykształciły swego rodzaju system migracji związany z koniecznością rozmnażania się w środowisku wodnym. Wędrówki płazów mają charakter sezonowy i lokalny: ich migracja koncentruje się w promieniu kilku kilometrów od zbiorników wodnych będących miejscem rozrodu. Gady są zdecydowanie bardziej stacjonarne i w sytuacji, gdy ich siedlisko nie ulega drastycznym zmianom, nie mają one potrzeby przemieszczania się na większe odległości. W związku z tym, potencjalne korytarze ekologiczne dla herpetofany, w szczególności dla płazów, zlokalizowane są wszędzie tam gdzie te zwierzęta występują. Trudno jest jednoznacznie wskazać konkretne miejsca spełniające funkcję korytarzy szczególnie istotnych z punktu widzenia tej grupy zwierząt.

Wartym podkreślenia jest również fakt, że rola cieków przepływających w rejonie Bytomia, jako lokalnych korytarzy ekologicznych, jest miejscami ograniczona. Powodem tego jest przede wszystkim silne przekształcenie dolin rzecznych, w tym regulacja cieków, ich przebieg w obwałowanym, wąskim korycie, często pozbawionym dostatecznej otuliny biologicznej, jak również sam stan jakości wód.

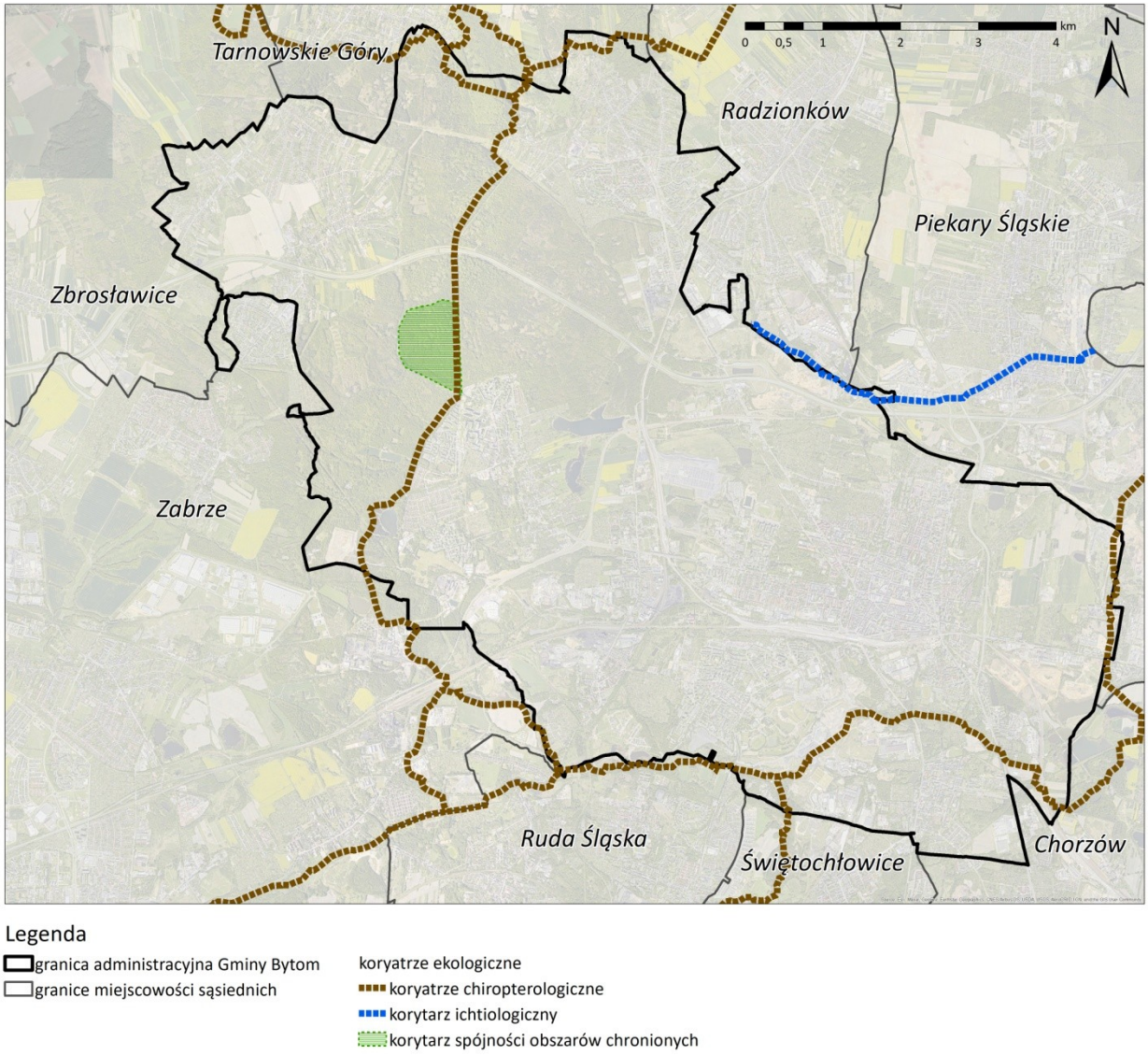
KORYTARZE ICHTIOLOGICZNE (KORYTARZE MIGRACJI RYB)

Na obszarze Bytomia, na granicy z Radzionkowem i Piekarami Śląskimi, w rejonie rzeki Szarlejki, wyznaczono obszar rdzeniowy pełniący funkcję korytarza ichtiologicznego. Obszary rdzeniowe wyznacza się w rejonie ostoi ichtiofauny. Zapewniają one warunki niezbędne do przetrwania gatunków ryb, zwłaszcza umożliwiają komunikację ekologiczną w obrębie ostoi, a także stanowią miejsca potrzebne do odbycia tarła oraz rozwoju i wzrostu wszystkich stadiów wiekowych.

KORYTARZE SPÓJNOŚCI OBSZARÓW CHRONIONYCH

Na terenie Bytomia, wyznacza się korytarz ekologiczny, zapewniający spójność pomiędzy obszarami podlegającymi ochronie na mocy *ustawy o ochronie przyrody,* tj. korytarz spójności obszarów chronionych o nazwie **„Las Miechowicki"**. Korytarz ten obejmuje fragment kompleksu leśnego i stanowi łącznik pomiędzy Specjalnym Obszarem Ochrony Siedlisk Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie (PLH240003) a Zespołem przyrodniczo – krajobrazowym Miechowicka Ostoja Leśna.

Przebieg korytarzy ekologicznych – migracji ryb i nietoperzy oraz korytarza spójności obszarów chronionych, na podstawie opracowania pn. *Korytarze ekologiczne w Województwie Śląskim – koncepcja do planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Etap I*, przedstawiono na rysunku 17.

RYSUNEK 17 Przebieg wybranych korytarzy ekologicznych w granicach Gminy Bytom
Opracowanie własne z wykorzystaniem danych PRG, BDOT i ortofotomapy

4.15.2. POZOSTAŁE POWIĄZANIA EKOLOGICZNE

Bytom, pomimo wysokiego stopnia urbanizacji, posiada liczne funkcjonalne powiązania ekologiczne z terenami ościennymi, w rejonie których możliwa jest lokalna wymiana biologiczna. Funkcję obszarów łącznikowych pełnią tu m.in. tereny leśne, w tym kompleks leśny obejmujący północną oraz północno – zachodnią część Bytomia, stanowiący element większego układu przyrodniczego, mającego kontynuację także poza granicami Bytomia, na obszarze Zabrza, Tarnowskich Gór oraz gminy Zbrosławice. Pomimo faktu, że omawiany kompleks leśny na terenie gminy rozcinany jest barierami liniowymi, w tym drogami o znaczeniu ponadlokalnym, tj. autostradą A1 oraz drogą krajową nr 94, to spełnia on ważną funkcję ekologiczną, jako ostoja oraz lokalny obszar migracji zwierząt, w tym dużych ssaków kopytnych, notowanych w jego rejonie.

Ważnym elementem powiązań przyrodniczych Bytomia są cieki powierzchniowe wraz otuliną biologiczną, w tym przede wszystkim Bytomka, Szarlejka, Rokitnicki Potok oraz mniejsze cieki, o przebiegu wykraczającym poza granice gminy. W rejonie rzeki Szarlejki zidentyfikowano obszar rdzeniowy istotny dla ichtiofauny, natomiast dolina Bytomki stanowi ważny element tras przelotów nietoperzy. Jednocześnie doliny rzeczne mogą funkcjonować jako lokalne szlaki migracji płazów, umożliwiając rozprzestrzenienie się tych zwierząt i wymianę genetyczną z populacjami

bytującymi w oddaleniu. Należy jednak wskazać, że doliny rzeczne na terenie gminy, zwłaszcza przebiegające przez obszary intensywnej urbanizacji oraz tereny zdegradowane w wyniku wieloletniej działalności górniczej, są w znacznym stopniu silnie przekształcone antropogenicznie. Cieki w wielu miejscach poddano regulacji, a ich koryta obwałowano. I choć lokalnie funkcja dolin jako korytarzy ekologicznych uległa ograniczeniu, to nadal mają one istotne znaczenie przyrodnicze w kontekście spójności ekologicznej, zarówno wewnętrznej, jak i ponadlokalnej. Prócz łączności ekologicznej w zakresie migracji fauny, cieki powierzchniowe stanowią także ważne szlaki dyspersji diaspor roślin, w tym roślin uznanych na terenie kraju, za gatunki inwazyjne, zagrażające lokalnym ekosystemom. Na terenie Bytomia, w tym w rejonie dolin cieków, zaobserwowano występowanie gatunków roślin inwazyjnych, takich jak: rdestowiec ostrokończysty (*Reynoutria japonica*), nawłocie – późna (*Solidago gigantea*) i kanadyjska (*S. canadensis*), sadziec konopiasty (*Eupatorium cannabinum*) oraz niecierpek gruczołowaty (*Impatiens glandulifera*).

Obszary zapewniające łączność ekologiczną z terenami ościennymi, identyfikuje się także w północnej części Bytomia, gdzie powiązania te realizowane są poprzez mozaikę obszarów otwartych, obejmujących tereny rolnicze oraz nieużytki. Obszary te, mimo uproszczonej struktury siedliskowej, umożliwiają lokalną wymianę biologiczną, w tym w zakresie migracji zwierząt, jak również rozprzestrzeniania się roślin. Lokalnie ciągłość ekologiczna została zachowana także w południowej części Bytomia, w obrębie terenów biologicznie czynnych, obejmujących antropogenicznie przekształcone nieużytki, które pomimo obniżonej jakości siedlisk, stanowią ważny element systemu powiązań przyrodniczych. Istotnym obszarem łącznikowym, jest ponadto obszar Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły, obejmujący system zbiorników antropogenicznych wraz z towarzyszącymi obszarami zieleni, położony na granicy Bytomia i Chorzowa. Obszar ten stanowi lokalną ostoję ptaków wodno – błotnych, jak również siedlisko płazów.

Za przepływ ekologiczny, odpowiadają także struktury typowo antropogeniczne, w tym struktury liniowe, takie jak ciągi drogowe oraz kolejowe. Ruch powietrza, spowodowany przez poruszające się pojazdy kołowe oraz pociągi, sprzyja rozprzestrzenianiu się wybranych gatunków roślin, w tym anemochorycznych i baleochorycznych (o lotnych lub pozbawionych aparatu lotnego, ale bardzo lekkich nasionach). Kwestia ta może być rozpatrywana jako korzystna z punktu widzenia przyrody, jeśli dotyczy rozsiewania roślin gatunków rodzimych, ale także może stanowić potencjalny problem środowiskowy, jeśli dotyczy rozsiewania diaspor obcych gatunków inwazyjnych.

Stan lokalnego środowiska przyrodniczego zależny jest również od funkcjonowania systemu powiązań wewnętrznych. Bytom charakteryzuje się relatywnie wysokim udziałem terenów biologicznie czynnych, przy czym ich rozmieszczenie oraz charakter, wykazują istotne zróżnicowanie przestrzenne. W północnej i północno – zachodniej części Bytomia, dominują tereny leśne, jak również obszary otwarte, obejmujące nieużytki i tereny użytkowane rolniczo, przy jednocześnie mniejszej intensywności zagospodarowania i przewadze zabudowy o charakterze mieszkaniowym. Uwarunkowania te sprzyjają zachowaniu względnie ciągłych powiązań przyrodniczych w skali lokalnej. Odmienna struktura przestrzenna występuje w centralnej oraz południowo – wschodniej części Bytomia, gdzie koncentracja zwartej zabudowy miejskiej, w tym m.in. zespołów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, obiektów usługowych i przemysłowych, a także rozbudowanego układu komunikacyjnego, skutkuje znaczną fragmentacją środowiska przyrodniczego. W opisywanej części Bytomia, największe powierzchniowo enklawy zieleni, stanowią obszary nieużytków poprzemysłowych, porośnięte roślinnością spontaniczną. Ponadto, w rejonie terenów zabudowy, układ przyrodniczy opiera się o tereny zieleni urządzonej, w postaci parków, skwerów, zieleńców, alei drzew przydrożnych, zieleni przydomowej i osiedlowej, zespołów ogrodów działkowych, jak również terenów cmentarzy. Obszary te stanowią struktury ekologiczne, budujące wewnętrzną sieć powiązań przyrodniczych, w rejonie których możliwa jest wymiana biologiczna. Należy jednocześnie podkreślić, że wysoki stopień zurbanizowania, skutkujący obecnością licznych barier ekologicznych, w tym np. obszarów zwartej zabudowy czy ciągów komunikacyjnych, ogranicza możliwości swobodnej migracji wszystkich występujących w obszarach miejskich gatunków. W takich warunkach wewnętrzna spójność układu przyrodniczego gminy opiera się przede wszystkim na funkcjonowaniu tzw. modelu „stepping stone", w którym rozproszone płaty zieleni tworzą swoiste „wyspy" w zurbanizowanej przestrzeni, umożliwiające lokalną migrację niektórych gatunków zwierząt,

zwłaszcza ptaków. Zachowanie i ochrona terenów zieleni w obszarze Bytomia, jest kluczowa dla utrzymania ciągłości ekologicznej oraz wspierania procesów przyrodniczych wewnątrz gminy.

O powiązaniach gminy z terenami otaczającymi, decyduje także charakterystyczna dla tego rejonu budowa geologiczna, w tym zalęgające w podłożu złoża węgla kamiennego czy wody podziemne, w tym spełniające kryteria dla Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP nr 329 Zbiornik Bytom, GZWP nr 330 Zbiornik Gliwice).

4.16. OBSZARY I OBIEKTY PODLEGAJĄCE OCHRONIE NA MOCY USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY[107]

W granicach Bytomia, występują obiekty i obszary objęte ochroną prawną na mocy *ustawy o ochronie przyrody*[108], w tym: pomnik przyrody ożywionej, obszar Natura 2000, rezerwat przyrody, użytek ekologiczny, trzy zespoły przyrodniczo – krajobrazowe oraz stanowisko dokumentacyjne. Poniżej przedstawiono ich charakterystykę.

4.16.1. POMNIKI PRZYRODY

Na terenie Bytomia, ochronę w formie pomnika przyrody, ustanowiono dotychczas dla dwóch obiektów, tj. drzew. Poniżej przedstawiono ich charakterystykę.

1. POMNIK PRZYRODY – PLATAN KLONOLISTNY

Data ustanowienia: 01.12.1973 r.
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu: Decyzja nr 312 znak: RL-op-831/32/73 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach z dnia 01.12.1973 r.
Typ pomnika: jednoobiektowy
Rodzaj tworu: drzewo
Gatunek drzewa: platan klonolistny (*Platanus acerifolia*)
Wysokość [m]:25
Pierśnica [cm]:196
Obwód [cm]:616
Wiek: ok. 250 lat
Lokalizacja: drzewo rośnie na terenie objętego ochroną konserwatorską Parku Tiele – Wincklerów (do 2024 r. Parku Ludowego) w Miechowicach

2. POMNIK PRZYRODY – KASZTANOWIEC BIAŁY

Data ustanowienia: 15.12.2025 r.
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu: Uchwała Nr XXVI/228/2025 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 15 grudnia 2025 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody
Typ pomnika: jednoobiektowy
Rodzaj tworu: drzewo
Gatunek drzewa: kasztanowiec biały (*Aesculus hippocastanum*)
Wysokość [m]:19,5
Obwód [cm]: 365
Wiek: ok. 140 lat
Lokalizacja: drzewo rośnie na w pasie zieleni przy ulicy Piekarskiej 1 w Bytomiu, na działce o numerze ewid. 209/1, obręb Bytom.

Zgodnie z zapisami ww. uchwały powołującej, szczególnym celem ochrony ww. drzewa pomnikowego jest zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych tworu przyrody ożywionej, charakteryzującego się wyjątkowymi cechami, wyróżniającymi go jako solitera oraz jego wiek.

W stosunku do ww. pomnika przyrody zakazuje się:

- niszczenia, uszkadzania, przekształcania obiektu lub obszaru,
- uszkadzania i zanieczyszczania gleby,

[107] https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP (dostęp: luty 2026 r.)
[108] Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity, Dz.U. 2024, poz. 1478)

- zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- umieszczania tablic reklamowych.

W ramach ochrony czynnej, w stosunku do ww. pomnika przyrody, ustala się możliwość dokonywania zabiegów pielęgnacyjno-zabezpieczających, z uwzględnieniem zasad dobrych praktyk ogrodniczych, zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami arborystyki, mających na celu utrzymanie go we właściwej kondycji.

4.16.2. SPECJALNY OBSZAR OCHRONY SIEDLISK „PODZIEMIA TARNOGÓRSKO – BYTOMSKIE" PLH240003

Na terenie Bytomia, wskazuje się na lokalizację jednego obszaru stanowiącego część europejskiej sieci Natura 2000, tj. **Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk „Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie" (PLH240003)**, obejmującego północną część gminy.

Obszar Natura 2000 „Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie" (PLH240003) został powołany na mocy:

- **Decyzji Komisji Europejskiej 2008/25/WE z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującej, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w spawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007) 5043) (2008/25/WE) (Dz. Urz. UE L 12 z 15.01.2008, str. 383);**
- **Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 25 marca 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie (PLH240003) (Dz. U. z 2022 r. poz. 910).**

Zgodnie ze *Standardowym Formularzem Danych*[109], obszar Natura 2000 „Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie" (PLH240003) obejmuje powierzchnię 3 490,8 ha i położony jest na terenie gmin: Tarnowskie Góry (gmina miejska), Zbrosławice (gmina wiejska), Bytom (gmina miejska) oraz Radzionków (gmina miejska). Przedmiotowy obszar został wyznaczony jako specjalny obszar ochrony siedlisk, w ramach dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

W granicach obszaru występuje rozległy system podziemnych wyrobisk pogórniczych, obejmujący chodniki, sztolnie, komory, wybierki, szyby oraz odsłonięcia w kamieniołomach, pełniący funkcję jednego z najważniejszych zimowisk nietoperzy w regionie. Wyrobiska powstawały od XII do XX wieku w wyniku wielowiekowej eksploatacji kruszców metali. Łączna długość zachowanych podziemi przekracza 300 km. Wnętrza podziemi charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem warunków mikroklimatycznych, w szczególności temperatury i wilgotności, co ma kluczowe znaczenie dla hibernacji nietoperzy. System ten należy do największych zespołów podziemnych wyrobisk pogórniczych na świecie.

Obszar Natura 2000 został wyznaczony przede wszystkim w celu ochrony nietoperzy związanych z systemem podziemnych wyrobisk. Przedmiotami ochrony, wymienionymi w **załączniku II dyrektywy siedliskowej**, są dwa gatunki nietoperzy: **nocek duży (*Myotis myotis*)** oraz **nocek Bechsteina (*Myotis bechsteinii*)**. Nocek duży jest gatunkiem zimującym w podziemiach obszaru, wykorzystującym korytarze i komory jako miejsca hibernacji. Liczebność populacji zimującej oceniana jest na około 130 osobników. Stan zachowania gatunku określono jako dobry, a struktura i funkcjonowanie siedlisk hibernacyjnych uznano za właściwe. Nocek Bechsteina występuje w obszarze w niewielkiej liczebności (od 1 do 13 osobników) i związany jest zarówno z okresem rozrodu, jak i hibernacji. Stan zachowania siedlisk preferowanych przez gatunek oceniono jako dobry, a populacja nie jest izolowana w skali regionalnej. Kluczowe znaczenie dla bytowania gatunku mają przyległe kompleksy leśne, w tym buczyny oraz obszary o ograniczonej presji antropogenicznej.

Ponadto na terenie obszaru stwierdzono występowanie szeregu innych gatunków nietoperzy, niewymienionych w załączniku II dyrektywy siedliskowej, m.in. *Myotis nattereri, Myotis mystacinus, Myotis brandtii, Myotis daubentonii, Eptesicus serotinus, Plecotus auritus, Plecotus austriacus, Nyctalus noctula, Pipistrellus pipistrellus* oraz *Pipistrellus nathusii*, co potwierdza wysoką wartość chiropterologiczną obszaru.

[109] Standardowy Formularz Danych Natura 2000 dla obszaru Podziemia Tarnogórsko - Bytomskie PLH240003 (https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/)

Oprócz systemu podziemnego, w granicach obszaru Natura 2000 występują cenne przyrodniczo siedliska, wymienione w **załączniku I dyrektywy siedliskowej**, związane zarówno z kompleksami leśnymi, jak i terenami przekształconymi historyczną działalnością górniczą. Do przedmiotów ochrony należą:

- **6130 murawy galmanowe (*Violetalia calaminariae*),**
- **9110 kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*),**
- **9130 żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion*),**
- **9150 ciepłolubne buczyny storczykowe (*Cephalanthero-Fagenion*).**

Buczyny kwaśne i żyzne stanowią dominujący element struktury siedliskowej obszaru. Wykształciły się zarówno na podłożach względnie naturalnych, jak i na terenach dawnych warpi i zapadlisk pogórniczych. Drzewostany cechują się przewagą buka (*Fagus sylvatica*), miejscami z domieszką jawora (*Acer pseudoplatanus*), a runo jest często zubożone w stosunku do typowych postaci siedlisk, co wiąże się z długotrwałymi przekształceniami antropogenicznymi. Ciepłolubne buczyny storczykowe występują wyspowo i mają charakter rozproszony. Siedlisko to cechuje się obniżoną reprezentatywnością, jednak zachowuje dobre perspektywy funkcjonowania. W granicach obszaru zidentyfikowano także grądy, niemniej siedlisko to występuje w niewielkim zakresie przestrzennym, w pobliżu południowego krańca obszaru. Reprezentatywność siedliska w obszarze oceniono jako nieznaczącą. Drzewostan grądów charakteryzuje się znacznym udziałem lipy drobnolistnej (*Tilia cordata*), a także dębów, buka pospolitego (*Fagus sylvatica*), klonu zwyczajnego (*Acer platanoides*) i jawora (*Acer pseudoplatanus*), lokalnie również wiązu (*Ulmus laevis*). Murawy galmanowe występują punktowo na hałdach pogórniczych, na podłożach bogatych w metale ciężkie, charakteryzujących się zasadowym odczynem oraz silną insolacją. Pomimo niewielkiej powierzchni, siedlisko to ma wysoką wartość przyrodniczą ze względu na rzadkość w skali kraju i specyficzny skład florystyczny.

Na terenie ostoi stwierdzono również występowanie **obuwika pospolitego (*Cypripedium calceolus*)**, gatunku rośliny wymienionego w **załączniku II dyrektywy siedliskowej**. Populacja tego gatunku jest skrajnie nieliczna i ma charakter izolowany, a jej znaczenie w skali obszaru oceniono jako niewielkie.

Dla analizowanego obszaru ustanowiono plan zadań ochronnych. Aktualnie obowiązującym dokumentem jest plan zadań ochronnych ustanowiony w 2014 r. w brzmieniu zmian wprowadzonych Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 20 lipca 2023 r., zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie PLH240003 (Dz. Urz. Woj. Śląskiego poz. 5839 z dnia 21 lipca 2023 r.).

Plan zadań ochronnych (PZO), stanowi dokument określający warunki utrzymania lub poprawy stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000. W ramach PZO dokonano identyfikacji istniejących i potencjalnych zagrożeń, określono cele działań ochronnych oraz wskazano działania ochronne wraz z podmiotami odpowiedzialnymi za ich realizację i obszarami ich wdrażania.

W planie zadań ochronnych dokonano identyfikacji istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000. Zgodnie z *Załącznikiem nr 1 do zarządzenia z 2023 r.*, identyfikacja zagrożeń odnosi się do trzech przedmiotów ochrony, w tym jednego gatunku nietoperza oraz dwóch siedlisk przyrodniczych, tj.:

- 1323 nocka Bechsteina,
- 6130 muraw galmanowych,
- 9150 ciepłolubnych buczyn storczykowych.

Dla ww. przedmiotów ochrony zagrożenia istniejące oraz potencjalne określono jako *nieznane zagrożenie lub nacisk*, co uargumentowano brakiem aktualnych danych o siedlisku i uwarunkowaniach jego ochrony.

W planie zadań ochronnych wskazano także cele działań ochronnych odnoszące się do gatunków i siedlisk będących przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000, zgodnie z *Załącznikiem nr 2 do zarządzenia z 2023 r*. Cele te zostały określone dla pięciu przedmiotów ochrony i dotyczą dwóch gatunków nietoperzy oraz trzech siedlisk przyrodniczych, tj.:

- 1323 nocka Bechsteina,
- 1324 nocka dużego,
- 6130 muraw galmanowych,
- 9130 żyznych buczyn,
- 9150 ciepłolubnych buczyn storczykowych.

Dla siedlisk przyrodniczych cele działań ochronnych określają wskazania odnoszące się w ogólności do stanu ochrony siedlisk, w tym do ich powierzchni, struktury i funkcji oraz perspektywy ochrony, a realizacja tych celów ukierunkowana jest na utrzymanie lub poprawę stanu ochrony siedlisk przyrodniczych. W odniesieniu do gatunków nietoperzy, cele działań ochronnych określają w ogólności wskazania odnoszące się do stanu ochrony gatunków, w tym liczebności populacji, stanu siedliska gatunku oraz perspektyw ochrony.

W planie zadań ochronnych zawarto również działania ochronne, określone w *Załączniku nr 3 do zarządzenia z 2023 r.*, przypisane do przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, tj. 1323 nocka Bechsteina, 6130 muraw galmanowych oraz 9150 ciepłolubnych buczyn storczykowych. Dla ww. przedmiotów ochrony wskazuje się na uzupełnienie stanu wiedzy na temat aktualnej liczebności i rozmieszczenia gatunku w obszarze oraz opisu jego stanu ochrony, zagrożeń i potrzeb przeprowadzenia działań ochronnych. Jako podmiot odpowiedzialny za wdrażanie działań ochronnych, wskazano Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach.

4.16.3. REZERWAT PRZYRODY SEGIET

Na terenie Bytomia zlokalizowany jest jeden rezerwat przyrody, tj. **rezerwat Segiet wraz z otuliną**, położony w północnej części gminy.

Rezerwat przyrody Segiet został powołany w dniu 12 maja 1953 r., na mocy ***Zarządzenia Ministra Leśnictwa z dnia 27 kwietnia 1953 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody*, opublikowanego w Monitorze Polskim (M.P. z 1953 r. Nr A-41, poz. 511)**. Aktualne funkcjonowanie rezerwatu regulowane jest ***Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 11 stycznia 2023 r. w sprawie rezerwatu przyrody Segiet* (Dz. Urz. Woj. Śląskiego z dnia 12 stycznia 2023 r., poz. 475)**. Dla rezerwatu przyjęto ponadto szereg aktów wykonawczych, regulujących zasady ochrony oraz sposób użytkowania i udostępniania obszaru.

Dla rezerwatu Segiet ustanowiono plan ochrony, na mocy ***Rozporządzenia Nr 63/06 Wojewody Śląskiego z dnia 30 listopada 2006 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody Segiet (Dz. Urz. Woj. Śląskiego Nr 142, poz. 3981 z dnia 5 stycznia 2006 r.)***, zmienionego ***Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 22 listopada 2023 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody Segiet (Dz. Urz. Woj. Śląskiego poz. 8537 z dnia 23 listopada 2023 r.)***. Obszar rezerwatu objęty jest ochroną czynną.

Ponadto, charakteryzowany obszar chroniony, od 2017 r. objęty jest ochroną wynikającą z prawa międzynarodowego, jako element obszaru wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO „Kopalnie rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach 3.3 Krajobraz pogórniczy Srebrnej Góry".

Rezerwat Segiet stanowi rezerwat leśny, w typie fitocenotycznym, podtypie zbiorowisk leśnych, ekosystemów leśnych i borowych – lasów wyżynnych. Obejmuje tereny leśne, pozostające w zarządzie PGL LP Nadleśnictwa Brynek, leśnictwa Stolarzowice, w granicach Bytomia oraz Tarnowskich Gór. Powierzchnia rezerwatu wynosi 92,29 ha, powierzchnia otuliny wynosi 142,14 ha. Rezerwat obejmuje fragment Lasu Segieckiego, z dominującym udziałem zbiorowisk o charakterze buczyn, w tym żyznej buczyny karpackiej oraz ciepłolubnej buczyny storczykowej. Lasy bukowe porastają wzniesienie o nazwie Srebrna Góra, w rejonie którego na przestrzeni lat prowadzona była działalność górnicza związana z górnictwem rudnym, której pozostałością jest urozmaicona rzeźba terenu obejmującą m.in. liczne warpie oraz zapadliska. Charakterystyczną cechą rezerwatu jest wykształcenie lokalnego fitoklimatu, objawiającego się obniżeniem temperatury powietrza w stosunku do terenów otaczających, co wpływa na warunki siedliskowe oraz skład gatunkowy flory.[110]

[110] Burda J., Dąbrowa T., Szczepanik R., Bytomska przyroda, przewodnik przyrodniczy, Fundacja Alternata, Bytom (dostęp: https://alternata.pl/)

Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych, społecznych i krajobrazowych fragmentu naturalnego lasu bukowego oraz dawnych wyrobisk górniczych (tzw. warpie), wraz z całym bogactwem gatunkowych fauny i flory. Zgodnie z informacjami zamieszczonymi w planie ochrony, wskazuje się na następujące przyrodnicze i społeczne uwarunkowania realizacji celu ochrony:

1) zgodność zbiorowisk roślinnych, stwierdzonych w rezerwacie, z siedliskiem;
2) faza rozwojowa drzewostanu, jego kondycja zdrowotna, tempo rozpadu oraz zdolność do naturalnego odnawiania się drzew;
3) skład gatunkowy flory i fauny;
4) narażenie rezerwatu na silną antropopresję wynikającą z położenia w sąsiedztwie dużych aglomeracji miejskich, a w szczególności:
   a) zanieczyszczenia środowiska naturalnego,
   b) silnego zainwestowania terenu przylegającego do rezerwatu,
   c) niezorganizowanej penetracji wnętrza rezerwatu przez ludzi;
5) potrzeba zapewniania możliwości edukacyjnego, turystycznego i rekreacyjnego wykorzystania rezerwatu.

W planie ochrony, wskazano ponadto miejsca udostępnione dla celów turystycznych i rekreacyjnych na terenie rezerwatu oraz określono sposoby ich udostępnienia, a także określono działania ochronne na obszarze ochrony czynnej z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji. Ponadto, w planie ochrony wprowadzono ustalenia do dokumentów planistycznych, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych:

- w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin, obszar rezerwatu winien być enklawą, w której nie należy lokalizować przedsięwzięć liniowych, w tym sieci energetycznych, kanalizacji i rurociągów;
- wszelkie przedsięwzięcia, a w szczególności mogące znacząco oddziaływać na środowisko, powinny być lokalizowane w sposób gwarantujący brak negatywnego oddziaływania na rezerwat;
- na rysunkach planów należy nanieść granice rezerwatu.

4.16.4. UŻYTEK EKOLOGICZNY VERONA

Na terenie Bytomia zlokalizowany jest jeden użytek ekologiczny, tj. **użytek ekologiczny Verona**, położony w północnej części gminy.

Użytek ekologiczny Verona został powołany na mocy ***Uchwały Nr LIII/711/22 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 24 stycznia 2022 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny obszaru pod nazwą „Verona”*** **(Dz. Urz. Woj. Śląskiego poz. 566 z dnia 28 stycznia 2022 r.)**.

Obszar użytku wynosi 14,45 ha i obejmuje tereny leśne wraz z polaną śródleśną z formami wypukłymi (kopce, wydmy) i wklęsłymi (doły, zagłębienia terenu wypełnione wodą, dawne zbiorniki i wyrobiska) i dolinką potoku, który podlega pod leśnictwo Stolarzowice – Nadleśnictwo Brynek. Celem objęcia ochroną tego terenu, było zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych obszaru po byłej kopalni rud galmanu „Verona” ze stanowiskami regionalnie rzadkich gatunków roślin.

Na terenie użytku ekologicznego, na mocy uchwały powołującej, wprowadza się następujące zakazy:

1) niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obszaru;
2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
3) uszkadzania i zanieczyszczania gleby;
4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
5) likwidowania, zasypywania i przekształcania obszarów wodno-błotnych;
6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;

8) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
9) zbioru, niszczenia, uszkadzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
10) umieszczania tablic reklamowych.

Na obszarze użytku zidentyfikowano rzadkie gatunki roślin, ściśle związane z prowadzoną tutaj niegdyś działalnością wydobywczą rud cynkowo – ołowiowych. Dodatkowo sam teren zachował specyficzną, poprzemysłową rzeźbę terenu, co także stanowi o jego unikalnym charakterze i historycznej wartości dla regionu. Do roślin odnotowanych w obszarze należą m.in.: kostrzewa owcza (*Festuca ovina*), rzeżusznik (rzodkiewnik) Hallera (*Arabidopsis halleri*) i bniec czerwony (*Silene dioica*). Istotnymi składnikami flory tego siedliska są także: lepnica rozdęta (*Silene vulgaris*), rzeżusznik piaskowy (*Arabidopsis arenosa*), fiołek trójbarwny (*Viola tricolor*) czy jaskier ostry (*Ranunculus acris*).[111]

4.16.5. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY ŻABIE DOŁY

Zespół przyrodniczo – krajobrazowy Żabie Doły, stanowi jeden z trzech zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, powołanych w graniach Gminy Bytom i obejmuje jej południowo – wschodnią część.

Zespół przyrodniczo – krajobrazowy Żabie Doły, został pierwotnie powołany na terenie Gminy Bytom oraz Chorzów na mocy ***Rozporządzenia nr 23/97 Wojewody Katowickiego z dnia 6 lutego 1997 r. w sprawie wprowadzenia ochrony indywidualnej w drodze uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy nieużytków, stawów oraz gruntów rolnych w gminie Bytom i Chorzów*** **(Dz. Urz. Woj. Katowickiego Nr 3 poz. 26 z dnia 10 lutego 1997 r.)**. Dla ww. obszaru chronionego obowiązuje ***Rozporządzenie nr 49/2002 Wojewody Śląskiego z dnia 28 października 2002 r. w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy nieużytków, stawów oraz gruntów rolnych w gminie Bytom i Chorzów*** **(Dz. Urz. Woj. Śląskiego Nr 79, poz. 2813 z dnia 25 listopada 2002 r.)**. Dodatkowo dla bytomskiej części obszaru zespołu przyrodniczo - krajobrazowego obowiązuje ***Uchwała nr XXVI/227/25 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 15 grudnia 2025 r. w sprawie zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły w Bytomiu*** **(Dz. Urz. Woj. Śląskiego poz. 7983 z dnia 30 grudnia 2025 r.)**.

Celem zespołu jest ochrona zróżnicowanego kompleksu ekosystemów wykształconych na obszarach poprzemysłowych, a w szczególności obszarów wodno - błotnych stanowiących siedlisko ornitofauny oraz zachowanie i podniesienie wartości przyrodniczych, krajobrazowych, a także funkcji korytarza ekologicznego. Nadzór nad Zespołem przyrodniczo-krajobrazowym Żabie Doły na terenie Bytomia sprawuje Prezydent Miasta Bytomia.

Na terenie Zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Żabie Doły, dla bytomskiej części obszaru, wprowadza się następujące zakazy:

1) niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obszaru,
2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
3) uszkadzania i zanieczyszczania gleby,
4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
5) likwidowania zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych,
7) zmiany sposobu użytkowania ziemi,

[111] https://www.bytom.pl/

8) wydobywania do celów gospodarczych skał oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów,
9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
10) umieszczania tablic reklamowych.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Żabie Doły jest doskonałym przykładem możliwości odrodzenia się dzikiej przyrody na terenach mocno zdegradowanych przez człowieka. Obszar ten bowiem, przez stulecia podlegał eksploatacji przemysłowej. Działały tutaj kopalnie rud srebra, cynku i ołowiu, później kopalnie węgla kamiennego, huty cynku, a następnie żelaza. Nieużytki wykorzystywano również jako wysypisko odpadów przemysłowych. Osłabienie tego rodzaju ludzkiej działalności (pod koniec ubiegłego stulecia) spowodowało powolny powrót dzikiej przyrody. Analizowany obszar chroniony, charakteryzuje się obecnością licznych zbiorników wodnych. Część z nich powstała jako osadniki na potrzeby przemysłu, większość jednak utworzyła się spontanicznie, w wyniku osiadania gruntu i wypełniania się wodą powstałych niecek (zbiorniki zapadliskowe). Stawom towarzyszą zwałowiska (hałdy) oraz liczne nasypy kolejowe – pozostałość po niegdyś gęstej sieci kolei wąskotorowej, która kursowała między okolicznymi zakładami przemysłowymi. Tym sposobem po latach wykształcił się szereg siedlisk przyrodniczych, w tym liczne stawy, stanowiące atrakcyjne siedlisko dla wielu cennych gatunków ptaków wodno-błotnych. Na opisywanym obszarze odnotowano dotychczas ponad 120 gatunków ptaków, z czego ponad 70 gatunków odbywa tu lęgi. Największą osobliwością Zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Żabie Doły jest niespotykanie liczna populacja bączka (*Ixobrychus minutus*) – najmniejszej krajowej czapli. Licznymi gatunkami lęgowymi są też perkoz dwuczuby (*Podiceps cristatus*) i łyska (*Fulica atra*) oraz mewy śmieszki (*Chroicocephalus ridibundus*). Na skraju rozległych trzcinowisk wypatrzeć można bardziej skryte gatunki, jak wodnika (*Rallus aquaticus*) i kszyka (*Gallinago gallinago*). Dobrze zbadana jest też fauna ważek, których wykazano tu aż 27 gatunków, w tym chronioną straszkę syberyjską (*Sympecma paedisca*) i dwa gatunki ważek południowych: lecichę białoznaczną (*Orthetrum albistylum*) i szafrankę czerwoną (*Crocothemis erythraea*). Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Żabie Doły stanowi przyrodniczą enklawę pośród gęsto zabudowanych terenów miejskich Bytomia, Chorzowa i Piekar Śląskich. Stanowi dogodne siedlisko dla rozrodu wielu gatunków zwierząt, o które ciężko w rejonie tak silnie zurbanizowanym. W 2018 roku przeprowadzono rewitalizację tego terenu, w obszarze położonym w granicach administracyjnych Gminy Bytom. Utworzono wiaty, alejki, stanowiska do obserwacji ptaków. Same ptaki zyskały natomiast sztuczne wyspy, na których mogą bezpiecznie odpoczywać i odbywać lęgi[112].

4.16.6. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY SUCHOGÓRSKI LABIRYNT SKALNY

Zespół przyrodniczo – krajobrazowy Suchogórski Labirynt Skalny, stanowi jeden z trzech zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, powołanych w graniach Bytomia i obejmuje jego północny fragment.

Zespół przyrodniczo – krajobrazowy Suchogórski Labirynt Skalny, został powołany na mocy ***Uchwały Nr XXVIII/385/08 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 maja 2008 r. w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy obszaru pod nazwą Suchogórski Labirynt Skalny*** **(Dz. Urz. Woj. Śląskiego Nr 130 poz. 2520 z dnia 15 lipca 2008 r.)**. Dla omawianego obszaru chronionego obowiązuje ***Uchwała Nr XLIX/650/21 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 27 września 2021 r. zmieniająca uchwałę nr XXVIII/385/08 Rady Miejskiej w Bytomiu w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy obszaru pod nazwą Suchogórski Labirynt Skalny*** **(Dz. Urz. Woj. Śląskiego poz. 6076 z dnia 29 września 2021 r.)**.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Suchogórski Labirynt Skalny, obejmuje obszar o powierzchni 20,6 ha, położony na granicy Bytomia i Tarnowskich Gór. Celem ochrony zespołu przyrodniczo-krajobrazowego jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych terenu, którego powierzchnię tworzą wyrobiska pogórnicze i grzędy skalne, gdzie ukształtowały się interesujące zbiorowiska roślinne i zwierzęce. Nadzór nad Zespołem przyrodniczo-krajobrazowym Suchogórski Labirynt Skalny sprawuje Prezydent Miasta Bytomia.

[112] https://slaskie.travel/

Na terenie Zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Suchogórski Labirynt Skalny wprowadza się następujące zakazy:

1) niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obszaru,
2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
3) uszkadzania i zanieczyszczania gleby,
4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody,
5) likwidowania zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych,
6) wylewania gnojowicy,
7) zmiany sposobu użytkowania ziemi,
8) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor i legowisk zwierzęcych
9) umieszczania tablic reklamowych.

Suchogórski Labirynt Skalny to obszar wyrobisk pogórniczych i grzęd skalnych, obejmujący fragment krajobrazu przyrodniczego o genezie poeksploatacyjnej. Pozostałościami po górnictwie kruszcowym są tam głębokie dolinki, strome grzbiety z wychodniami dolomitu oraz liczne wąwozy, pagórki, kopce i wzniesienia ze stromymi stokami. Ten urozmaicony system licznych niecek, zagłębień i parowów w połączeniu ze stromymi zboczami wielu pagórków i wyniesień terenu tworzy odmienną rzeźbę o wysokich walorach krajobrazowych. Do unikatowych walorów obszaru, prócz urozmaiconej rzeźby o genezie antropogenicznej, należy zaliczyć także uwarunkowania przyrodnicze. W obszarze tym odnotowano zróżnicowane zbiorowiska roślinne, w tym o charakterze muraw, jak również zbiorowiska leśne, w postaci grądów. Obszar ten stanowi siedlisko chronionych gatunków roślin, w tym dziewięćsiła bezłodygowego (*Carlina acaulis*) czy kruszczyka szerokolistnego (*Epipactis helleborine*). W jednym z powyrobiskowych zagłębień znajduje się oczko wodne, stanowiące miejsce dogodne do rozrodu płazów. Obszar stanowi ponadto miejsce gniazdowania licznych gatunków ptaków.[113]

4.16.7. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY MIECHOWICKA OSTOJA LEŚNA

Zespół przyrodniczo – krajobrazowy Miechowicka Ostoja Leśna, stanowi jeden z trzech zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, powołanych w graniach Bytomia i obejmuje tereny leśne położone w północno – zachodniej części gminy.

Zespół przyrodniczo – krajobrazowy Miechowicka Ostoja Leśna, został powołany na mocy ***Uchwały Nr XXIII/321/12 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 25 stycznia 2012 r. w sprawie uznania za zespół przyrodniczo - krajobrazowy obszaru lasu pod nazwą „Miechowicka Ostoja Leśna”*** **(Dz. Urz. Woj. Śląskiego poz. 1052 z dnia 5 marca 2012 r.)**.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Miechowicka Ostoja Leśna, obejmuje obszar o powierzchni 305,6 ha, położony jest w północno – zachodniej części gminy, na granicy z miastem Zabrze. Celem ochrony zespołu przyrodniczo-krajobrazowego jest zachowanie fragmentu terenów leśnych, oczek wodnych i polan śródleśnych ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych oraz z uwagi na licznie występujące na tym obszarze siedliska chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Nadzór nad zespołem przyrodniczo-krajobrazowym sprawuje PGL LP Nadleśnictwo Brynek.

Na terenie Zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Miechowicka Ostoja Leśna wprowadza się następujące zakazy:

1) niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obszaru,
2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,

[113] https://www.bytom.pl/

3) uszkadzania i zanieczyszczania gleby,
4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych,
7) zmiany sposobu użytkowania ziemi,
8) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
9) umieszczania tablic reklamowych.

Miechowicka Ostoja Leśna stanowi jedną z ocalałych części dawnej Puszczy Śląskiej. Obszar ten charakteryzuje się dobrze rozwiniętym układem hydrograficznym. W granicach obszaru przepływa Potok Rokitnicki, znajdują się tu także liczne stawy oraz oczka wodne. Niektóre z nich powstały poprzez grawitacyjny spływ wód do lejów poszybowych i innych pozostałości po wydobyciu rud cynku, ołowiu i żelaza. Zbiorowiska leśne, wraz ze zbiornikami wodnymi, łąkami oraz polanami śródleśnymi, stanowią siedliska wielu gatunków roślin i zwierząt, w tym także objętych ochroną gatunkową. Na uwagę zasługuje obecność na terenie zespołu wielu wiekowych okazów drzew, również z gatunków egzotycznych, takich jak: jodły kalifornijskie (*Abies concolor*), tulipanowce (*Liriodendron* sp.), grujeczniki japońskie (*Cercidiphyllum japonicum*), choiny kanadyjskie (*Tsuga canadensis*), świerki serbskie (*Picea omorika*), żywotniki (*Thuja* sp.) i inne. Część z nich stanowi pozostałość po dawnych założeniach parkowych. Występują tu ssaki takie jak: sarna (*Capreolus capreolus*), dzik (*Sus scrofa*), lis (*Vulpes vulpes*), jeż europejski (*Erinaceus europaeus*), kuna domowa (*Martes foina*), wiewiórka (*Sciurus vulgaris*), kret (*Talpa europaea*), liczne gryzonie, nietoperze. Z gadów spotkać można zaskrońca (*Natrix natrix*), żmiję zygzakowatą (*Vipera berus*), padalca (*Anguis fragilis*), jaszczurkę zwinkę (*Lacerta agilis*). Z żyjących tutaj płazów wymienić należy żabę wodną (*Pelophylax esculentus*), żabę trawną (*Rana temporaria*), żabę moczarową (*Rana arvalis*), kumaka nizinnego (*Bombina bombina*), ropuchę szarą (*Bufo bufo*), rzekotkę drzewną (*Hyla arborea*), traszkę zwyczajną (*Lissotriton vulgaris*), traszkę grzebieniastą (*Triturus cristatus*). Z gromady ptaków występują tu takie gatunki jak: bażant (*Phasianus colchicus*), kuropatwa (*Perdix perdix*), bocian biały (*Ciconia ciconia*), słowik rdzawy (*Luscinia megarhynchos*), dzięcioł duży (*Dendrocopos major*), gil (*Pyrrhula pyrrhula*), myszołów (*Buteo buteo*), szpak (*Sturnus vulgaris*), sójka (*Garrulus glandarius*), sikora bogatka (*Parus major*), rudzik (*Erithacus rubecula*), zięba (*Fringilla coelebs*), skowronek (*Alaudala arvensis*) i inne. Spotkać można także do kilkunastu gatunków ptaków związanych ze środowiskiem wodnym oraz kilkaset gatunków owadów.

4.16.8. STANOWISKO DOKUMENTACYJNE BLACHÓWKA

Na terenie Bytomia zlokalizowane jest jedno stanowisko dokumentacyjne, tj. **stanowisko dokumentacyjne Blachówka**, położone w północnej części gminy.

Stanowisko dokumentacyjne Blachówka, zostało powołane na mocy ***Rozporządzenia Nr 19/2002 Wojewody Śląskiego z dnia 15 maja 2002 r. w sprawie wprowadzenia ochrony indywidualnej w drodze stanowiska dokumentacyjnego przyrody nieożywionej wyrobiska powierzchniowego dolomitu w Bytomiu pod nazwą „Blachówka”*** **(Dz. Urz. Woj. Śląskiego Nr 36, poz. 1320 z dnia 27 maja 2002 r.).**

Stanowiskiem dokumentacyjnym przyrody nieożywionej Blachówka, objęto obszar dawnego wyrobiska dolomitu o powierzchni 6 ha. Celem ochrony jest: zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych oraz krajobrazowych opisywanego kamieniołomu.

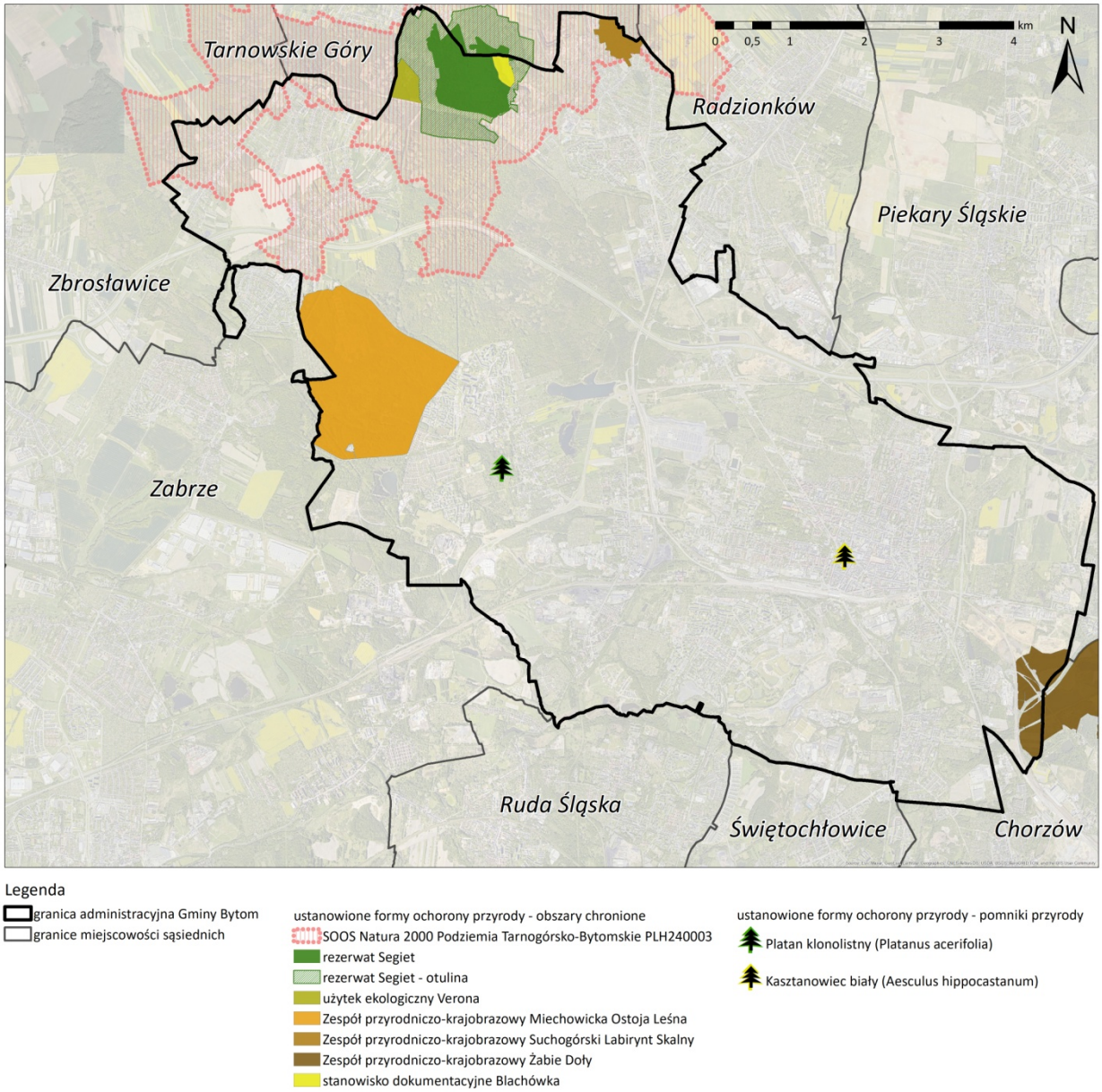
Na terenie stanowiska dokumentacyjnego Blachówka wprowadza się następujące zakazy:

1) niszczenia, uszkadzania lub przekształcania obiektu,
2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu,
3) uszkadzania i zanieczyszczania gleby,

4) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości,
5) zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego,
6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody,
7) budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury i tymczasowych obiektów budowlanych mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu.

Kamieniołom Blachówka budują osady triasowe spoczywające na warstwach powstałych w okresie dewonu i permu. Pozostałością po wielowiekowej działalności górniczej są usypiska, wyrobiska odkrywkowe, chodniki podziemne, sztolnie i szyby. Z uwagi na ukształtowanie terenu, wewnątrz kamieniołomu panuje specyficzny mikroklimat, odznaczający się obniżoną w stosunku do obszarów sąsiadujących temperaturą, jak również charakteryzujący się podwyższoną wilgotnością. Obszar ten stanowi zarówno siedlisko dla cennych gatunków roślin, jak również zwierząt, w tym płazów oraz gadów. W obszarze wyrobiska odnotowano 8 gatunków nietoperzy, w tym gatunki takie jak: gacek szary (*Plecotus austriacus*), gacek brunatny (*P. auritus*), mroczek późny (*Eptesicus serotinus*), nocek wąsatek (*Myotis mystacinus*), nocek Brandta (*M. brandtii*), nocek rudy (*M. daubentonii*), nocek Natterera (*M. nattereri*), nocek duży (*M. myotis*).

Lokalizację form ochrony przyrody zidentyfikowanych na terenie Gminy Bytom, przedstawiono na rysunku 18.

RYSUNEK 18 Formy ochrony przyrody zidentyfikowane w granicach Gminy Bytom

Opracowanie własne z wykorzystaniem danych CRFOP, PRG, BDOT i ortofotomapy

4.17. WALORY KRAJOBRAZOWE

Krajobraz Bytomia cechuje się wysokim stopniem zróżnicowania fizjonomicznego i funkcjonalno – przestrzennego, wynikającym z uwarunkowań naturalnych, długotrwałej działalności przemysłowej, w tym górniczej, oraz wielowiekowego rozwoju osadniczego. Istotnym czynnikiem kształtującym krajobraz jest rzeźba terenu, warunkowana zarówno procesami naturalnymi, jak i wieloletnimi przekształceniami antropogenicznymi, w szczególności związanymi z działalnością górniczą. Stopień zagospodarowania gminy, wykazuje wyraźny podział na część północno – zachodnią, o dominującym udziale krajobrazów przyrodniczych, w tym leśnych, oraz część centralno – południowo – wschodnią, w której przeważają krajobrazy terenów zurbanizowanych, obejmujące m.in. zwarte zespoły zabudowy mieszkaniowej, usługowej i przemysłowej. Istotnym elementem kształtującym wartość krajobrazową gminy jest historyczne centrum miasta, charakteryzujące się wysokimi walorami kulturowymi i estetycznymi, a także zlokalizowane na obszarze gminy zespoły zabudowy patronackiej. Tożsamość krajobrazową

Bytomia współtworzą również elementy krajobrazu poprzemysłowego. Współwystępowanie zabudowy historycznej, terenów i obiektów związanych z działalnością przemysłową oraz obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, w istotny sposób determinuje współczesny charakter krajobrazu Bytomia, tworząc układ kontrastowych, lecz wzajemnie powiązanych elementów.

W dniu 23 czerwca 2025 r. Sejmik Województwa Śląskiego podjął *Uchwałę nr VII/16/16/2025 w sprawie Audytu krajobrazowego województwa śląskiego*[114]. Audyt krajobrazowy stanowi akt planowania przestrzennego, który został sporządzony zgodnie z *art. 38a ustawy z 27 marca 2023 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, w oparciu o szczegółową metodologię określoną w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych*. W dokumencie tym zidentyfikowane, scharakteryzowane i ocenione zostały krajobrazy, występujące w granicach województwa. Na tej podstawie wskazane zostały krajobrazy priorytetowe i krajobrazy w obszarach występowania form ochrony, szczególnie cenne dla społeczeństwa.

Zgodnie z dokumentem *Audytu krajobrazowego*, w granicach Bytomia, identyfikuje się następujące krajobrazy[115]:

A. Krajobrazy przyrodnicze, kulturowo (zazwyczaj ekstensywnie) użytkowane, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych, jedynie w różnym stopniu modyfikowanych przez działalność człowieka:

3. Leśne - 3b. Z przewagą siedlisk lasowych - Tło krajobrazowe tworzą lasy (o powierzchni powyżej 100 ha) o następujących typach siedliskowych: Lw, Lśw, LMw, LMśw, LMwyżśw, LMwyżw, Lwyżśw, Lwyżw, LGśw, LGw, LMGśw, LMGw oraz grunty leśne czasowo odlesione i drogi leśne (grunty leśne trwale niezalesione, np. w szczególności wody, zabudowania oraz grunty nieleśne w kompleksie lasów należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu).

B. Krajobrazy przyrodniczo-kulturowe ukształtowane w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych oraz świadomych modyfikacji pokrycia terenu i struktury przestrzennej przez człowieka

6. Wiejskie - 6d. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości - Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być różnej wielkości, ale ilościowo dominują działki ułożone mozaikowo („szachownica pól") o kształcie zbliżonym do prostokąta i powierzchni najczęściej powyżej 3 ha i poniżej 30 ha. W obrębie tak opisanego tła krajobrazowego mogą występować obszary zabudowane (wsie), charakteryzujące się różnym usytuowaniem, genezą, wielkością oraz typem morfologicznym, a także różnym stopniem zwartości lub rozproszenia, oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej. Udział innych form pokrycia terenu może być zmienny (lasy, nieużytki bagienne i inne, poza terenami zabudowanymi.

7. Mozaikowe - 7a. Z przewagą terenów porolnych - Tłem krajobrazowym jest mozaikowy układ form użytkowania terenu: sadów, nieużytków, zagajników (żadna z nich nie stanowi dominującej formy) oraz rozproszonej zabudowy: zakładów produkcyjnych, baz sprzętu, magazynów i składów oraz obiektów infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej, lub rozproszonej zabudowy mieszkaniowej.

7. Mozaikowe - 7b. Podmiejskie - Tłem krajobrazowym jest mozaikowy układ form użytkowania terenu (nieużytki, zagajniki), na którym dominują wielkoprzestrzenne zabudowania magazynowo-składowe oraz rozproszona zabudowa centrów handlowych, zakładów produkcyjnych, baz sprzętu, sortowni i składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych lub rozproszonej zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie krajobrazów miejskich.

[114] Audyt Krajobrazowym Województwa Śląskiego, przyjęty Uchwałą nr VII/16/16/2025 Sejmiku Województwa Śląskiego z 23 czerwca 2025 r.
[115] Klasyfikacja typologiczna krajobrazów określona w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz.U. z 2019 r., poz. 394)

8. **Podmiejskie i osadnicze - 8c. Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim** - Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otoczenia intensywna i zwarta zabudowa, głównie o charakterze wiejskim, z dominującą funkcją mieszkaniową. Z dawnego funkcjonalnego układu rolniczego zachowały się głównie: układ siedliska, ogrody przydomowe oraz zarastające ugory.

C. Krajobrazy kulturowe, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność człowieka

10. **Wielkomiejskie - 10a. Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych** - Tłem krajobrazowym są historyczne, wielkopowierzchniowe zespoły miejskie z wykształconym przestrzennie centrum (o powierzchni powyżej 100 ha), wyodrębnione stare miasto (np. fragmenty murów miejskich) z otoczenia zabudowy wielkomiejskiej o innych cechach przestrzennych; występowanie obiektów użyteczności publicznej o typowej dla określonej epoki historycznej architekturze (w tym obiektów sakralnych); wielokondygnacyjna, kwartałowa zabudowa, która może posiadać charakter zabytkowy, o funkcjach mieszkaniowych i usługowych; możliwe zachowane fragmenty dawnych umocnień i fortyfikacji – architektura militaris; także tereny reprezentacyjnych zespołów rezydencjalnych i sakralnych pełniących funkcje publiczne.
10. **Wielkomiejskie - 10c. Obszary zabudowy mieszkaniowej** - Tłem krajobrazowym jest skupiona zabudowa mieszkalna, w ramach której można wyróżnić kilka odmian architektonicznych, w szczególności: osiedla bloków wielokondygnacyjnych, osiedla domów jednorodzinnych o zróżnicowanej lub standaryzowanej architekturze, oraz zabudowa innego rodzaju, w szczególności zabudowa biurowa, w otoczeniu zieleni urządzonej oraz osiedla patronackie (osiedla robotnicze położone w bezpośrednim sąsiedztwie terenów przemysłowych o charakterystycznej stylistyce i układzie, zabudowa z cegły lub kamienia).
10. **Wielkomiejskie - 10e. Tereny sportowo-rekreacyjne** - Tłem krajobrazowym są wyodrębnione duże zespoły przestrzenne (o powierzchni powyżej 50 ha), w szczególności tereny stadionów, hal sportowych, kortów tenisowych i basenów oraz tereny towarzyszące w postaci form zieleni urządzonej (parki miejskie, ogrody działkowe); ogrody zoologiczne, ogrody botaniczne, lasy komunalne i tereny parków rozrywki.
12. **Przemysłowe i energetyczne - 12a. Duże kompleksy przemysłowe** - Tłem krajobrazowym są wyodrębniające się wielkopowierzchniowe kompleksy przemysłowe (o powierzchni powyżej 100 ha), położone w mieście lub poza nim. Tereny zabudowy zwartej o typowej architekturze przemysłowej: wysokie kominy lub wieże wyciągowe i szyby kopalń, wielkogabarytowe hale produkcyjne, systemy chłodzące, zabudowa pieców hutniczych i koksowni, hałdy, urządzenia transportowe; tereny składowania i sortowania odpadów komunalnych i przemysłowych, występowanie infrastruktury towarzyszącej w postaci dróg dojazdowych, bocznic kolejowych, parkingów; tereny trwale wyłączone z użytkowania przemysłowego – krajobrazy poprzemysłowe.
13. **Górnicze - 13b. Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej** - Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi, najczęściej pokryta świadomie kształtowaną roślinnością, w obrębie której mogą znajdować się kompleksy zbiorników wodnych powyrobiskowych. Przekształcenie obejmuje ustabilizowane i kierunkowo rekultywowane wielkopowierzchniowe wyrobiska lub zespoły wyrobisk surowców skalnych, energetycznych, surowców chemicznych i metalicznych oraz kruszyw i piasku. Nowe formy i ukształtowanie terenu najczęściej nie odpowiadają wcześniejszym cechom charakterystycznym regionu.
13. **Górnicze – 13c. Tereny czynnej eksploatacji podziemnej** - Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi (w szczególności kilkusethektarowe zwałowiska, hałdy mogące zawierać metale ciężkie i inne substancje toksyczne, o niskim albedo) najczęściej pozbawiona roślinności lub fragmentarycznie pokryta roślinnością ruderalną w wyniku spontanicznej sukcesji (gatunki pionierskie, hemikryptofity); kompleksy odstojników zawierających substancje toksyczne, niecki

osiadań gruntów oraz wysokie nagromadzenie infrastruktury technicznej (przesyłowej, transportowej i magazynowej).

13. **Górnicze - 13d. Tereny zakończonej eksploatacji podziemnej** - Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi, w szczególności kilkusethektarowe zwałowiska, hałdy zrekultywowane w kierunku leśnym lub obszary, na których przebiegają procesy sukcesyjne; tereny, dla których nie określono nowego przeznaczenia; zneutralizowane chemicznie i ekologicznie odstojniki, niecki osiadania gruntów i zrekultywowane lub rekultywowane zwałowiska (hałdy); nieużytkowana infrastruktura, w szczególności mosty, nasypy, linie kolejowe, bocznice, drogi techniczne.

Autorzy projektu *Audytu krajobrazowego* wskazali w granicach Bytomia **trzy krajobrazy priorytetowe: Segiet (ID 109), Bytom północ (ID 162) oraz Bytom centrum (ID 171)**, tj. krajobrazy szczególnie cenne dla społeczeństwa ze względu na wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, wymagające zachowania lub określenia zasad i warunków ich kształtowania. Poniżej przedstawiono ich charakterystykę.

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY SEGIET (24-341.12-036) ID 109

Krajobraz priorytetowy Segiet, sklasyfikowany został jako krajobraz górniczy, w podtypie krajobrazów obejmujących tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej. Obejmuje on tereny położone w okolicy miejscowości Bobrowniki, na południe od Tarnowskich Gór, gdzie w przeszłości funkcjonowały kopalnie dolomitu „Bobrowniki" i „Blachówka" oraz kamieniołom „Lazarówka". W granicach Bytomia, krajobraz ten obejmuje tereny położone w jego północno – wschodniej części. Krajobraz Segiet został wskazany jako priorytetowy z uwagi na walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe, jak również z uwagi na walory fizjonomiczne krajobrazu.

Opisywany krajobraz obejmuje tereny o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym obszary na których ustanowiono formy ochrony przyrody. W jego zasięgu położony jest rezerwat przyrody Segiet, rozwinięty na obszarze dawnych wyrobisk górniczych na Srebrnej Górze, stanowiącej jedno z najwyższych wzniesień Garbu Tarnogórskiego. W strukturze roślinności rezerwatu wyróżniają się zespoły leśne w typie buczyn, w tym kwaśna buczyna niżowa, ciepłolubna buczyna storczykowa oraz żyzna buczyna karpacka, w których runie porastają liczne gatunki chronione, w tym m.in. storczyki. Obszar krajobrazu Segiet obejmuje także relikty dawnej działalności górniczej, w tym wyloty szybów, chodników i sztolni, stanowiących część rozbudowanego systemu podziemnych wyrobisk i urządzeń odwadniających dawne kopalnie srebra i obecnie stanowi ważną ostoję nietoperzy. W obszarze tym, z uwagi na powyższe uwarunkowania, wyznaczono obszar Natura 2000 „Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie" (PLH240003). W granicach krajobrazu priorytetowego występują także zespoły dwa przyrodniczo-krajobrazowe, użytek ekologiczny oraz stanowisko dokumentacyjne.

Opisywany obszar od XIII wieku podlegał intensywnym przekształceniom antropogenicznym związanym eksploatacją rud srebra, cynku i ołowiu. Do trwałych elementów struktury krajobrazowej należą zapadliska po dawnych szybach (warpie), hałda popłuczkowa, wyrobiska byłych kopalni dolomitu Blachówka i Bobrowniki. Część obszaru została włączona w granice wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO „Kopalnie rud ołowiu, srebra i cynku w Tarnowskich Górach oraz system gospodarowania wodami podziemnymi". Przez obszar przebiega szlak kulturowy Droga św. Jakuba (Via Regia). Ulokowane są tu także relikty infrastruktury militarnej z okresu II wojny światowej.

Fizjonomia krajobrazu kształtowana jest przez hałdy oraz rozległe wyrobiska podlegające sukcesji naturalnej. Z hałdy „Popłuczkowej" rozpościera się wieloplanowy widok w kierunku północnym i wschodnim. Na krawędzi kopalni dolomitów, wyznacza się punkt widokowy. Dawne tereny przemysłowe zostały częściowo przystosowane do funkcji turystyczno-rekreacyjnych. Wyrobisko Blachówka ma formę zalesionej doliny, natomiast wyrobisko Bobrowniki obejmuje obszar ponad 30 ha, z tarasowo ukształtowanymi ścianami o wysokości do ok. 70 m. Obszar jest penetrowany przez sieć szlaków turystycznych i historycznych.

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY BYTOM PÓŁNOC (24-341.13-027) ID 162

Krajobraz priorytetowy Bytom północ, sklasyfikowany został jako krajobraz wielkomiejski, w podtypie terenów sportowo-rekreacyjnych. Obejmuje tereny położone na północ od centrum miasta. W jego zasięgu położony jest Park Miejski (wpisany do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego) wraz z budynkiem i otoczeniem Urzędu Miejskiego oraz tereny ogródków działkowych. Park Miejski stanowi jeden z najstarszych i najpełniej zachowanych terenów zieleni o funkcji wypoczynkowej w regionie. Obecne założenie powstało w dużej mierze na terenie nieużytków dawnej kopalni Teresa. Krajobraz Bytom północ został wskazany jako priorytetowy z uwagi na unikatowość, wynikającą z występowania hałd, rzadko spotykanych w obrębie jednostek należących do tego podtypu oraz ze względu na fakt, iż stanowi on dobry przykład harmonijnego wkomponowania w strukturę parku, krajobrazu poprzemysłowego, m.in. poprzez wykorzystanie hałdy pokopalnianej, którą przekształcono w tzw. Górę Miłości.

Struktura przyrodnicza krajobrazu Bytom północ, opiera się przede wszystkim o zieleń parkową oraz ogrody działkowe. Występują tu liczące przeważnie ponad 100 lat drzewa, takie jak np. klon Ginnala, miłorząb dwuklapowy, tulipanowiec amerykański, wierzba mandżurska, buk pospolity w odmianie czerwonolistnej, cis zwyczajny czy dąb korkowy.

Park Miejski z Górą Miłości, utworzoną z hałdy pokopalnianej wraz z kompleksem budynków użyteczności publicznej, w tym budynkiem Urzędu Miejskiego, determinują walor kulturowy krajobrazu.

Jednostka jest zróżnicowana fizjonomicznie. Park Miejski charakteryzuje typowy dla XIX w. styl krajobrazowy z licznymi wnętrzami krajobrazowymi oraz cennym i bogatym drzewostanem, nasadzonym w formie skupin podkreślających ciągi komunikacyjne. Część wschodnią założenia zajmuje kompleks budynków użyteczności publicznej oraz kąpielisko miejskie, rozplanowane na kanwie geometrycznej struktury z charakterystycznym podjazdem na planie podkowy z fontanną na osi, podkreślającą wejście do budynku Urzędu Miejskiego. Część zachodnia o spacerowym charakterze ma bardziej swobodny układ z rozplanowanymi promieniście ciągami komunikacyjnymi. Przez obszar przebiega zielony turystyczny Szlak Tysiąclecia.

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY BYTOM CENTRUM (24.341.13-042) ID 171

Krajobraz wielkomiejski, o zachowanych założeniach historycznych obejmujący śródmieście Bytomia. Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na zachowany układ urbanistyczny średniowiecznego miasta typowy dla ówczesnych miast europejskich, lokowanych na prawie niemieckim oraz szczególne nasycenie obiektami o wysokich walorach zabytkowych.

W strukturze przyrodniczej krajobrazu Bytom centrum, charakteryzującego się zwartą zabudową, główną rolę odgrywa zieleń urządzona w formie nasadzeń przyulicznych, zieleni podwórek, placów, skwerów, parków, cmentarzy i zieleni przykościelnej.

W obszarze krajobrazu, wartość kulturowa determinowana jest obecnością zwartej zabudowy miejskiej, a o wartości historycznej decydują w głównej mierze XIX wieczne kamienice, których wyjątkowa różnorodność stawia Bytom w czołówce polskich miast ze względu na ich wartość historyczną. Na terenie jednostki znajduje się niemal pełny przekrój trendów architektury przełomu XIX i XX wieku, począwszy od stylów historyzujących, poprzez modernizm i secesję na ekspresjonizmie oraz funkcjonalizmie skończywszy. Walorem są także place tworzące wnętrza urbanistyczne i łączące je osie urbanistyczne: Pl. gen. Władysława Sikorskiego z zabudową mieszkalną, kulturową i oświatową, Rynek, Pl. Grunwaldzki z miejscem po wyburzonej synagodze, Pl. Jana III Sobieskiego z Muzeum Górnośląskim, Zespołem Szkół Mechaniczno-Elektronicznych, Pl. Akademicki z zabudową mieszkaniową z lat trzydziestych XX wieku oraz Pl. Słowiański. Na terenie śródmieścia znajdują się okazałe wille wybudowane w XIX oraz XX wieku. Do najważniejszych zabytków należy zaliczyć kościoły pw.: Wniebowzięcia NMP, św. Ducha, św. Wojciecha, św. Jacka, św. Barbary i św. Małgorzaty, gmachy: Muzeum Górnośląskiego, Opery Śląskiej, Sądu Rejonowego, Aresztu Śledczego, Szkoły Muzycznej im. Fryderyka Chopina, IV Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Chrobrego oraz zabudowę Szpitala Specjalistycznego nr 1, a także historyczne cmentarze Mater Dolorosa, żydowski, ewangelicki, katolicki i komunalny.

Fizjonomia krajobrazu opiera się o zachowany układ urbanistyczny średniowiecznego miasta, typowy dla ówczesnych miast europejskich, lokowanych na prawie niemieckim: owalny plan zabudowy, prostokątny rynek i szachownicowy układ ulic. Identyfikuje się tu osie widokowe: od Pl. gen. Władysława Sikorskiego, wzdłuż ul. Piastów

Bytomskich na dominujący kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny oraz na ten kościół wzdłuż ul. Wrocławskiej, wzdłuż ul. Antoniego Józefczaka na kościół św. Wojciecha, wzdłuż ul. Dworcowej na dworzec i Pl. Tadeusza Kościuszki, wzdłuż zachodniej pierzei Pl. Słowiańskiego na kościół św. Barbary, wzdłuż ul. Żeromskiego na kościół św. Jacka oraz oś widokowa wzdłuż ul. Strzelców Bytomskich. Kościoły pw.: św. Barbary, św. Jacka, Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny oraz św. Trójcy, stanowią dominanty krajobrazowe. Przez obszar przebiegają szlaki turystyczne: czerwony Szlak Husarii Polskiej, niebieski Szlak Powstańców Śląskich i zielony Szlak Tysiąclecia.

Dla opisanych powyżej krajobrazów priorytetowych, w dokumencie *Audytu krajobrazowego*, wskazano zagrożenia oraz w ich kontekście określono wnioski i rekomendacje. Ich zestawienie dołączono do niniejszego opracowania w ramach Załącznika tekstowego I.

PROPONOWANY OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU DOLINA BYTOMKI

Zgodnie z informacjami *Audytu krajobrazowego*, w rejonie doliny rzeki Bytomki, zaproponowano ustanowienie **Obszaru Chronionego Krajobrazu o nazwie Dolina Bytomki** – w zasięgu Bytomia oraz Rudy Śląskiej.

Za główną przesłankę do powołania ww. OChK wskazano jego cenne walory fizjonomiczne, jak również fakt, że teren ten stanowi lokalny korytarz ekologiczny. Proponowany obszar ochrony obejmuje wąską dolinę rzeki Bytomki, ulokowaną w krajobrazie przemysłowym i miejskim, podlegającą procesom renturalizacyjnym i sukcesyjnym.

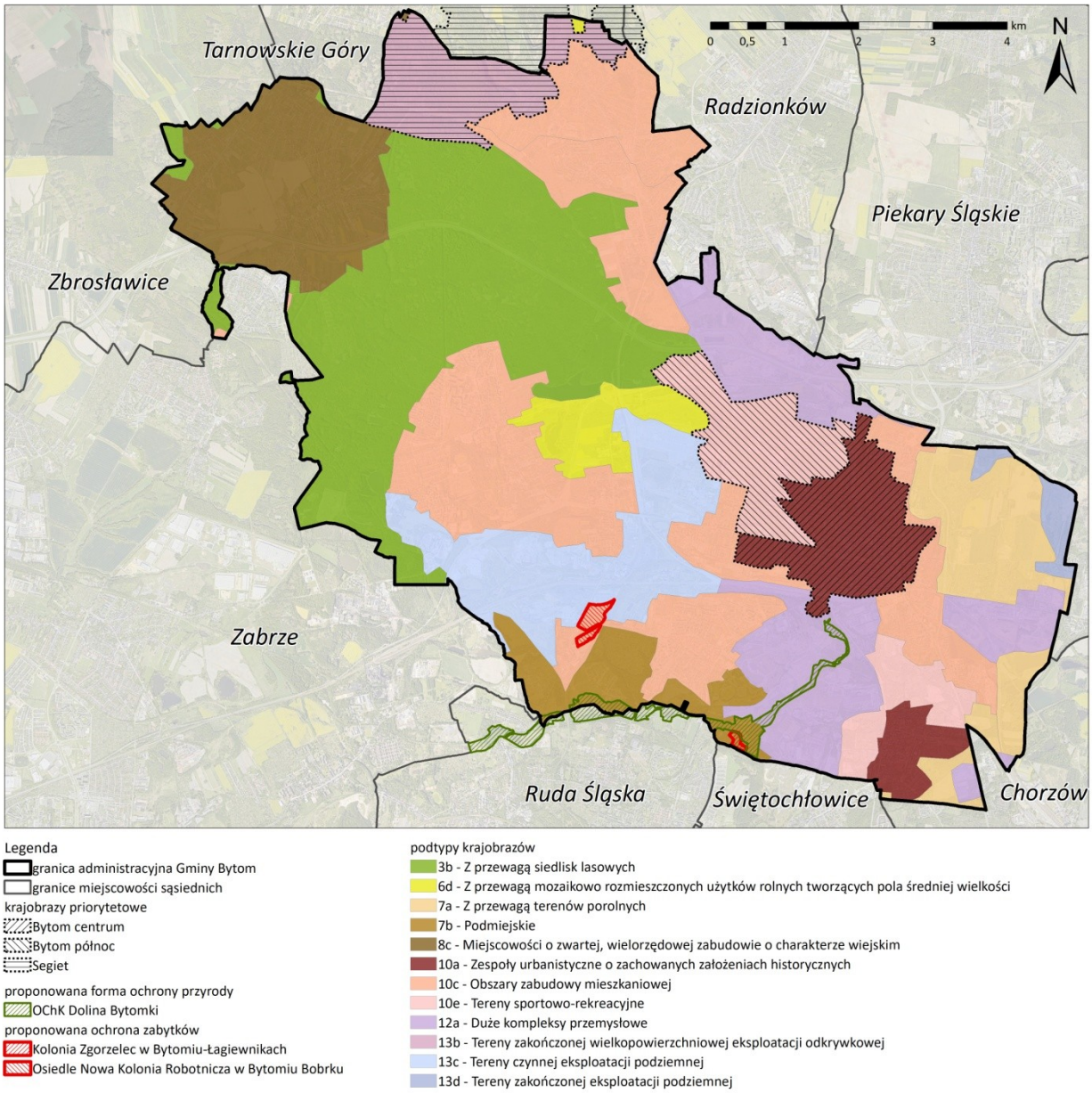
PROPONOWANA OCHRONA ZABYTKÓW

Zgodnie z informacjami prezentowanymi w ramach *Audytu krajobrazowego*, na obszarze Bytomia, wskazuje się **dwa obszary, uznane za cenne kulturowo, zasługujące na objęcie dodatkowymi formami ochrony zabytków**. Dla ww. obszarów, w dokumencie audytu zalecono przeprowadzenie pogłębionych analiz architektoniczno-krajobrazowych oraz podjęcie dialogu z gminami w celu utworzenia nowych form ochrony krajobrazu wynikających z mocy *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Jako obszary cenne kulturowo, proponowane do ochrony wskazano: **Kolonię robotniczą Zgorzelec w Bytomiu Łagiewnikach oraz Osiedle Nowa Kolonia Robotnicza w Bytomiu Bobrku**.

Powyższe obszary zaproponowano do ochrony w formie pomników historii (grupa obiektów) pn. „Osiedla patronackie Górnego Śląska". Obejmują one zabudowania mieszkaniowe dla pracowników kopalń, hut i innych zakładów przemysłowych wraz z innymi obiektami, małą architekturą i placami, wybudowane w większości z cegły lub dolomitu. Stanowią świadectwo dawnej architektury robotniczej, w tym tzw. Patronackiej. Zachowane w stopniu na ogół bardzo dobrym i dobrym, często zrewitalizowane, użytkowane na ogół w sposób zapewniających im właściwą ochronę.

Na poniższym rysunku zaprezentowano rozmieszczenie wyznaczonych na terenie Bytomia typów krajobrazów, w tym krajobrazów priorytetowych oraz zasięg proponowanego OChK Dolina Bytomki i obszarów osiedli patronackich, proponowanych do ochrony w formie pomników historii.

Zasięg zidentyfikowanych na terenie Bytomia typów krajobrazów, zasięg krajobrazów priorytetowych, lokalizację proponowanego OChK Dolina Bytomki oraz lokalizację obszarów proponowanych do ochrony zabytków, zgodnie z danymi *Audytu Krajobrazowego Województwa Śląskiego*, przedstawiono na rysunku 19.

RYSUNEK 19 Uwarunkowania wynikające z Audytu Krajobrazowego Województwa Śląskiego
Opracowanie własne z wykorzystaniem danych PRG, BDOT i ortofotomapy

5. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, plan ogólny gminy zastępuje dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. W odróżnieniu od studium, plan ogólny ma moc aktu prawa miejscowego i jest dokumentem wiążącym przy sporządzaniu nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz przy rozpatrywaniu decyzji o warunkach zabudowy (WZ). W przypadku braku uchwalenia planu ogólnego, gmina pozbawiona byłaby dokumentu o charakterze strategicznym i wiążącym dla dalszego kształtowania polityki przestrzennej. Jest to szczególnie istotne w kontekście obowiązujących przepisów, mówiących o wygaśnięciu obowiązywania studium. W przypadku braku uchwalenia planu ogólnego,

opracowywanie nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydawanie decyzji o warunkach zabudowy, podlegałoby ograniczeniom wynikającym z obowiązujących przepisów, co mogłoby utrudniać prowadzenie dalszych prac planistycznych na poziomie lokalnym.

W ujęciu środowiskowym brak planu ogólnego nie spowoduje natychmiastowej zmiany stanu środowiska, gdyż dokument ten nie ma charakteru realizacyjnego. Ponadto, obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego zachowują moc prawną niezależnie od uchwalenia planu ogólnego, a sposób zagospodarowania terenów nimi objętych, podlega ustaleniom tych planów miejscowych. Z uwagi na znaczne pokrycie obszaru Gminy Bytom miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, brak przyjęcia planu ogólnego nie prowadziłby zatem do znaczącej zmiany zasad zagospodarowania w kontekście całego obszaru gminy. W zakresie terenów objętych MPZP, obowiązujące akty prawa miejscowego nadal regulowałyby dopuszczalne formy zainwestowania oraz zasady ochrony środowiska.

Odmienna sytuacja dotyczyłaby terenów nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W przypadku braku przyjęcia planu ogólnego, możliwości dalszego kształtowania ich zagospodarowania na poziomie planistycznym, byłyby ograniczone, co mogłoby wpływać zarówno na tempo procesów inwestycyjnych, jak i na możliwość uszczegółowienia zasad zagospodarowania terenów w zakresie ochrony środowiska, na poziomie dokumentów planistycznych. Jest to szczególnie istotne w odniesieniu do terenów nieobjętych planami miejscowymi, wśród których znajdują się obszary o wysokiej wartości przyrodniczej. Należy jednak podkreślić, że tereny prezentujące duży walor przyrodniczy, w tym objęte formami ochrony przyrody, podlegają ochronie na podstawie przepisów odrębnych, niezależnie od ustaleń planu ogólnego. Dla powołanych na terenie Bytomia form ochrony przyrody obowiązują m.in. zapisy aktów powołujących, plany ochrony bądź zadań ochronnych. W odniesieniu do terenów leśnych, obowiązują regulacje wynikające z planów urządzenia lasu. Brak uchwalenia planu ogólnego nie uchyla mechanizmów ochronnych, wynikających z tych aktów prawnych.

Podsumowując, brak uchwalenia planu ogólnego nie spowodowałby bezpośredniej zmiany stanu środowiska w obszarze gminy, lecz oznaczałby utrzymanie dotychczasowego systemu regulacji z zakresu planowania przestrzennego, wynikającego z obowiązujących MPZP oraz przepisów odrębnych, przy jednoczesnym braku możliwości systemowego porządkowania zagospodarowania terenów nieobjętych MPZP, na poziomie dokumentu strategicznego.

6. STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM

Przedmiotowy rozdział obejmuje charakterystykę stanu środowiska na terenach zidentyfikowanych w toku analizy relacyjnej, przeprowadzonej na potrzeby niniejszej prognozy, jako obszary otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni (**op**) – w przypadku terenów nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – oraz jako obszary, dla których plan ogólny wprowadza nową możliwość rozwoju zainwestowania względem ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (**op–n**). Tereny te stanowią obszary potencjalnego rozwoju funkcjonalno – przestrzennego i obejmują strefy planistyczne:

– **SW** – wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną,
– **SJ** – wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną,
– **SU** – usługowa,
– **SH** – handlu wielkopowierzchniowego,
– **SP** – gospodarcza,
– **SK** – komunikacji.

Łączna powierzchnia zidentyfikowanych obszarów otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni wynosi około 259 ha, co stanowi około 3,7 % powierzchni gminy. Ich zasięg przedstawiono na załączniku mapowym 1 do prognozy. Stan środowiska tych obszarów jest zróżnicowany i wynika zarówno z dotychczasowego sposobu użytkowania terenu, jak i z ich położenia w strukturze przestrzennej gminy.

Część analizowanych obszarów obejmuje tereny silnie przekształcone, w tym tereny poprzemysłowe, pogórnicze, o różnym stopniu przekształcenia. Obszary te charakteryzują się ograniczoną wartością przyrodniczą, lokalnie znacznym przekształceniem rzeźby terenu, struktury glebowej oraz szaty roślinnej – występują tu zarówno powierzchnie porośnięte roślinnością spontaniczną, ruderalną – niską bądź wysoką, ale także obszary pozbawione szaty roślinnej, o odkrytych gruntach nasypowych. Stan środowiska tych terenów można określić jako silnie przekształcony, zdegradowany, zasadniczo charakteryzujący się niską wrażliwością ekologiczną.

Część obszarów obejmuje tereny nieużytków bądź użytków rolnych (fragmentarycznie), lokalnie porośniętych roślinnością wysoką. Tereny te zlokalizowane są w sąsiedztwie terenów zainwestowanych, zabudowanych. Wartość przyrodnicza tych terenów jest umiarkowana. Pomimo iż środowisko przyrodnicze w ich zasięgu nie przejawia wysokiego stopnia przekształcenia – w porównaniu do opisanych uprzednio terenów pogórniczych, poprzemysłowych, to obszary te również podlegają zasadniczo presji antropogenicznej, z uwagi na ich lokalizację w rejonie utrwalonych struktur osadniczych.

Możliwy rozwój zainwestowania dotyczy także terenów o podwyższonej wrażliwości ekologicznej. Lokalnie zidentyfikowano tu tereny otwarcia potencjału rozwoju zainwestowania, w obszarze chronionym, tj. w zasięgu ostoi siedliskowej sieci Natura 2000 Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie. Miejscami możliwy rozwój zainwestowania dotyczy także terenów położonych w sąsiedztwie istniejącej zabudowy – w bliskim sąsiedztwie kompleksu leśnego Lasu Bytomskiego, stanowiącego istotny element struktury przyrodniczej Bytomia.

Zróżnicowany charakter środowiska analizowanych obszarów otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni, zasadniczo znajduje odzwierciedlenie w rodzaju przyjętych w planie ogólnym stref planistycznych. Na terenach o podwyższonej wrażliwości ekologicznej, w tym w sąsiedztwie kompleksu leśnego oraz w zasięgu obszaru Natura 2000, wyznaczono przede wszystkim strefy o charakterze mieszkaniowym (**SJ, SW**) oraz lokalnie usługowym (**SU**). Strefy te, co do zasady, umożliwiają rozwój potencjalnych inwestycji o ograniczonej skali oddziaływań na środowisko. Ponadto, strefy te obejmują niewielkie powierzchnie, jak również ich charakter stanowi niejako kontynuację zainwestowania występującego w ramach przyległych terenów zabudowy. Wykreowanie ww. stref stanowi ponadto przeniesienie zapisów obowiązujących planów miejscowych.

Natomiast strefy o większym potencjale intensyfikacji przekształceń przestrzennych, tj. strefy gospodarcze (**SP**), handlu wielkopowierzchniowego (**SH**) oraz komunikacyjne (**SK**), zlokalizowane są zasadniczo w obrębie terenów już silnie przekształconych antropogenicznie, w zurbanizowanej części obszaru gminy. W przypadku rozwoju zainwestowania w ramach ww. stref, z uwagi na rodzaje terenów ujęte w ich profilach funkcjonalnych, nie można również wykluczyć możliwości lokalizacji przedsięwzięć kwalifikowanych w rozumieniu przepisów odrębnych[116] – w zależności od ich skali i parametrów – jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko. Należy jednak podkreślić, że plan ogólny co do zasady nie określa w sposób szczegółowy możliwości lokalizacji inwestycji z katalogu przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, ponieważ jego rolą jest jedynie wyznaczanie ram przestrzennych i kierunków zagospodarowania, w tym dających m.in. podstawę do tworzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a nie bezpośrednie ustalanie rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko czy określenie ich parametrów. Realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zawsze wymaga uzyskania stosownych decyzji administracyjnych, w tym decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Przed realizacją tych inwestycji, konieczne jest przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko. Ocena taka pozwala określić wpływ planowanych inwestycji na poszczególne komponenty środowiska, w tym na wody powierzchniowe i podziemne, grunty, jakość powietrza (emisje zanieczyszczeń), hałas, a także na florę, faunę i krajobraz.

[116] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839 z późn. zm.)

7. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ SPOSOBY, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU

Polityka zagospodarowania przestrzennego powinna przede wszystkim opierać się na podstawowej zasadzie, jaką jest **zrównoważony rozwój,** który w *Raporcie Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych* z 1987 r. został zdefiniowany jako *„rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie".*

Zasada zrównoważonego rozwoju wpisuje się w poszczególne cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym czy krajowym i z punktu widzenia ocenianego dokumentu cele te, należy odczytywać w jej kontekście.

Cele ochrony środowiska mające znaczenie z punktu widzenia planowania przestrzennego zostały ujęte między innymi w dokumentach przedstawionych poniżej.

Dokumenty szczebla międzynarodowego

a) *Konwencja o obszarach wodno – błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowa ptactwa wodnego (Konwencja Ramsarska)* ratyfikowana przez Polskę w 1978 r., której celem jest ochrona mokradeł: jezior, bagien, torfowisk, rzek i innych wód płynących, lagun, raf koralowych wybrzeży i zatok morskich, a ponadto sztucznych zbiorników wodnych, jeśli są one ostoją ptaków.

b) *Konwencja o różnorodności biologicznej (Rio de Janerio)* ratyfikowana przez Polskę w 1995 r., której celem jest m. in. ochrona różnorodności biologicznej na poziomie genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym (krajobrazowym) oraz umiarkowane użytkowanie elementów różnorodności biologicznej.

c) *Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego (Konwencja Paryska)* ratyfikowana przez Polskę w 1976 r., której celem konwencji jest m.in. pobudzenie aktywności narodów do ochrony ich własnego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, wzmocnienie ochrony najcenniejszych obiektów o światowym znaczeniu, organizowanie pomocy intelektualnej, technicznej i finansowej krajom, które pomocy wymagają.

d) *Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt* (*Konwencja Bońska*) ratyfikowana przez Polskę w 1996 r., której celem jest ochrona wodnych i lądowych gatunków zwierząt wędrownych na obszarze całego ich zasięgu.

e) *Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu* (*Konwencja Klimatyczna*) ratyfikowaną przez Polskę w 1994 r., a której celem jest ustabilizowanie koncentracji gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie, który nie powodowałby niebezpiecznych zmian w systemie klimatycznym. Dokument określa zasady, którymi powinny kierować się strony konwencji, aby zrealizować określone cele.

Dokumenty szczebla wspólnotowego

a) *Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk (Konwencja Berneńska)* ratyfikowana przez Polskę w 1996 r, a której celem jest zachowanie europejskich gatunków dzikich zwierząt i roślin oraz ich naturalnych siedlisk, zwłaszcza gatunków endemicznych, zagrożonych i ginących.

b) *Europejska Konwencja Krajobrazowa* ratyfikowana przez Polskę w 2004 r., która dotyczy współdziałania państw na rzecz ochrony, zarządzania i planowania krajobrazu.

c) Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r., która ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej i ma za cel osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód.

d) *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego I Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszego powietrza dla Europy, ustanawiająca cele jakości powietrza na rzecz poprawy stanu zdrowia ludzkiego i jakości środowiska.*

e) *Dyrektywa 2002/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 czerwca 2002 r. odnosząca się do oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku,* której celem jest m. in. zdefiniowanie wspólnego podejścia do unikania, zapobiegania lub zmniejszania szkodliwych skutków narażenia na działanie hałasu, a także stworzenie podstawy dla rozwijania środków wspólnotowych w zakresie obniżania hałasu z głównych źródeł.

f) *Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory,* mająca na celu przyczynienie się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory na europejskim terytorium Państw Członkowskich.

g) *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego I Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa* (wersja ujednolicona), która odnosi się do ochrony wszystkich gatunków ptactwa występujących naturalnie w stanie dzikim na europejskim terytorium państw członkowskich. Ma ona na celu ochronę tych gatunków, gospodarowanie nimi oraz ich kontrolę i ustanawia reguły ich eksploatacji.

Dokumenty szczebla krajowego

Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym oraz wspólnotowym mają swoje odzwierciedlenie w obowiązującym w kraju ustawodawstwie. Podstawowe akty prawne z zakresu ochrony środowiska mające znaczenie dla oceny projektowanego dokumentu zostały przedstawione w rozdziale 1.2.

Generalnie oceniany projekt planu ogólnego Gminy Bytom nie stoi w sprzeczności z celami ochrony środowiska wskazanych powyżej dokumentów. Sposób w jaki jego realizacja może potencjalnie wpływać na poszczególne elementy środowiska został przedstawiony w kolejnych rozdziałach niniejszego opracowania.

8. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA, W TYM ODDZIAŁYWANIA BEZPOŚREDNIE, POŚREDNIE, WTÓRNE, SKUMULOWANE, KRÓTKOTERMINOWE, ŚREDNIOTERMINOWE I DŁUGOTERMINOWE, STAŁE I CHWILOWE ORAZ POZYTYWNE I NEGATYWNE NA ŚRODOWISKO, A TAKŻE NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARÓW NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TYCH OBSZARÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiono ocenę przewidywanych oddziaływań na środowisko wynikających z ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom. Ze względu na ramowy charakter planu ogólnego, który nie przesądza o lokalizacji konkretnych inwestycji ani ich parametrów technicznych, ocena ma charakter strategiczny i odnosi się do potencjalnych kierunków przekształceń struktury przestrzennej.

Przedmiotem oceny są obszary, dla których ustalenia planu ogólnego otwierają potencjał przekształceń przestrzeni (**op**) – nie objęte dotychczas miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz obszary, w których wprowadzono nowe możliwości zagospodarowania w stosunku do obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (**op–n**). W odniesieniu do tych terenów przeanalizowano możliwe skutki środowiskowe wynikające ze zmian sposobu użytkowania terenu. Należy zaznaczyć, iż ocena nie odnosi się do oddziaływań realizacyjnych związanych z np. procesem budowlanym, które mogą być określone dopiero na etapie sporządzania planów miejscowych lub w procedurach oceny oddziaływania na środowisko dla konkretnych przedsięwzięć. W niniejszej prognozie skoncentrowano się na identyfikacji mechanizmów zmian przestrzennych oraz ich potencjalnych skutków o charakterze pośrednim, skumulowanym i długoterminowym, w odniesieniu do komponentów środowiska naturalnego oraz warunków życia ludzi.

Istotnym uwarunkowaniem przestrzennym wpływającym na zakres potencjalnych przekształceń jest wyznaczenie w planie ogólnym Gminy Bytom obszaru uzupełnienia zabudowy (OUZ), w obrębie którego może koncentrować się rozwój zabudowy na podstawie decyzji o warunkach zabudowy (w przypadku terenów nie objętych planami miejscowymi bądź w przypadku unieważniania planu miejscowego). Rozwiązanie to sprzyja ograniczeniu rozpraszania zabudowy na tereny niezainwestowane, nie objęte planami miejscowymi i należy je uznać za korzystne z punktu widzenia ochrony środowiska.

Tereny, dla których ustalenia planu ogólnego nie wprowadzają nowych możliwości zagospodarowania ani nie zwiększają presji przekształceń przestrzennych, uznano za neutralne środowiskowo na poziomie planu

ogólnego, tj. takie dla których nie przewiduje się istotnych oddziaływań i nie poddano ich szczegółowej analizie w dalszych częściach prognozy.

W poniższej tabeli przedstawiono potencjał presji środowiskowej stref planistycznych wyznaczonych w rejonie obszarów zidentyfikowanych w analizie relacyjnej jako tereny otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni (**op**) – nie objęte dotychczas miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz nowe możliwości zagospodarowania względem obowiązujących planów miejscowych (**op–n**).

TABELA 11 Potencjał presji środowiskowej stref planistycznych wyznaczonych w rejonie terenów otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni

STREFA	WIODĄCY CHARAKTER FUNKCJONALNY STREFY	POTENCJAŁ PRESJI ŚRODOWISKOWEJ	UZASADNIANIE
SW	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna z funkcjami towarzyszącymi	niski – umiarkowany	kontynuacja zagospodarowania, ograniczony zakres nowych przekształceń powierzchni biologicznie czynnych, lokalny zasięg oddziaływań
SJ	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z funkcjami towarzyszącymi	niski	kontynuacja zagospodarowania, ograniczony zakres nowych przekształceń powierzchni biologicznie czynnych, niska intensywność zabudowy, lokalny zasięg oddziaływań
SU	funkcje usługowe o zróżnicowanym charakterze	umiarkowany	Oddziaływania zależne od funkcji docelowej, możliwa intensyfikacja ruchu komunikacyjnego, uszczelnienie powierzchni, zróżnicowane źródła emisji
SH	handel wielkopowierzchniowy	wysoki	duże powierzchnie uszczelnione, intensywny ruch komunikacyjny
SP	funkcje produkcyjne i gospodarcze	wysoki	możliwość znaczących przekształceń powierzchni ziemi oraz emisji zanieczyszczeń
SK	infrastruktura komunikacyjna	wysoki	trwałe przekształcenia terenu, emisja hałasu i zanieczyszczeń aerosanitarnych

8.1. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA OBSZARY CHRONIONE, W TYM OBSZARY NATURA 2000

8.1.1. OBSZARY NATURA 2000

Na terenie Bytomia, wskazuje się na lokalizację jednego obszaru stanowiącego część europejskiej sieci Natura 2000, tj. **Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk „Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie" (PLH240003)**, obejmującego północną część Bytomia. Obszar ten został powołany w celu ochrony nietoperzy oraz siedlisk przyrodniczych o charakterze lasów i muraw galmanowych. Dla analizowanego obszaru naturowego sporządzono plan zadań ochronnych, w ramach którego dokonano identyfikacji istniejących i potencjalnych zagrożeń, określono cele działań ochronnych oraz wskazano działania ochronne wraz z podmiotami odpowiedzialnymi za ich realizację i obszarami ich wdrażania.

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, w zasięgu obszaru Natura 2000, w znacznej większości wykreowano strefy funkcjonalne, których wiodący charakter funkcjonalny jest zgodny z istniejącym sposobem zagospodarowania terenów – dla obszarów nieobjętych planami miejscowymi, jak również z przeznaczeniami wskazanymi w obowiązujących planach miejscowych – dla obszarów objętych tymi planami.[117] Analizowany obszar Natura 2000, obejmuje tereny o zróżnicowanym charakterze zainwestowania i funkcji. Występują tu zarówno tereny o wysokim potencjale przyrodniczym, w tym tereny leśne, fragmenty terenów rolniczych czy doliny niewielkich cieków, wraz porastającą w ich rejonie roślinnością. Wskazane tereny,

[117] W obszarze Natura 2000 Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie, obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, przyjęte uchwałami nr: LVIII/755/17, XXV/368/20, LXXIX/996/23, LIII/720/22, XLIII/593/21, XVII/147/25, VI/72/19, VIII/113/15, XXVIII/368/16, XXI/271/19

w większości w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom zostały ujęte w strefie **SO**, w mniejszym stopniu jako strefa **SN**. Prócz terenów o wysokim potencjale przyrodniczym, w obszarze naturowym występują także tereny zurbanizowane o utrwalonej strukturze, w rejonie których w projekcie planu ogólnego wykreowano strefy adekwatne do istniejącego sposobu zagospodarowania i użytkowania tych terenów, tj. strefy: **SJ, SU, SC, SK**. Przyjmuje się, że poprzez przyjęty kierunek wyznaczania stref planistycznych, zasadniczo odzwierciedlono obecny charakter terenów pozostających w zasięgu obszaru Natura 2000.

W projekcie planu ogólnego, na terenach położonych w granicach obszaru Natura 2000, zaproponowane strefy otwierają także potencjał rozwoju zainwestowania. Kwestia ta dotyczy niewielkich powierzchniowo terenów, stanowiących fragmenty następujących stref, wskazanych na załączniku mapowym do prognozy:

- **4SJ** – teren obejmujący fragment doliny niewielkiego cieku z zielenią towarzyszącą, położony w sąsiedztwie terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- **16SJ** – dwa tereny, w tym jeden stanowi powierzchnię zadrzewioną, drugi obejmuje powierzchnię zadrzewioną oraz fragment pola uprawnego, oba tereny położone w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- **68SJ** – teren obejmuje powierzchnię zadrzewioną, położony w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- **12SJ** – dwa tereny, obejmujące wąskie pasy pola uprawnego, położone w sąsiedztwie drogi przy zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej,
- **24SJ** – teren nieużytku w sąsiedztwie zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej i lasu.

Z uwagi na niewielką powierzchnię ww. terenów, ich położenie w rejonie utrwalonej struktury osadniczej oraz wiodący charakter przewidzianych stref, nie przewiduje się, aby potencjalne zmiany zagospodarowania na tych terenach, powodowały wystąpienie znaczących oddziaływań negatywnych, mogących wpływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 oraz jego integralność.

Kwestią potencjalnie problemową, jest otwarcie potencjału zagospodarowania dla terenu stanowiącego fragment strefy **61SJ**. Teren ten położony jest na południe od dawnego wyrobiska dolomitu i obejmuje zasadniczo powierzchnie przekształcone, lokalnie porośnięte niską zielenią ruderalną oraz zadrzewieniami. W jego granicach, zgodnie z danymi prezentowanymi w ramach *Internetowego serwisu bytomskiej infrastruktury informacji przestrzennej*[118], wskazuje się na lokalizację dawnego szybu porudnego. Obecnie brak jest informacji, czy szyb ten został zlikwidowany, czy stanowi potencjalne miejsce wlotu nietoperzy do wyrobisk podziemnych, będących miejscem ich hibernacji. Z uwagi na powyższe, nie można jednoznacznie wykluczyć, że potencjalne przekształcenia terenu w opisywanym rejonie mogą ingerować w siedliska nietoperzy, stanowiących jeden z podmiotów ochrony obszaru Natura 2000 oraz warunki ich bytowania, w tym dostęp do podziemnych miejsc hibernacji. Teren stanowiący opisywany fragment strefy **61SJ** nie jest obecnie objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Kwestia jego zagospodarowania wymaga uściślenia w przypadku sporządzania planu miejscowego oraz szczególnej ostrożności na etapach realizacji przyszłych inwestycji.

Jak opisano w początkowej części niniejszego podrozdziału, analizowany obszar Natura 2000 został powołany w celu ochrony nietoperzy oraz siedlisk przyrodniczych o charakterze lasów i muraw galmanowych. Zasięg[119] siedlisk nietoperzy, istotnych dla obszaru, wskazywanych w planie zadań ochronnych jako przedmioty ochrony, tj. nocka Bechsteina oraz nocka dużego, jak również zasięg siedlisk przyrodniczych, tj. siedliska muraw galmanowych 6130, kwaśnych buczyn 9110, żyznych buczyn 9130 oraz ciepłolubnych buczyn storczykowych 9150, w granicach Bytomia ogranicza się zasadniczo do terenów leśnych, położonych na północy. Analizując zasięg siedlisk nietoperzy istotnych dla obszaru, stwierdza się, że w ich rejonie projekt planu ogólnego Gminy Bytom wprowadza w przewadze strefę **SO**, w niewielkim fragmencie strefę **SN**. Podobnie w przypadku wskazanych siedlisk muraw oraz buczyn, projekt planu ogólnego Gminy Bytom w ich rejonie wprowadza strefę **SO**. Co do zasady, biorąc pod uwagę charakter strefy otwartej, najbardziej adekwatnej dla obszarów o wysokim potencjale

[118] https://i-biip.um.bytom.pl/

[119] Dane przestrzenne przekazane na potrzeby niniejszej prognozy przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Katowicach

przyrodniczym, zamierzenie to należałoby ocenić jako korzystne, ograniczające ingerencję w ww. siedliska oraz umożliwiające ich ochronę. Niemniej, w profilu dodatkowym strefy **SO**, w obszarze naturowym, wprowadzono *teren zieleni urządzonej*, co może stanowić istotne ryzyko z punktu widzenia ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków z nimi związanych. Co istotne, obszary, w rejonie których zidentyfikowano opisane powyżej siedliska, nie objęte są obecnie planami miejscowymi. Pomimo iż gospodarowanie na terenach leśnych w zasięgu obszaru Natura 2000 nie może odbywać się w oderwaniu od obowiązujących dla tych terenów przepisów odrębnych, w tym wytycznych zawartych w planie zadań ochronnych czy planie urządzenia lasu, to opisywane zamierzenie planistyczne, może otwierać możliwość wprowadzenia przeznaczenia terenów zieleni urządzonej w przyszłych MPZP, tym samym otwiera potencjał do niekorzystnych przekształceń przestrzeni, wpływających potencjalnie negatywnie na przedmioty ochrony ostoi. Zagrożenia związane z dopuszczeniem zieleni urządzonej w opisywanym obszarze, dotyczyć mogą zmian w składzie gatunkowym istniejących zbiorowisk roślinnych, w tym wprowadzanie gatunków obcych, porządkowanie przestrzeni z drzew dziuplastych, stanowiących miejsca schronienia bądź rozrodu nietoperzy, jak również mogą powodować wzrost presji turystycznej, powodującej płoszenie zwierząt czy niszczenie istniejącej szaty roślinnej. Opisywane zagadnienie uznano za potencjalnie problemowe i rozwinięto w rozdziale 10.

8.1.2. REZERWAT SEGIET WRAZ Z OTULINĄ

Na terenie Bytomia zlokalizowany jest jeden rezerwat przyrody, tj. **rezerwat Segiet wraz z otuliną**, położony w północnej części gminy. Rezerwat ma charakter leśny i obejmuje głównie siedliska buczyn. W obszarze obecnego rezerwatu na przestrzeni lat prowadzona była działalność górnicza związana z górnictwem rudnym. Rezerwat Segiet objęty jest ochroną czynną. Dla obszaru rezerwatu obowiązują ustalenia wynikające z aktu powołującego, jak również z przyjętego planu ochrony. W części rezerwatu oraz jego otuliny, obejmującej obszar dawnego wyrobiska dolomitu, powołano odrębną formę ochrony, tj. stanowisko dokumentacyjne Blachówka.

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, w zasięgu rezerwatu przyrody Segiet wykreowano wyłącznie strefę otwartą **SO**, obejmującą tereny leśne. Teren rezerwatu, poza niewielką częścią w rejonie stanowiska dokumentacyjnego Blachówka, gdzie strefa **SO** odpowiada wyznaczonemu w MPZP terenowi lasu[120], nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Co do zasady, biorąc pod uwagę charakter strefy otwartej, najbardziej adekwatnej dla obszarów o wysokim potencjale przyrodniczym, zamierzenie to należałoby ocenić jako korzystne, ograniczające ingerencję w obszar rezerwatu i umożliwiające ochronę jego zasobów przyrodniczych. Niemniej, w profilu dodatkowym strefy **SO**, w obszarze rezerwatu, wprowadzono *teren zieleni urządzonej*, co może stanowić istotne ryzyko dla ochrony tego obszaru. Obszar rezerwatu nie jest objęty planem miejscowym. Pomimo iż gospodarowanie na jego terenie nie może odbywać się w oderwaniu od obowiązujących przepisów odrębnych, w tym wytycznych zawartych w akcie powołującym rezerwat oraz przyjętym planie ochrony czy planie urządzenia lasu, to opisywane zamierzenie planistyczne, może otwierać możliwość wprowadzenia przeznaczenia terenów zieleni urządzonej w przyszłych MPZP, tym samym otwiera potencjał do niekorzystnych przekształceń przestrzeni, wpływających potencjalnie negatywnie na stan środowiska przyrodniczego rezerwatu. W tym miejscu zaznacza się, że rezerwat Segiet jest częściowo udostępniony dla odwiedzających, a w przyjętym planie ochrony wskazano miejsca, gdzie dopuszcza się turystykę i rekreację oraz określono sposoby udostępniania. Natomiast kwestia ta dotyczy wybranych miejsc, a nie całego rezerwatu. Ponadto, w planie ochrony rezerwatu wprowadzono ustalenia do dokumentów planistycznych, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych, w tym m.in. wskazano, że – cyt.: *wszelkie przedsięwzięcia, a w szczególności mogące znacząco oddziaływać na środowisko powinny być lokalizowane w sposób gwarantujący brak negatywnego oddziaływania na rezerwat*. Dopuszczenie w profilu dodatkowym terenu zieleni urządzonej w ramach strefy **SO** obejmującej obszar rezerwatu, nie daje pełnej gwarancji zachowania dotychczasowego stanu

[120] Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, przyjęty uchwałą nr VIII/113/15, teren 01ZL – przeznaczenie podstawowe – las, zasady dotyczące zabudowy i zagospodarowania terenu – zgodnie z zasadami gospodarki leśnej

zasobów przyrodniczych rezerwatu. Opisywane zagadnienie uznano za potencjalnie problemowe i rozwinięto w rozdziale 10.

W obrębie otuliny rezerwatu, na terenach nieobjętych MPZP, obejmujących zbiorowiska leśne oraz dolinę potoku Seget, wyznaczono strefę **SO**. W obszarze objętym MPZP (część otuliny po wschodniej stronie rezerwatu), przyjęto strefy odpowiadające przeznaczeniom, ustalonym w planie miejscowym. Wykreowano tu zarówno strefę **SO** w rejonie terenu wskazanego w MPZP jako teren lasu oraz teren zieleni, strefę **SJ**, odpowiadającą wyznaczonemu terenowi zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej niskiej intensywności oraz strefę **SN**, zgodną w zasięgu z terenem rekreacji i wypoczynku. Zaznacza się, że w obszarze otuliny w zasięgu stref **SJ, SN** znalazły się tereny wolne od zainwestowania, w tym zadrzewione. W ich rejonie, z uwagi na charakter ww. stref istnieje zatem możliwość rozwoju zainwestowania, przy czym podkreśla się, że możliwość ta wynika z już przyjętych ustaleń planistycznych na poziomie planu miejscowego. Obowiązujący plan miejscowy w trakcie procedury planistycznej poddany był ocenie strategicznej oraz opiniowaniu odpowiednich instytucji. Oceniany projekt planu ogólnego Gminy Bytom, jedynie powiela ustalenia uchwalonego planu miejscowego.

8.1.3. UŻYTEK EKOLOGICZNY VERONA

W północnej części Bytomia, znajduje się **użytek ekologiczny Verona**. Użytek ustanowiono w obszarze po dawnej działalności kopalni rud galmanu „Verona". Użytek obejmuje zarówno zbiorowiska leśne, jak i polany śródleśne, w rejonie których zidentyfikowano rzadkie gatunki roślin, ściśle związane z prowadzoną tutaj niegdyś działalnością wydobywczą rud cynkowo – ołowiowych. Teren ten odznacza się zróżnicowaną rzeźbą.

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, w zasięgu użytku ekologicznego Verona wykreowano wyłącznie strefę otwartą **SO**. Teren użytku nie jest obecnie objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Co do zasady, biorąc pod uwagę charakter strefy otwartej, najbardziej adekwatnej dla obszarów o wysokim potencjale przyrodniczym, zamierzenie to należałoby ocenić jako korzystne, ograniczające ingerencję w obszar użytku i umożliwiające ochronę jego zasobów przyrodniczych. Niemniej, w profilu dodatkowym strefy **SO**, w obszarze użytku, wprowadzono *teren zieleni urządzonej*, co może stanowić istotne ryzyko dla ochrony tego obszaru. Obszar użytku nie jest objęty planem miejscowym. Pomimo iż gospodarowanie na jego terenie nie może odbywać się w oderwaniu od obowiązujących przepisów odrębnych, w tym wytycznych zawartych w akcie powołującym czy planie urządzenia lasu, to opisywane zamierzenie planistyczne, może otwierać możliwość wprowadzenia przeznaczenia terenów zieleni urządzonej w przyszłych MPZP, tym samym otwiera potencjał do niekorzystnych przekształceń przestrzeni, wpływających potencjalnie negatywnie na stan środowiska przyrodniczego użytku. Opisywane zagadnienie uznano za potencjalnie problemowe i rozwinięto w rozdziale 10.

8.1.4. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY ŻABIE DOŁY

Południowo – wschodnia część Bytomia, znajduje się w zasięgu **Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły**, powołanego w celu ochrony kompleksu przyrodniczego obejmującego tereny nieużytków, stawów oraz gruntów rolnych, stanowiącego ważną lokalną ostoję ptaków wodno – błotnych.

W granicach Bytomia, w obszarze Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły występuje zróżnicowana mozaika siedlisk, w tym użytki rolne, nieużytki, enklawy zadrzewień oraz stawy. Teren ten, prócz wartości przyrodniczej, stanowi ważne miejsce rekreacji dla mieszkańców gminy i regionu, w tym rekreacji pieszej, rowerowej, wędkarskiej oraz przyrodniczej – jako popularne miejsce obserwacji ptaków. Na opisywanym obszarze chronionym w granicach Bytomia, udostępniono liczne ścieżki spacerowe i miejsca odpoczynku, wyposażone w elementy małej architektury, jak również zaaranżowano miejsca obserwacji ptaków.

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, w rejonie Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Żabie Doły, wykreowano strefę zieleni i rekreacji **SN**. Przyjęte rozwiązanie planistyczne nie wprowadza kierunków zagospodarowania nieadekwatnych do charakteru i sposobu użytkowania analizowanego obszaru chronionego, zarówno bezpośrednio w jego granicach jak i w sąsiedztwie, które mogłyby prowadzić do istotnych przekształceń struktury obszaru oraz ograniczenia funkcji przyrodniczych. Teren, w rejonie którego wyznaczono Zespół

przyrodniczo – krajobrazowy Żabie Doły nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Proponowana w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom strefa **SN** oraz ujęty w jej profilu podstawowym i dodatkowym katalog terenów, stwarza możliwość takiego kształtowania przyszłych ustaleń planistycznych, które pozwolą na współistnienie funkcji przyrodniczych i rekreacyjnych. W ramach strefy dopuszcza się bowiem zarówno formy zagospodarowania związane z ochroną przyrody (*teren zieleni nieurządzonej, teren wód*), jak i z rekreacyjnym użytkowaniem terenu (*teren usług sportu i rekreacji, teren zieleni urządzonej*). Jednocześnie, ze względu na szeroki zakres możliwych sposobów zagospodarowania, na etapie sporządzania planów miejscowych konieczne będzie zachowanie szczególnej ostrożności, w celu utrzymania równowagi pomiędzy funkcjami rekreacyjnymi i przyrodniczymi, istotnymi dla ochrony waloru przyrodniczego tego obszaru.

8.1.5. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY SUCHOGÓRSKI LABIRYNT SKALNY

W północnej części Bytomia powołano **Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Suchogórski Labirynt Skalny**. Obejmuje on obszar dawnych wyrobisk pogórniczych o zróżnicowanej fizjonomii, gdzie ukształtowały się interesujące zbiorowiska roślinne, w tym obejmujące stanowiska roślin chronionych. Obszar ten stanowi lokalną ostoję faunistyczną. Prócz funkcji przyrodniczej, miejsce to stanowi atrakcję turystyczną.

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, w rejonie Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Suchogórski Labirynt Skalny, wykreowano strefę otwarta **SO**. Przyjęte rozwiązanie planistyczne, należy zasadniczo uznać za adekwatne do przyrodniczego charakteru obszaru i sprzyjające zachowaniu jego walorów krajobrazowych. Jednocześnie, w profilu dodatkowym strefy **SO** w analizowanym obszarze, wprowadzono *teren zieleni urządzonej*. Obszar Zespołu przyrodniczo - krajobrazowego Suchogórski Labirynt Skalny nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, zatem dopuszczona w profilu dodatkowym funkcja, przy założeniu jej realizacji na poziomie MPZP, może stanowić potencjalne źródło przekształceń w opisywanym obszarze chronionym, w szczególności poprzez porządkowanie przestrzeni, wprowadzanie elementów małej architektury czy nasadzenia gatunków obcych. Niemniej, z uwagi na obecne użytkowanie rekreacyjne obszaru, potencjalne oddziaływania należy uznać za ograniczone, wymagające jedynie zachowania ostrożności na etapie sporządzania planów miejscowych, w celu utrzymania równowagi pomiędzy funkcjami przyrodniczymi, krajobrazowymi i turystycznymi.

8.1.6. ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY MIECHOWICKA OSTOJA LEŚNA

W północno – zachodniej części Bytomia położony jest **Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Miechowicka Ostoja Leśna**. Opisywany obszar chroniony powołano w celu zachowania fragmentu ekosystemu leśnego wraz z towarzyszącymi zbiornikami wodnymi, doliną cieku oraz polanami śródleśnymi. Część drzewostanu budowana jest tu przez wiekowe drzewa, w tym gatunki egzotyczne, stanowiące pozostałość po dawnych założeniach parkowych. Obszar ten stanowi ostoję faunistyczną, w tym dla gatunków objętych ochroną.

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, w rejonie Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Miechowicka Ostoja Leśna, wykreowano strefę otwarta **SO**. Przyjęte rozwiązanie planistyczne, należy zasadniczo uznać za adekwatne do charakteru obszaru i sprzyjające zachowaniu jego walorów przyrodniczych. Jednocześnie, w profilu dodatkowym strefy **SO** w analizowanym obszarze, wprowadzono *teren zieleni urządzonej*. Obszar opisywanego zespołu przyrodniczo - krajobrazowego nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, zatem dopuszczona w profilu dodatkowym funkcja, przy założeniu jej realizacji na poziomie MPZP, może stanowić potencjalne źródło przekształceń w opisywanym obszarze chronionym, w szczególności poprzez porządkowanie przestrzeni, wprowadzanie elementów małej architektury czy nasadzenia gatunków obcych. Z uwagi na leśny charakter analizowanego obszaru chronionego, opisywane zagadnienie uznano za potencjalnie problemowe i rozwinięto w rozdziale 10.

8.1.7. STANOWISKO DOKUMENTACYJNE BLACHÓWKA

W północnej części Bytomia, w rejonie dawnego wyrobiska dolomitu, powołano **stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej Blachówka**. Walor obszaru stanowią formacje stanowiące pozostałość po

dawnej działalności górniczej, w tym m.in. odsłonięcia skalne, usypiska, wyrobiska, sztolnie czy szyby. Teren ten stanowi ostoję faunistyczną, w tym dla gatunków chronionych, również nietoperzy.

Teren stanowiska dokumentacyjnego Blachówka, objęty jest miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.[121] Przyjęte w ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom strefy funkcjonalne, odpowiadają przeznaczeniom, ustalonym w planie miejscowym. W przeważającej części na obszarze stanowiska dokumentacyjnego wykreowano strefę **SO**, w rejonie terenu wskazanego w MPZP jako teren lasu, w mniejszym zakresie strefę **SN**, obejmującą wschodnią część stanowiska, zgodną w zasięgu z terenem zieleni oraz terenem rekreacji i wypoczynku. Dla terenu lasu, oznaczonego w planie miejscowym jako teren *01ZL*, wskazano przeznaczenie podstawowe – las oraz ustalono zasady dotyczące zabudowy i zagospodarowania terenu – zgodnie z zasadami gospodarki leśnej. Dla terenu zieleni, oznaczonego w planie miejscowym jako teren *01Z*, wskazano przeznaczenie podstawowe – zieleń oraz przeznaczenie uzupełniające – plenerowe usługi sportu i rekreacji. Dla terenu rekreacji i wypoczynku, oznaczonego w planie miejscowym jako teren *US1*, wskazano przeznaczenie podstawowe – plenerowe usługi sportu i rekreacji wraz z zielenią urządzoną oraz przeznaczenie uzupełniające – usługi. W zapisach uchwały podaje się ponadto, że – cyt.: *w granicach stanowiska dokumentacyjnego przyrody nieożywionej wyrobiska powierzchniowego dolomitu Blachówka, wskazanego na rysunku planu, obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu zgodnie z Rozporządzeniem Nr 19/2002 Wojewody Śląskiego z dnia 15 maja 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Śl. Nr 36 poz. 1320 z dnia 27 maja 2002 r.)*.

Mając na uwadze powyższe, w granicach stanowiska dokumentacyjnego Blachówka możliwe jest prowadzenie zagospodarowania zgodnie z ustaleniami obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z tego dokumentu oraz przepisów odrębnych, dotyczących obszaru chronionego. Zakres dopuszczalnych przekształceń oraz sposób użytkowania terenu zostały określone na poziomie planu miejscowego, który podlegał procedurze oceny strategicznej i uzgodnieniom z właściwymi organami. Oceniany projekt planu ogólnego zasadniczo nie wprowadza nowych kierunków zagospodarowania ani nie zwiększa presji przekształceń przestrzennych, a jedynie odzwierciedla funkcje wynikające z obowiązującego MPZP poprzez wyznaczenie stref funkcjonalnych dostosowanych do przyjętych przeznaczeń terenów. Kwestią potencjalnie problemową może być przyjęcie w profilu dodatkowym strefy **SO** *terenu zieleni urządzonej*, w szczególności w odniesieniu do terenów leśnych, w przypadku ewentualnych przyszłych zmian obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Obecnie sposób zagospodarowania oraz zakres dopuszczalnych przekształceń wynika z obowiązującego MPZP i nie jest zmieniany ustaleniami projektu planu ogólnego. Niemniej, przyjęte w planie ogólnym Gminy Bytom rozwiązania mogą stanowić ramę dla przyszłych decyzji planistycznych, dlatego zagadnienie to uznano za potencjalnie problemowe i rozwinięto w rozdziale 10.

8.1.8. POMNIKI PRZYRODY

Na terenie Bytomia, ochronę w formie **pomnika przyrody**, ustanowiono dla dwóch drzew, tj. platanu klonolistnego, rosnącego na terenie Parku Thiele – Wincklerów oraz kasztanowca białego, rosnącego przy ul. Piekarskiej 1.

Na terenach, w rejonie których zlokalizowane są pomniki przyrody, w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, wykreowano strefy planistyczne adekwatne do istnieją zagospodarowania oraz odpowiadające przeznaczeniom terenów ustalonych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W rejonie pomnika przyrody – platanu klonolistnego, przyjęto strefę **SN** – dopowiadającą terenowi zieleni urządzonej *13ZP* wyznaczonemu w MPZP[122]. Pomnik ten został uwzględniony w planie miejscowym, w tym ukazany graficznie na rysunku planu. W treści uchwały ustalono, że dla ww. pomnika przyrody, obowiązują zapisy określone w akcie powołującym.

[121] Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, przyjęty uchwałą nr VIII/113/15
[122] Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, przyjęty uchwałą nr LIV/737/22

W rejonie pomnika przyrody – kasztanowca białego, przyjęto strefę **SU** – odpowiadającą terenowi usług *1.16U* wyznaczonemu w MPZP[123]. Pomnik ten został ustanowiony na mocy uchwały przyjętej przez Radę Miejską w Bytomiu – w 2025 r., tj. po uchwaleniu obowiązującego planu miejscowego, a zatem nie jest on uwzględniony w ww. dokumencie planistycznym. W przypadku przystąpienia do ewentualnej zmiany planu miejscowego, należy uwzględnić opisywany obiekt chroniony, jak również zaleca się wprowadzenie stosownych zapisów ograniczających, które zapewnią użytkowanie terenów w sposób nie powodujących powstania czynników, mogących wpłynąć negatywnie na stan fitosanitarny drzewa.

Podsumowując, przyjęte w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom rozwiązania, nie wprowadzają nowych kierunków zagospodarowania mogących oddziaływać na pomniki przyrody, a ich ochrona zapewniona jest poprzez obowiązujące przepisy odrębne oraz ustalenia szczegółowe MPZP w przypadku drzewa pomnikowego – platan klonolistny.

Zgodnie z treścią uzasadnienia do planu ogólnego Gminy Bytom, formy ochrony przyrody ustanowione w granicach Gminy Bytom, zostały uwzględnione przy sporządzaniu ww. dokumentu.

8.2. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA POWIERZCHNIĘ ZIEMI I GRUNTY

Powierzchnia ziemi i gleby podlegają ochronie na mocy Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska oraz ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom istotną funkcję ochronną w odniesieniu do powierzchni ziemi i gleb pełni wyznaczenie strefy otwartej **SO**, obejmującej w przeważającej części tereny nieobjęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, w tym tereny kompleksu leśnego – grunty leśne. Strefą otwartą objęto także częściowo grunty użytkowane rolniczo, w tym w północno – zachodniej części gminy. Funkcję ograniczającą potencjał przekształceń powierzchni ziemi pełni również strefa zieleni i rekreacji **SN**, wyznaczona zarówno w obszarach o wysokiej wartości przyrodniczej (lokalnie), ale przede wszystkim w zurbanizowanym obszarze Bytomia, w tym na terenach poprzemysłowych, pogórniczych, gdzie środowisko gruntowe charakteryzuje się znaczącym stopniem przekształcenia. Choć strefa ta daje większy potencjał przekształceń przestrzeni w odniesieniu do strefy otwartej, to nadal należy ją traktować jako strefę ograniczającą możliwość rozwoju zainwestowania. Przyjęte rozwiązania planistyczne w zakresie wyznaczenia strefy otwartej ograniczają potencjał przekształceń przestrzeni związanych z rozwojem zainwestowania, sprzyjając utrzymaniu gruntów leśnych oraz części gruntów rolnych w dotychczasowym użytkowaniu, a tym samym sprzyjają ochronie środowiska glebowego. Wyznaczenie strefy otwartej oraz zieleni i rekreacji sprzyja ochronie gruntów przed trwałym uszczelnieniem, co z kolei przekłada się na możliwości zachowania zdolności retencyjnych gruntów. Gospodarowanie terenami w ramach stref zieleni i rekreacji, w przypadku gospodarowania terenami w kierunku zieleni urządzonej czy terenów rekreacyjnych, może sprzyjać ochronie gruntów przekształconych przed degradacją, wynikającą np. z procesów erozyjnych.

W kontekście możliwości zmian sposobu użytkowania terenów – w kierunku potencjalnego rozwoju zainwestowania, ocena oddziaływania ustaleń planu ogólnego ma charakter strategiczny i odnosi się do potencjału zmian sposobu użytkowania, a nie do oddziaływań realizacyjnych związanych z prowadzeniem robót budowlanych. Kluczowym mechanizmem potencjalnych przekształceń jest możliwość zmiany funkcji terenów biologicznie czynnych na funkcje związane z zabudową lub infrastrukturą, co może prowadzić do lokalnego zwiększenia presji na środowisko gruntowe i powierzchnię ziemi. Ocenę potencjalnych oddziaływań odniesiono do obszarów wskazanych w ramach przyjętej metodyki jako **op** i **op–n**.

Skala potencjalnych oddziaływań, wynikających z ocenianych zamierzeń planistycznych, uzależniona jest zarówno od charakteru funkcjonalnego danej strefy, określającego zakres możliwych przekształceń przestrzennych, jak i od stanu wyjściowego gruntów, determinującego ich wrażliwość na zmiany sposobu użytkowania.

[123] Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, przyjęty uchwałą nr LIV/738/22

Biorąc pod uwagę charakter stref planistycznych, w których dopuszczono możliwość przekształceń, wskazuje się, że potencjalny wpływ na analizowany komponent środowiska będzie zróżnicowany. **Najniższy poziom presji** dotyczy stref związanych z uzupełnianiem istniejącej struktury osadniczej, w szczególności stref, których wiodący charakter funkcjonalny wskazuje na możliwości lokowania zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, gdzie potencjalne przekształcenia mają charakter lokalny i dotyczą terenów położonych w sąsiedztwie utrwalonego zainwestowania. Analogicznej skali oddziaływań można spodziewać się w obszarze uzupełnienia zabudowy (OUZ), z uwagi na przyjęte kryteria jego wyznaczenia – w dowiązaniu do zabudowy istniejącej. **Średni poziom presji** może wystąpić w strefach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i strefach usług, w których możliwa jest większa intensywność zagospodarowania oraz wyższy udział powierzchni uszczelnionych. **Najwyższy potencjał przekształceń** powierzchni ziemi wiąże się natomiast ze strefą handlu wielkopowierzchniowego, gospodarczą oraz komunikacyjną, gdzie możliwe jest zajęcie większych powierzchni terenu oraz trwała zmiana sposobu użytkowania gruntów. Należy jednak dodać, że w ramach ww. stref środowisko gruntowe jest w znacznej części przypadków silnie przekształcone. **Analizując obecny stan środowiska gruntowego** zauważa się, że możliwe przekształcenia dotyczą zarówno terenów o niższym stopniu przekształcenia środowiska gruntowego, np. gruntów użytkowanych rolniczo bądź nieużytków, gdzie gospodarki tej zaniechano, jak również terenów już przekształconych antropogenicznie, obejmujących grunty nasypowe, o obniżonej wartości użytkowej.

W przypadku terenów mało przekształconych, o zachowanej pokrywie glebowej, z punktu widzenia jakościowego, rozwój zainwestowania może być rozpatrywany jako zjawisko niekorzystne. Należy zaznaczyć, że w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom możliwy rozwój zainwestowania w rejonie ww. gruntów jest ograniczony przestrzennie do terenów o niewielkiej powierzchni, położonych w sąsiedztwie istniejącej zabudowy, tak więc oddziaływanie to będzie ograniczone poprzez czynnik przestrzenny. Ponadto, możliwy rozwój zainwestowania kosztem terenów o małym stopniu przekształcenia, dotyczy zasadniczo stref o najniższym potencjale presji, tj. stref **SJ** (północna oraz północno – zachodnia część gminy). W odniesieniu do stref o średnim poziomie presji, tj. strefy **SW** i **SU**, na mocy ocenianego projektu planu ogólnego Gminy Bytom, potencjalny rozwój zainwestowania w ramach ww. stref, dotyczy również terenów o ograniczonej powierzchni, lokowanych zasadniczo w obszarach silnie zurbanizowanych, w rejonie których środowisko glebowe pozostaje pod wpływem presji antropogenicznej. Analizując wykreowane w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom strefy planistyczne, zauważa się, że pod względem zasięgu przestrzennego, największe obszary możliwego potencjału rozwoju zainwestowania, dotyczą strefy **SP**, tj. strefy o najwyższym potencjale przekształceń. Należy jednak zauważyć, że środowisko gruntowe terenów możliwego rozwoju zainwestowania w ramach ww. stref jest w części przypadków silnie przekształcone. Strefy te obejmują lokalnie tereny pogórnicze i poprzemysłowe, o różnym charakterze, od terenów odkrytych gruntów nasypowych po tereny przekształcone, z utrwaloną strukturą roślinności spontanicznej. Potencjalne przekształcenia związane z wprowadzeniem funkcji gospodarczych na tych terenach mogą wiązać się z dużą zmianą sposobu użytkowania terenu, jednak ich znaczenie w odniesieniu do ochrony gleb jest ograniczone. W tym kontekście, lokalizacja funkcji wymagających większego przekształcenia powierzchni ziemi na terenach już zdegradowanych, należy uznać za rozwiązanie korzystniejsze z punktu widzenia ochrony środowiska glebowego. W rejonie gruntów o wysokim stopniu przekształcenia możliwy będzie także rozwój zainwestowania w ramach wybranych stref **SJ, SW** oraz strefy **SH**.

Biorąc pod uwagę zarówno stopień przekształcenia środowiska gruntowego, potencjał przekształceń wynikający z charakteru stref planistycznych oraz powierzchnię terenów, w rejonie których na mocy ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom otwarto potencjał przekształceń przestrzeni, największej skali oddziaływań należy spodziewać się w przypadku stref: **1SP** – obejmującej powierzchnie użytkowane rolniczo oraz enklawy zadrzewień, wskazywanej w obowiązującym MPZP jako teren zielni naturalnej[124], **45SP** – obejmującej powierzchnie

[124] Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, przyjęty uchwałą nr XXI/191/25

użytkowane rolniczo oraz nieużytki, w tym powierzchnie zadrzewione (brak MPZP) oraz **51SP** – obejmującej powierzchnie użytkowane rolniczo, wskazywanej w obowiązującym MPZP jako teren zieleni[125].

Wskazane powyżej tereny stanowią lokalne wyjątki, w których możliwe przekształcenia mogą wiązać się z większą ingerencją w środowisko gruntowe, z uwagi na obecność gruntów o zachowanej pokrywie glebowej oraz większą powierzchnię obszarów objętych potencjałem przekształceń. W pozostałych przypadkach rozwój zainwestowania dotyczy w przeważającej mierze terenów już przekształconych antropogenicznie lub terenów o niewielkiej powierzchni, położonych w sąsiedztwie istniejącej zabudowy, co ogranicza skalę oddziaływań. W skali całej gminy, przyjęte w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom rozwiązania należy ocenić jako sprzyjające ochronie środowiska glebowego, poprzez koncentrację potencjalnych przekształceń w obszarach już zurbanizowanych oraz ograniczenie presji na grunty o najniższym stopniu przekształcenia (leśne, lokalnie rolnicze).

8.3. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Wody powierzchniowe i podziemne podlegają ochronie na mocy *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* oraz *ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne.*

8.3.1. WODY POWIERZCHNIOWE

Bytom położony jest strefie głównego działu wodnego I rzędu, rozdzielającego dorzecza Wisły i Odry. Do głównych cieków przepływających przez obszar Bytomia, należy zaliczyć: Bytomkę, Szarlejkę, potok Seget, Miechowicki Potok oraz Rokitnicki Potok. W obszarze gminy występują także mniejsze cieki. W południowej części gminy, przez niewielki obszar przepływa także Lipinka, dopływ Bytomki. Cieki budujące układ hydrograficzny Bytomia, charakteryzują się zróżnicowanym stanem przekształcenia koryta, jak również różny jest charakter obecnego zainwestowania terenów, przez które przepływają.

Analizując projekt planu ogólnego Gminy Bytom w zakresie proponowanych ustaleń, zauważa się, że przyjęte strefy planistyczne dla obszarów, w rejonie których identyfikuje się wody powierzchniowe płynące, zasadniczo odzwierciedlają aktualny stan zagospodarowania terenów i / lub aktualną sytuację planistyczną w zakresie obowiązujących MPZP:

- Bytomka – na przeważającym przebiegu cieku, w rejonie otwartego koryta, przyjęto strefę **SN**, w mniejszym stopniu **SO**, jak również strefy funkcjonalne odzwierciedlające stan zagospodarowania, tj. **SU, SK**. W początkowym biegu Bytomki wyznaczono także strefy otwierające potencjał przekształceń przestrzeni, tj. **2SW, 117SU**. Strefy te obejmują tereny silnie przekształcone, a rzeka ta w ich rejonie płynie w uregulowanym korycie.
- Lipinka – w rejonie, przez który przepływa ww. ciek, przyjęto strefę **SN**, adekwatnie do charakteru terenu.
- Graniczny Potok – ciek stanowiący dopływ Bytomki, przepływający przez południowo – wschodnią część Bytomia. W jego rejonie w większości przyjęto strefę **SN**, adekwatnie do charakteru terenów przez które przepływa, jak również strefy funkcjonalne odzwierciedlające stan zagospodarowania, tj. **SP, SK**. W początkowym biegu opisywanego cieku wyznaczono także strefę otwierającą potencjał przekształceń przestrzeni, tj. **45SP**.
- Miechowicki Potok – ciek ten w obszarze Bytomia częściowo przepływa w korycie otwartym, częściowo został ujęty w podziemny kolektor. W zasięgu koryta otwartego przyjęto strefę **SN**, jak również strefy funkcjonalne odzwierciedlające istniejący stan zagospodarowania, tj. **SI, SK**.
- Rokitnicki Potok – przepływający przez obszar kompleksu leśnego Lasu Bytomskiego. W rejonie cieku przyjęto w większości strefę **SO**. W początkowym biegu, gdzie ciek przepływa przez tereny zabudowy mieszkaniowej, ciek ujęto w strefie **SN**. Ponadto w biegu cieku wskazano również strefy funkcjonalne odzwierciedlające istniejący stan zagospodarowania, tj. **SK**.
- Bezimienny ciek przepływający przez północno – zachodnią część Bytomia. W rejonie cieku przyjęto w większości strefę **SO**, w mniejszym stopniu strefy funkcjonalne odzwierciedlające stan

[125] Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, przyjęty uchwałą nr X/119/13

zagospodarowania, tj. **SK**. Początkowy bieg cieku objęto także strefą otwierającą potencjał przekształceń przestrzeni, tj. strefą **4SJ**.

- Seget – przepływający przez obszar kompleksu leśnego Lasu Bytomskiego w północnej części Bytomia, jak również w rejonie terenów zainwestowanych. W rejonie cieku przyjęto w większości strefę **SO**, lokalnie **SN**. Ponadto w biegu cieku wskazano również strefy funkcjonalne odzwierciedlające istniejący stan zagospodarowania, tj. **SU, SP**.
- Szarlejka – przepływająca przez północną część Bytomia, w obszarze leśnym oraz zainwestowanym. W rejonie cieku przyjęto w większości strefę **SO**, wskazano również strefy funkcjonalne odzwierciedlające istniejący stan zagospodarowania, tj. **SK, SP**. W rejonie cieku wyznaczono także strefy otwierające potencjał przekształceń przestrzeni, tj. **17SW, 9SK**.

Jak wykazano powyżej, przyjęte w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom zamierzenia planistyczne, należy ocenić jako zasadniczo ochronne względem wód płynących, w kontekście możliwego potencjału otwarcia zainwestowania w obszarach dolin cieków, w tym w bezpośrednim sąsiedztwie ich koryt. Istotne znaczenie ma tu przyjęcie stref **SO, SN**, w rejonie cieków, tj. stref o największym potencjale ochronnym względem środowiska. Rozwiązanie to ogranicza możliwości lokowania w bezpośrednim sąsiedztwie cieków, potencjalnych źródeł zanieczyszczeń, związanych z funkcjonowaniem obszarów intensywnej zabudowy, w tym np. emitowanych na skutek prowadzonej działalności gospodarczej. Utrzymanie terenów biologicznie czynnych w rejonie cieków wodnych, w tym porośniętych roślinnością naturalną, stanowiącą otulinę biologiczną cieków, wspiera naturalne procesy retencji oraz samooczyszczania cieków oraz może korzystnie wpływać na stabilizację lokalnego bilansu wodnego.

Lokalnie w rejonie cieków, wyznaczono także strefy planistyczne, otwierające potencjał przekształcenia przestrzeni, gdzie możliwa zmiana użytkowania terenów, będzie związana z rozwojem zabudowy. Niemniej, zaznacza się, że samo wyznaczenie stref funkcjonalnych nie przesądza o bezpośredniej ingerencji w koryta cieków ani o sposobie gospodarowania wodami na tych terenach, które to działania podlegają regulacjom przepisów odrębnych. Nie można także jednoznacznie wykluczyć wpływu na wody powierzchniowe płynące, jednakże określenie skali presji, nie jest możliwe do określenia z poziomu oceny projektu planu ogólnego Gminy Bytom. Zidentyfikowane odcinki cieków, w których sąsiedztwie otwarto potencjał przekształceń przestrzeni, należy traktować jako obszary wrażliwe, wymagające uwagi na każdym z etapów inwestycyjnych.

Do elementów sieci hydrograficznej Bytomia zaliczają się również liczne zbiorniki wodne, o charakterze naturalnym oraz antropogenicznym, w tym powstałe na skutek prowadzonej na przestrzeni lat działalności górniczej. W obszarze Bytomia, zbiorniki wodne występują zarówno na terenach o wysokim potencjale przyrodniczym, ale także w zurbanizowanej części gminy, na terenach parkowych i rekreacyjnych czy na obszarach nieużytków, w tym o charakterze poprzemysłowym. Do istotnych zbiorników wodnych, pod względem zajmowanej powierzchni oraz pełnionych funkcji ekologicznych, zliczyć należy: stawy w obszarze Zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Żabie Doły w Bytomiu, w tym Staw Zarwany, Kolejarz, Żabie Doły, położone w obszarze leśnym Stawy Miechowickie, stawy zapadliskowe na granicy Karbia i Miechowic, tj. staw Brantka i Staw Zapadliskowy, Staw Grota i Staw Galman w Parku Grota, niewielkie oczka wodne w rezerwacie Segiet i na obszarze Zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Miechowicka Ostoja Leśna, stawy w dolinie Bytomki, w tym Staw Niemiecki, Staw Zumerek w obszarze pola golfowego, Staw Amendy w Parku Amendy, Stawy Północy i Południowy w Parku Miejskim, Staw Pod Topolami, stawy Syrenka i Barbara w rejonie ul. Kędzierzyńskiej oraz staw zapadliskowy w północno – wschodniej części Bytomia.

W rejonie wymienionych zbiorników wodnych, w projekcie planu ogólnego przyjęto strefy **SO, SN**. Przyjęte rozwiązanie planistyczne, należy ocenić jako korzystne z punktu widzenia ochrony wód powierzchniowych stojących. Wyznaczenie stref **SO, SN** w rejonie zbiorników wodnych, sprzyja zachowaniu ich obecnego charakteru, poprzez ograniczenie presji związanej z możliwością lokowania intensywnego zainwestowania w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Ochrona zbiorników wodnych umożliwia zachowanie ich funkcji środowiskowych i społecznych. Zbiorniki wodne, prócz roli retencyjnej, wpływają korzystnie na lokalny mikroklimat, stanowią ostoje faunistyczne

oraz pełnią istotną rolę w krajobrazie, jak również są miejscami chętnie wybieranymi w celach rekreacji i wypoczynku.

Podsumowując, przyjęte w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom rozwiązania planistyczne, należy ocenić jako zasadniczo ochronne w odniesieniu do wód powierzchniowych, zarówno płynących, jak i stojących. Wprowadzenie stref **SO, SN** wzdłuż odcinków cieków oraz w rejonie zbiorników wodnych, ogranicza możliwość rozwoju zainwestowania w ich bezpośrednim sąsiedztwie, tym samym ogranicza możliwość bezpośredniej niekorzystnej presji antropogenicznej. Ma to również istotne znaczenie z punktu widzenia ochrony przyrody. Doliny cieków oraz zbiorniki wodne stanowią lokalne siedliska i miejsca rozrodu wielu gatunków zwierząt, w tym podlegających ochronie płazów i ptaków, jak również – doliny cieków – pełnią funkcję lokalnych korytarzy ekologicznych, umożliwiających migrację organizmów. Przyjęty kierunek zagospodarowania sprzyja zatem zachowaniu ciągłości ww. struktur przyrodniczych oraz utrzymaniu ich funkcji ekologicznej.

8.3.2. WODY PODZIEMNE

Oddziaływanie ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom na wody podziemne należy rozpatrywać w dwóch aspektach: ilościowym, związanym z potencjalnym zwiększeniem stopnia zainwestowania poza przyrodniczego w obszarze Bytomia, prowadzącego do wzrostu stopnia uszczelnienia powierzchni i ograniczenia infiltracji wód opadowych do gruntu, zasilających wody podziemne, oraz jakościowym, odnoszącym się do możliwości wystąpienia presji związanej z funkcjonowaniem określonych typów zagospodarowania. Ocena ta ma charakter strategiczny i dotyczy potencjału przekształceń przestrzeni, a nie oddziaływań realizacyjnych, które mogą zostać określone dopiero na etapie realizacji konkretnych przedsięwzięć bądź w przypadku terenów nie objętych planami miejscowymi – doprecyzowane na etapie sporządzania tych dokumentów.

W ujęciu ilościowym, przyjęte w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom rozwiązania nie wprowadzają istotnych zmian w skali gminy. Obszary, w których otwarto potencjał przekształceń przestrzeni (**op** i **op–n**), stanowią niewielki udział w jego powierzchni, określony na poziomie około 3,7 % całej powierzchni gminy. Należy zatem przyjąć, że ograniczony zasięg terenów otwierających potencjał przekształceń nie spowoduje istotnego zwiększenia skali uszczelnienia powierzchni w ujęciu całego obszaru gminy. Utrzymanie rozległych terenów biologicznie czynnych w ramach przede wszystkim strefy **SO**, również w ramach strefy **SN**, sprzyja zachowaniu możliwości infiltracji wód opadowych i roztopowych, wspierając procesy naturalnego zasilania wód podziemnych, co ma szczególne znaczenie w kontekście obserwowanych zmian klimatycznych i wzrostu częstości zjawisk suszy. Należy także zaznaczyć, że skala możliwego ograniczenia infiltracji jest zróżnicowana w zależności od charakteru stref, w ramach których otwarto potencjał inwestycyjny, przy czym najniższy poziom potencjalnego uszczelnienia dotyczy stref **SJ**, wyższy stref **SW** i **SU**, a najwyższy stref **SH, SP** i **SK**. Realizacja inwestycji w ramach ww. stref może wpływać na kształtowanie się zasobów wód podziemnych w skali lokalnej. Pojawienie się nowych obiektów budowlanych wraz z towarzyszącą infrastrukturą na obszarach dotychczas funkcjonujących jako powierzchnie wolne od zainwestowania będzie wiązało się z trwałym uszczelnieniem części powierzchni ziemi, co może powodować lokalne ograniczenie infiltracji i retencji glebowej. Lokalnie, w przypadku potencjalnej realizacji obszarów zainwestowanych o większej powierzchni, może dochodzić do wzrostu tempa spływu powierzchniowego z terenów utwardzonych. W sąsiedztwie istniejącej zabudowy możliwa jest również kumulacja tego typu oddziaływań w skali lokalnej.

W aspekcie jakościowym, potencjalne oddziaływania na wody podziemne związane są z charakterem funkcjonalnym stref, w których dopuszczono możliwość rozwoju zainwestowania, w szczególności z możliwością lokalizacji funkcji mogących stanowić źródło zanieczyszczeń. Najwyższy potencjał presji w tym zakresie dotyczy przede wszystkim stref gospodarczych **SP**, w których dopuszcza się lokalizację działalności produkcyjnej. Działalność przemysłowa może wiązać się z ryzykiem pojawienia się czynników wpływających niekorzystnie na jakość wód podziemnych, w szczególności w przypadku prowadzenia procesów technologicznych wymagających magazynowania substancji, mogących stanowić potencjalne źródło zanieczyszczeń lub niewłaściwego zabezpieczenia obiektów infrastruktury. W pozostałych strefach, potencjalna presja jakościowa ma charakter

ograniczony, a potencjalny wpływ funkcjonowania danych inwestycji (mieszkaniowych, usługowych), zależeć będzie przede wszystkim od przyjętego sposobu gospodarki wodno – ściekowej. Z uwagi na stopień ogólności ocenianego dokumentu oraz brak szczegółowych danych dotyczących możliwych przyszłych inwestycji, na obecnym etapie nie jest możliwe jednoznaczne określenie kierunku i skali potencjalnej presji na jakość wód podziemnych. Przedstawione zagrożenia mają charakter potencjalny, a faktyczne oddziaływania będą uzależnione od rodzaju inwestycji, przyjętych rozwiązań projektowych oraz zastosowanych technologii. Kwestia ta wymaga doprecyzowania na realizacji inwestycji bądź sporządzania planów miejscowych, dla terenów które nie zostały dotychczas nimi objęte. Skala wpływu na wody podziemne, zarówno w ujęciu ilościowym, jak i jakościowym, pozostaje bezpośrednio związana z rozwiązaniami przyjętymi w zakresie gospodarki wodno – ściekowej.

Analizując rozkład przestrzenny wyznaczonych stref planistycznych oraz ich powierzchnię, zauważa się, że w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom jednym z kluczowych założeń o charakterze ochronnym dla wód podziemnych, zarówno w ujęciu ilościowym, jak i jakościowym, jest wyznaczenie strefy **SO** obejmującej tereny leśne, a także fragmenty użytków rolnych i nieużytków w zachodniej części Bytomia, charakteryzującej się niższym stopniem urbanizacji, oraz strefy **SN** w jego części wschodniej, w rejonie obszarów zainwestowanych. Z uwagi na ograniczone możliwości rozwoju inwestycji w ramach ww. stref, założenie to sprzyja zachowaniu powierzchni biologicznie czynnych, co przekłada się na ochronę terenów alimentacji wód podziemnych. Jednocześnie ograniczenie możliwości lokalizacji funkcji mogących stanowić źródło zanieczyszczeń w obrębie opisywanych stref, może wspierać utrzymanie dobrego stanu jakościowego wód podziemnych.

GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH (GZWP)

Północny i zachodni obszar Bytomia znajduje się w zasięgu dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, tj. **GZWP nr 329 Zbiornik Bytom** oraz **GZWP nr 330 Zbiornik Gliwice**. Powyższe uwarunkowanie, zostało uwzględnione przy sporządzaniu planu ogólnego, a kwestia ta została opisana w uzasadnieniach do planu.

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, w obszarze **GZWP nr 329 Zbiornik Bytom**, zasadniczo wykreowano strefy dopowiadające aktualnemu charakterowi terenów, w obszarach nieobjętych MPZP, oraz strefy odpowiadające zagospodarowaniu oraz obowiązującym ustaleniom planistycznym, na obszarach objętych MPZP. Co istotne, dominujący udział w zasięgu Zbiornika Bytom ma strefa otwarta **SO**, ustanowiona dla obszaru leśnego Lasu Bytomskiego. Lokalnie przyjęto także strefy, które otwierają potencjał rozwoju zainwestowania, w tym strefy bądź ich fragmenty: **114SU, 17SW, 3SP, 2SH, 5SP**.

Założenie projektu planu ogólnego Gminy Bytom polegające na przyjęciu na znacznym obszarze analizowanego GZWP strefy otwartej, która co do zasady ogranicza możliwości inwestycyjne, należy uznać za korzystne, w świetle bilansu wodno – gospodarczego ww. zbiornika, tj. jego niewielkich rezerw zasobowych. Dominujący udział strefy **SO** w zasięgu zbiornika, będzie sprzyjał zachowaniu terenów infiltracji, tym samym, zasilania wód podziemnych. Ograniczenie wyznaczenia stref otwierających potencjał przekształcenia przestrzeni do niewielkich powierzchniowo terenów w ramach stref: **114SU, 17SW, 3SP, 2SH, 5SP**, ogranicza skalę możliwego oddziaływania w ujęciu ilościowym. Jednakże, z uwagi na bardzo słabą izolację zbiornika, obszary te należy traktować jako wrażliwe w kontekście potencjalnych oddziaływań jakościowych. Skala i charakter ewentualnej presji uzależnione będą od rodzaju przyszłego zagospodarowania, zastosowanych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno – ściekowej oraz sposobu zabezpieczenia obiektów mogących stanowić źródło zanieczyszczeń. Na poziomie planu ogólnego Gminy Bytom, przyjęte ustalenia nie wprowadzają rozstrzygnięć bezpośrednio odnoszących ostatecznego zagospodarowania terenów oraz przyjętych rozwiązań technicznych, np. w zakresie gospodarowania wodami. Uwzględniając powyższe, przyjęty kierunek zagospodarowania należy ocenić jako zasadniczo zgodny z potrzebą ochrony zbiornika, przy jednoczesnym wskazaniu, że przyszłe zamierzenia inwestycyjne winny uwzględniać rozwiązania z zakresu ochrony wód.

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, w obszarze **GZWP nr 330 Zbiornik Gliwice**, zasadniczo wykreowano strefy dopowiadające aktualnemu charakterowi terenów, w obszarach nieobjętych MPZP, oraz strefy odpowiadające zagospodarowaniu oraz obowiązującym ustaleniom planistycznym, na obszarach objętych MPZP. Znaczny udział w zasięgu Zbiornika Gliwice ma strefa otwarta **SO**, ustanowiona dla obszaru leśnego Lasu

Bytomskiego. Lokalnie przyjęto także strefy, które otwierają potencjał rozwoju zainwestowania, w tym strefy bądź ich fragmenty: **4SJ, 21SJ, 12SJ, 24SJ, 61SJ**. Podobnie jak w przypadku Zbiornika Bytom, opisane zamierzenia planistyczne należy ocenić jako korzystne z punktu widzenia możliwości ochrony zasobów zbiornika oraz jakości jego wód. Niewielka powierzchnia terenów otwierających możliwości zainwestowania, jak również sam charakter stref, stanowi czynnik ograniczający możliwe niekorzystne oddziaływanie na zbiornik w zakresie bilansu wodnego oraz chemizmu wód.

Dla GZWP nr 330 Zbiornik Gliwice, ustanowiono obszar ochronny.[126] Dla całego obszaru ochronnego, wskazano zakazy dotyczące wykonywania robót i czynności w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, działalności górniczej sposobem odkrywkowym oraz w zakresie możliwości lokowania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Dodatkowo, z uwagi na zróżnicowaną podatność GZWP na zanieczyszczenia oraz sposób użytkowania i zagospodarowania przestrzennego terenu zbiornika, obszar ochronny podzielono na podstrefy. W granicach Bytomia, wskazuje się na podobszary A2, B1 oraz B2. Dla podobszaru A2 wskazano dodatkowe ograniczenia gospodarowania terenami. Prócz wskazań z zakresu gospodarki wodno – ściekowej, wprowadzono także zakaz stosowania nawozów naturalnych w postaci płynnej, lokalizowania ferm chowu lub hodowli zwierząt i grzebania martwych zwierząt.

Biorąc pod uwagę oceniane zamierzenia planistyczne, przy ogólnym charakterze planu ogólnego, wskazuje się, że przyjęte strefy planistyczne zasadniczo odpowiadają na wskazane dla obszaru ochronnego GZWP ograniczenia. Nie wprowadzono tu nowych stref otwarcia potencjału gospodarowania przestrzenią w zakresie górnictwa odkrywkowego czy lokowania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko czy przedsięwzięć związanych z hodowlą i chowem zwierząt, bądź miejsc grzebania zwierząt. Przewidziana możliwość rozwoju zainwestowania w rejonie stref **SJ** dotyczy zasadniczo niewielkich powierzchni, a sam charakter strefy, gdzie głównym kierunkiem przekształceń są tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, również nie stoi w sprzeczności z wskazanymi ograniczeniami. Zaznacza się jednakże, przy lokowaniu nowej zabudowy, należy uwzględnić wskazania szczegółowe, dotyczące gospodarki ściekowej. W kontekście ograniczeń dotyczących gospodarki rolniczej, wskazuje się, że strefą **SO** objęto również tereny użytkowane rolniczo, co można interpretować jako utrzymanie ich dotychczasowej funkcji. Kwestie związane ze sposobem prowadzenia produkcji rolnej, w tym stosowaniem nawozów, pozostają jednakże poza zakresem regulacji planu ogólnego.

UJĘCIA WODY ORAZ ICH STREFY OCHRONNE

Jak wskazano w uzasadnieniach do planu ogólnego Gminy Bytom, przy ustalaniu stref planistycznych, uwzględniono występujące na terenie gminy ujęcia wód. Dla terenów, na których zlokalizowane są ujęcia wód wyznaczono strefy planistyczne, wynikające z ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, lokalnych uwarunkowań oraz istniejącego sposobu zagospodarowania terenu. Na terenie Gminy Bytom zidentyfikowano jeden teren ochrony bezpośredniej ujęcia wód podziemnych, zlokalizowany przy ul. Celnej, ustanowiony decyzją nr *GL.ZUZ.1.4210.535.2022.AD z dnia 23 lutego 2023 r. Dyrektora Zarządu Zlewni w Gliwicach* dla osoby prawnej. Zgodnie z rozporządzeniem *Wojewody Śląskiego z dnia 15 września 2023 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęć wód podziemnych z utworów węglanowych triasu Zabrze – Mikulczyce i Zabrze – Grzybowice* (Dz. Urz. Woj. Śl. z 2023 r. poz. 7026), ustanowiona została ww. strefa ochronna. Nieznaczny fragment Gminy Bytom, tj. południowo – zachodni rejon ul. Gajowej, zlokalizowany jest w podstrefie B terenu ochrony pośredniej ww. ujęcia wód podziemnych. Przy ustalaniu gminnego katalogu stref planistycznych w planie ogólnym Gminy Bytom uwzględniono występującą na terenie Gminy Bytom ww. strefę ochronną. Wyznaczona w planie ogólnym, w przedmiotowym rejonie, strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną **SJ**, wynika z ustaleń obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, przy uwzględnieniu ochrony ustalonej w tym planie miejscowym.

[126] Rozporządzenie Wojewody Śląskiego z dnia 25 września 2023 r. w sprawie ustanowienia obszaru ochronnego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 330 – Zbiornik Gliwice (Dz. Urz. Woj. Śl. z 2023 r., poz. 7220)

8.3.3. WPŁYW NA JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD

Obszar Bytomia położony jest w obszarze zlewni pięciu **Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP)**, tj. JCWP o nazwie Bytomka (PLRW 60000611649), JCWP o nazwie Drama od źródeł do zb. Dzierżno Małe (PLRW 600006116673), JCWP o nazwie Stoła od źródła do Kanara (PLRW 600009118163), JCWP o nazwie Szarlejka (PLRW 200006212669) oraz JCWP o nazwie Brynica od zb. Kozłowa Góra do ujścia (PLRW 20000621269), przy czym w granicach Bytomia wśród cieków istotnych dla ww. JCWP wskazuje się jedynie cieki istotne dla JCWP Bytomka (Bytomka, Rokitnicki Potok) oraz JCWP Szarlejka (Szarlejka, Seget). W przypadku pozostałych JCWP obszar gminy stanowi fragment ich zlewni, bez bezpośredniej obecności cieków istotnych.

Wszystkie ww. JCWP charakteryzują się złym stanem ogólnym, a możliwość osiągnięcia celów środowiskowych została określona jako zagrożona. Stan/potencjał ekologiczny JCWP determinowany jest głównie przez presje hydromorfologiczne, jak również przez czynniki wpływające na jakość wód. Cele środowiskowe dla analizowanych JCWP zostały w większości złagodzone lub objęte odstępstwami czasowymi, przy zachowaniu zasady braku pogorszenia stanu wód oraz konieczności realizacji działań naprawczych w skali zlewni, wskazanych w planach gospodarowania wodami (IIaPGW).

Ustalenia planu ogólnego, jako dokumentu ramowego, nie wprowadzają bezpośrednich wskazań realizacji inwestycji, mogących stanowić źródło oddziaływań na JCWP. Potencjalne oddziaływania wynikające z ocenianych ustaleń planistycznych, należy rozpatrywać w kontekście oddziaływań na cieki istotne JCWP oraz w kontekście potencjalnych oddziaływań w obszarze ich zlewni.

Analizując projekt planu ogólnego w zakresie proponowanych ustaleń, zauważa się, że przyjęte strefy planistyczne dla obszarów, w rejonie których identyfikuje się cieki istotne dla JCWP, zasadniczo odzwierciedlają aktualny stan zagospodarowania terenów i / lub aktualną sytuację planistyczną w zakresie obowiązujących MPZP:

- Bytomka – na przeważającym przebiegu cieku, w rejonie otwartego koryta, przyjęto strefę **SN**, w mniejszym stopniu **SO**, jak również strefy funkcjonalne odzwierciedlające stan zagospodarowania, tj. **SU, SK**. W początkowym biegu Bytomki wyznaczono także strefy otwierające potencjał przekształceń przestrzeni, tj. **2SW, 117SU**. Strefy te obejmują tereny silnie przekształcone, a rzeka ta w ich rejonie płynie w uregulowanym korycie.
- Rokitnicki Potok – przepływający przez obszar kompleksu leśnego Lasu Bytomskiego. W rejonie cieku przyjęto w większości strefę **SO**. W początkowym biegu, gdzie ciek przepływa przez tereny zabudowy mieszkaniowej, ciek ujęto w strefie **SN**. Ponadto w biegu cieku wskazano również strefy funkcjonalne odzwierciedlające istniejący stan zagospodarowania, tj. **SK**.
- Szarlejka – przepływająca przez północna część Bytomia, w obszarze leśnym oraz zainwestowanym. W rejonie cieku przyjęto w większości strefę **SO**, wskazano również strefy funkcjonalne odzwierciedlające istniejący stan zagospodarowania, tj. **SK, SP**. W rejonie cieku wyznaczono także strefy otwierające potencjał przekształceń przestrzeni, tj. **17SW, 9SK**.
- Seget – przepływający przez obszar kompleksu leśnego Lasu Bytomskiego w północnej części Bytomia, jak również w rejonie terenów zainwestowanych. W rejonie cieku przyjęto w większości strefę **SO**, lokalnie **SN**. Ponadto w biegu cieku wskazano również strefy funkcjonalne odzwierciedlające stan zagospodarowania, tj. **SU, SP**.

Jak wykazano powyżej, ustalenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom dla terenów w rejonie cieków istotnych z punktu widzenia JCWP Bytomka i JCWP Szarlejka, w przeważającej części odzwierciedlają istniejący sposób zagospodarowania oraz aktualną sytuację planistyczną. W przeważającej skali, wzdłuż cieków istotnych dla ww. JCWP przyjęto strefy **SO, SN**, a zamierzenie to sprzyja zachowaniu istniejącej struktury przestrzeni w sąsiedztwie koryt cieków i nie wprowadza nowych przesłanek do ingerencji w te cieki, w tym np. poprzez regulację bądź obudowę koryt, na odcinkach o naturalnym przebiegu. W odniesieniu do cieków przebiegających przez kompleksy leśne (Rokitnicki Potok, Seget), przyjęcie stref **SO** oznacza utrzymanie funkcji przyrodniczych i brak podstaw do ingerencji w koryta, co jest spójne z potrzebą ograniczania presji hydromorfologicznych wskazanych dla JCWP. W przypadku rzeki Bytomki, wprowadzenie lokalnie stref otwierających potencjał przekształceń (**2SW,**

117SU) dotyczy terenów już zasadniczo przekształconych, w których koryto cieku jest technicznie ukształtowane, uregulowane. Ustalenia te nie generują nowych mechanizmów presji hydromorfologicznej w stosunku do stanu obecnego. Analogiczna sytuacja dotyczy Szarlejki, gdzie wskazanie stref otwierających potencjał przekształceń (**17SW, 9SK**) występuje lokalnie, w obszarach już zainwestowanych, gdzie rzeka jest całkowicie uregulowana. Przyszły możliwy sposób zagospodarowania terenów w sąsiedztwie cieków, należy doprecyzować przy realizacji przyszłych inwestycji, przy uwzględnieniu przepisów krajowych, dotyczących ochrony wód, w sposób ograniczający możliwą potencjalną presję, mogącą wpłynąć na możliwości osiągnięcia celów środowiskowych JCWP.

W odniesieniu do możliwych oddziaływań w skali całych zlewni JCWP obejmujących obszar Bytomia, ustalenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom w przeważającej części utrzymują dotychczasową strukturę funkcjonalno – przestrzenną gminy, a skala terenów, w rejonie których otwarto możliwość potencjału przekształceń przestrzeni jest relatywnie niewielka. Tereny te koncentrują się głównie w obszarach zurbanizowanych, obejmując w znacznej części tereny już przekształcone. Istotny udział stref **SO, SN** w skali wszystkich wyznaczonych stref planistycznych, sprzyja zachowaniu zdolności retencyjnych w obszarze zlewni, a ograniczona skala możliwego rozwoju zainwestowania, będzie sprzyjała ograniczaniu intensyfikacji spływu powierzchniowego. W granicach zlewni JCWP na mocy projektu planu ogólnego Gminy Bytom, dopuszczono zarówno funkcje o niskiej, jak i potencjalnie wyższej presji środowiskowej, jednak mają one w większości charakter kontynuacji istniejącego zagospodarowania. Plan ogólny nie wprowadza nowych, rozległych obszarów intensywnej urbanizacji w strefach o kluczowym znaczeniu dla zasilania cieków, a skala możliwego zwiększenia powierzchni uszczelnionych jest ograniczona. W kontekście presji zidentyfikowanych w IIaPGW (odpływ miejski, zanieczyszczenia obszarowe, zmiany retencji), ustalenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom mogą potencjalnie podtrzymywać istniejący poziom presji w zlewniach, lokalnie w ograniczonym zakresie je pogłębiać, natomiast nie generują mechanizmów prowadzących do ich istotnego wzrostu. Oddziaływania mają charakter pośredni oraz rozproszony w skali całego obszaru zlewni.

Obszar Bytomia położony jest w obszarze czterech **Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd)**, tj. JCWPd nr 110 (PLGW 6000110), JCWPd nr 128 (PLGW 6000128), JCWPd nr 129 (PLGW 6000129) oraz JCWPd nr 111 (PLGW 2000111). Dwie spośród wymienionych, tj. JCWPd nr 110 i JCWPd nr 128, charakteryzują się dobrym stanem ilościowym i chemicznym, natomiast dwie pozostałe, tj. JCWPd nr 129 i JCWPd nr 111, słabym stanem ilościowym przy dobrym stanie chemicznym. Dla wszystkich ww. JCWPd określono ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych, związane głównie z długotrwałym poborem wód podziemnych i odwodnieniem wyrobisk górniczych, presją obszarową rozproszoną (gospodarka komunalna, przemysł, rolnictwo) oraz lokalnymi zanieczyszczeniami historycznymi. W przypadku JCWPd nr 110 i JCWPd nr 128 celem środowiskowym jest utrzymanie dobrego stanu ilościowego i chemicznego, natomiast w przypadku JCWPd nr 129 i JCWPd nr 111 celem środowiskowym jest brak pogorszenia aktualnego stanu ilościowego.

Ustalenia ocenianego projektu planu ogólnego Gminy Bytom, nie prowadzą do istotnego zwiększenia skali zainwestowania w ujęciu całej gminy. Tereny otwierające potencjał przekształceń przestrzeni mają niewielki udział powierzchniowy i koncentrują się głównie w obszarach już przekształconych. Jednocześnie znaczny udział wykreowanych stref **SO, SN**, obejmujących tereny biologicznie czynne, w tym rozległy kompleks leśny, sprzyja ochronie terenu gminy przed zainwestowaniem. Ograniczenie potencjału rozwoju zainwestowania terenów oraz ochrona istotnych z punktu widzenia zasilania wód podziemnych terenów przed zainwestowaniem, stanowi działanie sprzyjające realizacji celów środowiskowych wskazanych dla JCWPd, w szczególności dla tych o słabym stanie ilościowym. Potencjalne oddziaływania w odniesieniu do stanu ilościowego JCWPd, mogą wystąpić lokalnie, w wyniku zwiększenia powierzchni uszczelnionych w obrębie terenów potencjalnego rozwoju zainwestowania, jednak skala tego zjawiska nie będzie znacząca w odniesieniu do całej powierzchni JCWPd, tym samym nie będą znacząco i negatywnie wpływać na bilans wodny w ujęciu ponadlokalnym. W konsekwencji realizacja ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom nie powinna prowadzić do pogorszenia stanu ilościowego JCWPd.

Potencjalna presja jakościowa może wiązać się przede wszystkim z otwarciem potencjału rozwoju zagospodarowania w ramach strefy **SP**, gdzie przyszłe inwestycje, mogą stanowić potencjalne źródło

zanieczyszczeń. Niemniej, kwestia ta ma charakter potencjalny i zależeć będzie od docelowo przyjętych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, zabezpieczenia powierzchni przed infiltracją potencjalnych zanieczyszczeń oraz sposobu magazynowania substancji, mogących stanowić zagrożenie dla wód podziemnych. Kwestia zabezpieczenia terenów przyszłych potencjalnych inwestycji, dotyczy także wszystkich pozostałych stref, w rejonie których otwarto potencjał przekształceń przestrzeni w kierunku zainwestowania. Z uwagi na strategiczny charakter dokumentu oraz brak wskazań lokalizacyjnych dla konkretnych przedsięwzięć, nie identyfikuje się bezpośrednich oddziaływań na jakość JCWPd. Jednocześnie wprowadzenie stref **SO** na znacznym obszarze gminy oraz ograniczenie możliwości lokalizacji funkcji uciążliwych, sprzyja ochronie obszarów alimentacji wód podziemnych i wspiera zachowanie dobrego stanu chemicznego JCWPd.

8.4. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA POWIETRZE

Rozmieszczenie i zasięg stref funkcjonalnych przyjętych w analizowanym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, generalnie sprzyja kształtowaniu korzystnych warunków aerosanitarnych w gminie.

Na przeważającym obszarze gminy, wyznaczono strefę otwartą **SO**, która stanowi strefę zasadniczo ograniczającą możliwości intensywnego zainwestowania oraz umożliwia zachowanie terenów o przewadze powierzchni biologicznie czynnych. Takie podejście planistyczne, będzie miało pozytywny wpływ na jakość powietrza, poprzez ograniczenie źródeł emisji zanieczyszczeń oraz wspieranie naturalnych procesów przewietrzania i filtracji powietrza. W granicach strefy **SO** znalazł się kompleks leśny Lasu Bytomskiego, obejmujący znaczą część gminy. Lasy pełnią istotną funkcję w kształtowaniu jakości powietrza – działają jak naturalne filtry, które ograniczają stężenia pyłów i innych zanieczyszczeń, a dodatkowo charakteryzują się wysokim potencjałem pochłaniania dwutlenku węgla, co jest zjawiskiem istotnym również w kontekście łagodzenia skutków zmian klimatu. Ochrona terenów leśnych w obszarach o wysokim stopniu arabizacji oraz uprzemysłowienia ma kluczowe znaczenie dla kształtowania warunków aerosanitarnych. Zachowanie niewielkich terenów rolnych oraz innych obszarów otwartych, w tym np. nieużytków, ujętych w ramach strefy **SO**, również będzie sprzyjało swobodnej cyrkulacji powietrza na terenie gminy. Istotne znaczenie mają również doliny cieków, również w większości ujęte w ramach ww. strefy, które stanowią naturalne lokalne korytarze przewietrzania. Ich ochrona przed zabudową ograniczy ryzyko stagnacji powietrza, a tym samym powstawania zjawisk smogowych. Dodatkowo, objęcie strefą **SO, SN** zbiorników wodnych, w tym zbiorników o większej powierzchni, także wpisuje się w działania sprzyjające poprawie warunków aerosanitarnych. Wody stojące, mogą wpływać łagodząco na mikroklimat w skali lokalnej. Za korzystne należy także uznać wykreowanie strefy **SN** w rejonie terenów zieleni urządzonej bądź dla terenów silnie przekształconych przez działalność przemysłową, w zurbanizowanej części Bytomia, charakteryzującej się wysoką intensywnością zabudowy. Tereny zieleni, o wysokim odsetku powierzchni czynnych biologicznie, mogą wspomagać lokalne przewietrzanie terenów zabudowy. Rozproszenie opisywanej funkcji w strukturze osadniczej gminy, będzie wpływało korzystnie na komfort życia mieszkańców. Podsumowując, należy przyjąć, iż zachowanie i ochrona przed zainwestowaniem powyżej omówionych struktur przestrzennych, będzie sprzyjała kształtowaniu się korzystnych warunków aerosanitarnych na obszarze gminy.

Korzystnym z punktu widzenia ochrony powietrza, jest również dopuszczenie lokalizacji instalacji odnawialnych źródeł energii – elektrowni słonecznych, dla wybranych stref. Odnawialne źródła energii przyczyniają się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń ze źródeł konwencjonalnych.

Na mocy ocenianego projektu planu ogólnego Gminy Bytom, zasięgu części wykreowanych strefy planistycznych (**SW, SJ, SU, SH SP, SK**), otwarto możliwość potencjału przekształceń przestrzeni. Realizacja poszczególnych inwestycji w ramach ww. stref, będzie wiązała się z emisją zanieczyszczeń do powietrza, zarówno na etapach realizacji, ale także podczas funkcjonowania. Na etapie realizacji nowych inwestycji, emisja do powietrza będzie związana bezpośrednio z pracami budowlanymi, prowadzonymi z wykorzystaniem sprzętu ciężkiego. Roboty budowlane, w zależności od rodzaju realizowanych obiektów, mogą być źródłem zanieczyszczeń pyłowych, gazowych oraz odorowych. Zaznacza się jednak, że ten rodzaj emisji ma charakter niezorganizowany i krótkotrwały, tj. ograniczony do czasu prowadzenia prac budowlanych. Przewiduje się, że realizacja poszczególnych inwestycji będzie rozłożona w czasie, a zatem jednostkowe efekty emisji nie będą się kumulowały.

Co istotne, tereny otwarcia potencjału rozwoju przekształceń przestrzeni, mają ograniczony zasięg przestrzenny, jak również zlokalizowane są w różnych częściach Bytomia. W konsekwencji, ograniczona skala możliwego przyrostu terenów inwestycyjnych oraz ich rozproszone rozmieszczenie w strukturze przestrzennej gminy powodują, że potencjalne emisje będą miały charakter lokalny i rozproszony, bez istotnego wpływu na pogorszenie warunków aerosanitarnych w ujęciu ponadlokalnym.

Na etapie eksploatacji nowo powstałych obiektów, w zależności od ich przeznaczenia, źródłem emisji do powietrza może być ogrzewanie budynków, szczególnie na terenach przyszłej zabudowy o funkcji mieszkaniowej oraz związanej z usługami (strefy **SW, SJ, SU**). W przypadku zastosowania indywidualnych rozwiązań grzewczych, bazujących na wykorzystaniu paliw konwencjonalnych, w tym węgla kamiennego, oleju opałowego, gazu czy drewna opałowego, będzie dochodziło do emisji zanieczyszczeń gazowych oraz pyłowych, powodujących lokalne pogorszenie stanu powietrza, zwłaszcza w sezonie grzewczym. Skala tego zjawiska, zależeć będzie od jakości wykorzystywanych paliw, jak również sprawności urządzeń grzewczych. W przypadku ujęcia nowych obiektów w miejskim systemie ciepłowniczym, potencjalna emisja zanieczyszczeń do powietrza na poziomie lokalnym ulega istotnemu ograniczeniu, co wynika z eliminacji indywidualnych źródeł spalania paliw oraz wykorzystania scentralizowanych, wysokosprawnych instalacji wytwórczych, objętych systemami kontroli emisji. Rozwiązanie to jest korzystne w odniesieniu do stanu jakości powietrza, w szczególności w obszarach o zwartej zabudowie, gdzie kumulacja niskiej emisji stanowi jeden z głównych czynników pogarszających warunki aerosanitarne.

Do przedsięwzięć o najwyższym potencjalne wpływu na powietrze, zaliczyć należy inwestycje o charakterze przemysłowym, których lokowanie ograniczono zasadniczo do strefy **SP**. Na mocy ocenianego projektu planu ogólnego, dla części wybranych stref **SP** otwarto potencjał przekształceń przestrzeni, a co za tym idzie, w przyszłości można się tu spodziewać rozwoju inwestycji z zakresu przemysłu, produkcji, stanowiących potencjalne źródło emisji do powietrza. Skala tego zjawiska będzie zależała od specyfiki realizowanych inwestycji oraz przyjętych rozwiązań technologicznych. Zwraca się uwagę, że realizacja potencjalnego zainwestowania oraz działalność inwestycji, mogących oddziaływać znacząco na stan środowiska, w tym na powietrze, nie może odbywać się w oderwaniu od przepisów odrębnych, w tym regulacji prawa krajowego, dotyczących dopuszczalnych poziomów emisji. Plan ogólny, jako dokument o charakterze ramowym, nie określa parametrów technologicznych ani wielkości emisji dla poszczególnych przedsięwzięć, pozostawiając te kwestie do rozstrzygnięcia na etapie planów miejscowych, dla obszarów nie objętych MPZP oraz procedur administracyjnych właściwych dla realizacji konkretnych inwestycji. Analizując rozkład przestrzenny stref gospodarczych, w rejonie których otwarto potencjał przekształceń przestrzeni zauważa się, że w większości strefy te zostały zaprojektowane w sąsiedztwie terenów, gdzie już obecnie prowadzona jest działalność o charakterze przemysłowym, a zatem należy przyjąć, że proponowane zamierzenia projektowe, stanowią niejako kontynuację już funkcjonującego zainwestowania. Równocześnie, na szczególną uważność na kolejnych etapach planistycznych oraz inwestycyjnych zasługują fragmenty trzech stref **SP**, w rejonie których możliwy będzie rozwój zainwestowania, tj. fragment strefy **42SP**, położony w sąsiedztwie dawnej Elektrociepłowni Miechowice, ale także w bliskim sąsiedztwie osiedla mieszkaniowego oraz fragmenty stref **3SP, 44SP** wyznaczone w sąsiedztwie terenów przemysłowych, ale także mieszkaniowych. Opisane fragmenty stref planistycznych oznaczono na mapie prognozy. Realizacja zainwestowania w ramach ww. stref, może potencjalnie spowodować pogorszenie komfortu życia okolicznych mieszkańców, na skutek pogorszenia lokalnej jakości powietrza (wzrost stężeń zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, uciążliwości odorowe). W omawianym przypadku, kluczowe będzie zastosowanie rozwiązań minimalizujących wpływ działalności gospodarczej na warunki aerosanitarne terenów zamieszkałych, np. poprzez zachowanie odpowiedniej odległości inwestycji od terenów mieszkaniowych, realizację pasów zieleni izolacyjnej czy określenie standardów technologicznych dla inwestycji. Założenia te powinny zostać wstępnie określone już na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego bądź ich zmian (brak MPZP dla części strefy **42SP, 44SP**). Odpowiednie uregulowanie omawianych aspektów już na etapie MPZP, pozwoli na ograniczenie potencjalnych konfliktów przestrzennych oraz zapewni utrzymanie dobrego stanu powietrza na terenach o wysokiej wrażliwości, tj. w rejonach zabudowy mieszkaniowej.

Potencjalny rozwój nowych inwestycji w obszarze wszystkich pozostałych stref, gdzie otwarto potencjał rozwoju zainwestowania, będzie skutkował wzrostem natężenia ruchu drogowego, co przełoży się na zwiększenie emisji zanieczyszczeń, w postaci spalin samochodowych w skali całej gminy. Z uwagi na potencjalny rozwój zainwestowania w ramach stref **SP, SH, SU**, prócz ruchu samochodów osobowych, nie wyklucza się również wzrostu ruchu pojazdów dostawczych oraz ciężarowych.

8.5. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA LUDZI

8.5.1. OSUWISKA I TERENY ZAGROŻONE RUCHAMI MASOWYMI

W granicach Bytomia, zgodnie z danymi prezentowanymi przez *Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy*, nie wyznacza się terenów zagrożonych wystąpieniem ruchów masowych ziemi, jak również nie wyznacza się tu terenów osuwisk.

8.5.2. ZAGROŻENIE POWODZIOWE

Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez *Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie*, w ramach *Informatycznego Systemu Osłony Kraju*, w granicach Bytomia, występują obszary zagrożone powodzią. Wyznacza się tu obszary które mogą być zalane w przypadku wystąpienia powodzi o prawdopodobieństwie niskim – powódź raz na 500 lat (Q0,2%), o prawdopodobieństwie średnim – powódź raz na 100 lat (Q1%), o prawdopodobieństwie wysokim – powódź raz na 10 lat (Q10%) oraz obszary narażone na zalanie w przypadku całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego. Możliwość wystąpienia powodzi dotyczy dwóch cieków, tj. Bytomki i Szarlejki.

W przypadku rzeki Szarlejki (północna część gminy), obszary zagrożone wystąpieniem powodzi (obszary które mogą być zalane w przypadku wystąpienia powodzi o prawdopodobieństwie niskim, średnim i wysokim oraz obszary narażone na zalanie w przypadku całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego), zasadniczo zawierają się w obszarze uregulowanego koryta rzeki Szarlejki, lokalnie obejmując niewielkie tereny przyległe. W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, w rejonie wyznaczonych terenów zagrożenia powodzią od rzeki Szarlejki, zasadniczo wykreowano strefy odpowiadające istniejącego zagospodarowaniu oraz ustaleniom przyjętym w obowiązujących planach miejscowych. Możliwości otwarcia potencjału rozwoju zainwestowania, dotyczą stref **9SK, 5SP, 17SW**, przy czym zasięg terenów zagrożonych powodzią o prawdopodobieństwie wysokim oraz średnim, ograniczony jest zasadniczo do koryta rzeki, lokalnie do jego bezpośredniego sąsiedztwa. W przypadku ewentualnych zmian sposobu zagospodarowania terenów przyległych do rzeki Szarlejki, w szczególności w ramach stref otwierających potencjał przekształceń przestrzeni, konieczne jest uwzględnianie uwarunkowań powodziowych na etapie sporządzania zmian planów miejscowych oraz realizacji inwestycji, poprzez dopuszczenie lokowania nowej zabudowy, poza obszarami zagrożenia powodzią. Jednocześnie należy wspomnieć, w granicach strefy **17SW** prócz obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, zawierających się w korycie cieku, zidentyfikowano także bardziej rozległe tereny zagrożone wystąpieniem powodzi o prawdopodobieństwie niskim. Mimo że obszary te nie stanowią obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w rozumieniu przepisów odrębnych, wystąpienia powodzi, może powodować zagrożenie dla ludzi i mienia, co powinno zostać uwzględnione na etapach procesu inwestycyjnego.

W przypadku rzeki Bytomki (południowa część gminy), obszary zagrożone wystąpieniem powodzi, zasadniczo zawierają się w obszarze uregulowanego koryta rzeki Bytomki, lokalnie obejmując tereny przyległe. W zasięgu wód powodziowych od ww. cieku, w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom przyjęto strefy adekwatne do obecnego charakteru terenów. W rejonie, gdzie wyznaczone tereny zagrożenia powodziowego obejmują powierzchnie wykraczające poza koryto rzeki, przyjęto strefę **SO**, w rejonie gdzie obszary powodziowe ograniczone są do uregulowanego koryta cieku, wyznaczono strefę **SN**. Przyjęte zamierzenia planistyczne, tj. wyznaczenie stref ograniczających możliwe zainwestowanie, należy ocenić jako korzystne z punktu widzenia gospodarowania przestrzenią w świetle zagrożeń powodziowych.

Gospodarowanie na terenach szczególnego zagrożenia powodzią regulują przepisy *ustawy Prawo Wodne*, zgodnie z którymi, w zakresie zabudowy i zagospodarowania nieruchomości w całości lub w części położonych na

obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, obowiązuje uzgodnienie z *Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie*. Tereny narażone na zalanie, w przypadku wystąpienia zjawisk powodziowych, wymagają szczególnej uwagi w procesie planowania przestrzennego oraz lokalizacji nowych inwestycji. Uwarunkowania z zakresu zagrożenia powodzią, zostały opisane w części uzasadnienia do planu ogólnego Gminy Bytom.

8.5.3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DZIAŁALNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ W ZAKRESIE WARUNKÓW PODŁOŻA GRUNTOWEGO

Obszar Bytomia posiada bogatą historię górniczą. Do istotnych uwarunkowań historycznych w kontekście działalności górniczej, należy zaliczyć przede wszystkim płytką eksploatację górniczą (do 100 m p.p.t.), związaną zarówno z górnictwem rudnym, jak i górnictwem węglowym. Płytka eksploatacja prowadzona była na znacznych terenach Bytomia. Obszary płytkiej eksploatacji rudnej skumulowane są w północnej i północno – wschodniej części gminy, natomiast płytka eksploatacja węgla kamiennego, prowadzona głównie w części jego południowej. W granicach Bytomia wskazuje się także na lokalizację licznych nieczynnych szybów górniczych, w tym 70 szybów związanych z eksploatacją węgla kamiennego oraz 1284 zidentyfikowanych na mapach historycznych połączeń wyrobisk z powierzchnią, tj. szybów o zróżnicowanej głębokości i systemie likwidacji, stanowiących pozostałość po eksploatacji rudnej. Obecnie w granicach miasta nadal prowadzona jest eksploatacja złóż, w tym złóż węgla kamiennego metodą podziemną, w ramach trzech ustanowionych obszarów górniczych. Prowadzona w przeszłości, jak również obecnie działalność górnicza, w powiązaniu z budową geologiczną obszaru, w tym obecnością licznych uskoków tworzących sieć dyslokacji, warunkuje występowanie złożonych warunków podłoża na obszarze gminy.

Wpływ dokonanej eksploatacji górniczej na powierzchnię w granicach Bytomia, przejawia się przede wszystkim powstaniem deformacji ciągłych, w postaci niecek górniczych. Deformacje te spowodowały znaczące zmiany w rzeźbie powierzchni terenu, jak również hydrologii. Na terenach o znaczących przekształceniach powierzchni realizowano w przeszłości prace związane z makroniwelacją oraz rekultywacją. Z uwagi na występujące zmiany w górotworze, powstałe wskutek wieloletniego wydobycia oraz ze względu na nadal prowadzone wydobycie ze złóż węgla kamiennego, przekształcenia rzeźby terenu postępują. Przejawia się to m.in. w postępującym osiadaniu terenu, w rejonach prowadzonej eksploatacji, jak również mogą tu występować drgania podłoża spowodowane wstrząsami parasejsmicznymi, indukowanymi działalnością górniczą. Obecne w górotworze płytkie pustki, mogą w przyszłości stanowić również zagrożenie deformacjami nieciągłymi powierzchni terenu. Dodatkowo, w granicach Bytomia stwierdzono występowanie strefy uskoku i strefy jego oddziaływania na powierzchnię (w rejonie ulicy Racjonalizatorów).

Z uwagi na opisane powyżej uwarunkowania, realizacja inwestycji, w tym wznoszenie nowych obiektów budowlanych, powinna być każdorazowo analizowana z uwzględnieniem indywidualnych warunków górniczo – geologicznych dla każdej inwestycji budowlanej. W przypadku projektowania inwestycji na terenie podlegającym wpływom górnictwa, konieczne jest każdorazowe uzyskanie informacji dotyczących warunków geologiczno – górniczych od przedsiębiorcy górniczego oraz wykonanie badań geofizycznych, których zakres powinna określać odrębna ekspertyza. Zaleca się również prowadzenie dalszego monitoringu mierniczo – geodezyjnego w celu obserwacji zachodzących zmian na powierzchni terenu. Szczególnej ostrożności wymagają zamierzenia projektowe na terenach, gdzie w przeszłości była prowadzona płytka eksploatacja węgla kamiennego bądź rudna, a także występujące nieczynne wyrobiska mające połączenie z powierzchnią, upadowe, szyby, szybiki oraz dukle. Z uwagi na nieznany sposób likwidacji szybów porudnych zidentyfikowanych w obszarze Bytomia, przed przystąpieniem do realizacji inwestycji w rejonie ww. uwarunkowań, należy przeprowadzić badania geofizyczne celem zlokalizowania szybów i określenia sposobu ich likwidacji, jak również identyfikacji pustek poeksploatacyjnych w rejonie płytkiej eksploatacji górniczej złóż rudnych.

Zgodnie z danymi prezentowanych w ramach *Bazy terenów pogórniczych i poprzemysłowych OPI-TTP 2.0*, w obszarze Bytomia identyfikuje się liczne tereny, stanowiące pozostałość po działalności przemysłowej, obejmujące m.in. hałdy pogórnicze, zwałowiska odpadów pohutniczych czy zlikwidowane osadniki wód. Obszary te charakteryzują się obecnością gruntów nasypowych, w tym również o znacznych miąższościach. Przed potencjalną

realizacją przyszłych inwestycji w zasięgu terenów o ww. uwarunkowaniach, należałoby przeprowadzić stosowane badania podłoża, zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem w celu określenia warunków posadowienia obiektów.

Ustalenia planu ogólnego, poprzez wyznaczenie stref otwierających potencjał przekształceń przestrzeni, dopuszczają możliwość lokalizacji nowej zabudowy na terenach o ww. uwarunkowaniach, stanowiących istotne uwarunkowanie dla zagospodarowania. Realizacja przyszłych inwestycji wymaga każdorazowego uwzględnienia uwarunkowań wynikających z historycznej oraz obecnie prowadzonej działalności przemysłowej, w tym w szczególności górniczej, na etapie sporządzania planów miejscowych bądź ich zmian i realizacji inwestycji, w szczególności w zakresie dostosowania rozwiązań projektowych do warunków podłoża oraz zapewnienia bezpieczeństwa ludzi i mienia.

8.5.4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DZIAŁALNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ W ZAKRESIE ZANIECZYSZCZEŃ PODŁOŻA

W granicach Bytomia, wskazuje się na lokalizację licznych obszarów dawnej działalności przemysłowej, w tym górniczej i hutniczej, uwzględnionych w ramach *Bazy terenów pogórniczych i poprzemysłowych OPI-TTP 2.0,* obejmujących m.in. hałdy pogórnicze, zwałowiska odpadów pohutniczych, zlikwidowane osadniki wód, zlikwidowane zakłady przemysłowe. Z uwagi na specyfikę prowadzonej działalności przemysłowej, związanej zwłaszcza z górnictwem oraz hutnictwem, w rejonie terenów pogórniczych i poprzemysłowych, nie można wykluczyć występowania zanieczyszczeń podłoża gruntowego, w szczególności metali ciężkich. Uwarunkowanie to może stanowić ograniczenie w możliwości lokowania inwestycji, związanych ze stałym pobytem ludzi, np. inwestycji mieszkaniowych.

W analizowanym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom za kwestię potencjalnie problemową uznaję się otwarcie potencjału przekształcenia przestrzeni w rejonie dwóch stref **SW** oraz jednej strefy **SJ**, dla których wiodącym charakterem zagospodarowania jest zabudowa mieszkaniowa, w rejonie terenów pogórniczych i poprzemysłowych, gdzie nie można wykluczyć występowania zanieczyszczeń podłoża gruntowego:

- **1SW** – strefę wyznaczono w rejonie części terenu poprzemysłowego, określonego jako *teren poprzemysłowy zlikwidowanej Huty Bobrek*. Na terenie znajduje się osadnik oraz pozostałości zlikwidowanych obiektów wraz z zdegradowana infrastrukturą techniczną w gruncie. Obecnie częściowo porośnięty roślinnością spontaniczną.
- **2SW** – strefę wyznaczono w rejonie części terenu poprzemysłowego, określonego jako *obszar nieczynnej Elektrowni Szombierki* z przyległymi osadnikami odpadów poenergetycznych, zbiornikami wody chłodniczej i terenami wyburzonych chłodni kominowych. W granicach obszaru znajdują się zabudowania, jak również teren częściowo porośnięty jest roślinnością spontaniczną.
- **58SJ** – strefę wyznaczono w rejonie części terenu pogórniczego, określonego jako *teren zakładu głównego i osadników KWK Szombierki*. Po likwidacji kopalni na terenie funkcjonował zakład HALDEX (odzysk opadów górniczych). Teren obejmuje silnie przeobrażone grunty nasypowe.

Rozwój inwestycji w ramach ww. stref winien być poprzedzony wykonaniem stosownych badań w celu określenia możliwego zanieczyszczenia powierzchni ziemi, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Obowiązek ten może zostać nałożony w toku dalszych procedur administracyjnych. W przypadku stwierdzenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów substancji powodujących ryzyko, konieczne może być zastosowanie odpowiednich działań zaradczych.

W obszarze Bytomia występują także tereny wpisane do rejestru historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi. W rejonie tych obszarów, na mocy projektu planu ogólnego Gminy Bytom, nie przewidziano lokowania stref, dla których wiodącym charakterem zagospodarowania jest zabudowa związana ze stałym pobytem ludzi, tj. zabudowa mieszkaniowa.

8.5.5. WARUNKI AEROSANITARNE

Jak opisano w poprzednim rozdziale, przyjęte w analizowanym projekcie planu ogólnego rozmieszczenie i zasięg stref funkcjonalnych mogą generalnie pozytywnie wpływać na jakość powietrza, co bezpośrednio będzie przekładało się na zdrowie i komfort mieszkańców. Wyznaczenie stref, których profil podstawowy zakłada przede wszystkim gospodarowanie w oparciu o tereny o wysokim odsetku powierzchni czynnych biologicznie (strefy **SO** i **SN**), obejmujących tereny leśne, tereny rolnicze, doliny rzeczne, stanowiące naturalne korytarze przewietrzania, obszary wód stojących, a także zieleń urządzoną wśród terenów zurbanizowanych, będzie sprzyjało swobodnej cyrkulacji powietrza i ograniczaniu powstawania zjawisk smogowych. Jednocześnie, otwarcie potencjału przekształceń przestrzeni, w tym w zakresie możliwości rozwoju nowej zabudowy, zwłaszcza w ramach stref **SW**, **SJ**, może wiązać się ze wzrostem emisji, wynikającej z gospodarki cieplnej. Skala tego zjawiska będzie zależna od przyjętych rozwiązań z zakresu gospodarki cieplej.

Na kształtowanie warunków aerosanitarnych na obszarze Bytomia, będzie wpływała także potencjalna realizacja terenów związanych z działalnością produkcyjną (strefa **SP**). W rejonie inwestycji, może dochodzić do emisji zanieczyszczeń gazowych, pyłowych czy odorowych, niemniej zjawisko to będzie uzależnione od samej specyfiki inwestycji, a zatem skala tego zjawiska nie jest możliwa do oceny na obecnym etapie. Zwraca się tu uwagę na możliwość rozwoju terenów produkcyjnych, w sąsiedztwie terenów zabudowy związanej z funkcją mieszkaniową. Oddziaływania z zakresu emisji do powietrza, mogą potencjalnie prowadzić do obniżenia komfortu życia mieszkańców. W celu ograniczenia opisywanego zjawiska, konieczne jest wprowadzenie odpowiednich regulacji na etapie sporządzania planów miejscowych bądź ich zmian oraz na etapie inwestycyjnym.

Dodatkowym źródłem zanieczyszczeń do powietrza, jest transport samochodowych, którego intensyfikacji, można spodziewać się w wyniku możliwego przyrostu nowych terenów zainwestowanych na obszarze gminy.

8.5.6. KLIMAT AKUSTYCZNY

Określone tereny podlegają ochronie przed hałasem na mocy *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku* (tekst jednolity Dz.U. 2014, poz. 112).

Klimat akustyczny na terenie Bytomia, kształtowany jest głównie przez emisję hałasu związaną z transportem drogowym i kolejowym oraz z działalnością zakładów przemysłowych.

Analiza relacji pomiędzy strefami planistycznymi, dla których otwarto potencjał przekształceń przestrzeni, a zasięgami oddziaływania hałasu, określonymi na podstawie *strategicznej mapy hałasu* wskazuje, że w większości przypadków, strefy dla których wiodącym sposobem zagospodarowania są tereny podlegające ochronie akustycznej (strefy **SW, SJ**) nie znajdują się w obszarach przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu, określonych na podstawie przepisów odrębnych.

Głównym emitorem hałasu drogowego jest na obszarze Bytomia jest autostrada A1. W jej sąsiedztwie, otwarto potencjał rozwojowy dla fragmentów stref **68SJ, 16SJ, 17SW**, przy czym strefy te zlokalizowane są poza zasięgiem przekroczeń wskaźników L_{DWN} i L_N. Na odcinku autostrady przy ww. strefach istnieją obecnie zabezpieczenia

w postaci ekranów akustycznych oraz pasy zieleni, dodatkowo w przypadku strefy **17SW**, jest ona izolowana od ciągu drogowego poprzez fragment zieleni wysokiej. Powyższe uwarunkowania ograniczają oddziaływania akustyczne w kierunku terenów chronionych. Strefy, w rejonie których otwarto potencjał rozwoju zainwestowania, obejmujące tereny chronione akustycznie, wyznaczono także w sąsiedztwie drogi krajowej nr 79, przy czym w większości pozostają one poza zasięgiem norm akustycznych, przyjmowanych dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej. Jedynie w obrębie stref **90SW, 31SJ**, możliwe jest występowanie podwyższonych poziomów hałasu w bezpośrednim sąsiedztwie jezdni. W odniesieniu do hałasu szynowego oraz przemysłowego, w większości przypadków strefy otwierające potencjał przekształceń przestrzeni z zakresu terenów chronionych akustycznie, nie znajdują się w zasięgu ponadnormatywnego oddziaływania. Jedynie fragmentarycznie, w przypadku stref **1SW, 2SW**, możliwe jest występowanie oddziaływań ponadnormatywnych, wynikających z hałasu szynowego. Biorąc pod uwagę powyższe, nie stwierdza się systemowego wprowadzania nowych funkcji

chronionych akustycznie w obszarach o narażonych na ponadnormatywny hałas. Potencjalne konflikty mogą mieć charakter lokalny i będą zależne od szczegółowych rozwiązań przyjętych na etapie sporządzania planów miejscowych bądź etapów inwestycyjnych.

Do przedsięwzięć o najwyższym potencjalne emisji akustycznej, zaliczyć należy inwestycje o charakterze przemysłowym, których lokowanie ograniczono zasadniczo do strefy **SP**. Na mocy ocenianego projektu planu ogólnego, dla wybranych stref **SP** otwarto potencjał przekształceń przestrzeni, a co za tym idzie, w przyszłości można się tu spodziewać rozwoju inwestycji z zakresu przemysłu, produkcji, stanowiących potencjalne źródło hałasu. Skala tego zjawiska będzie zależała od specyfiki realizowanych inwestycji oraz przyjętych rozwiązań technologicznych. Zwraca się uwagę, że realizacja potencjalnego zainwestowania oraz działalność inwestycji, mogących oddziaływać znacząco na stan środowiska, w tym w zakresie emisji hałasu, nie może odbywać się w oderwaniu od przepisów odrębnych, w tym regulacji prawa krajowego, dotyczących dopuszczalnych poziomów hałasu. Plan ogólny, jako dokument o charakterze ramowym, nie określa parametrów technologicznych ani norm akustycznych dla poszczególnych przedsięwzięć, pozostawiając te kwestie do rozstrzygnięcia na etapie planów miejscowych, dla obszarów nie objętych MPZP oraz procedur administracyjnych właściwych dla realizacji konkretnych inwestycji. Analizując rozkład przestrzenny stref gospodarczych, w rejonie których otwarto potencjał przekształceń przestrzeni zauważa się, że w większości strefy te zostały zaprojektowane w sąsiedztwie terenów, gdzie już obecnie prowadzona jest działalność o charakterze przemysłowym, a zatem należy przyjąć, że proponowane zamierzenia projektowe, stanowią niejako kontynuację już funkcjonującego zainwestowania. Równocześnie, na szczególną uważność na kolejnych etapach planistycznych oraz inwestycyjnych zasługuje strefa **42SP**, położona w sąsiedztwie dawnej Elektrociepłowni Miechowice, ale także w bliskim sąsiedztwie osiedla mieszkaniowego oraz strefy **3SP, 44SP** wyznaczone w sąsiedztwie terenów przemysłowych, ale także mieszkaniowych. Realizacja zainwestowania w ramach ww. stref, może potencjalnie spowodować pogorszenie komfortu życia okolicznych mieszkańców, na skutek wzrostu hałasu emitowanego do środowiska, na skutek prowadzonej działalności gospodarczej. W omawianym przypadku, kluczowe będzie zastosowanie rozwiązań minimalizujących wpływ przyszłych przedsięwzięć na lokalny klimat akustyczne, np. poprzez zachowanie odpowiedniej odległości inwestycji od terenów mieszkaniowych, realizację pasów zieleni izolacyjnej czy określenie standardów technologicznych dla inwestycji. Założenia te powinny zostać wstępnie określone już na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego bądź ich zmian (brak MPZP dla części strefy **42SP, 44SP**). Odpowiednie uregulowanie omawianych aspektów już na etapie MPZP, pozwoli na ograniczenie potencjalnych konfliktów przestrzennych oraz zapewni ochronę akustyczną terenów o wysokiej wrażliwości, tj. terenów zabudowy mieszkaniowej.

W ramach przyszłych działań planistycznych i inwestycyjnych, konieczne jest uwzględnienie kwestii ochrony przed hałasem. Zgodnie z przepisami odrębnymi, tj. art. 114 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska*, przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić tereny, dla których obowiązują określone normy hałasu. Zaleca się także, wprowadzenie dodatkowych rozwiązań minimalizujących wpływ hałasu na obszary chronione akustycznie, szczególnie wzdłuż dróg i infrastruktury kolejowej, gdzie mogą występować przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu, a także w rejonach sąsiadujących z terenami o znacząco odmiennym charakterze, już na etapie sporządzania planów miejscowych. W celu ograniczenia negatywnego oddziaływania akustycznego rekomenduje się np. wskazanie na konieczność wprowadzenia pasów zieleni izolacyjnej, które mogą pełnić funkcję naturalnych barier dźwiękochłonnych, odpowiednie kształtowanie układu funkcjonalnego terenów zainwestowanych, poprzez lokalizowanie zabudowy o większej odporności na hałas w strefie buforowej oraz określenie wymagań technologicznych dla inwestycji, uwzględniających zastosowanie rozwiązań ograniczających emisję hałasu.

8.5.7. PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE

Do głównych źródeł promieniowania niejonizującego na terenie Gminy Bytom, należy zaliczyć linie elektroenergetyczne, w tym wysokiego napięcia i najwyższych napięć oraz stacje elektroenergetyczne. Jak

wskazano w uzasadnieniach do planu ogólnego Gminy Bytom, ww. elementy infrastruktury, zostały uwzględnione w trakcie prac planistycznych.

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom nie wprowadzono stref otwierających potencjał rozwoju w zakresie lokowania infrastruktury technicznej, stanowiącej źródło promieniowania niejonizującego. Niemniej, potencjalnym źródłem promieniowania elektromagnetycznego, może być infrastruktura techniczna, której lokowanie dopuszczono w ramach *terenu infrastruktury technicznej*, wskazanego w profilu podstawowym każdej ze stref planistycznych. Na obecnym etapie, biorąc pod uwagę szczegółowość ocenianego dokumentu, nie można jednoznacznie wskazać jaki rodzaj inwestycji zostanie dopuszczony w ramach wskazanych terenów infrastruktury technicznej. Kwestia ta wymaga doprecyzowania na etapie sporządzania planów miejscowych bądź etapie inwestycyjnym. Znajomość rodzajów potencjalnych przedsięwzięć oraz ich skala, da podstawę do dalszej oceny oddziaływania na środowisko, w tym ludzi.

8.6. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA ROŚLINY, ZWIERZĘTA I RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ

Dziko występujące rośliny i zwierzęta podlegają ochronie na mocy *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* oraz rozporządzeń wykonawczych.

Zgodnie z zapisami ww. ustawy ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Analizowany projekt planu ogólnego Gminy Bytom, zakłada kształtowanie funkcjonalnej struktury przestrzennej gminy, w sposób sprzyjający zachowaniu i ochronie lokalnego ekosystemu, w tym najcenniejszych jego składowych. Do najistotniejszych założeń ocenianego dokumentu, należy wyznaczenie stref o wysokim potencjale biologicznym, w tym przede wszystkim strefy **SO**, ale także strefy **SN**. Strefa **SO** obejmuje swoim zasięgiem kompleks leśny Lasu Bytomskiego, wraz z ustanowionymi w jego obszarze formami ochrony przyrody, jak również powierzchnie użytkowane rolniczo, doliny rzeczne wraz z porastającą w ich zasięgu zielenią czy powierzchnie nieużytków, zasiedlone roślinnością spontaniczną. Strefą **SN**, wykreowaną głównie przy terenach zurbanizowanych, objęto tereny zieleni urządzonej, w tym założenia parkowe oraz ogrody działkowe, pełniące istotne funkcje ekologiczne w obszarach zurbanizowanych. Strefą tą objęto także obszar chroniony, tj. Zespół przyrodniczo – krajobrazowy Żabie Doły w Bytomiu, stanowiący istotną enklawę przyrodniczą regionu, jak również miejsce rekreacji. Strefą **SN** objęto również tereny obecnie silnie zdegradowane, przekształcone, ograniczając ich zainwestowanie w przyszłości oraz umożliwiając pełnienie funkcji przyrodniczych. Wykreowanie powyższych stref, obejmujących zarówno tereny o wysokiej wartości przyrodniczej, jak również enklawy przyrodnicze w środowisku miejskim, stanowi kluczowe założenie z punktu widzenia komponentu przyrodniczego, tj. umożliwi ochronę siedlisk cennych gatunków roślin i zwierząt, w tym gatunków chronionych przed presją inwestycyjną, ale także umożliwi zachowanie łączności biologicznej z terenami sąsiadującymi z gminą, zapewniając wymianę ekologiczną. Zachowanie licznych powierzchni zieleni w rejonie terenów zurbanizowanych, umożliwi zachowanie wewnętrznej spójności ekosystemu gminy. Warto także podkreślić, że sposób rozmieszczenia stref funkcjonalnych oraz wyznaczenie obszaru uzupełnienia zabudowy, w rejonie terenów już częściowo zainwestowanych, jako dowiązanie do istniejącego sposobu zagospodarowania, będzie sprzyjało ograniczeniu fragmentacji siedlisk przyrodniczych.

Ustalenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom zakładają także otwarcie potencjału rozwoju przekształceń przestrzeni, w ramach wybranych stref **SW, SJ, SU, SU, SP, SK**, a przyszły rozwój inwestycyjny w ich rejonie będzie wiązał się z ingerencją w środowisko przyrodnicze. Oddziaływań na uwarunkowania przyrodnicze należy spodziewać się zarówno na etapie realizacji, jak i funkcjonowania poszczególnych inwestycji. Na etapie prac budowlanych może dojść do zajęcia siedlisk roślin i zwierząt poprzez usuwanie roślinności, w tym poprzez lokalną wycinkę drzew i krzewów, jak również lokalnie do zaprzestania prowadzenia gospodarki rolnej. Hałas związany z pracami budowlanymi oraz wzmożony ruch pojazdów i maszyn budowlanych będzie powodował płoszenie zwierząt oraz ich migrację na tereny sąsiednie. Również w fazie eksploatacji inwestycji możliwe jest oddziaływanie

akustyczne, które może skutkować zmianami w lokalnych ścieżkach migracji fauny. Przewiduje się, że realizacja nowych terenów zabudowy spowoduje lokalne przekształcenie składu gatunkowego zbiorowisk roślinnych (zastąpienie zieleni naturalnej, zielenią urządzoną) oraz związanych z nimi zwierząt, w tym np. poprzez dominację gatunków synantropijnych, przywykłych do obecności człowieka. Należy jednak podkreślić, iż pomimo oddziaływań, przejawiających się głównie w zajęciu siedlisk przyrodniczych na cele lokowania nowych obiektów budowlanych, skala tego zjawiska w odniesieniu do całej powierzchni gminy nie będzie znacząca. Istotne jest, iż strefy funkcjonalne, w rejonie których możliwy będzie przyrost zainwestowania, wykreowano zasadniczo w oparciu o istniejące tereny zabudowy. Wartym podkreślenia jest również fakt, że znaczna część stref umożliwiających otwarcie potencjału rozwoju, obejmuje tereny o wysokim stopniu przekształcenia.

W chwili obecnej nie są znane szczegółowe zamierzenia budowlane dotyczące możliwych przyszłych przedsięwzięć, dlatego trudno jest jednoznacznie określić, w jakim stopniu będą one oddziaływały na faunę. Choć nieuniknione jest tu zjawisko zajęcia siedlisk gatunków chronionych, w tym np. ssaków czy ptaków – związanych z terenami rolnymi bądź zadrzewieniami, to jednak można stwierdzić, że potencjalna realizacja zabudowy w ramach wyznaczonych na mocy ocenianego dokumentu stref funkcjonalnych otwierających potencjał przekształceń przestrzeni, nie przyczyni się do znaczącego ograniczenia populacji zwierząt oraz możliwości ich występowania rozpatrywanych w skali całej gminy. Podejmowane prace budowlane, nie będą realizowane skokowo (nagle), ale w rozciągnięciu w czasie. Z tego względu w granicach gminy, nie dojdzie do nagłego przekształcenia wszystkich siedlisk.

8.6.1. WPŁYW NA KORYTARZE EKOLOGICZNE

W obszarze Gminy Bytom nie wyznacza się korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym, istotnych dla zachowania ciągłości ekologicznej w skali kraju. Wskazuje się tu natomiast na korytarze ekologiczne, istotne z punktu widzenia ochrony lokalnej łączności przyrodniczej.

Na obszarze Gminy Bytom wyznacza się korytarze migracji nietoperzy, wskazujące na prawdopodobne i najczęściej wykorzystywane trasy przelotów chiropterofauny. W granicach gminy obejmują one lokalnie doliny cieków, w tym dolinę Bytomki, przebiegają przez kompleks leśny Lasu Bytomskiego oraz koncentrują się w północnej części Bytomia, w rejonie obszaru Podziemi Tarnogórsko – Bytomskich, obejmujących wloty do miejsc zasiedlanych przez nietoperze, w tym miejsc hibernacji. W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom w rejonie tych szlaków, przyjęto w przeważającej części strefy sprzyjające zachowaniu terenów biologicznie czynnych, w szczególności strefę **SO**, obejmującą kompleks leśny oraz strefę **SN** w rejonie doliny Bytomki, co należy uznać za rozwiązanie wspierające utrzymanie ciągłości przestrzennej tras migracji. Lokalnie wyznaczono strefy otwierające potencjał przekształceń przestrzeni (**45SP, 116SU, 38SP, 42SP**), położone w sąsiedztwie terenów już przekształconych. Na dalszych etapach planowania bądź etapach inwestycyjnych, wskazane jest takie kształtowanie zagospodarowania, które będzie ograniczało powstanie efektu barierowego oraz zjawisko tzw. pułapek ekologicznych, w tym np. poprzez unikanie intensywnego oświetlenia wzdłuż tras migracji czy zachowanie ciągłości zadrzewień.

Na granicy Bytomia z Radzionkowem i Piekarami Śląskimi, w rejonie rzeki Szarlejki, wyznaczono obszar rdzeniowy pełniący funkcję korytarza ichtiologicznego. Ustalenia planu ogólnego Gminy Bytom nie wskazują nowych elementów zagospodarowania w obrębie samego koryta cieku, stanowiącego korytarz ekologiczny, ani nie określają działań mogących wpływać na jego drożność. Z uwagi na fakt, że ingerencja w koryta cieków regulowana jest przepisami odrębnymi, ewentualna ingerencja w ciek, stanowiący ośrodek migracji ryb, wymagać będzie odrębnej oceny.

Na terenie Bytomia wyznaczono również korytarz spójności obszarów chronionych „Las Miechowicki", zapewniający łączność pomiędzy Specjalnym Obszarem Ochrony Siedlisk Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie (PLH240003) oraz Zespołem przyrodniczo – krajobrazowym Miechowicka Ostoja Leśna. Korytarz ten obejmuje fragment kompleksu leśnego i w projekcie planu ogólnego został ujęty w strefie **SO**, co sprzyja zachowaniu jego funkcji łącznikowej i ogranicza możliwość wprowadzania zainwestowania.

Gmina Bytom położone jest także w obszarze określonym jako korytarz herpetologiczny „Środowisko jeziorowo – leśne w obrębie miasta aglomeracji katowickiej". Korytarz ten nie ma określonego jednoznacznie zasięgu przestrzennego. Obejmuje tereny położone na obszarze aglomeracji, w rejonie których występują liczne zbiorniki wodne, będące pozostałością działalności górniczej oraz towarzyszące tym zbiornikom obszary zieleni nieurządzonej i urządzonej. W kontekście opisywanego korytarza, oceniany projekt planu ogólnego, poprzez wykreowane strefy planistyczne, zasadniczo wpiera zachowanie miejsc rozrodu płazów (zbiorniki wodne, oczka wodne) oraz tereny je otaczające, wprowadzając w ich rejonie strefy ograniczające zainwestowanie (**SO, SN**).

Podsumowując, ustalenia projektu planu ogólnego nie wprowadzają nowych barier dla funkcjonowania ww. korytarzy ekologicznych, a przyjęte strefy planistyczne, w tym o wysokim udziale powierzchni biologicznie czynnych, wspierają zachowanie ciągłości lokalnych szlaków migracji. Potencjalne oddziaływania mogą mieć charakter lokalny, w obrębie terenów otwierających potencjał przekształceń przestrzeni i wymagają uwzględnienia na etapie planów miejscowych oraz na etapie inwestycyjnym, poprzez kształtowanie zagospodarowania minimalizującego efekt barierowy.

8.7. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA ZASOBY NATURALNE

8.7.1. LASY OCHRONNE

Lasy ochronne podlegają ochronie na mocy *ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach*.

Większość zbiorowisk leśnych, porastających na terenie Bytomia, posiada status lasów ochronnych, które zostały zaliczone do kategorii ochronności lasów ochronnych w miastach i wokół miast (OCH MIAST).

W zasięgu zbiorowisk leśnych o statusie lasów ochronnych, w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom wykreowano strefę **SO**, dla której w profilu podstawowym wskazuje się przeznaczenie *terenu lasu*. Należy zatem przyjąć, iż założenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom sprzyjają zachowaniu terenów leśnych, pełniących funkcje ochronne względem miast.

8.7.2. GRUNTY ROLNE I LEŚNE

Ochrona gruntów leśnych oraz gruntów rolnych wynika m.in. z *ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych.*

W granicach Bytomia występują grunty leśne. Grunty leśne o klasyfikacji użytku *Ls*, na mocy projektu planu ogólnego Gminy Bytom, zostały objęte strefą **SO**, dla której w profilu podstawowym wskazuje się przeznaczenie *terenu lasu*.

Na terenie Bytomia występują grunty rolne, w tym grunty rolne III klasy bonitacji. Na obszarach obejmujących tereny rolnicze wykreowano przede wszystkim strefę otwartą **SO**. W ramach strefy **SO**, w profilu podstawowym, przewidziano m.in. *tereny rolnicze z zakazem zabudowy*, co umożliwi skuteczną ochronę gruntów rolnych przed przeznaczeniem ich na cele inne niż rolnictwo. W przypadku realizacji inwestycji na terenach rolnych, ujętych w strefach dopuszczających nierolnicze formy gospodarowania, konieczna będzie zmiana przeznaczenia tych gruntów zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Ewentualna zmiana przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne może następować wyłącznie zgodnie z przepisami odrębnymi, w tym zgodnie z *ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych*.

8.7.3. ZŁOŻA KOPALIN

Złoża surowców mineralnych podlegają ochronie na mocy Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. *Prawo geologiczne i górnicze.*

W granicach Gminy Bytom, występuje osiemnaście złóż węgla kamiennego (wymienione w tabeli 4), a także trzy złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej, jedno złoże dolomitów, jedno złoże kamieni łamanych i blocznych oraz jedno złoże kruszyw naturalnych (wymienione w tabeli 5).

W granicach administracyjnych Bytomia aktualnie jest prowadzona eksploatacja. Na terenie gminy zostały ustanowione cztery obszary i tereny górnicze, tj. obszar i teren górniczy: Bytom VII, Bobrek – Miechowice 1 oraz Bytom III – ZG, wyznaczone dla eksploatacji podziemnej złóż węgla kamiennego oraz Rozbark VI, wyznaczone dla

eksploatacji kruszyw naturalnych. Ponadto, na terenie Bytomia, z uwagi na eksploatację podziemną złóż węgla kamiennego, ustanowiono dziewięć filarów ochronnych.

W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom uwzględniono występujące w granicach gminy złoża surowców naturalnych, jak również obszary i tereny górnicze oraz ustanowione filary ochronne.

8.8. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA KRAJOBRAZ

Walory krajobrazowe podlegają ochronie na mocy *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody*.

Gmina Bytom, z uwagi na zróżnicowaną strukturę funkcjonalno – przestrzenną oraz stopień antropogenicznego przekształcenia, charakteryzuje się zróżnicowanymi uwarunkowaniami krajobrazowymi. Obszar Bytomia wykazuje wyraźny podział na część północno – zachodnią, o dominującym udziale krajobrazów przyrodniczych, przy mniejszym udziale krajobrazów kulturowych oraz część centralno – południowo – wschodnią, w której przeważają krajobrazy terenów zurbanizowanych, o typowo miejskim charakterze, obejmujące m.in. zwarte zespoły zabudowy mieszkaniowej i usługowej, jak również tereny przemysłowe. Istotnym elementem kształtującym wartość krajobrazową Bytomia jest jego historyczne centrum.

Po analizie ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom stwierdza się, że wyznaczone strefy funkcjonalne w zasadniczym stopniu odzwierciedlają istniejący charakter zagospodarowania terenu gminy oraz ustalenia obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, pozostając tym samym w zgodności z rozpoznanymi uwarunkowaniami krajobrazowymi. W północno – zachodniej części gminy, charakteryzującej się dominacją krajobrazów przyrodniczych i kulturowych, przyjęto strefy planistyczne, których rodzaj oraz rozmieszczenie, zasadniczo ma charakter ochronny względem krajobrazu. Za zamierzenie szczególnie istotne, uznaje się wyznaczenie strefy otwartej **SO** w rejonie kompleksu leśnego, adekwatnej do przyrodniczego typu krajobrazu tego obszaru. W rejonie Górników i Stolarzowic, gdzie krajobraz przejawia cechy krajobrazów wiejskich, obejmujących mozaikę niskiej zabudowy mieszkaniowej oraz obszarów rolniczych, również przyjęto strefy oddające charakter krajobrazowy tych terenów, tj. w rejonie zabudowy przy dominującym udziale strefy **SJ**, w obszarach rolniczych **SO**. Lokalnie dopuszczono możliwość otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni, poprzez przyjęcie stref **SJ** na terenach dotychczas niezainwestowanych, bądź nie wskazanych do zainwestowania w obowiązujących MPZP, niemniej założenie to nie wprowadza możliwości lokowania zainwestowania w formach nieadekwatnych do uwarunkowań krajobrazowych, a stanowi kontynuację istniejącego sposobu zagospodarowania, pozostając spójne z lokalnym charakterem krajobrazu. Analogiczne podejście zastosowano w rejonie Suchej Góry, gdzie dominuje struktura osadnicza oparta o zabudowę jednorodzinną, a obszar ten ujęto w dominującej strefie **SJ** oraz w Stroszku, gdzie przeważa zabudowa wielorodzinna, wskazana w strefie **SW**. Proponowane strefy odzwierciedlają aktualne uwarunkowania krajobrazowe. W części centralnej, południowej i wschodniej gminy, o odmiennych uwarunkowaniach krajobrazowych, również wyznaczono strefy adekwatne do istniejącego sposobu zainwestowania, uwzględniające zarówno aktualne użytkowanie terenów, jak i ustalenia MPZP. W obszarach tych, prócz stref wielofunkcyjnych z zabudową mieszkaniową, przewidziano strefy usług, gospodarcze czy zielenie i rekreacji, odzwierciedlające aktualną strukturę przestrzeni miejskiej. W obszarze tym przewidziano także strefy otwierające potencjał przekształceń przestrzeni, w tym **SW, SJ, SU, SH, SP**, przy czym strefy te stanowią kontynuację zagospodarowania o podobnym charakterze zagospodarowania. Lokalnie również strefy rozwoju wykreowano na obszarach zdegradowanych lub przekształconych. Powyższe zamierzenie pozwala na ograniczenie presji inwestycyjnej w obszarach niezainwestowanych, o odmiennych uwarunkowaniach krajobrazowych, tym samym pozawala na ochronę krajobrazową tych terenów. W ujęciu ogólnym, analizowany projekt planu ogólnego Gminy Bytom otwiera lokalnie możliwość przekształceń przestrzeni, jednak analiza rozmieszczenia obszarów otwarcia potencjału rozwojowego wskazuje, że tereny te są osadzone w istniejącym kontekście krajobrazowym, a ingerencja w tereny o charakterze przyrodniczym ma charakter ograniczony. W większym stopniu wykorzystuje się obszary już przekształcone, co sprzyja zachowaniu struktury krajobrazowej Bytomia. W odniesieniu do obszarów silnie zurbanizowanych, pozytywnie należy ocenić wyznaczenie stref **SN** zarówno w strukturze zabudowy miejskiej, ale także obszarach zdegradowanych antropogenicznie, np. w dolinie Bytomki na obszarze Szombierek. Powyższe stwarza możliwość kształtowania tej przestrzeni w kierunku

ograniczającym zainwestowanie, a poprzez możliwości kształtowania terenów zieleni, może prowadzić do potencjalnej poprawy walorów krajobrazowych tego obszaru w przyszłości.

W dniu 23 czerwca 2025 r. Sejmik Województwa Śląskiego podjął *uchwałę nr VII/16/16/2025 w sprawie Audytu krajobrazowego województwa śląskiego*. W przyjętym audycie krajobrazowym, w obszarze gminy zidentyfikowano szereg krajobrazów, zaliczonych do grup krajobrazów przyrodniczo – kulturowych, funkcjonujących głównie w wyniku działania procesów naturalnych, nieznacznie modyfikowanych przez działalność człowieka (grupa A) bądź ukształtowanych w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych i modyfikacji antropogenicznej (grupa B) oraz krajobrazów kulturowych, ukształtowanych w pełni w wyniku procesów antropogenicznych (grupa C). Zidentyfikowane krajobrazy wyznaczono na podstawie aktualnego zagospodarowania terenu gminy. Analizując zamierzenia planistyczne przyjęte w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, stwierdza się, że wyznaczone strefy funkcjonalne w zasadniczym stopniu odzwierciedlają istniejący charakter zagospodarowania, a strefy które otwierają potencjał przekształceń przestrzeni, zasadniczo stanowią kontynuację istniejącego charakteru zagospodarowania terenów przyległych. Założenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom nie prowadzą do znaczących zmian krajobrazowych, a jedynie, w skali lokalnej, mogą krajobraz modyfikować.

W dokumencie audytu krajobrazowego, w obszarze Bytomia wskazano trzy krajobrazy priorytetowe, tj. **Segiet (ID 109), Bytom północ (ID 162) oraz Bytom centrum (ID 171)**. Krajobrazy te szczególnie cenne dla społeczeństwa ze względu na wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, wymagające zachowania lub określenia zasad i warunków ich kształtowania. Jak wskazano w uzasadnieniu do planu ogólnego Gminy Bytom, powyższe krajobrazy priorytetowe zostały uwzględnione w toku prac planistycznych.

W obszarze krajobrazu priorytetowego **Segiet**, obejmującego północny fragment gminy, w większości wykreowano strefy planistyczne odpowiadające obecnemu zagospodarowaniu oraz ustaleniom obowiązujących planów miejscowych, przy dominującym udziale stref **SO, SN** oraz mniejszym udziale stref **SJ, SU**, wyznaczonych w rejonie terenów już zainwestowanych. Powyższe zamierzenia projektowe są zasadniczo zgodne z rekomendacjami i wnioskami dotyczącymi przeciwdziałaniu zagrożeniom w zakresie: ochrony i kształtowania środowiska abiotycznego, ekosystemów, ich zespołów oraz struktury ekologicznej krajobrazu, osadnictwa, architektury, kompozycji, ładu przestrzennego oraz walorów estetycznych, jak również warunków akustycznych, sanitarnych, zapachowych i innych, wskazanymi w audycie krajobrazowym dla opisywanego krajobrazu priorytetowego.

Na mocy projektu planu ogólnego Gminy Bytom, w zasięgu krajobrazu priorytetowego Segiet, wprowadzono także jedną strefę wielofunkcyjną **61SJ**, w ramach fragmentu której otwarto potencjał przekształceń przestrzeni. Fragment ww. strefy, wskazany na mapie do prognozy, nie jest objęty obecnie miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Wykreowanie w opisywanym obszarze strefy wielofunkcyjnej, daje podstawę rozwoju zainwestowania w przyszłości, przede wszystkim w kierunku zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, biorąc pod uwagę charakter strefy. Analizując lokalizację przestrzenną ww. strefy, stanowiącej obszar potencjalnego rozwoju zainwestowania, wskazuje się, że została ona ulokowana w sąsiedztwie terenów już zainwestowanych zabudową mieszkaniową jednorodzinną, zatem przyjęty kierunek gospodarowania przestrzenią, należy rozumieć jako kontynuację istniejących uwarunkowań, a nie wprowadzenie nowej formy przestrzennej, co nie powinno znacząco oddziaływać na uwarunkowania krajobrazowe. Niemniej, analizując obecny charakter opisywanego terenu i odnosząc zamierzenia planistyczne do rekomendacji i wniosków wskazanych w audycie krajobrazowym dla krajobrazu Segiet, proponowane zamierzenie uznaje się za kwestię potencjalnie problemową. Opisywana strefa otwarcia potencjału rozwoju, obejmuje obecnie powierzchnie niezainwestowane, częściowo zadrzewione, o urozmaiconej rzeźbie powierzchniowej. Potencjalna realizacja zainwestowania, może zatem wiązać się z wycinką porastających tu zadrzewień oraz prowadzeniem prac niwelacyjnych w celu dostosowania warunków gruntowych do możliwości lokowania obiektów kubaturowych. Potencjalne przekształcenia stanowią potencjalną niezgodność z następującymi wskazaniami opisanymi w dokumencie audytu krajobrazowego:

- możliwość przekształcenia lasów, zadrzewień lub użytków zielonych na inne formy użytkowania, niezgodne z zaleceniem ich nieprzekształcania (pkt 3),
- ryzyko niewykorzystania potencjału topograficznego terenu dla harmonijnego wpisania zabudowy w krajobraz (pkt 5),
- brak zachowania i właściwego wyeksponowania osobliwych form rzeźby terenu oraz historycznych form antropogenicznych (pkt 6),
- fragmentacja i geometryzacja siedlisk naturalnych i seminaturalnych w wyniku wprowadzania nowej zabudowy (pkt 9),
- wprowadzanie barier migracyjnych dla flory i fauny (pkt 11),
- realizacja nowej zabudowy na terenach dotychczas niezainwestowanych lub wyznaczonych do zabudowy w dokumentach planistycznych (pkt 14),
- potencjalne naruszenie walorów widokowych poprzez zmiany zagospodarowania terenu (pkt 19–20) – na północ od wyznaczonej strefy **61SJ**, wyznaczono punkt widokowy na dawne wyrobisko dolomitów.

Wykazane powyżej niezgodności dotyczą relacji ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom do rekomendacji i wniosków audytu krajobrazowego i mają charakter potencjalny, wynikający z dopuszczenia możliwości przekształceń przestrzennych, a nie z przesądzenia o konkretnym sposobie zagospodarowania terenu. Należy także podkreślić, że wskazane rekomendacje audytu stanowią wytyczne, a rozwój zainwestowania, może być doprecyzowany na dalszych etapach planistycznych. Strefa **61SJ** stanowi otwarcie potencjału przekształceń przestrzeni w odniesieniu do istniejącego stanu terenu i dotychczas nie została objęta MPZP. W przypadku sporządzania MPZP dla przedmiotowego obszaru, zasadne będzie doprecyzowanie zamierzeń planistycznych w sposób uwzględniający rekomendacje audytu krajobrazowego.

Kwestią potencjalnie problemową dla opisywanego krajobrazu priorytetowego, w świetle rekomendacji i wniosków, jest dopuszczenie w ramach profilu dodatkowego strefy **SO**, obejmującej obszary lasów w granicach krajobrazu Segiet, *terenu zieleni urządzonej*, otwierającego możliwości kształtowania drzewostanów. Założenie to, w przypadku podejmowania prac porządkowych w obszarach leśnych, może być niezgodne ze wskazaniem dotyczącym pozostawiania drzew obumierających i martwych, zwłaszcza starych drzew liściastych oraz dziuplastych, z wyjątkiem sytuacji stwarzających zagrożenie dla ludzi lub mienia (pkt 10).

W obszarze krajobrazów priorytetowych **Bytom północ** oraz **Bytom centrum**, w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, przyjęto strefy odpowiadające istniejącemu charakterowi zagospodarowania oraz przeznaczeniom obowiązujących planów miejscowych oraz nie wyznaczono stref otwierających potencjał rozwoju zainwestowania w odniesieniu do stanu istniejącego bądź MPZP. W obszarze krajobrazu Bytom północ, oddano jego charakter poprzez wyznaczenie na dominującym obszarze stref **SN**, obejmujących liczne tereny zieleni urządzonej, takie jak tereny ogrodów działkowych i założenia parkowe, w tym Park Miejski z Górą Miłości. Tereny zieleni urządzonej wraz z wkomponowanymi elementami dawnej działalności górniczej oraz kompleksami historycznej zabudowy, determinują unikatowość opisywanego krajobrazu oraz stanowiły przesłankę do wskazania jako krajobraz priorytetowy. W obszarze krajobrazu Bytom centrum, który obejmuje historyczne założenie śródmieścia Bytomia, o dominującym udziale zwartej zabudowy miejskiej o wartości historycznej, wykreowano przede wszystkim strefę **SW**, odpowiadającą strukturze przestrzeni. W zasięgu ww. krajobrazu wyznaczono także dominanty krajobrazowe, które stanowią obiekty sakralne oraz osie widokowe, otwierające wzgląd na ww. struktury. Jak wskazano w uzasadnieniu do planu ogólnego Gminy Bytom, powyższe uwarunkowania zostały uwzględnione przy sporządzaniu tego dokumentu. Podsumowując, ustalenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom nie wprowadzają nowych obszarów potencjalnych przekształceń w obrębie krajobrazów priorytetowych Bytom północ i Bytom centrum, a poprzez wyznaczenie stref odpowiadających istniejącej strukturze funkcjonalno – przestrzennej, sprzyjają zachowaniu i ochronie ich walorów krajobrazowych. Przyjęte zamierzenia planistyczne nie stoją w sprzeczności ze wskazaniami i rekomendacjami, ujętymi w dokumencie audytu krajobrazowego.

Zgodnie z informacjami audytu krajobrazowego, w rejonie doliny rzeki Bytomki, w zasięgu Bytomia oraz Rudy Śląskiej, zaproponowano ustanowienie **Obszaru Chronionego Krajobrazu o nazwie Dolina Bytomki**. Za główną

przesłankę do powołania ww. OChK wskazano jego cenne walory fizjonomiczne, jak również fakt, że teren ten stanowi lokalny korytarz ekologiczny. Proponowany obszar ochrony obejmuje wąską dolinę rzeki Bytomki, ulokowaną w krajobrazie przemysłowym i miejskim, podlegającą procesom renturalizacyjnym i sukcesyjnym.

W zasięgu proponowanego OChK, w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom wykreowano w przewadze strefę **SN**, lokalnie **SJ, SK**, przy czym strefy te stanowią odzwierciedlenie istniejącego zagospodarowania. Nie przewidziano tu również stref otwierających potencjał rozwoju inwestycyjnego. Wprowadzenie strefy zieleni i rekreacji w obszarze proponowanego OChK Dolina Bytomki, ocenia się jako zamierzenie korzystne. Obecnie tereny pozostające w zasięgu proponowanej formy ochrony mają w większości charakter silnie przekształcony, zdegradowany działalnością górniczą, a zatem przyjęcie opisywanego kierunku gospodarowania przestrzenią, pozwoli nie tylko na powołanie ww. formy ochrony w przyszłości, ale również umożliwi kształtowanie tego terenu, w zakresie umożliwiającym podniesienie jego waloru krajobrazowego oraz przywrócenie i wspieranie funkcji przyrodniczych. Proponowany obszar chroniony został uwzględniony przy sporządzaniu projektu planu ogólnego.

Zgodnie z informacjami audytu krajobrazowego, na obszarze Bytomia, wskazuje się **dwa obszary, uznane za cenne kulturowo, zasługujące na objęcie dodatkowymi formami ochrony zabytków**. Dla ww. obszarów, w dokumencie audytu zalecono przeprowadzenie pogłębionych analiz architektoniczno-krajobrazowych oraz podjęcie dialogu z gminami w celu utworzenia nowych form ochrony krajobrazu wynikających z mocy *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Jako obszary cenne kulturowo, proponowane do ochrony wskazano: **Kolonię robotniczą Zgorzelec w Bytomiu Łagiewnikach oraz Osiedle Nowa Kolonia Robotnicza w Bytomiu Bobrku**.

W rejonie ww. koloni robotniczych, w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom wprowadzono strefy **SW**, odpowiadające charakterowi zainwestowania. Proponowane do objęcia ochroną konserwatorską obszary kolonii robotniczych, zostały uwzględnione przy sporządzaniu projektu planu ogólnego.

8.9. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA DOBRA MATERIALNE I ZABYTKI

Projekt analizowanego planu ogólnego Gminy Bytom, nie obejmuje szczegółowych ustaleń dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego. Jak wskazano w uzasadnieniu do planu ogólnego Gminy Bytom, przy ustalaniu gminnego katalogu stref planistycznych, uwzględniono występujące na terenie Gminy Bytom zabytki objęte formami ochrony, o których mowa w *ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292). Szczegółowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej są obligatoryjnym elementem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w których każdorazowo, w celu ich ochrony, dla poszczególnego obiektu, określa się nakazy, zakazy i dopuszczenia.

W toku prac nad projektem planu ogólnego Gminy Bytom, uwzględniono następujące obszary oraz obiekty dziedzictwa kulturowego, zidentyfikowane w granicach gminy: obszar wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO w zakresie terenu dobra i podziemi wraz ze strefą buforową od obszaru, obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa śląskiego (obszarowe, punktowe) oraz obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków (obszarowe, liniowe, punktowe). Uwzględnienie powyższych obiektów w trakcie prac planistycznych zapewni ochronę wartości historycznych i kulturowych Gminy Bytom.

8.10. USTALENIA PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO W KONTEKŚCIE ZAŁOŻEŃ *STRATEGICZNEGO PLANU ADAPTACJI DLA SEKTORÓW I OBSZARÓW WRAŻLIWYCH NA ZMIANY KLIMATU DO ROKU 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030*

Skutki zmian klimatu, zwłaszcza wzrost temperatury, częstotliwości i nasilenia zjawisk ekstremalnych pogłębiają się w związku z czym stały się przedmiotem zainteresowania rządów i społeczności międzynarodowej.

„*Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030*" (SPA 2020) został przygotowany z myślą o zapewnieniu warunków stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego w obliczu ryzyk, jakie niosą ze sobą zmiany klimatu, a ponadto z myślą o wykorzystaniu pozytywnego wpływu, jaki działania adaptacyjne mogą mieć na stan polskiego środowiska czy na wzrost gospodarczy. Wysiłki na rzecz dostosowania się do skutków zmian klimatu powinny być podejmowane jednocześnie z realizowanymi działaniami ograniczającymi emisję gazów cieplarnianych.

SPA 2020 wskazuje cele i kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć w najbardziej wrażliwych sektorach i obszarach w okresie do roku 2020, tj.: gospodarce wodnej, rolnictwie, leśnictwie, różnorodności biologicznej i obszarach prawnie chronionych, zdrowiu, energetyce, budownictwie, transporcie, obszarach górskich, strefie wybrzeża, gospodarce przestrzennej i obszarach zurbanizowanych. Zaproponowano w nim cele, kierunki działań oraz konkretne działania, które korespondują z dokumentami strategicznymi, w szczególności Strategią Rozwoju Kraju 2020 i innymi strategiami rozwoju stanowiąc ich uzupełnienie w kontekście adaptacji.

W przywołanym powyżej dokumencie *SPA2020* ujęto między innymi następujące cele i kierunki działań:

Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju i dobrego stanu środowiska

Kierunki działań:

1.1 Dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu

1.2 Adaptacja strefy przybrzeżnej do zmian klimatu

1.3 Dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu

1.4 Ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu

1.5 Adaptacja do zamian klimatu w gospodarce przestrzennej i budownictwie

1.6 Zapewnienie funkcjonowania skutecznego systemu ochrony zdrowia w warunkach zmian klimatu

Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich

Kierunki działań:

2.1 Stworzenie lokalnych systemów monitorowania i ostrzegania przed zagrożeniami

2.2 Organizacyjne i techniczne dostosowanie działalności rolniczej i rybackiej do zmian klimatu

Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu

Kierunki działań:

3.1 Wypracowywanie standardów konstrukcyjnych uwzględniających zmiany klimatu

3.2 Zarządzanie szlakami komunikacyjnymi w warunkach zmian klimatu

Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu

Kierunki działań:

4.1 Monitoring stanu środowiska i systemy wczesnego ostrzegania i reagowania w kontekście zmian klimatu (miasta i obszary wiejskie)

4.2 Miejska polityka przestrzenna uwzględniająca zmiany klimatu

Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu

Kierunki działań:

5.1 Promowanie innowacji na poziomie działań organizacyjnych i zarządczych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu

5.2 Budowa systemu wsparcia polskich innowacyjnych technologii sprzyjających adaptacji do zmian klimatu

Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu

Kierunki działań:

6.1 Zwiększenie świadomości odnośnie do ryzyk związanych ze zjawiskami ekstremalnymi i metodami ograniczania ich wpływu

6.2 Ochrona grup szczególnie narażonych przed skutkami niekorzystnych zjawisk klimatycznych

Mając na uwadze charakter oraz szczegółowość ocenianego dokumentu, jakim jest projekt planu ogólnego Gminy Bytom, a także uwzględniając skalę i sposób zagospodarowania gminy i jej uwarunkowania środowiskowe, należy stwierdzić, iż w kontekście powyższych wskazań, analizowany dokument jest związany przede wszystkim z sektorami gospodarki przestrzennej, obszarami zurbanizowanymi, rolnictwem, a także z sektorami obejmującymi budownictwo i infrastrukturę oraz inne. Do głównych zagrożeń na terenie Gminy Bytom należą: intensyfikacja miejskiej wyspy ciepła – w rejonie terenów zurbanizowanych, silne ulewy powodujące lokalne podtopienia oraz susze sprzyjające deficytowi wody, jak również zjawiska powodziowe. Generalnie ustalenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom, wpisują się przede wszystkim w realizację kierunków działań określonych SPA 2020: 1.4

i 1.5 w zakresie celu nr 1 oraz 4.2 w celu nr 4. Do ustaleń planu realizujących założenia celów i kierunków określonych w SPA 2020 należą między innymi:

- Wykreowanie na znacznym obszarze gminy stref umożliwiających gospodarowanie w oparciu przede wszystkim o tereny biologicznie czynne, tj. stref **SO, SN**. Powyższe działanie będzie sprzyjało ochronie bioróżnorodności, w tym umożliwi zachowanie znacznego odsetka powierzchni leśnych, jak również lokalnie terenów użytkowanych rolniczo oraz obszarów dolin cieków i zbiorników wodnych wraz z otuliną biologiczną. Określenie dla części stref minimalnego odsetka terenów biologicznie czynnych (kierunek 1.4);
- Wyznaczenie stref umożliwiających lokowanie nowych terenów inwestycyjnych oraz wyznaczenie obszaru uzupełnienia zabudowy, ograniczających się głównie do obszarów już obecnie zainwestowanych. Powyższe działania będą zapobiegały rozlewaniu się zabudowy na tereny otwarte, co mogłoby niekorzystnie wpływać na uwarunkowania przyrodnicze i krajobrazowe. Wskazanie możliwości rozwoju nowych terenów zabudowy w rejonie istniejącej infrastruktury drogowej i technicznej, pozwala na obniżenie kosztów realizacji oraz funkcjonowania inwestycji (kierunek 1.5 i 4.2).

Przyjęte w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom rozwiązania planistyczne, pozostają również spójne z założeniami *Planu adaptacji miasta do zmian klimatu do roku 2030*. Wyznaczenie stref **SO, SN**, obejmujących tereny leśne, lokalnie użytki rolnicze, doliny cieków i zbiorniki czy zieleń urządzoną, tj. obszary o wysokim udziale powierzchni biologicznie czynnych, sprzyja ograniczaniu zjawiska miejskiej wyspy ciepła, poprawie warunków przewietrzania terenu oraz retencji wodnej. Istotne znaczenie ma wyznaczenie ww. stref w szczególności w wysoko zurbanizowanym obszarze gminy. Ochrona ciągłości terenów zieleni, realizuje również założenia *MPA* w zakresie kształtowania systemu zielonej infrastruktury. Ograniczony zasięg stref otwierających potencjał przekształceń przestrzeni, zmniejsza natomiast ryzyko nadmiernego zainwestowania w skali całego Bytomia, mogącego mieć negatywny wpływ na warunki przewietrzania obszaru czy zachowanie obszarów alimentacji wód podziemnych. Założenia projektu planu ogólnego Gminy Bytom zasadniczo mogą przyczynić się do zwiększenia odporności obszaru gminy na ekstremalne zjawiska pogodowe.

9. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO

Gmina Bytom położona jest w odległości około 50 km od południowej granicy państwa. Oddziaływania wynikające z realizacji ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom, będą miały charakter lokalny i będą przede wszystkim związane z potencjalnymi przekształceniami przestrzeni w granicach stref, dla których otwarto możliwość rozwoju zainwestowania. Oddziaływania te, w przypadku realizacji zainwestowania, mogą obejmować lokalną niwelację terenu, przekształcenie szaty roślinnej i siedlisk faunistycznych, powstawanie ścieków i odpadów oraz emisję zanieczyszczeń do powietrza i hałasu do środowiska, przy czym ich skala będzie ograniczona zarówno zakresem przestrzennym stref rozwojowych, jak i obowiązującymi przepisami prawa. Z uwagi na lokalny charakter tych oddziaływań oraz znaczną odległość od granicy państwa, realizacja ustaleń ocenianego dokumentu nie będzie powodowała transgranicznego oddziaływania na środowisko.

10. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY

Analiza ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom, w odniesieniu do uwarunkowań środowiskowych obszaru gminy, wykazała występowanie potencjalnych kwestii problemowych, istotnych z punktu widzenia realizacji dokumentu. Wynikają one zasadniczo z relacji pomiędzy dopuszczonymi kierunkami przekształceń przestrzeni a istniejącymi uwarunkowaniami środowiskowymi oraz przepisami odrębnymi. Należy jednak

podkreślić, że plan ogólny, jako dokument o charakterze ramowym, nie przesądza o realizacji konkretnych przedsięwzięć, a wskazane problemy mają charakter potencjalny i wymagają doprecyzowania na dalszych etapach planowania przestrzennego bądź w procedurach administracyjnych właściwych dla realizacji inwestycji. Jednocześnie, podkreśla się, że identyfikacja kwestii potencjalnie problemowych, z punktu widzenia oddziaływania na środowisko i ludzi na etapie strategicznym, pozwala na wskazanie obszarów wymagających szczególnej uwagi w procesie planistycznym i inwestycyjnym oraz zapewnienia zgodności przyszłych działań z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony środowiska. Poniżej omówiono zidentyfikowane kwestie potencjalnie problemowe.

UJĘCIE W PROFILU DODATKOWYM STREFY SO *TERENU ZIELENI URZĄDZONEJ*, W KONTEKŚCIE ODDZIAŁYWANIA NA OBSZARY CHRONIONE

Jedną z potencjalnie problemowych kwestii, wynikających z ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom, jest wskazanie w profilu dodatkowym strefy **SO** *terenu zieleni urządzonej*, w kontekście możliwych przekształceń środowiska naturalnego obszarów leśnych kompleksu Lasu Bytomskiego, zwłaszcza w obszarach podlegających ochronie na mocy *ustawy o ochronie przyrody*.

Las Bytomski stanowi istotny zasób w strukturze środowiska naturalnego Bytomia, a jego wysoki walor przyrodniczy wraz z uwarunkowaniami, wynikającymi z historycznej działalności górniczej, stanowił przesłankę do wyznaczenia w jego granicach form ochrony przyrody, tj. **Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie (PLH240003)**, **rezerwatu przyrody Segiet** wraz z otuliną, **użytku ekologicznego Verona**, **stanowiska dokumentacyjnego Blachówka** oraz **Zespołu przyrodniczo – krajobrazowego Miechowicka Ostoja Leśna**. Powyższe obszary chronione w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, zostały w zasięgu kompleksu Lasu Bytomskiego objęte strefą **SO**, dla której w profilu dodatkowym ujęto *teren zieleni urządzonej*. Wprowadzenie powyższego terenu w zapisach planu ogólnego, może stanowić istotne ryzyko z punktu widzenia możliwości ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków z nimi związanych w obszarach chronionych. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia dalszych procedur planistycznych. Obecnie obszar Lasu Bytomskiego nie jest zasadniczo objęty planami miejscowymi i pomimo że gospodarowanie na terenach leśnych nie może odbywać się w oderwaniu od obowiązujących przepisów odrębnych, w tym zawartych w planie urządzenia lasu oraz aktach powołujących formy ochrony przyrody, a także sporządzonych dla tych form planach ochrony bądź planach zadań ochronnych, to opisywane zamierzenie planistyczne, może otwierać możliwość wprowadzenia przeznaczenia terenów zieleni urządzonej w przyszłych MPZP, tym samym otwierając potencjał do niekorzystnych przekształceń przestrzeni, wpływających potencjalnie negatywnie na obszary chronione. Tereny zieleni urządzonej, pomimo potencjału przyrodniczego, różnią się specyfiką gospodarowania od terenów zieleni naturalnej. I choć co do zasady, wyznaczanie terenów zieleni urządzonej w planach miejscowych w strukturze gminy należy uznać za działanie korzystne, to w obszarach cennych przyrodniczo, ich wprowadzenie może nieść za sobą negatywny skutek środowiskowy.

W obszarach, gdzie istotnym walorem przyrodniczym jest szata roślinna, a do takich zaliczyć należy zarówno obszar Natura 2000, gdzie wskazano na obecność siedlisk istotnych dla Wspólnoty, w tym m.in. buczyn, jak również obszar rezerwatu, użytku ekologicznego oraz zespołu przyrodniczo – krajobrazowego, przyjęcie w przyszłych planach miejscowych przeznaczeń terenów zielni urządzonej, otwiera możliwości rearanżacji szaty roślinnej. Zmiany te dotyczyć mogą wprowadzania gatunków obcych dla siedliska, również ozdobnych, porządkowania terenów zieleni poprzez usuwanie drzew martwych bądź dziuplastych o słabym stanie fitosanitarnym ze względów bezpieczeństwa przebywających ludzi czy usuwania części roślinności, w tym drzew, w celu realizacji obiektów małej architektury czy aranżacji nowych ścieżek spacerowych. Potencjalne zmiany w składzie gatunkowym oraz strukturze siedlisk, mogą przyczynić się do spadku waloru przyrodniczego obszarów chronionych. Co istotne, potencjalne działania podejmowane w zakresie terenów zieleni urządzonej, mogą zwiększać atrakcyjność tych terenów, tym samym prowadzić do wzrostu presji turystycznej – pieszej bądź rowerowej. Zwiększona presja może przekładać się na płoszenie gatunków zwierząt zamieszkujących te tereny, jak również może prowadzić do wtórnej dewastacji zbiorowisk roślinnych, np. zaśmiecanie. Zwiększona presja turystyczna, może także skutkować zadeptywaniem zbiorowisk roślinnych, w tym cennych i unikatowych muraw galmanowych, zidentyfikowanych zarówno w obszar Natura 2000, jak i w rejonie użytku ekologicznego Verona. Dodatkowo, porządkowanie

obszarów leśnych z drzew dziuplastych, może wpływać niekorzystnie na sukces rozrodczy wybranych gatunków nietoperzy, w tym np. nocka Bechsteina, gatunku stanowiącego jeden z podmiotów ochrony obszaru Natura 2000, którego samice zakładają kolonie rozrodcze w obszarach leśnych, z wykorzystaniem drzew dziuplastych.

Podsumowując, ujęcie w profilu dodatkowym strefy **SO** *terenu zieleni urządzonej* w obrębie kompleksu Lasu Bytomskiego, w tym w zasięgu obszarów chronionych, stanowi potencjalną kwestię problemową z punktu widzenia ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków z nimi związanych. Kwestia ta wymaga zachowania szczególnej ostrożności planistycznej na etapie sporządzania planów miejscowych.

OTWARCIE POTENCJAŁU ROZWOJU ZAINWESTOWANIA W REJONIE STREFY 61SJ, W KONTEKŚCIE ODDZIAŁYWANIA NA OBSZARY CHRONIONE, BEZPIECZEŃSTWO LUDZI ORAZ UWARUNKOWANIA KRAJOBRAZOWE

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, otwarto potencjał rozwoju przekształceń przestrzeni, w ramach części strefy wielofunkcyjnej z zabudową mieszkaniową jednorodzinna **61SJ**. Z uwagi na uwarunkowania tego terenu, rozwój zainwestowania w jego rejonie może stanowić potencjalny konflikt przestrzenny, zarówno w zakresie wyznaczonych obszarów chronionych, oddziaływań na krajobraz, jak również z punku widzenia bezpieczeństwa ludzi.

Opisywana strefa otwarcia potencjału rozwoju zainwestowania, obejmuje obecnie powierzchnie niezabudowane, częściowo zadrzewione, o urozmaiconej rzeźbie powierzchniowej. Zgodnie z materiałami archiwalnymi, w granicach tej strefy, wskazuje się na obecność dawnego wyrobiska mającego połączenie z powierzchnią (szybiku), o nieznanym statusie likwidacji. W kontekście lokalizacji opisywanej strefy w zasięgu obszaru Natura 2000, obejmującego m.in. system podziemi stanowiących miejsca hibernacji nietoperzy, nie można wykluczyć, że zidentyfikowany na tym obszarze szybik, nie stanowi aktywnego miejsca wlotu nietoperzy do podziemi, tym samym nie można jednoznacznie wykluczyć, że potencjalny rozwój zainwestowania w tym rejonie, nie spowoduje konieczności likwidacji miejsca wlotu, tj. nie będzie ingerował w siedliska podmiotów ochrony obszaru Natura 2000. Ponadto, opisywane uwarunkowanie wymagałoby również dokładnej analizy w kontekście możliwości posadawiania obiektów budowlanych, z uwagi na bezpieczeństwo ludzi. Obszary dawnej działalności górniczej mogą stanowić potencjalne miejsca zagrożone wystąpieniem deformacji nieciągłych powierzchni terenu, stwarzających zagrożenie dla ludzi i mienia. Równocześnie, proponowana strefa planistyczna, pozostaje w zasięgu wyznaczonego krajobrazu priorytetowego Segiet, a przyszłe potencjalne zainwestowanie może stać w sprzeczności ze wskazaniami dotyczącymi tego krajobrazu, określonymi w dokumencie audytu krajobrazowego.

Z uwagi na fakt, że teren w rejonie którego wykreowano strefę **61SJ** nie jest objęty planem miejscowym, kwestie przyszłego gospodarowania w ww. strefie należy w sposób szczególnie uważny określić przy sporządzaniu MPZP.

OTWARCIE POTENCJAŁU ROZWOJU ZAINWESTOWANIA W REJONIE STREFY 17SW, W KONTEKŚCIE ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, otwarto potencjał rozwoju przekształceń przestrzeni, w ramach części strefy wielofunkcyjnej z zabudową mieszkaniową wielorodzinną **17SW**. Strefa ta, zgodnie z danymi *ISOK*, położona jest częściowo w zasięgu obszarów zagrożenia powodzią od rzeki Szarlejki, przy czym obszary szczególnego zagrożenia powodzią zawierają się tu zasadniczo do koryta rzeki. Jednocześnie wskazuje się tu także obszar powodziowy o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia, obejmujący szerszy obszar strefy (obejmujący tereny wskazane w obowiązującym planie miejscowym jako tereny *WS* oraz również *ZP*). Pomimo że obszar ten nie stanowi obszaru szczególnego zagrożenia powodzią w rozumieniu przepisów odrębnych, nie można wykluczyć tu wystąpienia zjawisk powodziowych, zwłaszcza w świetle zachodzących zmian klimatu. Wystąpienie zjawisk ekstremalnych, tj. powodzi, może powodować zagrożenie dla ludzi i mienia. Kwestia ta wymaga szczególnej ostrożności i powinna zostać uwzględniona na etapach procesu inwestycyjnego.

OTWARCIE POTENCJAŁU ROZWOJU ZAINWESTOWANIA W REJONIE STREF 3SP, 42SP, 44SP, W KONTEKŚCIE POTENCJALNYCH KONFLIKTÓW PRZESTRZENNYCH CHARAKTERU ZAGOSPODAROWANIA

W ocenianym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, otwarto potencjał rozwoju przekształceń przestrzeni, w ramach części wyznaczonych stref gospodarczych, w większości lokując je w sąsiedztwie terenów, gdzie już

obecnie prowadzona jest działalność o charakterze przemysłowym. Potencjalną kwestię problemową w kontekście konfliktów przestrzennych w zakresie oddziaływania na ludzi, stanowi wyznaczenie stref **3SP, 42SP, 44SP** w bliskim sąsiedztwie osiedli mieszkaniowych. Realizacja przyszłego zainwestowania w ramach ww. stref, zgodnie z ich charakterem, może potencjalnie spowodować pogorszenie komfortu życia okolicznych mieszkańców, na skutek wzrostu emisji substancji do powietrza czy hałasu emitowanego do środowiska. Z uwagi na fakt, że plan ogólny nie precyzuje rodzajów inwestycji, jak również nie wprowadza zapisów minimalizujących, kwestia ta wymaga szczególnej uwagi na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego bądź ich zmian (brak MPZP dla części strefy **42SP, 44SP**). Odpowiednie uregulowanie omawianych aspektów już na etapie MPZP, pozwoli na ograniczenie potencjalnych konfliktów przestrzennych oraz pozwoli na ograniczenie potencjalnych niekorzystnych oddziaływań na pobliskie tereny o wysokiej wrażliwości, tj. tereny zabudowy mieszkaniowej.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DZIAŁALNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ W ZAKRESIE WARUNKÓW PODŁOŻA GRUNTOWEGO

W obszarze Bytomia, z uwagi na prowadzoną w przeszłości oraz obecnie działalność górniczą, wskazuje się na uwarunkowania istotne z punktu widzenia prowadzenia działań inwestycyjnych, w tym w zakresie lokowania zabudowy kubaturowej. Do istotnych uwarunkowań historycznych, należą przede wszystkim obszary płytkiej eksploatacji rudnej i węglowej, obszary nieczynnych szybów górniczych oraz połączeń wyrobisk z powierzchnią, tj. szybów o zróżnicowanej głębokości i systemie likwidacji, stanowiących pozostałość po eksploatacji rudnej. Obecnie w granicach Bytomia prowadzone jest wydobycie, w tym eksploatacja podziemna złóż węgla kamiennego, część terenu Bytomia pozostaje w zasięgu wpływów górniczych, przejawiających się przede wszystkim deformacjami ciągłymi powierzchni (osiadaniami) oraz wstrząsami parasejsmicznymi. Z uwagi na obecność obszarów dawnej płytkiej eksploatacji, występuje tu również zagrożenie deformacjami nieciągłymi powierzchni terenu. Dodatkowo, w granicach Bytomia stwierdzono występowanie strefy uskoku i strefy jego oddziaływania na powierzchnię.

Z uwagi na opisane powyżej uwarunkowania, realizacja inwestycji, w tym wznoszenie nowych obiektów budowlanych, powinna być każdorazowo analizowana z uwzględnieniem indywidualnych warunków górniczo – geologicznych dla każdej inwestycji budowlanej. W przypadku projektowania inwestycji na terenie podlegającym wpływom górnictwa, konieczne jest każdorazowe uzyskanie informacji dotyczących warunków geologiczno – górniczych od przedsiębiorcy górniczego oraz wykonanie badań geofizycznych, których zakres powinna określać odrębna ekspertyza. Szczególnej ostrożności wymagają zamierzenia projektowe na terenach, gdzie w przeszłości była prowadzona płytka eksploatacja węgla kamiennego bądź rudna, a także występujące nieczynne wyrobiska mające połączenie z powierzchnią, upadowe, szyby, szybiki oraz dukle. Z uwagi na nieznany sposób likwidacji szybów porudnych zidentyfikowanych w obszarze Bytomia, przed przystąpieniem do realizacji inwestycji w rejonie ww. uwarunkowań, należy przeprowadzić badania geofizyczne celem zlokalizowania szybów i określenia sposobu ich likwidacji, jak również identyfikacji pustek poeksploatacyjnych w rejonie płytkiej eksploatacji górniczej złóż rudnych.

W obszarze Bytomia identyfikuje się także liczne tereny, stanowiące pozostałość po działalności przemysłowej, obejmujące m.in. hałdy pogórnicze, zwałowiska odpadów pohutniczych czy zlikwidowane osadniki wód. Obszary te charakteryzują się obecnością gruntów nasypowych, w tym również o znacznych miąższościach. Przed potencjalną realizacją przyszłych inwestycji w zasięgu terenów o ww. uwarunkowaniach, należy przeprowadzić stosowane badania podłoża, zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem w celu określenia warunków posadowienia obiektów.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DZIAŁALNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ W ZAKRESIE ZANIECZYSZCZEŃ PODŁOŻA

W granicach Bytomia, wskazuje się na lokalizację licznych obszarów dawnej działalności przemysłowej, w tym górniczej i hutniczej, obejmujących m.in. hałdy pogórnicze, zwałowiska odpadów pohutniczych, zlikwidowane osadniki wód, zlikwidowane zakłady przemysłowe. Z uwagi na specyfikę prowadzonej działalności przemysłowej, związanej zwłaszcza z górnictwem oraz hutnictwem, w rejonie terenów pogórniczych i poprzemysłowych, nie można wykluczyć występowania zanieczyszczeń podłoża gruntowego, w szczególności metali ciężkich.

W analizowanym projekcie planu ogólnego Gminy Bytom za kwestię potencjalnie problemową uznaję się otwarcie potencjału przekształcenia przestrzeni w rejonie stref **1SW, 2SW, 58SJ**, dla których wiodącym charakterem zagospodarowania jest zabudowa mieszkaniowa, w rejonie terenów pogórniczych i poprzemysłowych, gdzie nie można wykluczyć występowania zanieczyszczeń podłoża gruntowego. Rozwój inwestycji w ramach ww. stref winien być poprzedzony wykonaniem stosownych badań w celu określenia możliwego zanieczyszczenia powierzchni ziemi, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Obowiązek ten może zostać nałożony w toku dalszych procedur administracyjnych. W przypadku stwierdzenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów substancji powodujących ryzyko, konieczne może być zastosowanie odpowiednich działań zaradczych.

11. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU

Północno – zachodnia część Bytomia położona jest w zasięgu obszaru Natura 2000 Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie (PLH240003). Analiza ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom wykazała, że przyjęty układ stref planistycznych w granicach ww. obszaru Natura 2000, zasadniczo odzwierciedla istniejący sposób zagospodarowania terenów oraz przeznaczenia określone w obowiązujących planach miejscowych. W zasięgu zbiorowisk leśnych oraz w rejonie niewielkich powierzchni rolniczych, towarzyszących obszarom zabudowy wprowadzono strefę **SO**, natomiast w obszarach zainwestowanych wprowadzono strefy **SJ, SU, SN, SK**, uwzględniające obecne zainwestowanie. W mniejszym stopniu wprowadzono strefy otwierające potencjał przekształceń przestrzeni w ramach stref **SJ**, przy czym strefy te obejmują zasadniczo niewielkie powierzchnie, położone w rejonie utrwalonej struktury osadniczej. Przyjęte zamierzenia planistyczne generalnie uznaje się za sprzyjające zachowaniu siedlisk przyrodniczych oraz warunków bytowania gatunków stanowiących przedmiot ochrony.

Jednocześnie, analizując zamierzenia planistyczne w kontekście możliwych oddziaływań na opisywaną ostoję, zidentyfikowano dwie kwestie potencjalnie problemowe. Pierwsza z nich dotyczy ujęcia w profilu dodatkowym strefy **SO**, wyznaczonej w obrębie zbiorowisk leśnych, nieobjętych w stanie obecnym miejscowymi planami, *terenu zieleni urządzonej*. Założenie to, otwiera możliwość ujęcia w przyszłych MPZP ww. przeznaczenia, tym samym otwiera potencjał do niekorzystnych przekształceń przestrzeni leśnej, w kierunku zieleni urządzonej. Działania te mogą potencjalnie niekorzystnie wpływać zarówno na stan siedlisk przyrodniczych, jak również na gatunki zwierząt tu bytujące. Druga kwestia potencjalnie problemowa dotyczy otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni w obrębie strefy **61SJ**, położonej w granicach obszaru Natura 2000. Na tym terenie zidentyfikowano możliwą lokalizację dawnego szybu porudnego o nieznanym statusie likwidacji, co nie pozwala wykluczyć jego funkcji jako miejsca wlotu nietoperzy do podziemnych stanowisk hibernacji. Potencjalne zagospodarowanie terenu mogłoby wiązać się z koniecznością likwidacji takiego wlotu, a tym samym będzie związane z ingerencją w siedliska gatunków stanowiących przedmiot ochrony obszaru Natura 2000. Kwestie te wymagają szczególnej uwagi w procesie planistycznym oraz inwestycyjnym.

Poniżej przedstawiono założenia przyjęte ocenianym w projekcie planu ogólnego Gminy Bytom, sprzyjające ochronie i ograniczeniu oddziaływania na poszczególne elementy środowiska.

11.1. OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Ochronie powietrza atmosferycznego, będą służyły następujące założenia projektu planu ogólnego:

1) wyznaczenie strefy **SO** w obszarze Lasu Bytomskiego, ograniczającej możliwości inwestycyjne, tym samym sprzyjającej ochronie terenów leśnych, pełniących funkcję naturalnych filtrów powietrza;
2) utrzymanie dolin cieków w strefach ograniczających możliwość zabudowy, sprzyjające zachowaniu lokalnych korytarzy przewietrzania;

3) wyznaczenie stref **SN** w rejonie terenów zieleni urządzonej w strukturze obszarów zurbanizowanych, wspierające przewietrzanie tych obszarów;
4) wyznaczenie terenów otwierających potencjał rozwoju inwestycyjnego w sąsiedztwie obszarów już przekształconych, ograniczające rozpraszanie źródeł emisji;
5) dopuszczenie lokalizacji instalacji odnawialnych dla wybranych stref źródeł energii.

11.2. OCHRONA ŚRODOWISKA WODNO - GRUNTOWEGO

Ochronie środowiska wodno – gruntowego, będą służyły następujące założenia projektu planu ogólnego:

1) wykreowanie stref **SO, SN** na znacznym obszarze gminy, sprzyjające ochronie gleb oraz zasobów wodnych, poprzez ograniczenie możliwości degradacji gleb oraz uszczelnienia powierzchni ziemi, ograniczającego swobodną infiltrację wód oraz zasilanie wód podziemnych;
2) objęcie znacznej części koryt cieków i zbiorników wodnych oraz ich bezpośredniego sąsiedztwa strefami **SO, SN**, sprzyjające ochronie cieków wodnych i zbiorników, a poprzez ochronę naturalnej otuliny biologicznej w rejonie cieków – sprzyjające samooczyszczaniu wód płynących,
3) objęcie obszarów rolniczych strefą **SO**, sprzyjające ochronie gleb.

11.3. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

Ochronie środowiska przyrodniczego, będą służyły następujące założenia projektu planu ogólnego:

1) wykreowanie stref **SO, SN**, ograniczających możliwości inwestycyjne, w rejonie obszarów biologicznie czynnych o wysokim potencjale przyrodniczym oraz w obszarach zieleni urządzonej, stanowiących lokalne ostoje florystyczne i miejsca bytowania oraz rozrodu zwierząt, a także funkcjonujących jako lokalne korytarze ekologiczne;
2) utrzymanie spójności przestrzennej terenów biologicznie czynnych położonych w granicach gminy z obszarami położonymi w jego sąsiedztwie, w ramach wyznaczonych stref **SO, SN**, warunkujące zachowanie ponadlokalnej ciągłości przyrodniczej;
3) ograniczenie zasięgu stref otwierających potencjał przekształceń przestrzeni oraz ich lokalizacja w sąsiedztwie istniejącej zabudowy;
4) uwzględnienie form ochrony przyrody przy wyznaczaniu stref planistycznych.

11.4. OCHRONA UWARUNKOWAŃ KRAJOBRAZOWYCH

Ochronie uwarunkowań krajobrazowych, będą służyły następujące założenia projektu planu ogólnego:

1) dostosowanie zasięgu stref planistycznych do istniejącej struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy;
2) koncentracja nowych funkcji w obrębie terenów już przekształconych;
3) ochrona krajobrazów przyrodniczych w rejonie kompleksu leśnego, poprzez wyznaczenie w jego rejonie strefy **SO**;
4) zachowanie terenów zieleni urządzonej w obszarach intensywnej zabudowy, łagodzącej wizualny odbiór terenów wysoko zurbanizowanych, poprzez objęcie strefą **SN**;
5) uwzględnienie krajobrazów priorytetowych przy wyznaczaniu stref planistycznych;
6) wyznaczenie strefy **SN** w zdegradowanym przez działalność górniczą obszarze doliny Bytomki, umożliwiające poprawę walorów przyrodniczo – krajobrazowych tego obszary w przyszłości.

12. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM DOKUMENCIE

Analizowany projekt planu ogólnego Gminy Bytom, został sporządzony zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem. Na etapie jego przygotowywania, rozpatrywano różne warianty lokalizacji poszczególnych stref, jak również obszaru uzupełnienia zabudowy, analizując potencjalny wpływ przyszłego sposobu gospodarowania na terenie gminy, na środowisko. Przyjęty kształt planu, jest wypadkową uwzględnionych założeń obowiązujących planów miejscowych, jak również respektuje aktualny stan zagospodarowania terenu gminy. Dokument ten

uwzględnia wnioski samorządu, mieszkańców oraz instytucji, oferując kompleksowe oraz wyważone podejście do kształtowania przestrzeni, przy uwzględnieniu potrzeb rozwoju gminy oraz konieczności ochrony środowiska naturalnego. Układ przestrzenny wykreowanych stref funkcjonalnych, został opracowany w sposób minimalizujący potencjalnie negatywne skutki środowiskowe, wynikające z możliwości rozwoju zainwestowania, jednocześnie sprzyjając możliwości rozwoju gminy.

Na podstawie przeprowadzonej w niniejszym opracowaniu analizy, stwierdza się, iż zasadniczo przedłożony do oceny projekt planu ogólnego Gminy Bytom, prezentuje korzystny wariant gospodarowania przestrzenią, pod względem możliwości ochrony zasobów przyrodniczych, przy uwzględnieniu aspektu społeczno – ekonomicznego gminy. Analizowany dokument może stanowić podstawę dla harmonijnego rozwoju gminy, przy jednoczesnej ochronie jej walorów przyrodniczych i krajobrazowych, stanowiących istotny zasób gminy.

Po przeprowadzonej analizie projektu planu Gminy Bytom, wskazano również potencjalnie problemowe aspekty, wynikające z ustaleń planistycznych oraz uwarunkowań środowiskowych. Dla części z nich możliwe jest wskazanie rozwiązań alternatywnych, odnoszących się do sposobu kształtowania ustaleń planistycznych oraz ich implementacji ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego bądź ich zmian.

Jedną z kwestii potencjalnie problemowych wynikających z ustaleń projektu planu ogólnego Gminy Bytom, jest **wskazanie w profilu dodatkowym strefy SO *terenu zieleni urządzonej***, w kontekście możliwych przekształceń środowiska naturalnego obszarów leśnych kompleksu Lasu Bytomskiego, zwłaszcza w obszarach chronionych. Kwestia ta jest szczególnie istotna z uwagi na fakt, że tereny te w większości nie są objęte planami miejscowymi, a zatem w przyszłości możliwe będzie tu podjęcie prac nad MPZP, których założenia opierać się będą na ustaleniach planu ogólnego. Należy przez to rozumieć, że niewykluczone jest objęcie w przyszłych MPZP opisywanych terenów bądź ich części jako tereny o przeznaczeniu zieleni urządzonej. Z uwagi na specyfikę charakteru terenów zieleni urządzonej, nie można wykluczyć w przyszłości takiego gospodarowania terenami, które będzie wiązało się z ingerencją w siedliska przyrodnicze, prowadzącą w sposób pośredni bądź bezpośredni do obniżenia wartości przyrodniczej tych terenów, w tym w szczególności pogorszenia statusu ochrony obszarów chronionych.

Jako rozwiązanie alternatywne dla opisywanej kwestii potencjalnie problemowej proponuje się:

- odstąpienie od wprowadzenia terenów zieleni urządzonej w profilu dodatkowym strefy **SO** wyznaczonej na całym obszarze kompleksu Lasu Bytomskiego na etapie planu ogólnego, lub:
- odstąpienie od wprowadzenia terenów zieleni urządzonej w profilu dodatkowym strefy **SO** wyznaczonej w obszarach objętych ochroną prawną na etapie planu ogólnego, lub:
- doprecyzowanie przeznaczeń terenów na etapie sporządzania planów miejscowych, w sposób wykluczający wprowadzenie terenów zieleni urządzonej w obszarach chronionych.

W odniesieniu do proponowanego odstąpienia od ujęcia *terenu zieleni urządzonej* w profilu dodatkowym strefy otwartej, dla obszarów objętych formami ochrony przyrody, podkreśla się, że rezygnacja z wprowadzenia ww. przeznaczenia nie spowoduje ograniczenia możliwości użytkowania tych terenów dla celów turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, co ma miejsce już obecnie. Co ważne, jak wskazano w aktach powołujących formy ochrony przyrody, w tym rezerwat Segiet, użytek ekologiczny Verona, Zespół przyrodniczo – krajobrazowy Miechowicka Ostoja Leśna czy stanowisko dokumentacyjne Blachówka, obszary te objęto ochroną nie tylko z uwagi na walor przyrodniczy, ale także ze względu na wartość naukową, dydaktyczną oraz społeczną. W aktach powołujących ww. obszary chronione wskazano sposób gospodarowania w ich granicach, w tym w postaci wprowadzonych zakazów. Dodatkowo, dla rezerwatu Segiet, objętego ochroną czynną, w przyjętym planie ochrony wskazano miejsca udostępnione dla celów turystycznych i rekreacyjnych oraz określono sposoby ich udostępnienia. Z uwagi na powyższe, odstąpienie od wskazania w strefie otwartej obejmującej tereny chronione terenu zieleni urządzonej w profilu dodatkowym strefy, nie spowoduje zamknięcia możliwości dotychczasowego użytkowania tych obszarów przez ludzi, natomiast pozwoli na zapobieżenie potencjalnego wzrostu presji antropogenicznej, mogącej przyczynić się do obniżenia wartości przyrodniczej tych obszarów.

Kolejną kwestią uznaną w prognozie za potencjalnie problemową, jest **otwarcie potencjału rozwoju zainwestowania w rejonie strefy 61SJ, w kontekście możliwych oddziaływań na obszar Natura 2000, bezpieczeństwo ludzi oraz uwarunkowania krajobrazowe**. W granicach opisywanej strefy wskazuje się na obecność dawnego wyrobiska mającego połączenie z powierzchnią (szybiku), o nieznanym statusie likwidacji. Obiekt ten może stanowić potencjalne miejsce wlotowe do podziemnych miejsc hibernacji dla nietoperzy, stanowiących jeden z podmiotów ochrony obszaru Natura 2000. Nie można zatem wykluczyć, że potencjalny rozwój zainwestowania obszarze opisywanej strefy, nie spowoduje konieczności likwidacji miejsca wlotu, tj. nie będzie ingerował w siedliska podmiotów ochrony obszaru Natura 2000. Ponadto, opisywane uwarunkowanie wymagałoby również dokładnej analizy w kontekście możliwości rozwoju zabudowy, z uwagi na bezpieczeństwo ludzi. Obszary dawnej działalności górniczej mogą stanowić potencjalne miejsca zagrożone wystąpieniem deformacji nieciągłych powierzchni terenu, stwarzających zagrożenie dla ludzi i mienia. Dodatkowo, opisywana strefa znajduje się w zasięgu wyznaczonego w audycie krajobrazowym krajobrazu priorytetowego Segiet, stanowiącego krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa, ze względu na wartości przyrodniczo – kulturowe. Dla ww. krajobrazu w dokumencie audytu krajobrazowego określono wskazania i rekomendacje. Po analizie zamierzeń planistycznych zwraca się uwagę, że przyszłe zainwestowanie w ramach omawianej strefy, może stać częściowo w sprzeczności z tymi wskazaniami.

Jako rozwiązanie alternatywne dla opisywanej kwestii potencjalnie problemowej proponuje się:

- rezygnację z wyznaczenia strefy **61SJ** jako obszaru otwarcia potencjału rozwoju zainwestowania, w przypadku zaistnienia możliwości formalno – prawnych dokonania korekty ustaleń projektu planu ogólnego, lub:
- ograniczenie przestrzenne strefy **61SJ** do bezpośredniego sąsiedztwa obszarów już zainwestowanych;
- uwzględnienie w przy sporządzaniu planu miejscowego uwarunkowań środowiskowych, tj. położenia terenów w obszarze Natura 2000, w zasięgu krajobrazu priorytetowego oraz wskazanie lokalizacji dawnego szybu rudnego oraz wskazanie zapisów ograniczających potencjalne oddziaływanie na obszary chronione, krajobraz oraz ludzi.

Kolejną wskazaną w prognozie kwestią potencjalnie problemową, jest **otwarcie potencjału rozwoju zainwestowania w rejonie strefy 17SW, w kontekście zagrożenia powodziowego**. W obszarze wskazanej strefy, zgodnie z jej wiodącym charakterem, możliwa będzie realizacja zabudowy, związanej ze stałym pobytem ludzi. W zasięgu otwarcia potencjału, wskazuje się na wyznaczone obszary zagrożenia powodziowego od rzeki Szarlejki, w tym obszary szczególnego zagrożenia powodzią, zawierające się zasadniczo w korycie rzeki oraz obszar powodziowy o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia, obejmujący szerszy obszar strefy. Pomimo że obszar ten nie stanowi obszaru szczególnego zagrożenia powodzią w rozumieniu przepisów odrębnych, nie można wykluczyć tu wystąpienia zjawisk powodziowych, zwłaszcza w świetle zachodzących zmian klimatu. Wystąpienie zjawisk ekstremalnych, tj. powodzi, może powodować zagrożenie dla ludzi i mienia. Opisywana strefa objęta jest MPZP, a przyjęte w projekcie planie ogólnym Gminy Bytom zamierzenia planistyczne, stanowią otwarcie potencjału w odniesieniu do ustaleń MPZP, w szczególności w zakresie wprowadzenie ww. strefy w rejonie terenu wskazanego w planie miejscowym jako teren zieleni urządzonej.

Jako rozwiązanie alternatywne dla opisywanej kwestii potencjalnie problemowej proponuje się:

- w przypadku podjęcia procedury planistycznej, polegającej na zmianie obowiązującego MPZP, zaleca się wyznaczenie nieprzekraczalnej linii zabudowy z uwzględnieniem zagrożenia powodziowego,
- w zasięgu obszarów zagrożenia powodziowego zaleca się utrzymanie przeznaczeń terenów zieleni, pełniącej funkcje retencyjne.

Kwestią potencjalnie problemową, jest również **otwarcie potencjału rozwoju zainwestowania w rejonie stref 3SP, 42SP, 44SP, w kontekście potencjalnych konfliktów przestrzennych charakteru zagospodarowania**. Wymienione strefy położone są w bliskim sąsiedztwie obszarów zabudowy mieszkaniowej. Potencjalny rozwój inwestycyjny w ramach ww. stref **SP**, zgodnie z przeznaczeniem wiodącym, może potencjalnie spowodować pogorszenie komfortu życia okolicznych mieszkańców, na skutek wzrostu emisji substancji do powietrza czy hałasu

emitowanego do środowiska. Z uwagi na fakt, że plan ogólny nie precyzuje rodzajów inwestycji, jak również nie wprowadza zapisów minimalizujących, kwestia ta wymaga szczególnej uwagi na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego bądź ich zmian (brak MPZP dla części strefy **42SP, 44SP**).

Jako rozwiązanie alternatywne dla opisywanej kwestii potencjalnie problemowej proponuje się:

- doprecyzowanie na etapie sporządzania MPZP bądź ich zmian dopuszczalnych rodzajów przedsięwzięć,
- wprowadzenie w zapisach MPZP stosownych rozwiązań minimalizujących oddziaływanie przyszłych inwestycji na środowisko i ludzi,
- zaleca się wprowadzenie w MPZP przeznaczeń terenów zieleni, np. zieleni izolacyjnej na granicach terenów o odmiennej funkcji.

W niniejszej prognozie wśród kwestii potencjalnie problemowych wskazano również **uwarunkowania wynikające z dawnej oraz obecnie prowadzonej działalności przemysłowej, w tym górniczej**, które stanowią istotny czynnik determinujący możliwość zagospodarowania terenów. Uwarunkowania te wynikają ze stanu środowiska oraz wymagają uwzględnienia na dalszych etapach planistycznych oraz na etapach realizacji poszczególnych inwestycji, w procedurach administracyjnych właściwych dla procesu budowlanego.

W zakresie warunków podłoża, na obszarze gminy występują tereny objęte wpływami dawnej i obecnej eksploatacji górniczej, w tym obszary płytkiej eksploatacji rudnej i węglowej oraz rejony nieczynnych szybów i szybików. Z uwagi na uwarunkowania geologiczno – górnicze, w części obszaru Bytomia wskazuje się na zagrożenie wystąpienia deformacji ciągłych i nieciągłych powierzchni terenu. Stwierdzono również występowanie stref uskoku geologicznego i jego oddziaływania na powierzchnię. Opisane uwarunkowania powodują konieczność każdorazowego rozpoznania warunków górniczo – geologicznych przed realizacją zamierzeń budowlanych, w tym poprzez uzyskanie informacji od przedsiębiorcy górniczego bądź wykonanie stosownych badań podłoża gruntowego przed realizacją inwestycji. Wskazane działania służą zapewnieniu bezpieczeństwa ludzi i mienia, jak również wynikają z przepisów odrębnych.

W granicach Bytomia identyfikuje się liczne tereny pogórnicze i poprzemysłowe, w obrębie których nie można wykluczyć występowania zanieczyszczeń powierzchni ziemi, w szczególności metalami ciężkimi. Kwestia ta jest szczególnie istotna, w kontekście otwarcia potencjału rozwoju zabudowy mieszkaniowej w rejonie stref **1SW, 2SW, 58SJ**, zlokalizowanych na terenach przekształconych działalnością przemysłową. W obszarach tych, realizacja inwestycji powinna być poprzedzona przeprowadzeniem stosownych badań podłoża gruntowego, zgodnie z obowiązującymi przepisami, w celu określenia ewentualnych przekroczeń dopuszczalnych poziomów substancji powodujących ryzyko oraz określenia konieczności podjęcia działań remediacyjnych. Obowiązki te wynikają z przepisów odrębnych i są realizowane na etapie inwestycyjnym.

13. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Niniejsze opracowanie obejmuje *Prognozę oddziaływania na środowisko z rozbudowaną częścią ekofizjograficzną dla Projektu Planu Ogólnego Gminy Bytom*, sporządzonego zgodnie z uchwałą Nr IX/77/24 Rady Miejskiej w Bytomiu z dnia 28 października 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy Bytom.

Plan ogólny, stanowi istotny z punktu widzenia planowania przestrzennego dokument, kreślący ramy rozwoju urbanistycznego gminy, w tym wskazuje w zakresie ogólnym na możliwości gospodarowania przestrzenią, z uwzględnieniem potrzeby rozwoju społeczno – ekonomicznego gminy, przy respektowaniu konieczności ochrony zasobów środowiska. Plan ogólny stanowi również dostosowanie polityki przestrzennej gminy, do zapisów obowiązującego prawa oraz wymagań współczesnych standardów zarządzania przestrzenią.

W ramach ustaleń ocenianego projektu planu ogólnego, obszar Gminy Bytom podzielono rozłącznie na 675 stref panicznych, w tym wyznaczono następujące strefy: **SW** – strefę wielofunkcyjną z zabudową mieszkaniową wielorodzinną, **SJ** – strefę wielofunkcyjną z zabudową mieszkaniową jednorodzinną, **SU** – strefę usługową, **SH** – strefę handlu wielkopowierzchniowego, **SP** – strefę gospodarczą, **SI** – strefę infrastrukturalną, **SN** – strefę zieleni

i rekreacji, **SC** – strefę cmentarzy, **SO** – strefę otwartą oraz **SK** – strefę komunikacyjną. Powyższe strefy wykreowano uwzględniając przeznaczenia określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego – dla terenów, dla których plany miejscowe zostały uchwalone oraz istniejący stan zagospodarowania gminy. Dla każdej z powyższych stref przyjęto profil podstawowy, zgodny z przepisami odrębnymi, wskazujący na potencjalny przyszły sposób zagospodarowania oraz dookreślono profil dodatkowy. Dla części stref, wskazano maksymalną nadziemną intensywność zabudowy, maksymalny udział powierzchni zabudowy, maksymalną wysokość zabudowy oraz minimalny udział powierzchni biologicznie czynnych. Ponadto, w analizowanym dokumencie wyznaczono obszar uzupełnienia zabudowy, gdzie możliwy będzie rozwój zainwestowania w oparciu o wydane w przyszłości decyzje o warunkach zabudowy, w przypadku braku uchwalenia planów miejscowych oraz obszar zabudowy śródmiejskiej, regulujący sposób zagospodarowania w obszarach o najwyższym stopniu urbanizacji gminy.

W niniejszej prognozie dokonano oceny przedłożonego projektu planu ogólnego Gminy Bytom pod kątem potencjalnych oddziaływań wynikających z zamierzeń planistycznych na środowisko i ludzi. W pierwszej kolejności dokonano rozpoznania obecnego sposobu zagospodarowania terenu gminy oraz jego uwarunkowań przyrodniczych. Następnie stan istniejący porównano z projektowanymi strefami planistycznymi i ich wiodącymi funkcjami. Pozwoliło to określić, gdzie plan jedynie odzwierciedla obecne użytkowanie terenu, a gdzie otwiera potencjał przekształceń przestrzeni. W kolejnym etapie porównano tereny wskazane w projekcie planu ogólnego do rozwoju zagospodarowania, z ustaleniami obowiązujących planów miejscowych – dla terenów, gdzie plany te zostały już uchwalone. Na tej podstawie wskazano obszary, w których może dojść do zmian w zagospodarowaniu przestrzeni, wynikających z zamierzeń planistycznych ujętych w projekcie planu ogólnego, a tym samym do potencjalnych oddziaływań na środowisko i warunków życia mieszkańców. Założenia planu ogólnego Gminy Bytom przeanalizowano w odniesieniu do uwarunkowań środowiskowych, w tym przyrodniczych oraz do przepisów odrębnych.

Na podstawie analizy prezentowanego do oceny projektu planu ogólnego, wskazuje się, że przyjęte założenia planistyczne porządkują strukturę przestrzenną gminy, jednocześnie odpowiadając na potrzeby jej rozwoju społeczno – ekonomicznego, przy respektowaniu konieczności ochrony zasobów środowiska naturalnego.

Na podstawie przestrzennego rozmieszczenia stref funkcjonalnych oraz ich charakteru, można stwierdzić, że na terenie Gminy Bytom, założono zasadniczo utrzymanie istniejącego zagospodarowania oraz dotychczas funkcjonującego porządku urbanistycznego. Zamierzenie to sprzyja ochronie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy oraz ogranicza powstanie nowych rodzajów oddziaływań, mogących mieć niekorzystny wpływ na środowisko. Za istotne uznaje się w szczególności objęcie strefą otwartą **SO** najistotniejszych elementów środowiska przyrodniczego, w tym terenów leśnych, rolniczych, cieków i zbiorników wodnych, jak również objęcie strefą zieleni i rekreacji **SN** obszarów zieleni parkowej, skwerów i ogrodów działkowych, położonych na obszarach zabudowy miejskiej. Powyższe strefy, z uwagi na ograniczone możliwości inwestycyjne, należy uznać za strefy ochronne, ograniczające możliwy rozwój zainwestowania. Wykreowanie ww. stref, jako stref o wysokim potencjale biologicznym na znacznym obszarze gminy, pozwoli na ochronę najcenniejszych siedlisk przyrodniczych, jak również będzie sprzyjało ochronie walorów krajobrazowych, ochronie zasobów wodnych, ochronie powierzchni ziemi czy ochronie powietrza, jak również może korzystnie wpływać na lokalny klimat. Za istotne z punktu widzenia ochrony przyrody i krajobrazu, uznaje się uwzględnienie przy sporządzaniu analizowanego dokumentu, form ochrony przyrody oraz uwarunkowań krajobrazowych, w tym krajobrazów najcenniejszych, określanych jako priorytetowe. W uzasadnieniach do projektu planu ogólnego Gminy Bytom, uwzględniono także obiekty i obszary związane z dziedzictwem kulturowym, w tym obiekty zabytkowe. Istotny z punktu widzenie gospodarowania przestrzenią, w kontekście bezpieczeństwa ludzi oraz ich mienia, jest uwzględnienie w uzasadnieniach obszarów, narażonych na wystąpienie niekorzystnych zjawisk naturalnych, takich jak np. powodzie. Prócz stref o wysokim potencjale przyrodniczym, w projekcie planu ogólnego ujęto strefy funkcjonale związane z zabudową, infrastrukturą techniczną i komunikacyjną (**SW, SJ, SU, SH, SP, SI, SC, SK**), adekwatnie do istniejącego sposobu zagospodarowania bądź / oraz ustaleń obowiązujących planów miejscowych.

Projekt planu ogólnego Gminy Bytom w ograniczonym stopniu otwiera możliwości przekształceń przestrzeni, poprzez wprowadzenie stref dających podstawę do rozwoju zainwestowania, kosztem terenów obecnie niezabudowanych. Kwestia ta dotyczy wybranych stref bądź ich części: **SW, SJ, SU, SH, SP, SK**. Łączna powierzchnia zidentyfikowanych obszarów otwarcia potencjału przekształceń przestrzeni wynosi około 259 ha, co stanowi 3,7 % powierzchni gminy. Stan środowiska tych obszarów jest zróżnicowany i wynika zarówno z dotychczasowego sposobu użytkowania terenu, jak i z ich położenia w strukturze przestrzennej gminy. Tereny te obejmują zarówno powierzchnie zieleni jak i powierzchnie silnie zdegradowane przez działalność człowieka. W projekcie planu ogólnego Gminy Bytom wyznaczono także obszar uzupełnienia zabudowy, dający możliwość zainwestowania na podstawie decyzji WZ, przy czym obszar ten ograniczono zasadniczo do obszarów już obecnie zainwestowanych. Ograniczenie powierzchni stref umożliwiających rozwój zainwestowania oraz obszaru uzupełnienia zabudowy, uznaje się za działanie korzystne z punktu widzenia środowiskowego. Ograniczenie powierzchni obszarów możliwego przyrostu zabudowy oraz rozmieszczenie przestrzenne tych terenów w sąsiedztwie obszarów już zagospodarowanych, ogranicza możliwości niekorzystnej ingerencji w środowisko przyrodnicze, pozwala na ochronę walorów krajobrazowych, jak również ochronę przed pogorszeniem stanu sanitarnego powietrza czy wzrostem emisji dźwięku, wpływających niekorzystnie na mieszkańców. Wskazanie możliwości rozwoju nowych terenów zabudowy w rejonie istniejącej infrastruktury drogowej i technicznej, pozwoli ponadto na obniżenie kosztów realizacji oraz funkcjonowania inwestycji.

Po przeprowadzonej analizowanie założeń projektu planu Gminy Bytom, wskazuje się także na potencjalnie problemowe aspekty, wynikające z ustaleń planistycznych oraz wynikające ze stanu środowiska Bytomia. Kwestie te dotyczą potencjalnego wpływu na środowisko przyrodnicze, w tym obszary chronione, wpływu na krajobraz oraz bezpieczeństwo ludzi. Dla powyższych kwestii zaproponowano działania alternatywne. Kwestie te wymagają uwzględnienia na kolejnych etapach planowania przestrzennego oraz w procesie inwestycyjnym.

Podsumowując, analizowany projekt planu ogólnego Gminy Bytom, w swoim zakresie zasadniczo wspiera ochronę zasobów środowiska, jak również respektuje założenia, rozwoju zrównoważonego oraz ładu przestrzennego. Uchwalenie niniejszego dokumentu, jako elementu prawa miejscowego, może przyczynić się do ochrony zasobów naturalnych oraz poprawy życia mieszkańców. Należy jednak pamiętać, iż plan ogólny wyznacza ogólne ramy zarządzania przestrzenią, dając podstawę do dalszego rozwoju gminy, niemniej z uwagi na swój charakter, poszczególne kwestie dotyczące możliwości rozwoju inwestycji oraz ochrony poszczególnych komponentów środowiska, winny zostać doprecyzowane na etapie sporządzania bądź zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz na etapach inwestycyjnych.